

AIZSARGĀJAMO AINAVU APVIDUS „VECPIEBALGA” DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Pasūtītājs: Dabas aizsardzības pārvalde

Aizsargājamo ainavu apvidus atrodas Vecpiebalgas novadā

Plāns izstrādāts laika posmam no 2016. gada līdz 2028. gadam

Izstrādātājs: SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”

Projekta vadītāja: Lūcija Kursīte

Rīga, 2016. gada aprīlis

INSPIRING
ENVIRONMENT

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti/speciālisti:

Inga Avotiņa – zālāju biotopu eksperte;
Andris Avotiņš – ornitofaunas, mežu un virsāju, zālāju un purvu biotopu eksperts;
Maksims Balalaikins – bezmugurkaulnieku eksperts;
Jānis Birzaks – ihtiofaunas eksperts;
Egija Biseniece – vaskulāro augu sugu, zālāju, purvu un mežu biotopu eksperte;
Margita Deičmane – abinieku un rūpuļu eksperte, zālāju biotopu eksperte;
Gaidis Grandāns – ornitofaunas eksperts;
Laura Grīnberga – stāvošu saldūdeņu un tekošu saldūdeņu biotopu eksperte;
Pēteris Lakovskis – ainavu un teritorijas plānošanas eksperts;
Digna Pilāte – mežu un virsāju, bezmugurkaulnieku (gliemju) un zīdītāju (grauzēju) eksperte;
Anete Pošiva-Bunkovska – kartogrāfe; mežu, zālāju un purvu biotopu eksperte;
Aiga Tora – kartogrāfe;
Viesturs Vintulis – zīdītāju un sikspārņu eksperts;
Ingrīda Virse – kultūrvēstures speciāliste.

Plāna izstrādes uzraudzības grupa:

(nodibināta ar Dabas aizsardzības pārvaldes 30.12.2014. rīkojumu Nr. 1.1./45/2014-P, izmaiņas ar Dabas aizsardzības pārvaldes 28.01.2016. rīkojumu Nr. 1.17.14/2/2016-P)

Daina Bojāre – Dabas aizsardzības pārvaldes Nodrošinājuma un finanšu departamenta Projektu nodaļas projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju integrācija teritorijas plānojumā” dabas aizsardzības plānošanas un uzraudzības eksperte;

Dace Rācene – Valsts meža dienesta Centrālvidzemes virsmežniecības inženiere vides aizsardzības jautājumos;

Īrisa Rodiņa - Valsts vides dienesta Valmieras reģionālās vides pārvaldes Atļauju daļas vecākā eksperte;

Dace Dumbere-Bregže – Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras Investīciju projektu departamenta Projektu attīstības nodaļas projektu vadītāja;

Daina Slaidiņa – Vecpiebalgas novada domes Attīstības plānošanas un nekustamā īpašuma nodaļas vadītāja;

Ingūna Jekale – Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Arhitektūras daļas eksperte;

Zenta Špate – Lauku atbalsta dienesta Ziemeļvidzemes reģionālās lauksaimniecības pārvaldes Kontroles un uzraudzības daļas vadītāja;

Andris Koks - Piebalgas muzeju apvienības “Orisāre” pārstāvis;

Ģirts Mamis – Latvijas orientēšanās federācijas izpilddirektors;

Valdis Cīrulis - mednieku kluba “Pelēči” pārstāvis;

Andris Polis – Z/S “Tožiņi”, zemes īpašnieku pārstāvis.

Finansējums Norvēģijas finanšu instrumenta 2009. - 2014. gada perioda programmas „Kapacitātes stiprināšana un institucionālā sadarbība starp Latvijas un Norvēģijas valsts institūcijām, vietējām un reģionālām iestādēm” projekta Nr. 4.3-24/NFI/INP-003 "Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju integrācija teritorijas plānojumā" ietvaros

Tekstā izmantotie saīsinājumi	5
Kopsavilkums	6
1. Aizsargājamās teritorijas apraksts	10
1.1. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR AIZSARGĀJAMO TERITORIJU	10
1.1.1. Aizsargājamās teritorijas atrašanās vieta un administratīvi teritoriālais sadalījums	10
1.1.2. Aizsargājamās teritorijas zemes izmantošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts	12
1.1.3. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā pašreizējā teritorijas izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana	16
1.1.4. Esošais funkcionālais zonējums	21
1.1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	21
1.1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums	22
1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā	26
1.2. NORMATĪVO AKTU NORMAS, KAS ATTIECAS UZ KONKRĒTO AIZSARGĀJAMO TERITORIJU	26
Latvijas vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti	26
Vides un dabas aizsardzības normatīvie akti	26
Starptautiskās saistības	34
1.3. ĪSS AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	36
1.3.1. Klimats	36
1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija	36
1.3.3. Hidroloģija un ūdens kvalitāte	37
1.3.4. Augsnes	42
1.4. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS SOCIĀLĀS UN EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS	43
1.4.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība	43
1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju	46
1.4.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi	47
1.4.3.1. Lauksaimniecība	47
1.4.3.2. Tūrisms	49
1.4.3.3. Zveja un makšķerēšana	51
1.4.3.4. Mežsaimniecība	51
1.4.3.5. Medības	57
2. Aizsargājamās teritorijas novērtējums	59
2.1. AIZSARGĀJAMĀ TERITORIJĀ KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN FAKTORI, KAS TO IETEKMĒ	59
2.2. AINAVISKAIS NOVĒRTĒJUMS UN STRUKTŪRPLĀNS	60
2.3. BIOTOPI, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	62
2.3.1. Saldūdens biotopi	70
2.3.2. Zālāju biotopi	79
2.3.3. Purvu biotopi	81
2.3.4. Mežu biotopi	82
2.4. SUGAS, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN SUGAS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	84
2.4.1. Flora	84
2.4.2. Fauna	89
2.4.2.1. Putni	89
2.4.2.2. Zīdītāji	92
2.4.2.3. Abinieki un rāpuļi	97
2.4.2.4. Zivis	98

2.4.2.5. Bezmugurkaulnieki	101
2.6. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS	114
3. Informācija par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu.....	116
3.1. AIZSARGĀJAMĀS TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ILGTERMIŅA UN ĪSTERMIŅA MĒRĶI	116
3.2. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	117
4. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldības teritorijas plānojumā	139
5. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam.....	145
5.1. PRIEKŠLIKUMS TERITORIJAS ZONĒJUMAM	145
5.2. PRIEKŠLIKUMI TERITORIJAS INDIVIDUĀLAJIEM AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMIEM	149
6. Izmantotie informācijas avoti.....	163

Pielikumi

1. pielikums. Kultūrvēstures vērtību apraksts
2. pielikums. Ainavu struktūrplāns
3. pielikums. Ainavu skati
4. pielikums. Aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” detalizēta dabas vērtību karte
5. pielikums. Aizsargājamā ainavu apvidus “Vecpiebalga” piedāvātais funkcionālais zonējums
6. pielikums. Aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” detalizēta infrastruktūras un apsaimniekošanas pasākumu karte un tabula
7. pielikums. Pielikums individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam – informatīvās zīmes paraugs un lietošanas kārtība
8. pielikums. Vecpiebalgas novada publisko ezeru apsaimniekošanas koncepcija
9. pielikums. Sabiedriskās apspriešanas pārskats
10. pielikums. Atkārtotās sabiedriskās apspriešanas pārskats
11. pielikums. Kompensācijas par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (t.sk. Natura 2000 teritorijās) un mikroliegumos
12. pielikums. Tūrisma infrastruktūras attīstības projekti
13. pielikums. Uzraudzības grupas pēdējās sanāksmes un paplašinātās sanāksmes protokols
14. pielikums. Pašvaldības atzinums
15. pielikums. Atjaunota Natura 2000 standarta datu forma

Tekstā izmantotie saīsinājumi

AAA – Aizsargājamo ainavu apvidus

BVZ – bioloģiski vērtīgs zālājs

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

DA plāns – dabas aizsardzības plāns

DMB – dabiskie meža biotopi

DL – dabas liegums

ES – Eiropas Savienība

IAIN – individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

LAD – Lauku atbalsta dienests

LĢIA – Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra

LIZ – lauksaimniecībā izmantojamās zemes

LVM – akciju sabiedrība „Latvijas valsts meži”

LVĢMC – Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

MK – Ministru Kabinets

NVO – nevalstiskās organizācijas

SDF, Natura 2000 SDF – Natura 2000 teritoriju apraksta standarta datu forma

TIAN – teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi

TP – teritorijas plānojums

UBA – upju baseina apgabals

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

VMD – Valsts meža dienests

VMRDB – Valsts meža reģistra datu bāze

Kopsavilkums

Aizsargājamo ainavu apvidus (turpmāk tekstā – AAA) „Vecpiebalga” atrodas Vidzemes augstienē, Vecpiebalgas novadā (skat. 1.1.1. attēlu). AAA „Vecpiebalga” platība ir 8978,9 ha. Lielākās apdzīvotās vietas ir Vecpiebalga un Ineši. AAA „Vecpiebalga” ietilpst dabas liegums „Sproģi” (atrodas Inešu pagastā), kura platība ir 40 ha.

Aizsargājamo ainavu apvidus izveidots 1987. gadā, savukārt tajā ietilpstošais dabas liegums „Sproģi” kā dzērvenāju liegums dibināts 1977. gadā. Pašreizējais aizsardzības statuss nostiprināts 02.03.1993. likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”. 2005. gadā ar grozījumiem šajā likumā AAA „Vecpiebalga” iekļauta Natura2000 tīklā (kods LV0600100) kā C tipa teritorija (noteikta īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai).

AAA „Vecpiebalga” dibināts, lai saglabātu un aizsargātu raksturīgu Vidzemes kultūrainavu un dabas vērtības. Šī ir Latvijā jau izsenis atpazīstama kā viena no ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgākajām vietām. Saskaņā ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas datiem, Vecpiebalgas novadā kopumā atrodas 105 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi.

AAA „Vecpiebalga” īpaši aizsargājamo biotopu platības aizņem kopā 20,3% no AAA teritorijas, lielāko daļu aizņem stāvošu saldūdeņu biotopi (Eiropas Savienībā un Latvijā aizsargājamo biotopu statusam atbilst gan AAA lielākie ezeri Alauksts, Inesis, Tauns un Nedzis, gan nelielie Bezdibeņa un Sivēna ezeri). Otra lielākā biotopu grupa AAA teritorijā ir mežu biotopi, trešā – zālāju biotopi. Mazāk ir purvu biotopu. Šeit konstatētas arī retas un aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas.

2014. gadā tika uzsākta dabas aizsardzības plāna (DA plāna) izstrāde aizsargājamo ainavu apvidum „Vecpiebalga”. Dabas aizsardzības plāns tika izstrādāts atbilstoši 09.10.2007. Ministru kabineta noteikumiem Nr. 686 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību”. Plāns izstrādāts laika posmam no 2016. gada līdz 2028. gadam. Plāna izstrādes uzraudzībai ar Dabas aizsardzības pārvaldes rīkojumu ir nodibināta Uzraudzības grupa, kurā ir pārstāvētas dažādas institūcijas, organizācijas un zemes īpašnieki. Kopumā līdz sabiedriskajai apspriešanai ir notikušas 3 Uzraudzības grupas sanāksmes.

Laika periodā no 2015. gada 3. decembra līdz 17. decembrim notika DA plāna sabiedriskā apspriešana. Pārskats par sabiedrisko apspriešanu un sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtajiem komentāriem ir iekļauts DA plāna 9. pielikumā. Pēc sabiedriskās apspriešanas tika sagatavota DA plāna redakcija, kurā veiktas izmaiņas un papildinājumi saskaņā ar sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtajiem komentāriem. Ņemot vērā daudzus iebildumus, 2015. gada decembrī, 2016. gada janvārī un februārī notikušas vairākas pašvaldības, Dabas aizsardzības pārvaldes, Vides un reģionālās attīstības ministrijas un DA plāna izstrādātāju tikšanās, lai saskaņotu dabas aizsardzības un saimnieciskās intereses. Tika mainīts AAA „Vecpiebalga” zonējums un individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts. Tā kā tika veiktas būtiskas izmaiņas, tika nolemts izsludināt atkārtotu sabiedrisko apspriešanu no 2016. gada 8. februāra līdz 29. februārim. Atkārtotās sabiedriskās apspriešanas pārskats iekļauts 10. pielikumā. Pēc atkārtotās sabiedriskās apspriešanas DA plāns precizēts un 11.03.2016. iesniegts atzinuma saņemšanai Vecpiebalgas novada pašvaldībā. 08.04.2016. saņemts negatīvs atzinums, tādēļ 26.04.2016. tika sasaukta paplašinātā sanāksme un pēdējā

uzraudzības grupas sanāksme, kā to paredz MK noteikumi Nr.686 “Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību.” Pēdējās uzraudzības grupas sanāksmes protokols pievienots 13. pielikumā.

26.04.2016. paplašinātajā sanāksmē tika nolemts dabas aizsardzības plānā piedāvāto individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu, ieskaitot zonējumu, nevirzīt uz Ministru Kabineta apstiprināšanai. Aizsargājamo ainavu apvidum „Vecpiebalga” tiek saglabāts esošais aizsardzības režīms.

Kaut gan zonējuma un IAIN projekts netiks apstiprināti, dabas aizsardzības plānā to apraksti ir saglabāti. Realizējami tikai tie apsaimniekošanas pasākumi, kas neietver zonējuma un IAIN izstrādi un apstiprināšanu.

29.04.2016. saņemts pozitīvs pašvaldības atzinums.

Veicot teritorijas izpēti, konstatēti vairāki dabas vērtības negatīvi ietekmējoši faktori. Pēdējā gadsimta laikā AAA „Vecpiebalga” teritorijā notikušās ainavu struktūras izmaiņas, kas galvenokārt saistāmas ar meža platību pieaugumu. Apmežošanās procesu rezultātā mainās ainavu struktūra un samazinās vizuāli uztveramo ainavu areāli. Piesārņojumu ar biogēnajiem elementiem veidojusi notekūdeņu iepludināšana ezeros vairākus gadu desmitus. Visvairāk pašlaik piesārņots Tauns un Alauksts, bet no Tauna piesārņojums plūdis uz Inesi. Ņemot vērā, ka biogēnie elementi akumulējas ezera sedimentos, negatīvā ietekme paredzama ilglaicīga. Ezera piekrastes zemes lietošanas kategorijas maiņa, padziļināšana un grunts izņemšana, kā arī koku izciršana rada papildus biogēnu ienesi abos lielākajos ezeros - Inesī un Alaukstā. Nozīmīgākā rekreācijas ietekme ir Alaukstā un Inesī, kuru krastos atrodas vairāki kempingi, atpūtas bāzes. Meža biotopus visvairāk apdraud saimnieciskā darbība (izciršana, hidroloģiskā režīma regulēšana), jo vairumam meža biotopu labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanai nepieciešams pilnīgs neiejaukšanās režīms. Nozīmīga ir meliorācijas ietekme, mežaudzes nosusinot. Vietām negatīvu ietekmi rada bebru darbības radītās hidroloģiskā režīma izmaiņas.

Lai mazinātu ietekmes, ir izstrādāti vairāki apsaimniekošanas īstermiņa un ilgtermiņa mērķi, kā arī apsaimniekošanas pasākumi un funkcionālais zonējums. Ainavisko vērtību un kultūrvēsturisko vērtību aizsardzībai teritorijai ir izstrādāts Ainavu struktūrplāns (skat. dabas aizsardzības plāna 2. pielikumu).

AAA “Vecpiebalga” apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķi ir šādi:

AAA “Vecpiebalga” saglabātas unikālas kultūrvēsturiskas un vizuāli augstvērtīgas ainavas. Tiek nodrošināts aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgs aizsardzības statuss un saglabātas kultūrvēsturiskās vērtības, pēc iespējas neierobežojot teritorijas saimniecisko izmantošanu un attīstību. Teritorijas saimnieciskā izmantošana un attīstība nav pretrunā ar dabas aizsardzības prasībām.

Plānošanas periodā īstermiņa mērķi ir šādi (sadalīti pa grupām):

A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi

A.1. Apstiprināti AAA “Vecpiebalga” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi;

A.2. AAA “Vecpiebalga” ietilpstošais dabas liegums “Sproģi” integrēts AAA “Vecpiebalga” teritorijā;

A.3. AAA “Vecpiebalga” robežas precizēšana;

A.4. AAA “Vecpiebalga” teritorijas paplašināšana;

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

B.1 Saldūdeņu biotopu uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī;

B.2 Zālāju biotopu uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī;

B.3 Nodrošināt esošo purvu biotopu platības un kvalitātes saglabāšanos un palielināšanos;

B.4 Nodrošināt esošo augstvērtīgo dabisko meža biotopu platības un kvalitātes saglabāšanos un palielināšanos ar neiejaukšanos mežaudžu dabiskajā attīstībā;

B.5. Aizsargājamām sugām labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana;

C. Sabiedrības informēšana un izglītošana

C.1. Informācijas nodrošināšana par dabas vērtībām un to aizsardzību un apsaimniekošanu AAA “Vecpiebalga” teritorijas apmeklētājiem un iedzīvotājiem;

C.2. Informācijas nodrošināšana par teritorijas kultūrvēsturi;

D. Rekreācija un tūrisms

D.1. Tūrisma infrastruktūras papildināšana un uzturēšana;

D.2. Antropogēnas slodzes samazināšana uz dabas vērtībām;

E. Ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību apsaimniekošana

E.1. Tiek veikta ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību apsaimniekošana

F. Monitorings

F.1. Tiek veikta AAA “Vecpiebalga” teritorijas izpēte un monitorings

Lai nodrošinātu izvirzītos ilgtermiņa un īstermiņa mērķus, izstrādāts dabas AAA “Vecpiebalga” apsaimniekošanas pasākumu plāns, kas paredz pasākumus dabas vērtību aizsardzībai un saglabāšanai. Apsaimniekošanas pasākumi ir aprakstīti dabas aizsardzības plāna 3. nodaļā un 3.1. tabulā.

Galvenie apsaimniekošanas pasākumi ir:

- AAA “Vecpiebalga” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu, kas ietver funkcionālo zonējumu, izstrāde un apstiprināšana;
- AAA “Vecpiebalga” ietilpstošā dabas lieguma “Sproģi” teritorijas integrēšana AAA “Vecpiebalga” teritorijā;
- AAA “Vecpiebalga” aizsardzībai nepieciešamo nosacījumu iekļaušana teritorijas plānojumā un teritorijas plānojuma ieviešanā;
- Niedru pļaušana atpūtas vietās un peldvietās;
- Krūmu ciršana un retināšana ezeru krasta joslā;
- Pavedienveida zaļajūgu un lēpju sakneņu izvākšana;
- Ezeru ūdens līmeņa uzturēšana;
- Niedru sakneņu slāņa izvākšana peldvietās Nedzī;
- Bebru skaita regulēšana;
- ES nozīmes zālāju biotopu apsaimniekošana;

- Tūrisma infrastruktūras uzturēšana un papildināšana;
- Informatīvo bukletu sagatavošana teritorijas iedzīvotājiem un apmeklētājiem;
- Ainavu aizsardzības nosacījumu iekļaušana IAIN.

Tā kā DA plāna izstrādes procesā atrastas vairāku Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamo sugu atradnes un biotopi, kā arī ir nepieciešamas integrēt AAA “Vecpiebalga” teritorijā ietilpstošo dabas liegumu “Sproģi”, ir piedāvāts dabas vērtību aizsardzībai veidot piemērotu zonējumu.

Zonējums ir nepieciešams arī, lai atbilstoši aizsargātu tos biotopus, kas minēti AAA „Vecpiebalga” Natura 2000 standarta datu formā – 9010* Veci vai dabiski boreālie meži, 9020* Veci jaukti platlapju meži, 9080 Staignāju meži un 91D0* Purvaini meži. Piedāvātā zonējuma karte apskatāma 5.1. attēlā, kā arī DA plāna 5. pielikumā.

Tiek piedāvāts AAA „Vecpiebalga” izveidot šādas zonas:

- 1) Dabas lieguma zona (DLZ);
- 2) Dabas parka zona (DPZ);
- 3) Ainavu aizsardzības zona (AAZ);
- 4) Neitrālā zona (NZ).

Dabas lieguma zona ietver pašreizējo dabas liegumu “Sproģi” un daļu no Eiropas nozīmes aizsargājamiem biotopiem. Dabas lieguma zonā iekļauti vērtīgākie īpaši aizsargājamo mežu biotopi, kuru platības pārsniedz 1 ha, un/vai īpaši aizsargājamo putnu sugu atradnes (sugām, kurām saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”, būtu jāveido mikroliegumi (melnā klija, mazais ērglis, zivjērglis, baltmugurdzenis, vidējais dzenis, apodziņš, pelēkā dzilna, trīspirkstu dzenis)).

Dabas parka zonā iekļauti vērtīgākie īpaši aizsargājamo mežu biotopi, kuru platības pārsniedz 1 ha un kuros atrodas īpaši aizsargājamo putnu sugu atradnes (200 m rādiusā). Dabas parka zonā iekļauti arī atsevišķi mežu nogabali kā buferzona starp ES aizsargājamiem biotopiem.

Dabas lieguma un dabas parka zonās pārsvarā iekļauti tie biotopi, kas minēti AAA „Vecpiebalga” Natura 2000 standarta datu formā kā nozīmīgākie – 9010* Veci vai dabiski boreālie meži, 9020* Veci jaukti platlapju meži, 90808 Staignāju meži un 91D0* Purvaini meži.

Vislielāko platību aizņem piedāvātā ainavu aizsardzības zona, kas ar saviem nosacījumiem ļaus uzturēt AAA “Vecpiebalga” esošo mozaikveida ainavu.

Neitrālā zona ietver apdzīvotas vietas un valsts nozīmes ceļus.

1. Aizsargājamās teritorijas apraksts

1.1. Vispārēja informācija par aizsargājamo teritoriju

1.1.1. Aizsargājamās teritorijas atrašanās vieta un administratīvi teritoriālais sadalījums

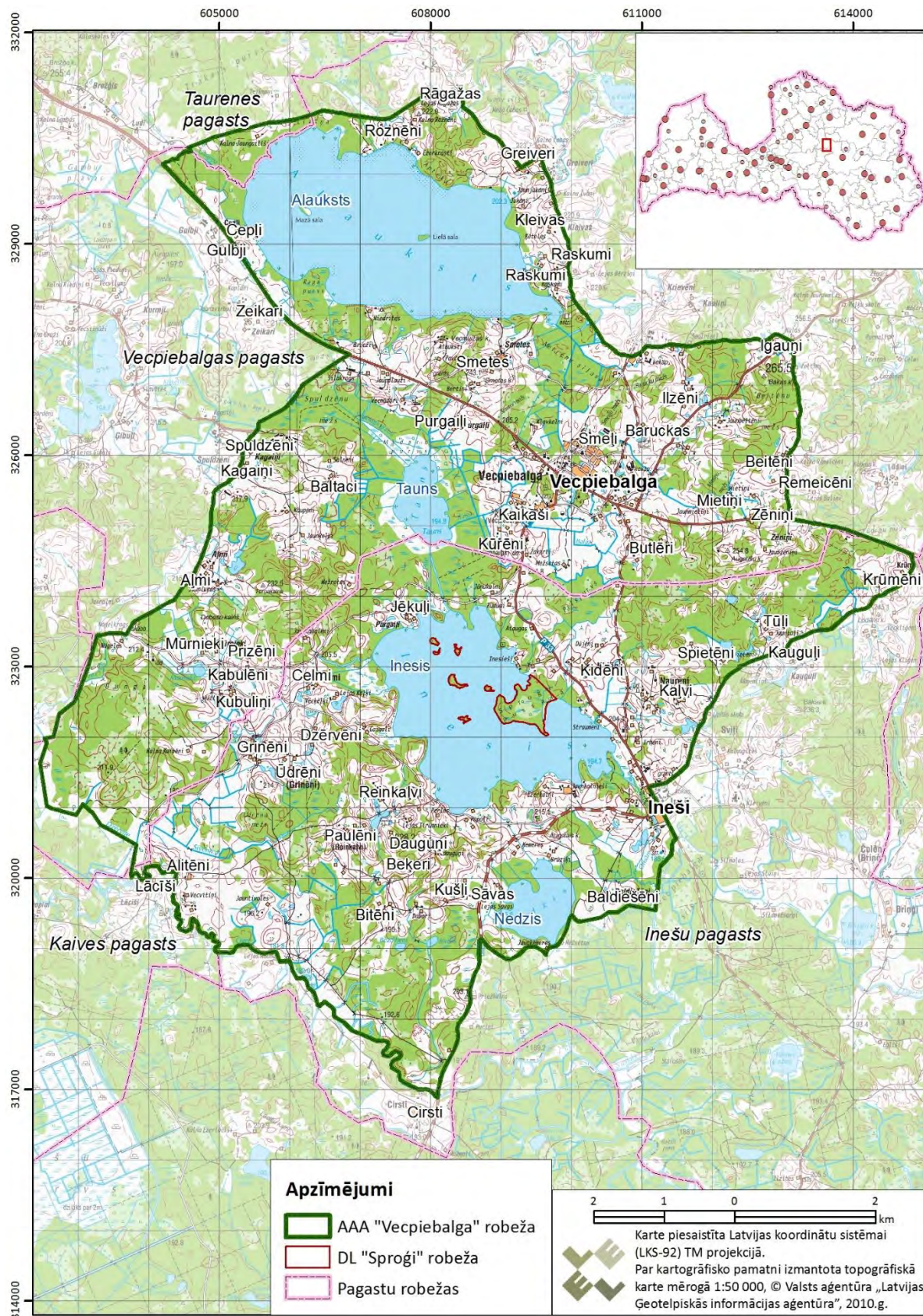
Aizsargājamo ainavu apvidus (AAA) „Vecpiebalga” atrodas Vidzemes augstienē, Vecpiebalgas novadā. AAA „Vecpiebalga” platība pēc dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols” esošās robežas ir 8924 ha (t.sk. 4807 ha ietilpst Vecpiebalgas pagastā, 4049 ha Inešu pagastā un 68 ha Taurenas pagastā). Lielākās apdzīvotās vietas ir Vecpiebalga un Ineši. AAA „Vecpiebalga” ietilpst dabas liegums „Sproģi” (atrodas Inešu pagastā), kura platība ir 40 ha.

Aizsargājamo ainavu apvidus centroīda koordinātes norādītas 1.1.1. tabulā.

1.1.1. tabula. Aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” centroīda koordinātes

Platums (Z):	57°	2′	52,59″
Garums (A):	25°	47′	0,88″
LKS-92 X	324136		
LKS-92 Y	608202		

LKS-92 - Latvijas koordinātu sistēma TM projekcijā

1.1.1. attēls. Aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” teritorija

1.1.2. Aizsargājamās teritorijas zemes izmantošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts

Pamatojoties uz Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras sagatavotajām topogrāfiskajām kartēm, kurās atspoguļots zemes izmantošanas veids, aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga” lielākās zemes platības aizņem meža un krūmāju teritorijas (kopā 40,5%). Nedaudz mazāku platību (38,5%) aizņem lauksaimniecības zemes un atklātās teritorijas, ūdeņi aizņem gandrīz 18%, vēl mazāka platība ir apbūves teritorijām, ceļiem, purviem un mitrājiem, kā arī dārziem, parkiem un kapsētām (skat. 1.1.2. tabulu un 1.1.2. attēlu).

1.1.2. tabula. Aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” zemes izmantošanas veidi

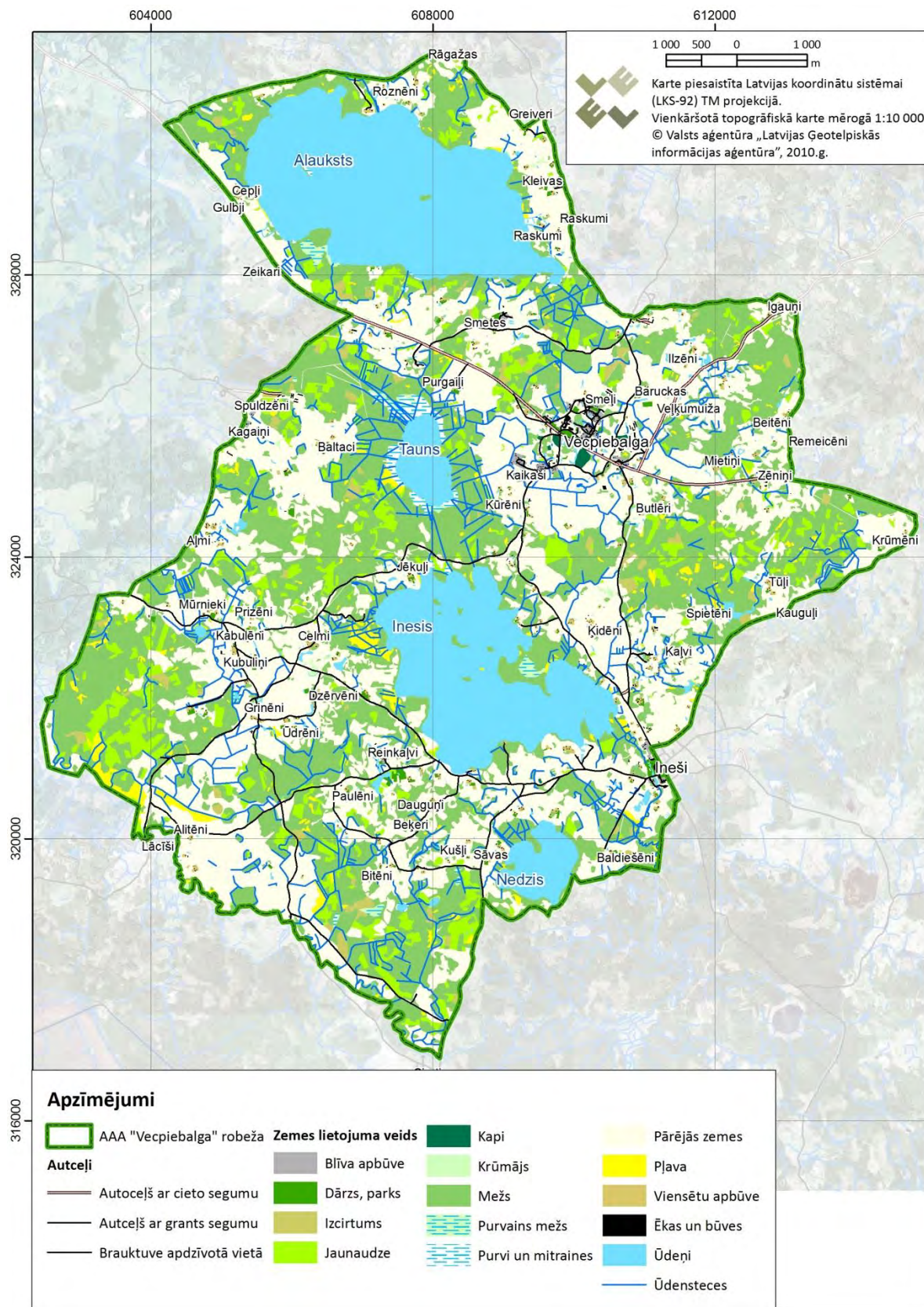
Zemes lietojuma veids	Platība, ha	% no AAA platības
Meži un krūmāji	3615,3	40,5
Lauksaimniecības zemes un atklātās teritorijas	3438,2	38,5
Ūdeņi	1574,2	17,6
Apbūves teritorijas, ceļi	183,2	2,1
Purvi un mitrāji	68,1	0,8
Dārzi, parki, kapsētas	44,5	0,5

Datu avots: LĢIA topogrāfiskā karte mērogā 1:10 000, 2008. g.

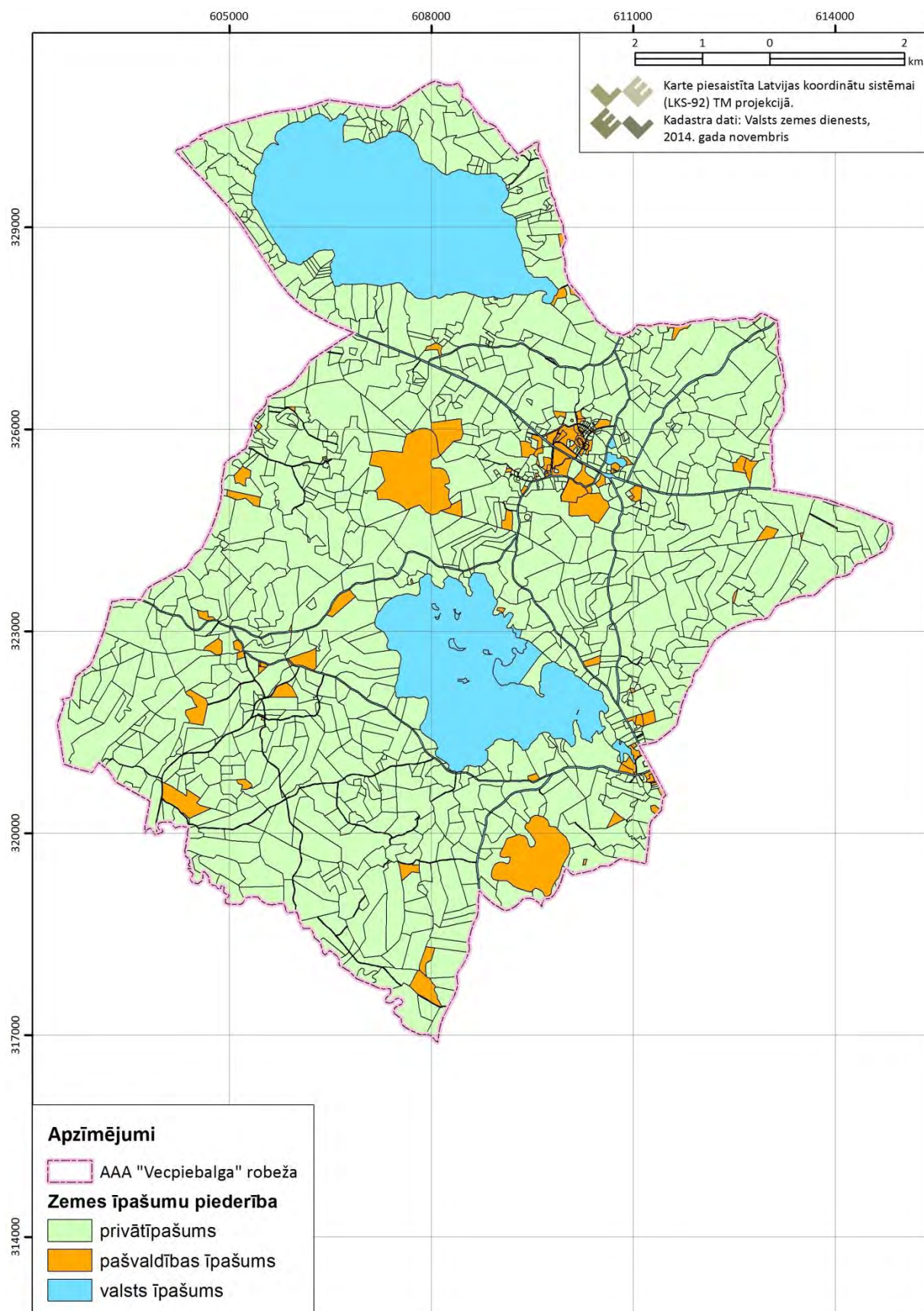
Aizsargājamo ainavu apvidū pilnībā vai daļēji ietilpst 1284 zemes īpašumi (skat. 1.1.3. attēlu un 1.1.3. tabulu).

1.1.3. tabula. Zemes īpašumu piederība aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

Īpašuma piederība	Zemes vienību skaits	Platība aizsargājamo ainavu apvidū, ha	Vidējā vienas zemes vienības platība aizsargājamo ainavu apvidū, ha
fiziska persona	925	6163,2	6,66
juridiska persona	121	1143,2	9,45
pašvaldība	193	483,6	2,51
valsts	45	1474,2	32,76

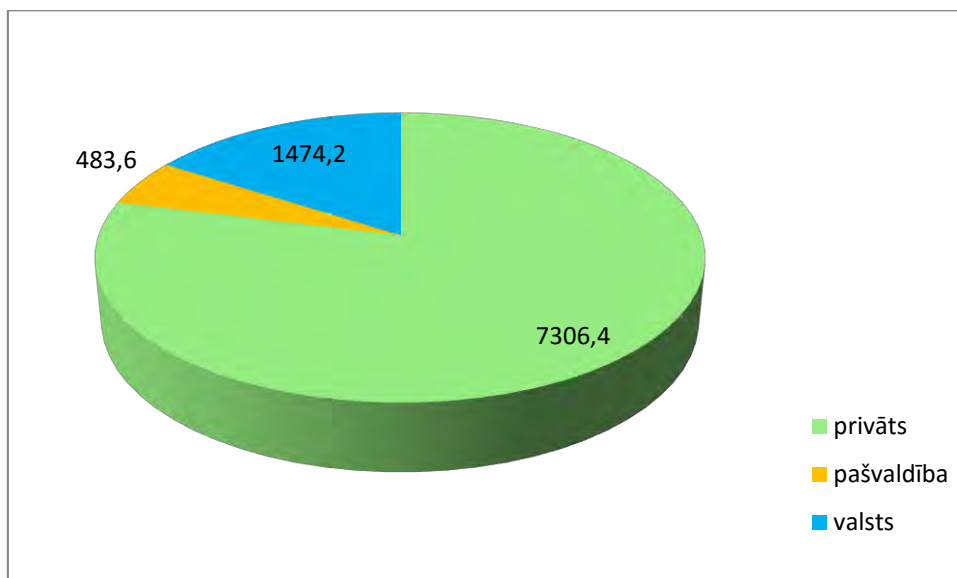

1.1.2. attēls. Zemes lietojuma veidi aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

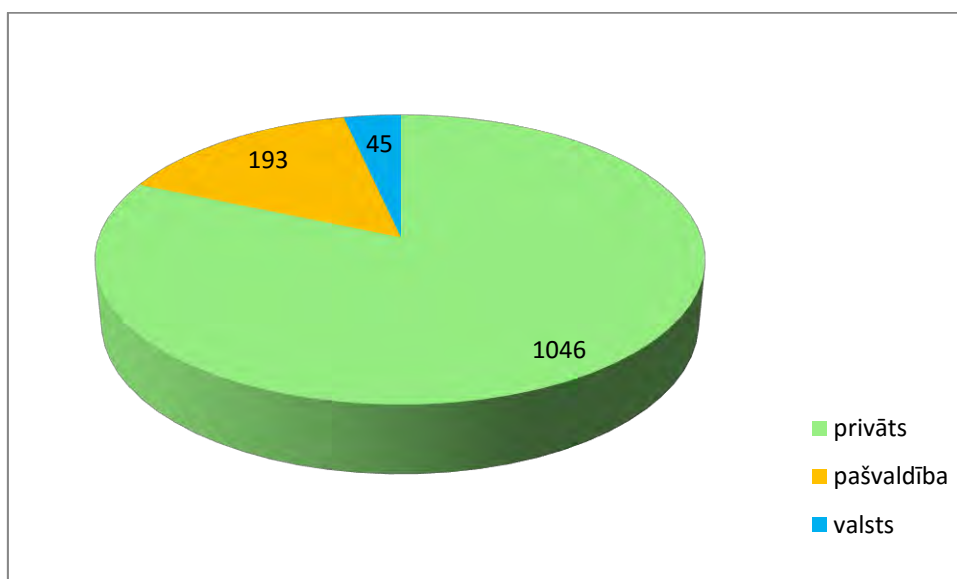
1.1.3. attēls. Zemes īpašumi aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

Kā redzams 1.1.3. tabulā un 1.1.3.-1.1.5. attēlā, lielākā daļa zemes gabalu (kopskaitā 1046) pieder privātīpašniekiem, un to vidējā platība ir aptuveni 7 ha. Pašvaldības īpašumā atrodas 193 zemes gabali, bet valstij piederošie zemes gabali ir ezeri ar lielāko platību (Alaukstis un Inesis) un valsts ceļu nodalījuma joslas.

1.1.4. attēls. Zemes īpašumu platības (ha) pēc piederības aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

(datu avots: Valsts zemes dienesta kadastra dati, 2014)

1.1.5. attēls. Zemes īpašumu skaits pēc piederības aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

(datu avots: Valsts zemes dienesta kadastra dati, 2014)

1.1.3. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā pašreizējā teritorijas izmantošana un plānotā (atļautā) izmantošana

Ar Vecpiebalgas novada domes lēmumu Nr.3.p.1 13.02.2013. ir apstiprināts Vecpiebalgas novada teritorijas plānojums 2013. – 2025. gadam un izdoti Vecpiebalgas novada domes saistošie noteikumi Nr.4/2013 „Par Vecpiebalgas novada teritorijas plānojuma 2013. – 2025. gadam grafiskās daļas un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu apstiprināšanu”.

Pārskats par AAA „Vecpiebalga” teritorijā esošajiem plānotās (atļautās) izmantošanas veidiem sniegts 1.1.4. tabulā un 1.1.6. attēlā. Dominējošais teritorijas izmantošanas veids ārpus ciemiem ir lauku zemes un mežu teritorijas. Lauku teritorijā, kur nav noteiktas īpašas prasības apbūvei, minimālā jaunveidojamā zemes gabala platība ir 2 ha (ar atsevišķiem izņēmumiem), un norādīts, ka teritorijas zonējumu „*nosaka atbilstoši pašvaldības Ilgtspējīgas attīstības stratēģijai un Telpiskās attīstības perspektīvai, normatīvo aktu noteiktajā kārtībā izstrādājot lokālpilnojumus un ievērojot citu normatīvo aktu prasības*”. Vecpiebalgas novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2013.-2017. gadam AAA „Vecpiebalga” teritorija iekļauta tūrisma attīstības teritorijā, daļēji arī lauksaimniecības attīstības teritorijā.

Lauku zemēs, kuru prioritārā izmantošana ir lauksaimnieciskā darbība, un viensētas kā mājokļi, atbilstoši TIAN var izvietot arī cita veida objektus:

764.1. lauksaimniecības un lopkopības produkcijas pārstrādes uzņēmumus; 764.2. remontdarbnīcas, noliktavas; 764.3. kokapstrādes uzņēmumus; 764.4. nelielus vieglās rūpniecības uzņēmumus; 764.5. tirdzniecības un pakalpojumu objektus; 764.6. sporta, tūrisma un rekreācijas objektus (t.sk. golfa laukumus, slēpošanas trasi, moto trasi u.c.); 764.7. atsevišķas publiskās iestādes un komerciālas iestādes. Ja tas nav pretrunā ar pašvaldības Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un Telpiskās attīstības perspektīvu, lauku teritorijā var izvietot: 765.1. transporta un, un loģistikas uzņēmumu (TR, TA); 765.2. inženiertehnisko būvju un tīklu kompleksus (TA); 765.3. rūpnieciskās ražošanas un pārstrādes uzņēmumus (R,R1); 765.4. kultūras, sporta un atpūtas kompleksus (P); 765.5. kapsētu (DA1). Gadījumos, kad šādu objektu ierīkošanai nepieciešams vairāk nekā 1 ha platības, izstrādājams lokālpilnojums. Lauku zemēs var ierīkot arī derīgo izrakteņu karjerus, bet TIAN paredz, ka „Nav atļauts ierīkot jaunus derīgo izrakteņu karjerus ainaviski vērtīgajās teritorijās aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga” un pie ainaviskajiem ceļiem visā novada teritorijā”.

Jaukta lauku apbūve ārpus ciemiem AAA teritorijā paredzēta pie „Spuldzēniem”, kur šobrīd ir ražošanas teritorija, un pie „Cepļiem”, kur izstrādāts detālpilnojums, paredzot sociālas un komerciālas funkcijas objektus.

Lielāko daļu Vecpiebalgas un Inešu ciemu teritoriju aizņem jauktas lauku apbūves zona, ir arī publiskās apbūves, jauktas centru apbūves un dzīvojamās apbūves teritorijas. Parki un atpūtas zonas iekļauti dabas un apstādījumu teritorijās.

1.1.4. tabula. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga” atbilstoši Vecpiebalgas novada teritorijas plānojumam

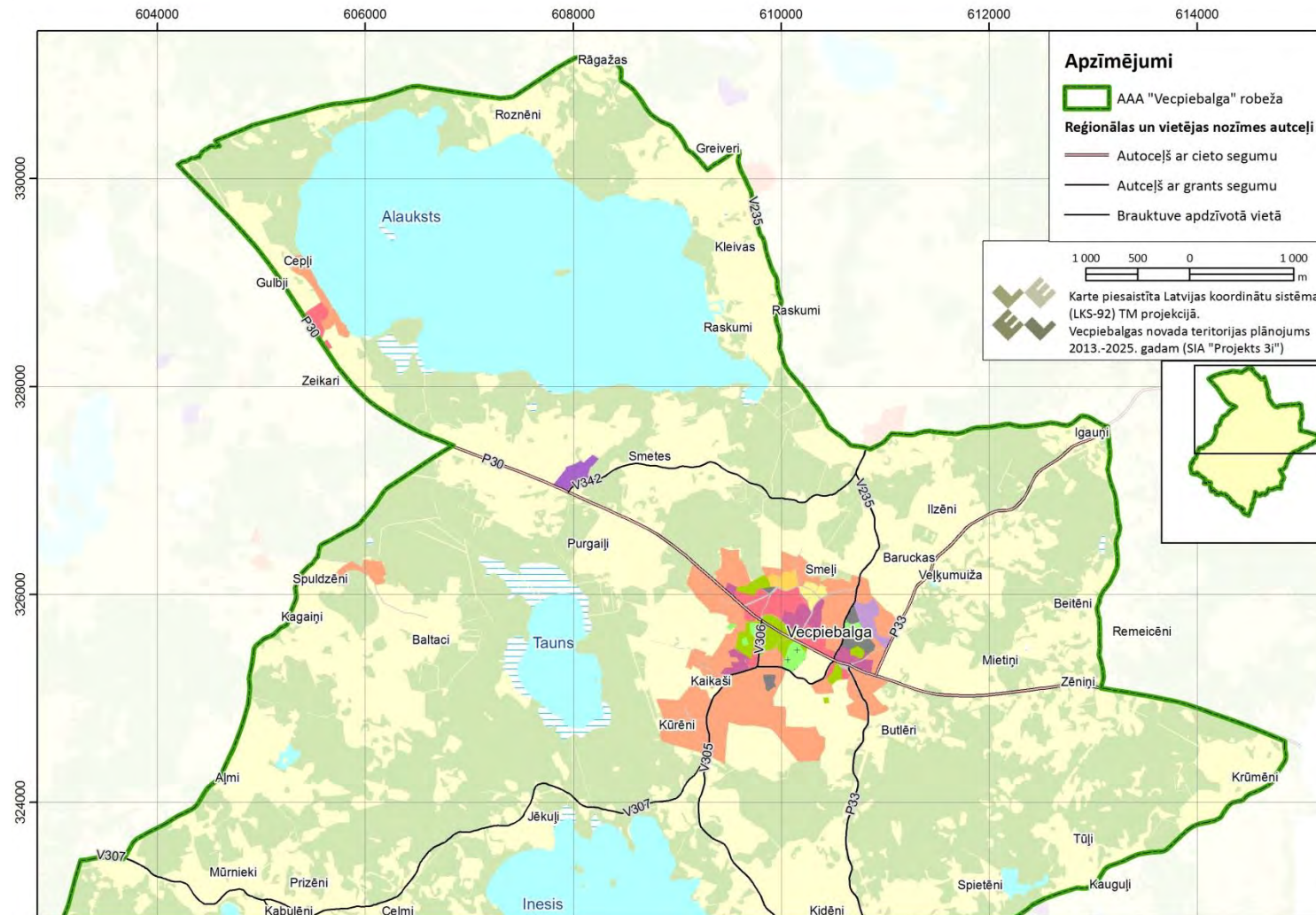
Veids	Platība, ha	% no AAA sauszemes daļas
Mežu teritorijas	3546.8	39.7
Lauku zemes	3442.7	38.6
Ūdeņu teritorijas	1458.8	16.3
Jauktas lauku apbūves teritorijas	201.7	2.3
Purvu teritorijas	71.6	0.8
Transporta infrastruktūras teritorijas	54.7	0.6
Derīgo izrakteņu ieguves karjeri	33.3	0.4
Publiskās apbūves teritorijas	28.0	0.3
Dabas un apstādījumu teritorijas	24.2	0.3
Jauktas centru apbūves teritorijas	20.9	0.2
Rūpniecības teritorijas	9.7	0.1
Savrupmāju apbūve	8.9	0.1
Tehniskās apbūves teritorijas	8.2	0.1
Kapsētas	7.9	0.1
Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas	6.2	0.1

Pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktas ainaviski vērtīgās teritorijas, uz kurām attiecināmi īpaši nosacījumi to izmantošanai un apbūvei. Vecpiebalgas novada teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu (TIAN) 24. punkts paredz, ka „Ainaviski vērtīgajās teritorijās nav pieļaujamas tādas darbības, kas rada būtiskas ainavas struktūras izmaiņas. Nav atļauta nozīmīgu, publiski pieejamu skatu punktu un perspektīvu aizsegšana, aizbūvēšana ar ēkām, apstādīšana ar kokiem, u.tml.” TIAN 25. punkts paredz, ka „Jaunu objektu būvniecībai ainaviski vērtīgajās teritorijās, pašvaldība var noteikt prasības ēku un būvju arhitektoniskajam veidolam, kā arī prasību iekļaut būvprojektā plānotā objekta vizuālās ietekmes izvērtējumu. Gadījumos, kad nepieciešams teritorijas attīstības komplekss risinājums, var izvirzīt prasību izstrādāt detālplānojumu.” Kopš teritorijas plānojuma apstiprināšanas šādas prasības gan nav tikušas piemērotas, jo nav saņemti priekšlikumi par lielāku objektu būvniecību ainaviski vērtīgajās teritorijās. Detālplānojums īpašumiem „Ceplī”, „Gaujiņa” un „Ceplis”, kas atrodas vienā no ainaviski vērtīgajām teritorijām, izstrādāts un apstiprināts pirms pašvaldības teritorijas plānojuma un TIAN apstiprināšanas, un iekļauts plānotās (atļautās) izmantošanas kartē un TIAN sadaļā „Spēkā esošo detālplānojumu saraksts”.

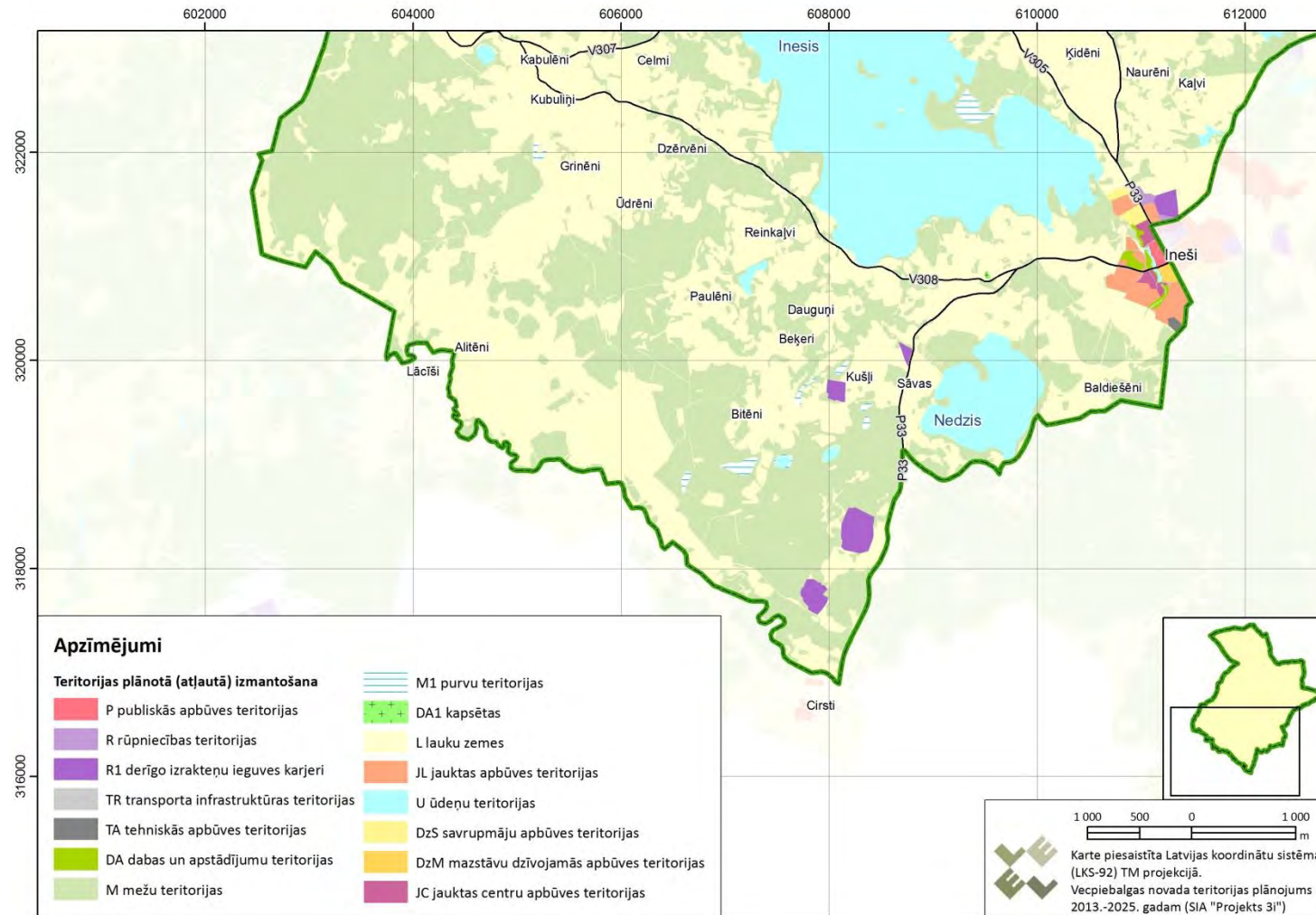
TIAN nosacījumi par ainaviski vērtīgajām teritorijām paredz arī iespēju izstrādāt tematiskos ainavu plānus un lokālplānojumus, tajos detalizējot prasības ainavu aizsardzībai, taču līdz šim tādi nav izstrādāti un nav definēti konkrēti kritēriji, kādos gadījumos šādas prasības pašvaldība izvirza.

Teritorijas plānojumā noteikti arī ainaviski vērtīgie ceļu posmi, uz kuriem pieguļošajām mežaudzēm attiecas mežsaimnieciskās darbības nosacījumi saskaņā ar 16.03.2010. MK noteikumiem Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un

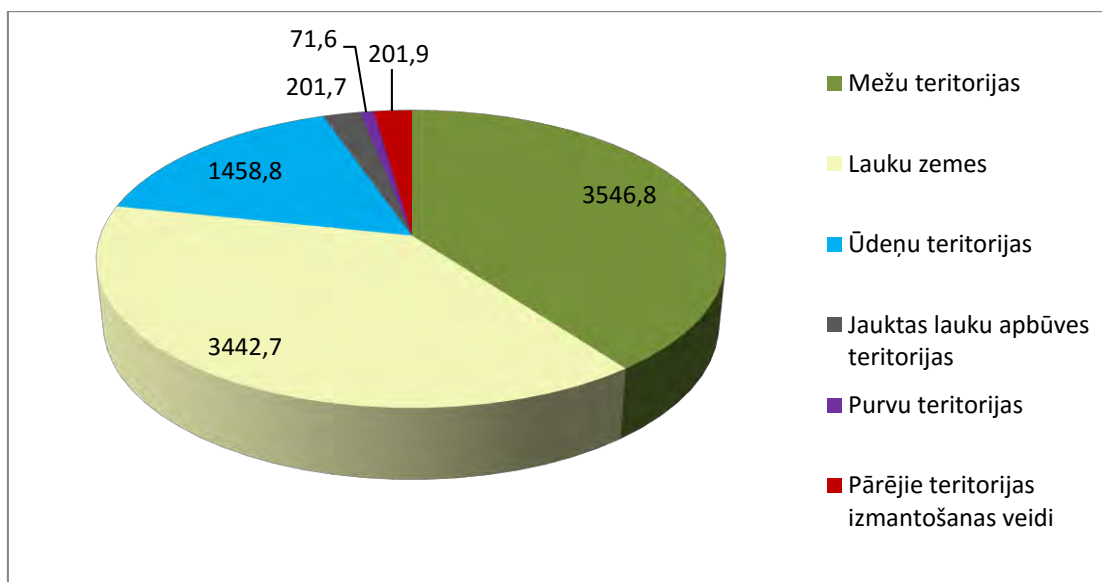
izmantošanas noteikumi” 35. punktu – paredzēts, ka kailcirtei pieguļošo mežaudzi var nocirst ne ātrāk kā 10 gadus skujkoku audzēs un 5 gadus lapu koku audzēs, ja kailcirtē nocirstā platība ir atjaunota.

1.1.6.a attēls. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

1.1.6.b attēls. Plānotā (atļautā) teritorijas izmantošana aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

1.1.7. attēls. Galvenie plānotās (atļautās) teritorijas izmantošanas veidi (ha) aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

1.1.4. Esošais funkcionālais zonējums

Aizsargājamo ainavu apvidum „Vecpiebalga” nav spēkā esoša funkcionālā zonējuma.

1.1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Aizsargājamo ainavu apvidus izveidots 1987. gadā, savukārt tajā ietilpstošais dabas liegums „Sproģi” kā dzērvenāju liegums dibināts 1977. gadā. Pašreizējais aizsardzības statuss nostiprināts 02.03.1993. likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”. 2005. gadā ar grozījumiem šajā likumā AAA „Vecpiebalga” iekļauta Natura 2000 tīklā (kods LV0600100) kā C tipa teritorija (noteikta īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai).

Teritorijai līdz šim nav ticis izstrādāts dabas aizsardzības plāns vai individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, tāpat nav veikti specifiski apsaimniekošanas pasākumi sugu un biotopu aizsardzībai.

AAA „Vecpiebalga” dibināts, lai saglabātu un aizsargātu raksturīgu Vidzemes kultūrainavu un dabas vērtības. Šī ir Latvijā jau izsenis atpazīstama kā viena no ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgākajām vietām. Brīvdabas muzeja Vecpiebalgas filiālē "Vēveri" pieejams 1988. gadā Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja speciālistu sagatavots apkārtnes plāns, kurā iekļauta ziemeļaustrumu daļa no AAA teritorijas un atzīmētas ainaviski nozīmīgas un saglabājamas zemnieku sētas. Kopš 2000. gada AAA „Vecpiebalga” teritorija aprakstīta vairākos dokumentos, kas saistīti ar teritorijas plānošanu un ainavu novērtējumu gan nacionālajā, gan Vidzemes reģiona līmenī – piemēram, Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam Telpiskās attīstības perspektīvas sadaļā Vidzemes augstienes centrālā daļa (t.sk., AAA „Vecpiebalga”) iekļauta starp Latvijas nozīmīgākajām dabas aizsardzības, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju telpām. Savukārt 2001. gadā izstrādātajā pētījumā „Cēsu rajona ainavu inventarizācija un vērtējums” (Nikodemus, 2001) Alauksta un Ineša ezeraines ainavu

telpa izdalīta kā viena no nacionālas nozīmes augstvērtīgajām ainavām. Šis pētījums izmantots, izstrādājot 2005. gada Cēsu rajona teritorijas plānojumu, un tajā paredzēts, ka ainaviski augstvērtīgajās teritorijās aizliegts „veikt tādas darbības, kas būtiski vai neatgriezeniski pārveido dabisko un kultūrvēsturisko ainavu”, savukārt vietējo pašvaldību teritorijas plānojumiem ieteiktās vadlīnijas ir „izstrādājot vietējo pašvaldību teritorijas plānojumus, jāparāda ainaviski vērtīgās teritorijas un jānosaka apsaimniekošanas mērķi; izstrādājot vietējo pašvaldību teritorijas plānojumus, ieteicams ņemt vērā “Cēsu rajona ainavu inventarizāciju un vērtējumu””. 2007. gadā izstrādāts Vidzemes plānošanas reģiona teritorijas plānojums un tā ietvaros – dokuments „Vidzemes ainavas, to novērtējums un izmantošanas raksturojums” (Vidzemes attīstības aģentūra, 2007), kurā iekļauts Cēsu rajona ainavu vērtējums no dokumenta „Cēsu rajona ainavu inventarizācija un vērtējums” (Nikodemus, 2001). Papildus ainavu aprakstam un novērtējumam, šajos plānošanas dokumentos ir arī rekomendācijas ainavu aizsardzībai un apsaimniekošanai (piemēram, skatu atsegšana no ainaviski vērtīgajiem ceļiem), taču pašreizējā teritorijas plānošanas sistēmā vienīgais dokuments, kas zemes īpašniekiem var uzlikt kādas saistības vai noteikumus, ir pašvaldības teritorijas plānojums.

AAA „Vecpiebalga” teritorijā esošo muzeju apsaimniekošanu un apmeklētāju uzņemšanu nodrošina pašvaldības muzeju apvienība „Orisāre”. Dažādos ainavu pārvaldības jautājumos aktīvi iesaistās NVO „Vecpiebalgas ainavu un kultūrvides aizsardzības biedrība”, kas izveidota 2008. gadā.

1.1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums

Teritorijas kultūrvēsturiskās vērtības ir nozīmīgākā AAA sastāvdaļa, jo īpaši saistībā ar tās ainavām. Tāpēc dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros veikta padziļināta kultūrvēsturisko vērtību izpēte, ietverot gan objektu apsekošanu dabā, gan pieejamo materiālu izpēti. Detalizētākas izpētes rezultāti iekļauti ainavu struktūrplānā (skat. 1. pielikumu), bet šajā nodaļā iekļauta tikai informācija par kultūras pieminekļiem.

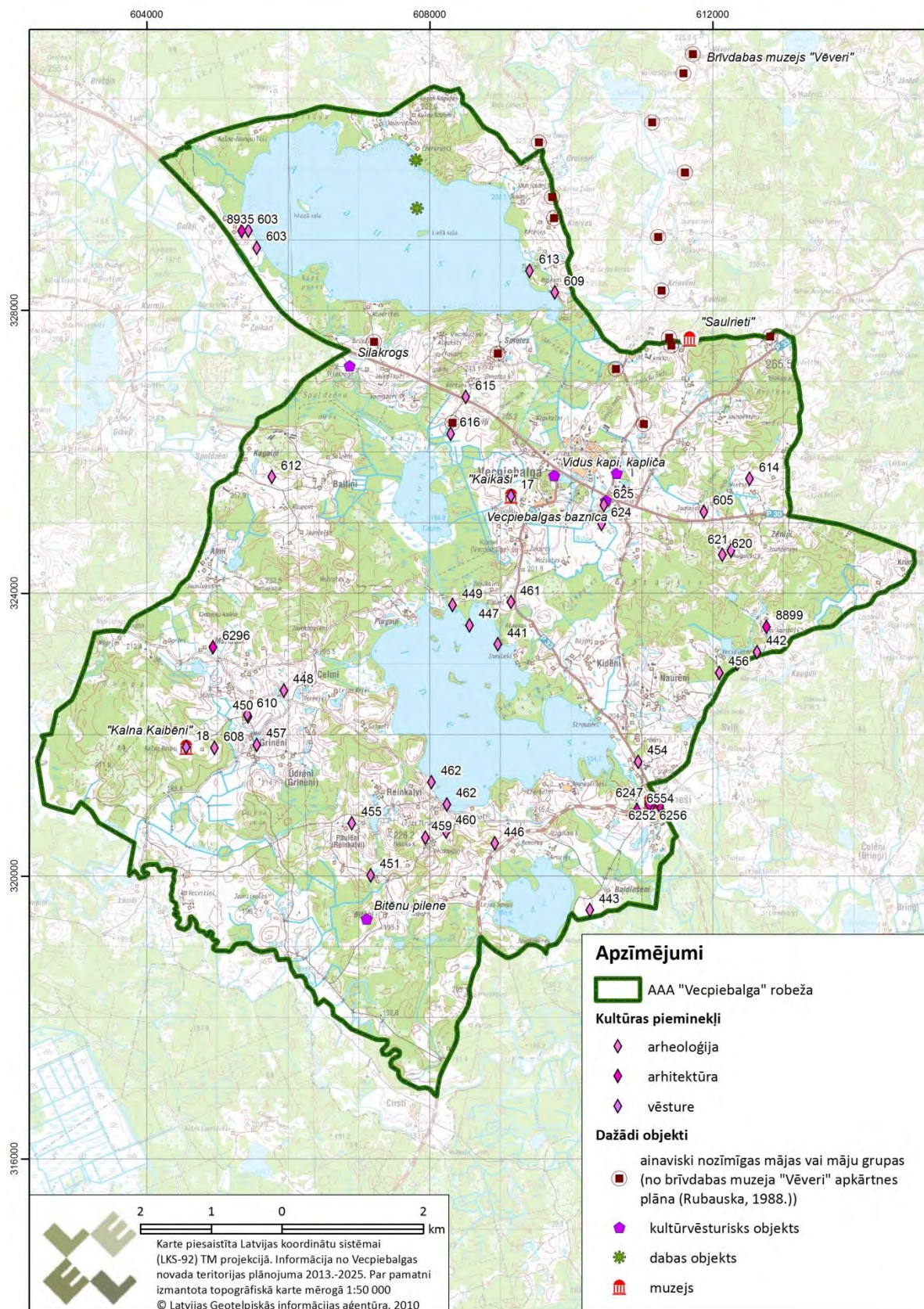
Saskaņā ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas datiem, Vecpiebalgas novadā kopumā atrodas 105 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi, tai skaitā AAA „Vecpiebalga” teritorijā – 47. AAA „Vecpiebalga” teritorijā atrodas 35 arheoloģijas pieminekļi, 10 arhitektūras pieminekļi, 2 vēstures pieminekļi (skat. 1.1.5. tabulu un 1.1.8.attēlu). Šie kultūrvēsturiskie objekti, kopā ar Vecpiebalgas novada bagāto vēsturi un teritorijas izcilo ainavu veido īpaši aizsargājamās dabas teritorijas augsto pievienoto vērtību (Vecpiebalgas novada teritorijas plānojums, 2013).

1.1.5. tabula. Kultūrvēsturiskais mantojums aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

Valsts aizsardzības nr.	Objekta nosaukums	Veids
Valsts nozīmes aizsargājамie kultūras pieminekļi		
441	Vecpiebalgas senkapi (Krievu, Krīvu kapi)	arheoloģija
447	Jāņkalna senkapi (Zviedru kapi)	arheoloģija
449	Pīļupītes apmetne	arheoloģija
454	Orizoru senkapi	arheoloģija
459	Vecdauguņu senkapi (Smēdes kalniņš)	arheoloģija
603	Cepļu apmetne I, II	arheoloģija
603	Cepļu apmetne I, II	arheoloģija
613	Raskumu senkapi (Pulksteņa kalniņš)	arheoloģija
620	Zēniņu viduslaiku kapsēta (Vergu kapi)	arheoloģija
621	Zēniņu senkapi (Augstīšu kalns)	arheoloģija
623	Vecpiebalgas pilskalns (Griškas kalns)	arheoloģija
6247	Vecpiebalgas muižas apbūve	arhitektūra
6248	Pils	arhitektūra
6252	Magazīna	arhitektūra
6256	Ledus pagrabs	arhitektūra
6295	"Jauncelmu" dzīvojamā māja	arhitektūra
6296	Zemnieku sēta "Kalna Mūrnieki"	arhitektūra
8935	Saiešanas nams "Cepļos"	arhitektūra
17	Rakstnieka A.Austriņa dzimtās mājas	vēsture
18	Rakstnieku R. un M.Kaudziņu dzīves un darba vieta	vēsture
Vietējas nozīmes aizsargājамie kultūras pieminekļi		
442	Akmentiņu viduslaiku kapsēta un nostāstu vieta (Asins ieleja)	arheoloģija
443	Baldiešēnu viduslaiku kapsēta (Kapu kalniņš)	arheoloģija
446	Ķemeru viduslaiku kapsēta	arheoloģija
448	Jauncelmu viduslaiku kapsēta	arheoloģija
450	Lejaskaibēnu viduslaiku kapsēta (Kapu kalniņš)	arheoloģija
451	Lejasbeķeru viduslaiku kapsēta	arheoloģija
455	Paulēnu senkapi	arheoloģija
456	Spietēnu viduslaiku kapsēta I	arheoloģija
456	Spietēnu viduslaiku kapsēta II	arheoloģija
457	Tožiņu viduslaiku kapsēta (Baudzīte)	arheoloģija
460	Vecdauguņu viduslaiku kapsēta (Kapu kalns)	arheoloģija
461	Vecpiebalgas mācītājmuižas senkapi	arheoloģija
462	Gaigalu apmetne I	arheoloģija
462	Gaigalu apmetne II	arheoloģija
605	Jaunmietiņu viduslaiku kapsēta (Kauliņu kalns)	arheoloģija
608	Viduskaibēnu apmetne	arheoloģija
609	Kalna Raskumu apmetne	arheoloģija
610	Lejas Kaibēnu viduslaiku kapsēta (Kapu kalniņš)	arheoloģija
612	Veckaupēnu viduslaiku kapsēta (Kapu kalniņš)	arheoloģija
614	Mietiņu viduslaiku kapsēta	arheoloģija
615	Purgaiļu viduslaiku kapsēta	arheoloģija
616	Tauna apmetne	arheoloģija
624	Vecpiebalgas viduslaiku pils	arheoloģija

Valsts aizsardzības nr.	Objekta nosaukums	Veids
625	Vecpiebalgas baznīcas viduslaiku kapsēta	arheoloģija
6251	Klēts	arhitektūra
6554	Parks	arhitektūra
8899	Zemnieku sēta "Vectūji"	arhitektūra
<i>Citi kultūrvēsturiski un arhitektoniski nozīmīgi objekti</i>		
	Vecpiebalgas kapliča, Vidus kapi	
	Vecpiebalgas baznīca	
	Vecpiebalgas kultūras nams, pieminēklis brāļiem Kaudzītēm	
	Silakrogs	
	Vecpiebalgas Vecie kapi, pieminēklis „Mērnieku laiku” Lienai	

1.1.8. attēls. Kultūras pieminekļi un kultūrvēsturiskie objekti aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība aizsargājamā teritorijā

AAA „Vecpiebalga” atrodas Vecpiebalgas novadā, un tā pārvaldi īsteno Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pakļautībā esošās Dabas aizsardzības pārvaldes Vidzemes reģionālā administrācija, kura uzrauga dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitu un pēc plāna apstiprināšanas veicina tā ieviešanu. AAA teritoriju apsaimnieko zemes īpašnieki. Tūrisma infrastruktūras objektus publiski pieejamās vietās apsaimnieko pašvaldība, privātos tūrisma infrastruktūras objektus – zemes īpašnieki.

Teritorijas atļauto izmantošanu nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojums. Vispārējo dabas aizsardzības prasību ievērošanas valsts kontroli īsteno Dabas aizsardzības pārvalde. Meža apsaimniekošanas un izmantošanas normatīvo aktu ievērošanu teritorijā kontrolē Valsts meža dienesta Centrālvidzemes reģionālā virsmežniecība. Vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas valsts kontroli veic Valsts vides dienesta Valmieras reģionālā vides pārvalde.

Valsts kultūras un vēstures pieminekļu aizsardzību realizē Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija.

Lauku atbalsta dienesta Ziemeļvidzemes reģionālās lauksaimniecības pārvalde uzrauga normatīvo aktu ievērošanu lauksaimniecības nozarē un pilda ar lauksaimniecību un lauku atbalsta politikas īstenošanu saistītas funkcijas.

AAA teritorijā esošo autoceļu uzturēšanu veic valsts, pašvaldība un zemes īpašnieki tiem piederošajos ceļu posmos.

1.2. Normatīvo aktu normas, kas attiecas uz konkrēto aizsargājamo teritoriju

Latvijas vides un dabas aizsardzības stratēģiskie dokumenti

Vides politikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam, kas apstiprinātas 2014. gada 26. martā, izvirza pasākumus, lai sasniegtu virsmērķi – nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot uz ilgtspējīgu attīstību veiktas darbības, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli.

Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma, kas ir akceptēta Ministru kabinetā 16.05.2000., paredz dažādus pasākumus, kuri nepieciešami attiecīgo ES direktīvu ieviešanai. Programma paredz īpaši aizsargājamo teritoriju pilnveidošanu, aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu dzīvotņu aizsardzības nodrošināšanu, labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanu tām sugām, kuras ir apdraudētas.

Vides un dabas aizsardzības normatīvie akti

Vides aizsardzības likums (02.11.2006.) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu

izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, Latvijas Republikas iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt vides informāciju un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā. Vides aizsardzības likums nosaka valsts kontroli vides jomā, atbildību par kaitējumu, kas nodarīts īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, mikroliegumiem, aizsargājamām sugām un biotopiem, ūdeņiem, augsnei un zemes dzīlēm.

„Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas” (24.04.2007. MK noteikumi Nr. 281) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

„Noteikumi par kritērijiem, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu” (27.03.2007. MK noteikumi Nr. 213) nosaka kritērijus, kurus izmanto, novērtējot īpaši aizsargājamām sugām vai īpaši aizsargājamiem biotopiem nodarītā kaitējuma ietekmes būtiskumu salīdzinājumā ar pamatstāvokli.

Likums **Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām** (02.03.1993.) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

18. panta 4. apakšpunktā teikts, ka aizsargājamās teritorijas individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus, kā arī valsts un reģionālās attīstības plānošanas dokumentus izstrādā un aizsargājamo teritoriju apsaimnieko, ievērojot plānu, un plānam ir ieteikuma raksturs.

Likuma pielikumā uzskaitītas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (Natura 2000). Aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” ir C tipa teritorija, kas noteikta īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai. Teritorijas kods ir LV0600100.

„Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem” (23.02.1999. MK noteikumi Nr. 69) nosaka aizsargājamo ainavu apvidu robežas. Šo noteikumu 2. pielikumā iekļauta AAA „Vecpiebalga” robežu shēma un robežpunktu koordinātas.

„Noteikumi par dabas liegumiem” (15.06.1999. MK noteikumi Nr. 83) nosaka dabas liegumu robežas un teritoriju aizsardzības statusu. Šo MK noteikumu 40. pielikumā sniegta dabas lieguma „Sproģi” robežu shēma, robežpunktu koordinātes un apraksts.

16.03.2010. MK noteikumu Nr. 264 **„Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”** ietver prasības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, kurām nav izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, aizsardzībai.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (09.10.2007. MK noteikumi Nr. 686) nosaka, kādai informācijai jābūt ietvertai dabas aizsardzības plānā un kāda ir dabas aizsardzības plāna izstrādes kārtība.

Noteikumi „**Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā**” (28.05.2002. MK noteikumi Nr. 199, izdoti saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43. panta otro daļu) nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā.

„**Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai**” (18.07.2006. MK noteikumi Nr. 594) nosaka kompensējošo pasākumu veikšanas kārtību, ja paredzētā darbība negatīvi ietekmēs Natura 2000 teritorijā esošas sugas vai biotopus, un šo kompensējošo pasākumu rezultātu monitoringa kārtību.

2015. gada 7. aprīļa MK noteikumi Nr. 171 “**Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020.gada plānošanas periodā**” nosaka kārtību, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības lauku attīstības platībatkarīgo atbalstu lauku attīstībai – vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanas pasākumiem. Noteikumu 2.6. sadaļā noteikta atbalsta piešķiršanas kārtība aktivitātē “Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām”. Atbalsta apmērs par vienu hektāru atbalsttiesīgās platības (kas atrunāta noteikumos), kurā ievēroti visi atbalsta saņemšanas nosacījumi, ir šāds:

- pretendentam, kam vienā zemes vienībā ir viena veida saimnieciskās darbības ierobežojumi:
  - 160 euro – aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;
  - 120 euro – aizliegta galvenā cirte;
  - 45 euro – aizliegta kailcirte;
- 112 euro – pretendentam, kam vienā zemes vienībā ir vairāku veidu dažādu likmju saimnieciskās darbības ierobežojumi.

Sugu un biotopu aizsardzības likums (16.03.2000.) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

„**Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu**” (14.11.2000. MK noteikumi Nr. 396) uzskaita Latvijā aizsargājamās (1. pielikums) vai ierobežoti izmantojamās (2. pielikums) dzīvo organismu sugas.

Noteikumi „**Par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu**” (21.02.2006. MK noteikumi Nr. 153) nosaka Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu.

„**Noteikumi par to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība, un to dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus**” (15.09.2009. MK noteikumi Nr. 1055) nosaka to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām

nepieciešama aizsardzība (1. pielikums), un to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus (2. pielikums).

Noteikumi „**Par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu**” (05.12.2000. MK noteikumi Nr. 421) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi.

Ministru kabineta noteikumi **Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”** (pieņemti 18.12.2012.) nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu. Noteikumu pielikumos ir pieejami īpaši aizsargājamo zīdītāju, abinieku, rāpuļu, bezmugurkaulnieku, vaskulāro augu, sūnu, aļģu, ķērpju un sēņu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus, sugu saraksts, kā arī īpaši aizsargājamās putnu sugas, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumus, un tām paredzētās mikroliegumu platības.

04.04.2013. likums **Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās** paredz nosacījumus, ar kuriem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos un kuri izriet no aizsargājamo teritoriju aizsardzības prasībām, kā arī kompensācijas piešķiršanas kārtību.

„**Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem**” (20.11.2007. MK noteikumi Nr. 778) nosaka kārtību, kādā zemes lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem.

Likums **Par ietekmes uz vidi novērtējumu** (14.10.1998.) nosaka darbības un objektus, kuriem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums un darbības, kurām ir nepieciešams sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums, kā arī nosaka plānošanas dokumentus, kuriem nepieciešams stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. 4¹. pants paredz, ka kompetentā institūcija var pieņemt lēmumu par ietekmes novērtējumu uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju arī darbībām, kuras nav iekļautas likuma 1. un 2. pielikumā. Novērtējums jāveic saskaņā ar atsevišķi noteiktu kārtību.

„**Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)**” (19.04.2011. MK noteikumi Nr. 300) nosaka, kā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums.

„**Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums**” (23.03.2004. MK noteikumi Nr.157) nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums, kā arī plānošanas dokumentus, kuriem veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums.

„**Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību**” (13.01.2015. MK noteikumi Nr. 18) nosaka, kā veicams ietekmes uz vidi novērtējums.

„Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai” (27.01.2015. MK noteikumi Nr. 30) nosaka paredzētās darbības, kurām nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, bet kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi, kā arī šo tehnisko noteikumu saturu, pieprasīšanas, sagatavošanas un izdošanas kārtību. Tehniskajos noteikumos noteiktas vides aizsardzības prasības paredzētajai darbībai tās norises vietā.

Likuma **Par piesārņojumu** (15.03.2001.) mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, videi un īpašumam nodarīto kaitējumu, kā arī novērst vai samazināt piesārņojošo darbību radīto kaitējumu, noteikt kārtību piesārņoto un potenciāli piesārņoto vielu reģistrācijai un sanācijai, novērst vai samazināt vides trokšņa ietekmi uz cilvēkiem, samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un noteikt sabiedrības tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā attiecībā uz piesārņojošo darbību atļauju izsniegšanu.

Meža zemes

Meža likums (24.02.2000.) nosaka mērķi regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

18.12.2012. Ministru kabineta noteikumi Nr. 935 **„Noteikumi par koku ciršanu mežā”** nosaka koku ciršanas kārtību mežā, kā arī dabas aizsardzības prasības koku ciršanai.

“Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (MK noteikumi Nr. 936, 18.12.2012.) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem, bioloģiski nozīmīgu meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumus, kā arī saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

Ministru Kabineta noteikumi Nr.947 **“Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā”** (18.12.2012.) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā. Šie noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, ja individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos nav noteikts citādi.

Ministru Kabineta noteikumi Nr.889 **„Noteikumi par atmežošanas kompensācijas noteikšanas kritērijiem, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību”** (18.12.2012.) nosaka ar atmežošanu izraisīto negatīvo seku kompensācijas noteikšanas kritērijus, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Noteikumos paredzēts, ka kompensācija jāmaksā:

- par oglekļa dioksīda piesaistes potenciāla samazināšanos;
- par bioloģiskās daudzveidības samazināšanos;
- par vides un dabas resursu aizsardzības aizsargjoslu un sanitāro aizsargjoslu funkciju kvalitātes samazināšanos.

Ūdeņi

Ūdens apsaimniekošanas likums (12.09.2002.) nosaka mērķus, kas ietver tādas virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības sistēmas izveidošanu, kas: veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni; novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli.

„Noteikumi par virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu, klasifikāciju, kvalitātes kritērijiem un antropogēno slodžu noteikšanas kārtību” (19.10.2004., MK noteikumi Nr. 858) nosaka virszemes ūdensobjektu tipu raksturojumu un virszemes ūdensobjektu klasifikāciju, antropogēnās slodzes noteikšanas kārtību, prioritārās vielas un to emisijas ierobežošanas kārtību, kā arī virszemes ūdeņu ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes kritērijus.

Aizsargjoslu likums (05.02.1997.) nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, izveidošanas, grozīšanas un likvidēšanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kārtības kontroli, kā arī saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās. Likums cita starpā nosaka arī dažādus aprobežojumus ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās, kā arī ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu platumu atkarībā no to izmēriem.

“Virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas metodika” (03.06.2008., MK noteikumi Nr. 406) regulē virszemes ūdensobjektu aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā, vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.

Noteikumi **“Par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”** (22.01.2002., MK noteikumi Nr. 34) nosaka emisijas robežvērtības un aizliegumus piesārņojošo vielu emisijai ūdenī.

“Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti” (MK noteikumi Nr. 118, 12.03.2002.) nosaka kvalitātes normatīvus virszemes un pazemes ūdeņiem, kā arī prioritāros zivju ūdeņus, kuros nepieciešams veikt ūdeņu aizsardzību vai kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijām labvēlīgus apstākļus.

Zvejniecība un makšķerēšana

Zvejniecības likums (12.04.1995.) regulē Latvijas Republikas iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzīšanu. Likums nosaka zivju resursu un zvejas pārvaldīšanu.

“Makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību noteikumi” (22.12.2015., MK noteikumi Nr. 800) nosaka makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību kārtību Latvijas Republikas ūdeņos, nosaka ierobežojumus un prasības makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību tiesību izmantošanā.

“Licencētās makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību kārtība” (22.12.2015., MK noteikumi Nr. 799) nosaka licencētās makšķerēšanas, licencētās vēžošanas un licencēto zemūdens medību kārtību, nosaka, kā veicama licencētās makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību ieviešana un kontrole un izstrādājams nolikums.

Lauksaimniecība

Lauksaimniecības un lauku attīstības likums (07.04.2004.) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu lauksaimniecības attīstībai un noteikt ilglaicīgu lauksaimniecības un lauku attīstības politiku saskaņā ar Eiropas Savienības kopējo lauksaimniecības politiku un kopējo zivsaimniecības politiku.

Tūrisms

Tūrisma likums (17.09.1998.) nosaka mērķi radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses; likums definē dabas tūrismu.

Medības

Medību likums (08.07.2003.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā un arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

„Medību noteikumi” (26.02.2013.) nosaka medijamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, kā arī gadījumus, kādos iespējamas medības ārpus medību termiņiem; medību pieteikšanas un organizēšanas kārtību; kārtību, kādā Valsts meža dienests ir tiesīgs mainīt zīdītāju medību termiņus, kā arī noteikt papildu ierobežojumus medību organizēšanai atbilstoši attiecīgās dzīvnieku populācijas stāvoklim, meteoroloģiskajiem apstākļiem un fenoloģiskajai situācijai. Šie noteikumi paredz, ka medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka ne tikai šie noteikumi, bet arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti.

Īpašuma tiesības un teritorijas plānošana

Civillikums (28.01.1937.) - trešā daļa (Lietu tiesības), trešā nodaļa (Īpašums), piektā apakšnodaļa (Īpašuma aprobežojumi), III. Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumi. 1082. pants nosaka: „Īpašuma lietošanas tiesības aprobežojumu noteic vai nu likums, vai tiesas lēmums, vai arī privāta griba ar testamentu vai līgumu, un šis aprobežojums var attiekties kā uz dažu lietu tiesību piešķiršanu citām personām, tā arī uz to, ka īpašniekam jāatturas no zināmām lietošanas tiesībām, vai arī jāpacieš, ka tās izlieto citi.”. Likuma trešā daļa iekļauj arī ūdeņu lietošanas tiesību aprobežojumus, kuri cita starpā paredz, ka “Publiskie ūdeņi ir valsts īpašums, ciktāl uz tiem nepastāv īpašuma tiesības privātai personai”. Likuma I pielikumā ir uzskaitīti publiskie ūdeņi (upes un ezeri).

Teritorijas attīstības plānošanas likums (13.10.2011.) nosaka mērķi panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

Ministru Kabineta 30.04.2013. noteikumi Nr.240 „**Vispārīgie teritorijas plānošanas izmantošanas un apbūves noteikumi**” nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei, kā arī teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju.

„**Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem**” (14.10.2014. MK noteikumi Nr. 628) cita starpā nosaka novada vai republikas pilsētas pašvaldības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu – ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālpļānojuma un to grozījumu, detālpļānojuma un tematiskā plānojuma – saturu un to izstrādes kārtību.

Zemes ierīcības likums (14.09.2006.) nosaka uzdevumu aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

Likums **Par nekustamā īpašuma nodokli** (17.06.1997.) nosaka nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas kārtību, nodokļu atvieglojumus.

Citi normatīvie akti

Zemes pārvaldības likums (30.10.2014.) ir pieņemts ar mērķi veicināt ilgtspējīgu zemes izmantošanu un aizsardzību. Likuma 6(1) pantā noteikts: “Lai nodrošinātu piekļuvi iekšzemes publiskajiem ūdeņiem un īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kuru apmeklēšana ir atļauta saskaņā ar īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību un izmantošanu regulējošiem normatīvajiem aktiem, vietējā pašvaldība teritorijas plānojumā, lokālpļānojumā vai detālpļānojumā nosaka gājēju ceļu kā nekustamā īpašuma tiesību aprobežojumu par labu sabiedrības iespējai piekļūt šādai teritorijai un organizē gājēju ceļa ierīkošanu. Zemes īpašniekam ir tiesības uz aprobežojuma noteikšanas dēļ radušos zaudējumu atlīdzību.”.

„**Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža**” (02.05.2012., MK noteikumi Nr. 309) cita starpā nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža zemes un kārtību, kādā izsniedz atļauju šo koku ciršanai.

Likums **Par kultūras pieminekļu aizsardzību** (12.02.1992.) nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu veidus, to īpašuma un izmantošanas tiesības, valsts uzskaiti un prasības kultūras pieminekļu saglabāšanai.

Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts ir apstiprināts ar 29.10.1998. Kultūras ministrijas rīkojumu Nr. 128 (publicēts 15.12.1998.) „**Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu**”.

„**Kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodika**” (15.07.2003. MK noteikumi Nr. 392) nosaka valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā

iekļauto nekustamo kultūras pieminekļu aizsargjoslas (aizsardzības zonas) noteikšanas metodiku.

Vecpiebalgas novada pašvaldības saistošo noteikumu Nr. 6/2014 „**Par kārtību, kādā izmantojami un apsaimniekojami Vecpiebalgas novada publiskā lietošanā esošie iekšējie ūdeņi un to krasti**” (ar grozījumiem, kas izdarīti ar saistošajiem noteikumiem Nr.8/2015) 5.3.1. punktā noteikts, ka “Vecpiebalgas novada pašvaldības valdījumā esošajos iekšējos ūdeņos (Alauksta ezers, Ineša ezers, Juvera ezers, Taurenas ezers) un Vecpiebalgas novada pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajos iekšējos ūdeņos, kur zvejas tiesības pieder valstij (Bānūžu ezers, Nedža ezers, Tauna ezers un Zobola ezers), aizliegts izmantot ūdens motociklus un ūdens transporta līdzekļus ar dzinēja jaudu virs 5 zs (3,7 kw), izņemot kontrolējošo institūciju ūdens transportu.”

Starptautiskās saistības

Konvencija „**Par bioloģisko daudzveidību**”, kurai Latvija pievienojās ar likumu “Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro konvenciju par bioloģisko daudzveidību”. Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bernes konvencija „**Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**”, kas Latvijā apstiprināta ar likumu „Par 1979. gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (17.12.1996). Šīs konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpaša uzmanība pievērsta apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas ainavu konvencija (20.10.2000.) Latvijā pieņemta 29.03.2007. ar likumu „Par Eiropas ainavu konvenciju”, kur dalībvalstis apstiprina, ka Eiropas ainavu kvalitāte un daudzveidība ir kopīgs resurss un ka ir jāsadarbojas, lai tās aizsargātu un pārvaldītu, kā arī veiktu plānošanu, vēloties radīt jaunu instrumentu, kas īpaši domāts visu Eiropas ainavu aizsardzībai, pārvaldībai un plānošanai.

Orhūsas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem” – izsludināts 18.04.2002.). Konvencijas mērķis ir nodrošināt sabiedrības informēšanu, piekļūšanu informācijai, piedalīties lēmumu pieņemšanā un griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.

Bonnas konvencija (pieņemta ar likumu „Par 1979. gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību” – izsludināts 11.03.1999.). Konvencija nosaka apdraudētās migrējošās sugas, migrējošās sugas, kurām ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss, kā arī principus, kas jāņem vērā, īstenojot minēto sugu aizsardzības pasākumus.

Līgums par sikspārņu aizsardzību Eiropā (pieņemts ar MK noteikumiem Nr. 10 „Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā” - izsludināti 07.01.2003.). Līgums izriet no 1979. gada Bonnas konvencijas un nosaka sikspārņu aizsardzības principus.

Eiropas Padomes Direktīva „Par savvaļas putnu aizsardzību” 2009/147/EK (30.11.2009.). Direktīva pieņemta, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai lai regulētu šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Daudzas savvaļas putnu sugas, kuras dabiski sastopamas Eiropas teritorijā, skaitliski samazinās. Dažos gadījumos tas notiek ļoti strauji, un tas rada nopietnus draudus vides aizsardzībai, īpaši tādēļ, ka tiek apdraudēts bioloģiskais līdzsvars.

Eiropas Padomes Direktīva „Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” 92/43/EEK (21.05.1992).

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu un faunas un floras aizsardzību. Tā nosaka, ka programmas Natura 2000 ietvaros jāizveido vienotais Eiropas ekoloģiskais tīkls, kurš aptver īpaši aizsargājamās teritorijas. Šim tīklam jānodrošina dabisko biotopu tipu un attiecīgo sugu biotopu saglabāšanu, vai, kur tas nepieciešams, labvēlīgā aizsardzības statusa atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās.

Eiropas Parlamenta un Padomes Ūdeņu Struktūrdirektīvas 2000/60/EK (20.12.2000.) mērķis ir aizsargāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu ekosistēmu stāvokli un veicināt ilgtspējīgu ūdeņu lietošanu, ieviešot integrētu upju baseinu apsaimniekošanas procesu.

1.3. Īss aizsargājamās teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

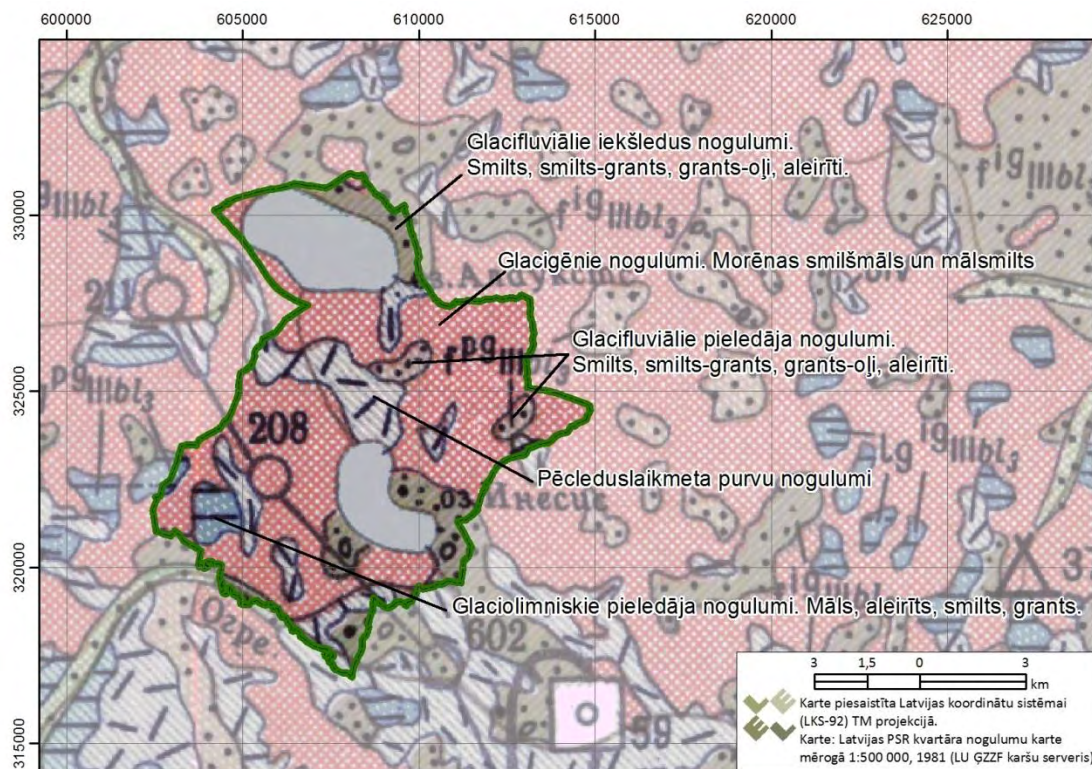
AAA „Vecpiebalga” atrodas Vidzemes augstienes centrālajā daļā starp Cēsīm un Madonu, Piebalgas paugurainē. AAA teritorijā ir raksturīgas bargas ziemas un vēsas vasaras. Gaisa temperatūra janvārī vidēji ir zem $-7\text{ }^{\circ}\text{C}$, savukārt jūlijā vidējā gaisa temperatūra ir no $+16$ līdz $+16,4\text{ }^{\circ}\text{C}$. Zemākā reģistrētā temperatūra Vecpiebalgas novadā Zosēnu meteoroloģisko novērojumu stacijā ir $-42,9\text{ }^{\circ}\text{C}$, augstākā $+33,6\text{ }^{\circ}\text{C}$. AAA teritorijā ir īsākais bezsala periods valstī, vidēji tās ir 130 dienas. Bieži vien Alauksta un Ineša ezerus klāj bieza ledus kārtā, kad citur valsts teritorijā jau ir sācies atkusnis un ledus nokusis. Sniega segas biezums 20-30 cm, tā saglabājas aptuveni 160-170 dienas, kas ir visilgākais laiks ar sniega segu valstī (LVĢMC).

Vidzemes augstiene ir Latvijas teritorija, kurā novērojams vislielākais nokrišņu daudzums gadā, Piebalgas paugurainē tas ir 800-850 mm gadā. AAA ģeogrāfiskais novietojums nosaka arī biežo pērkonu negaisu veidošanos, taču gada griezumā AAA teritorijā dominē vēji ar nelielu vēja ātrumu no 1 līdz 6 m/s. 2013. gadā dominējuši rietumu-dienvidrietumu puses vēji, kas ir izteikti raksturīgi Latvijas austrumdaļā. Vēja vidējais ātrums 2013. gadā Zosēnu meteoroloģisko novērojumu stacijā 2 m/s (LVĢMC).

1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

AAA „Vecpiebalga” pēc fiziogēogrāfiskās rajonēšanas ietilpst Vidzemes augstienes Piebalgas paugurainē. Šo teritoriju veido pamatiežu pacēlums (no 80 līdz 144 m v.j.l.), kuru klāj 100-160 m, dažviet pat 200 m biezs kvartāra nogulumu slānis. Pamatieži ir augšdevona karbonātiem un smilšakmeņi vai aleirolīti, savukārt kvartāra nogulumu segu veido vairāku iepriekšējo apledojumu un pēdējā apledojuma laikā radušies glacigēnie ieži – lielākoties pamatmorēna un vietām deformāciju morēna. Teritorijas ziemeļu, dienvidaustrumu un rietumu daļā ir ledāja kušanas ūdeņu nogulumu, savukārt centrālajā daļā – pēcloduslaikmetā veidojušies purvu nogulumu (skat. 1.3.1. attēlu). AAA „Vecpiebalga” augstākās virsotnes veido iekšējie pirmmasīvi – pauguri ar lielu absolūto augstumu (vairāk nekā 210 m v.j.l.), kas sastāv no glaciotehtoniski deformētas morēnas un atsevišķos gadījumos – arī ledāja kušanas ūdeņu nogulumiem. (Āboltiņš, 1998) Teritorijas ezeri un purvi izveidojušies starppauguru ieplakās. Teritorijā atrodami derīgie izrakteņi (grants, smilts) ir glacifluviālas izcelsmes (tekošu ledāja kušanas ūdeņu radīti), pašlaik aktīvi tiek izstrādāts karjers teritorijas dienvidu daļā, bet karjers uz dienvidiem no Alauksta ezera oficiāli netiek izmantots (epizodiski tiek ņemta smilts privātām vajadzībām nelielos apjomos).

Augstākie pauguri AAA „Vecpiebalga” teritorijā ir Alauksta ezera dienvidu un austrumu pusē (Smetes kalns 243,1 m v.j.l., Bākas kalns 265,5 m v.j.l.), kā arī Ineša ezera rietumu un dienvidu pusē (Ķemeru kalns 215 m v.j.l., Dauguņu kalns 213 m v.j.l.). Pauguriem raksturīgs arī liels relatīvais augstums, it īpaši teritorijās uz rietumiem no Ineša un Nedža, piem., Kaibēnu kalna relatīvais augstums ir 30 m (Tidriķis, 1998).

1.3.1. attēls. Kvartāra nogulumi AAA „Vecpiebalga” teritorijā

1.3.3. Hidroloģija un ūdens kvalitāte

Pēc Daugavas un Gaujas baseinu apgabala apsaimniekošanas plāniem 2009.-2015. gadam izstrādātā iedalījuma, aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” ietilpst astoņos virszemes ūdensobjektos – G253 Tūlija, G254 Gauja, D423 Ogre, D425 Ogre, E056 Alauksts, E057 Inesis, E058 Nedzis un E059 Tauns (skat. 1.3.1. tabulu un 1.3.2. attēlu).

Apsaimniekošanas plānu ietvaros izvērtēta esošā ūdeņu kvalitāte ūdensobjektā, kā arī izvirzīti kvalitātes mērķi 2015. gadam. Ūdenstilpu un ūdensteču ūdens kvalitāte vērtējama, pamatā balstoties uz diviem kritērijiem – ķīmiskā un bioloģiskā ūdens kvalitāte. Ūdensobjektu ķīmiskā kvalitāte tiek vērtēta pēc tā, vai gada vidējās koncentrācijas bīstamajām un īpaši bīstamajām vielām pārsniedz normatīvajos aktos noteiktos robežlielumus.

Gan Daugavas baseina apgabalā, gan Gaujas baseina apgabalā virszemes ūdensobjektu ķīmiskā kvalitāte ir vērtējama kā laba (2. kvalitātes klase), līdz ar to izvirzītais kvalitātes mērķis šiem ūdensobjektiem ir esošās kvalitātes saglabāšana nemainīgā līmenī. Pie apdraudošajiem faktoriem apsaimniekošanas plānā norādīta izkļiedēta slodze ūdensobjektā E057 Inesis.

Saskaņā ar Daugavas baseina apgabala apsaimniekošanas plānu, lai sasniegtu augstu kvalitāti, ūdensobjektā D423 būtu jāuzlabo saprobitātes indekss, bet ūdensobjektā D425 – jāpalielina O₂ koncentrācija un jāsamazina P_{kop} koncentrācija. Lai sasniegtu labu kvalitāti, ūdensobjektos E056 un E058 jāsamazina fitoplanktona daudzums, bet ūdensobjektos E057 un E059 ir jāsamazina N_{kop} koncentrācija, kā arī hlorofila α un fitoplanktona daudzums.

Atbilstoši Gaujas baseina apgabala apsaimniekošanas plānam, lai uzlabotu vai saglabātu esošo ūdensobjekta kvalitāti, ūdensobjektā G253 ir jāsamazina N_{kop} un P_{kop} daudzums, bet jāpalielina O_2 koncentrācija un jāsamazina bioloģiskais skābekļa patēriņš.

1.3.1. tabula. Aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga” ietilpstošie virszemes ūdensobjekti

Nr.	Ūdensobjekta nosaukums	Kods	Platība (km ²)	T.sk. platība (km ²) AAA teritorijā	Ūdensobjekta kvalitātes klase
1.	Tūlija	G253	56,9	0,02	2
2.	Gauja	G254	402,3	3,7	1
3.	Ogre	D423	179,6	23,0	3
4.	Ogre	D425	317,5	62,6	2
5.	Alauksts	E056	7,83	7,83	3
6.	Inesis	E057	4,87	4,87	5
7.	Nedzis	E058	0,88	0,88	3
8.	Tauns	E059	0,61	0,61	5

Datu avots: Daugavas baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2009.-2015. gadam; Gaujas baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2009.-2015. gadam

Kvalitātes klases: 1 – augsta, 2 – laba, 3 – vidēja, 5 – ļoti slikta

Ja ūdensobjektā līdz 2015. gadam nav iespējams sasniegt izvirzīto kvalitātes mērķi, tad šim ūdensobjektam tiek piemērots izņēmums kvalitātes mērķa sasniegšanai. AAA „Vecpiebalga” teritorijā kvalitātes mērķa termiņa izņēmums noteikts ūdensobjektam E057 (Inesis). Pēc izņēmuma piemērošanas šajā ūdensobjektā kā mērķis 2015. gadam ir noteikta slikta kvalitātes sasniegšana (Daugavas baseina apgabala apsaimniekošanas plāns 2009.-2015. gadam).

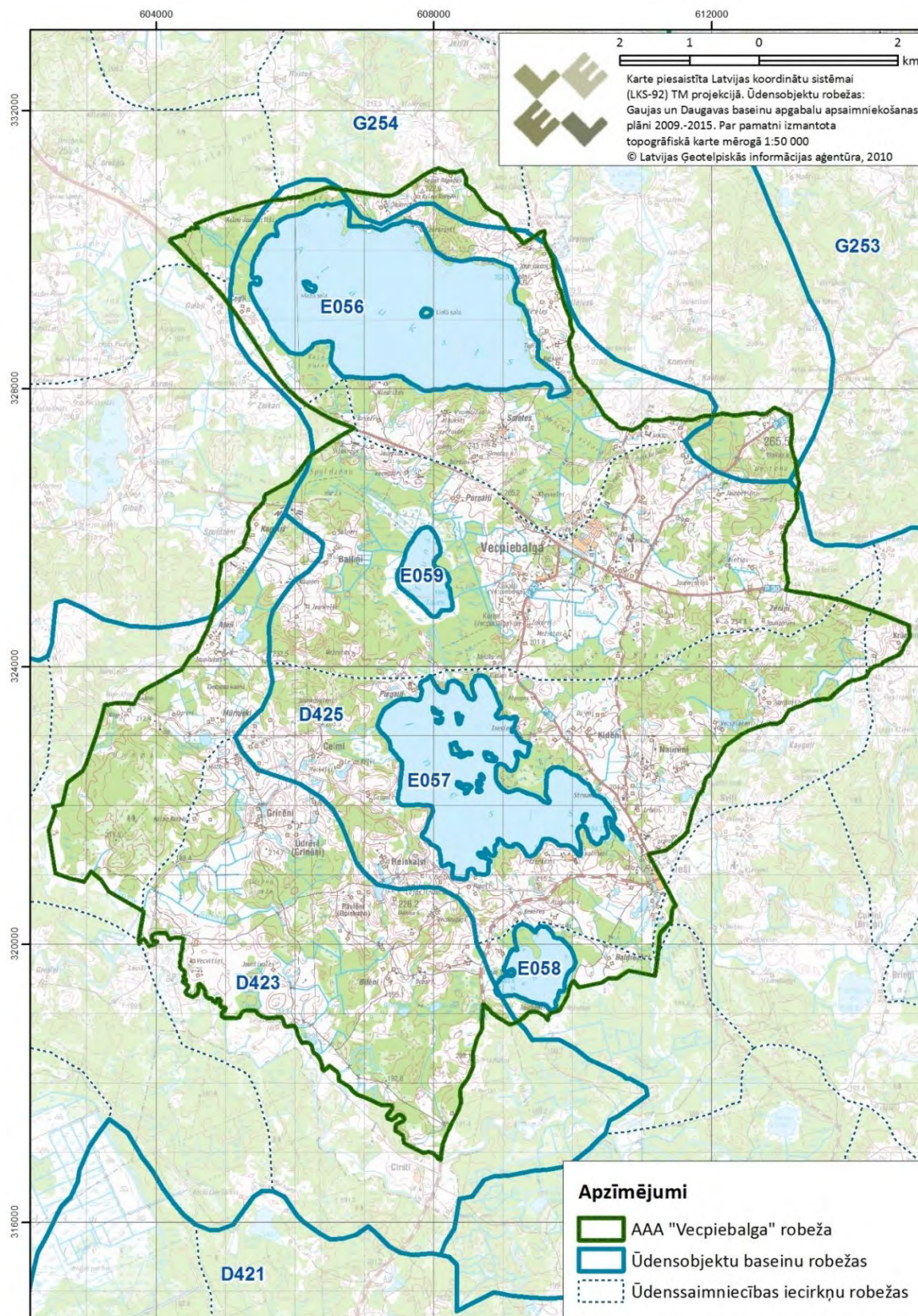
Teritorijā ietilpst septiņi ezeri, kuru platība pārsniedz 1 ha – Alauksts, Inesis, Tauna ezers, Nedzis, Mūrnieku ezers, Sivēns un Bezdibens. (skat. 1.3.2. tabulu). Visi ūdensobjekti ietilpst Daugavas lielbaseinā. Ezeros ietek novadgrāvji, nelieli strauti, iztek strauti un nelielas upes.

Ezeru un upju sateces baseini (izdalīti atbilstoši pieejamajiem datiem par ūdenstecēm un reljefu) parādīti 1.3.3. attēlā. AAA „Vecpiebalga” teritorijā lielākie sateces baseini ir Ogres upei, Ineša ezeram, kā arī Taunam un Alaukstam (lai arī šie ezeri ir savstarpēji savienoti, turpmāko aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumu plānošanai izdalīti atsevišķi baseini).

1.3.2. tabula. AAA „Vecpiebalga” ezeru raksturojums

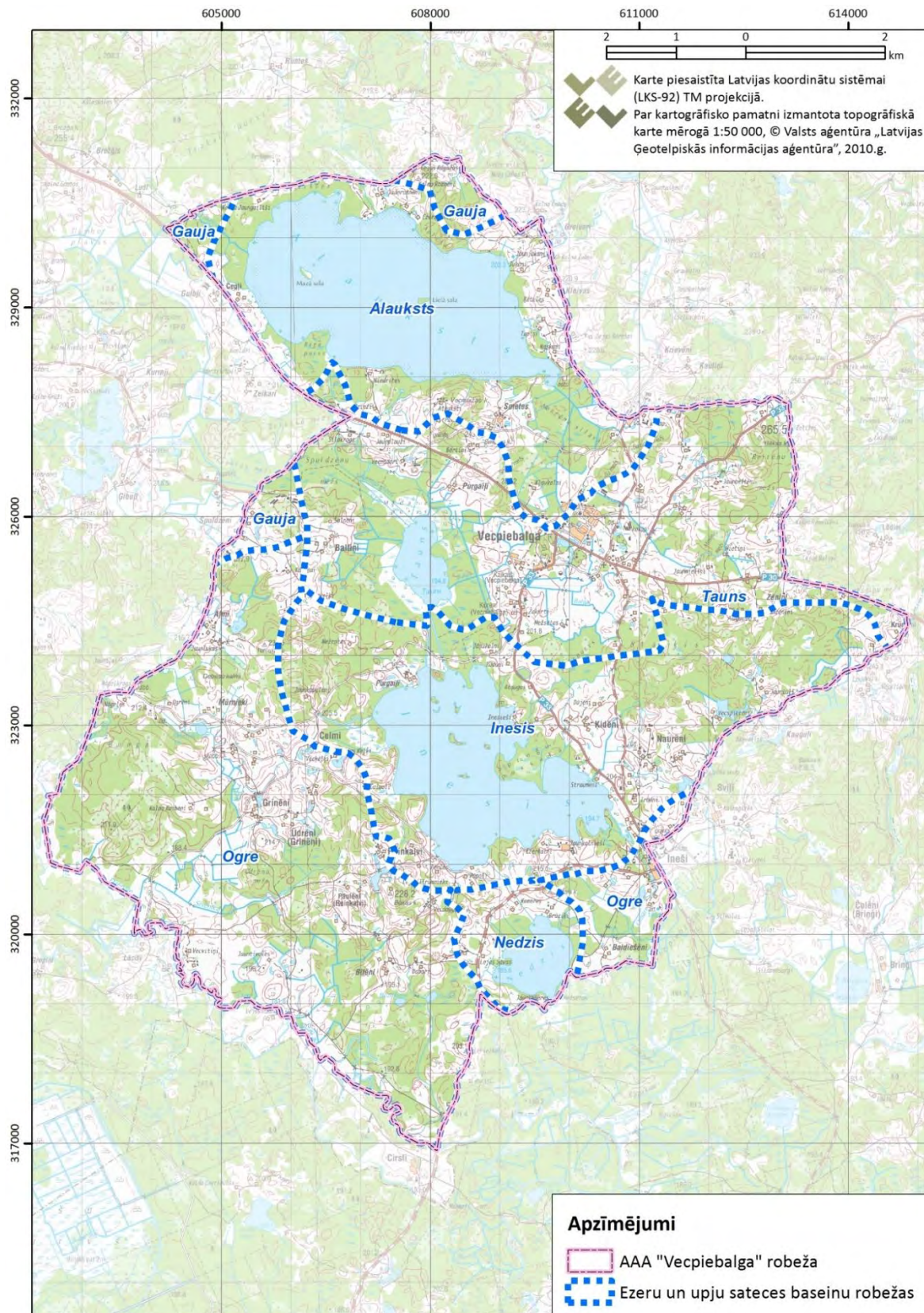
Ezers	Platība (ha)	Vid. dziļums (m)	Max dziļums (m)	Raksturojums
Alauksts	774,8	3,3 m	7,0 m	Ezerā divas salas (Lielā sala un Vidsniedre). Dibens pārsvarā līdzens, bet ir arī sēkļi, t.sk. „Velna tilts” ziemeļu daļā. Ārējā krasta kontūra ap 15 km.
Tauna ezers	71,9	1,3	2,5	Eitrofs, stipri aizaudzis, pašlaik notekūdeņu iepludināšana ezerā pārtraukta, bet vairākus gadus desmitus uzkrātais piesārņojums uzkrājies ezerā. Bieza sapropeļa kārtā. Krasti gandrīz nepieejami, purvaini.
Inesis	519,5	2,8	4,9	7 salas ar kopējo platību 4,9 ha (Bābas (Lielā)), Akmeņu, Jēkuļu, Mīlestības, Siena, Ķirļu). Krasta kontūra kopā ar salām ap 18 km. Dibens vietām akmeņains, bedrēs un līčos dūņas un arī sapropelis. Inesī ieplūst piesārņojums no Tauna, kas veicina aizauguma attīstību līcī, kur ir ieplūde.
Nedzis	82,8	3,1	5,5	Ezera līmenis paaugstināts 1972. – 1973. g., pacelts par 0,4 – 0,5 m. Ezerā vietām sapropeļa nogulumu.
Mūrnieku ezers	2,4			Nav informācijas par ezera dziļumu, ezerā ietek vairāki grāvji, iztek strauts.
Sivēns	1,2			Nav informācijas par ezera dziļumu, ezerā ietek grāvis, iztek strauts.
Bezdibens	1,5			Nav informācijas par ezera dziļumu, ietek divi strauti, iztek grāvis.

Datu avots: www.ezeri.lv (skatīts 09.02.2015.), enciklopēdija „Latvijas Daba” (1994.-1998.)

1.3.2. attēls. Aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” teritorijā ietilpstošie ūdensobjekti

1.3.3. attēls. Ezeru sateces baseini AAA „Vecpiebalga” teritorijā

Balga ir devusi nosaukumu visam plašajam novadam, bet tā ir pavisam sīka ūdenstece pašā Vecpiebalgas centrā un ievērojama tikai ar to, ka kādreiz sargājusi senlatviešu pilskalnu, bet vēlāk arī vācu bruņinieku pili kā ūdens barjera, ko vajadzēja šķērsot, pirms sāka uzbrukumu pilij. Balga ietek Tauna ezerā, tās garums ir 7 km. Septiņdesmitajos gados veiktās meliorācijas ietekmē upīte gandrīz visā garumā ir pārtapusi par nu jau aizaugt sākušu taisnu novadgrāvi, kas uzņem un aizvada uz Tauna ezeru Vecpiebalgas centrālā ciemata kanalizācijas ūdeņus, tikai dažviet – pie pilsdrupām un Veļķu muižas teritorijā – tā vēl līkumo savā bijušajā gultnē. Noskaidrots, ka pirms Otrā pasaules kara uz Balgas bijusi pat maza elektrostacija, kas devusi strāvu vienai sētai. Balgas lībiskais nosaukums ir Orizāre, tas lietots arī vēsturiskos dokumentos, kas saglabājuši to līdz mūsdienām (Zommere, 2001).

Orisāre, kas iztek no Ineša ezera un ietek Ogres pietekā Sustalā, tiek minēta kā Latvijas īsākā upe (1,2 km), uz tās jau 17. gs. uzceltas Vecpiebalgas (Inešu) dzirnavas. Sākotnēji dzirnavas ūdeni saņēmušas no Ineša ezera, iespējams, arī no Tauna. Viena no Pīlēm, kas savieno Ineša un Tauna ezeru, varētu būt veidojusies dabiski, bet pārējās divas ir izraktas kā taisni grāvji, lai palielinātu ūdens padevi dzirnavām (tagad tās ir aizsērējušas).

Pašlaik Vecpiebalgas dzirnavas ir privātīpašums, tajās iekārtots viesu nams. Dzirnavu aizsprosts ir sakārtots, lai uzturētu ūdenskrātuves ūdens līmeni. Tomēr ūdens enerģija netiek izmantota.

Silakroga grāvi uzsāka rakt 1832. gadā, lai ūdens tecētu no Alauksta caur Taunu uz Inesi un darbinātu Inešu dzirnavas. Grāvi racis tikai viens zemnieks divpadsmit gadus. Alauksta ezera līmenis esot pazeminājies par metru, tā platība samazinājusies par 72 hektāriem. 20. gs. divdesmitajos gados tiek minēts, ka Gauja iztek no Alauksta. Upīti, kas iztecēja no Alauksta un šķērsoja Vecpiebalgas–Taurenas lielceļu, sauca un kartēs iezīmēja par Gaujiņu. Kilometru tālāk Gaujiņa ietecēja Laidzī, kur ieplūda arī Mierupīte, kas augšpus Zobola saņēma Ežupītes jeb Arnīšupītes ūdeņus. Ap 1960. gadu Laidža ezeru nolaida un krastu pļavas meliorēja. Nosusinātā Laidža vieta un pļavas ir pārvērtušās par purvu, kas tagad kartēs atzīmēts kā Laidziņa purvs (Eniņš, 2012).

1.3.4. Augsnes

Augšņu tipus AAA „Vecpiebalga” teritorijā ietekmē saposmotais reljefs un līdz ar to – daudzveidīgie augšņu cilmieži, kā arī ģeomorfoloģiskie procesi, kas raksturīgi šādam reljefam (lineāri erozijas procesi, plakaniskā noskalošanās). Teritorijā dominē vidēji vai stipri erodētas velēnu podzolaugsnes; lēzenās nogāzēs, ieplakās un pazeminājumos uz mālainiem cilmiežiem veidojas velēnu glejaugsnes. Izteiktos reljefa pazeminājumos, kur uzkrājas kūdra, atrodamas purvainās augšnes (Āboltiņš, 1998).

1.4. Aizsargājamās teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas apraksts

1.4.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība

Aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” teritorija atrodas Vecpiebalgas novadā, savukārt dati par iedzīvotājiem un nodarbinātību pieejami pagastu griezumā. Līdz ar to dati par iedzīvotājiem un nodarbinātību sniegti par katru no pagastiem, balstoties uz Vecpiebalgas novada teritorijas plānojumā iekļautajiem datiem un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes mājaslapā pieejamo statistikas informāciju.

Inešu pagasta teritorijā 2014. gada pirmajā pusgadā reģistrētais iedzīvotāju skaits ir 681, no tiem 48,9% vīriešu un 51,1% sievietes. Darbspējas vecumā ir 70,6% iedzīvotāju, kas ir augstāks rādītājs, kā vidēji Latvijā 2014. gadā (64,7%), pirms darbspējas vecuma – 12,6%, pēc darbspējas vecuma 16,7%. Inešu pagasta vidējais apdzīvotības blīvums ir 7,8 cilv./km². Iedzīvotāju skaits Inešu pagasta teritorijā laikā no 2010. gada līdz 2014. gadam samazinājies par 7,4% (www.pmlp.gov.lv). Galvenais apdzīvojuma centrs Inešu pagastā ir Inešu ciems (307 iedzīvotāji), kurš daļēji atrodas AAA „Vecpiebalga” teritorijā. AAA „Vecpiebalga” teritorijā atrodas apdzīvojuma centri Naurēni, Sproģi, Kušji, Bitēni, Grinēni un Reinkaļvi (Vecpiebalgas novada teritorijas plānojums 2013.-2025. gadam).

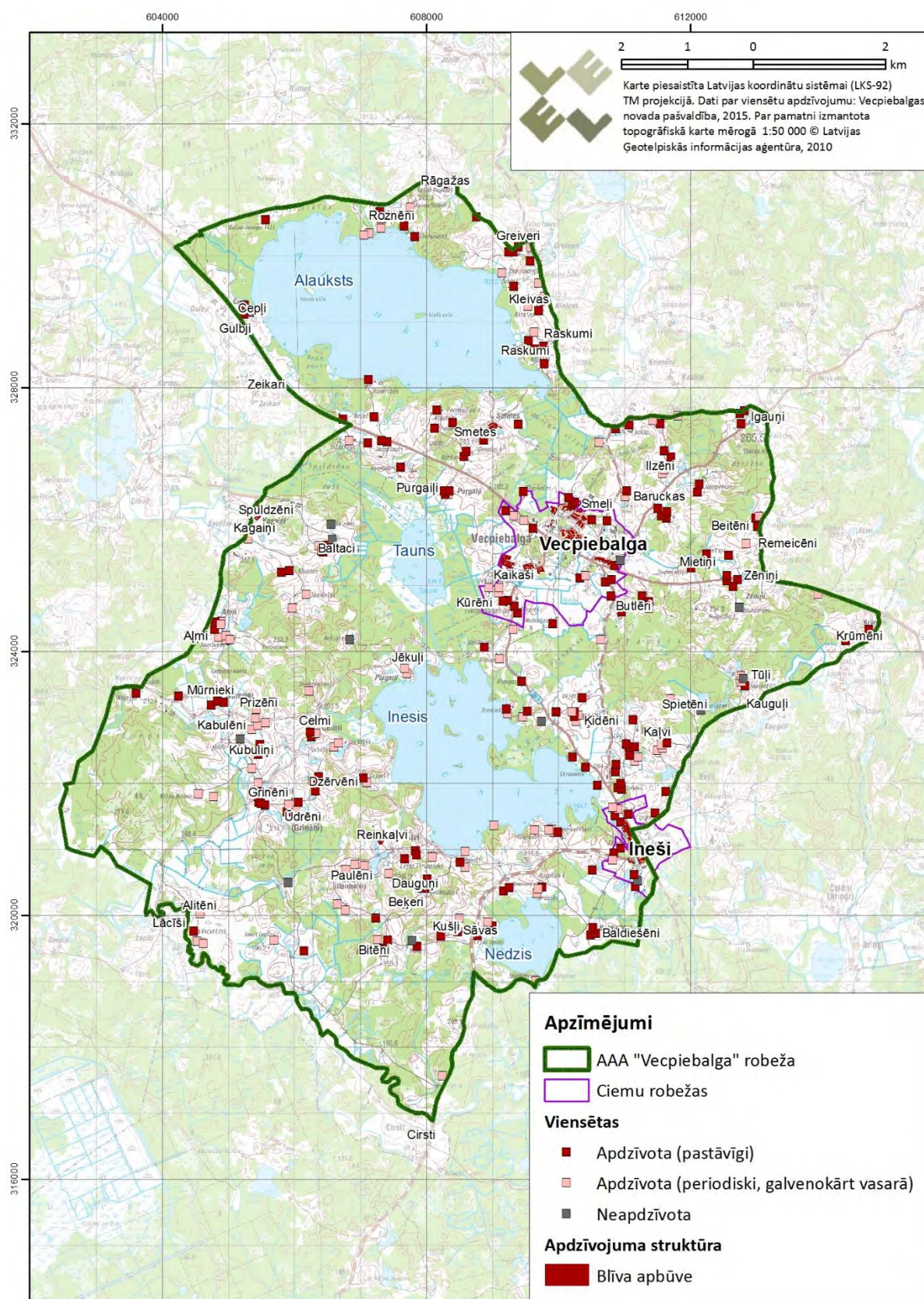
Taurenes pagastā 2014. gada pirmajā pusgadā reģistrētais iedzīvotāju skaits ir 902, no tiem 52,9% vīriešu un 47,1% sievietes. Darbspējas vecumā ir 67,4% iedzīvotāju, pirms darbspējas vecuma – 13,2%, pēc darbspējas vecuma 19,4%. Taurenes pagasta vidējais apdzīvotības blīvums ir 8,8 cilv./km². Iedzīvotāju skaits Taurenes pagasta teritorijā laikā no 2010. gada līdz 2014. gadam samazinājies par 7,9% (www.pmlp.gov.lv). AAA „Vecpiebalga” teritorijā Taurenes pagastā neatrodas neviena apdzīvota vieta.

Vecpiebalgas pagasta teritorijā 2014. gadā reģistrētais iedzīvotāju skaits ir 1518, no tiem 50,3% vīriešu un 49,7% sievietes. Darbspējas vecumā ir 66,4% iedzīvotāju, pirms darbspējas vecuma – 11,1%, pēc darbspējas vecuma – 22,5%. Vecpiebalgas pagasta vidējais apdzīvotības blīvums ir 13,8 cilv./km². Iedzīvotāju skaits Vecpiebalgas pagasta teritorijā laikā no 2010. gada līdz 2014. gadam samazinājies par 6,3% (www.pmlp.gov.lv). Galvenie apdzīvojuma centri Vecpiebalgas pagastā ir Vecpiebalga, kurā dzīvo 651 iedzīvotāji, Spuldzēni, Greiveri, Zēniņi, Kaikaši (Vecpiebalgas novada teritorijas plānojums 2013.-2025. gadam).

Kopumā visos AAA „Vecpiebalga” ietilpstošajos pagastos laika periodā no 2010. līdz 2014. gadam ir samazinājies iedzīvotāju skaits, šī tendence (vidēji 7,0%) ir bijusi strauja, salīdzinot ar vidējo iedzīvotāju skaita samazinājumu Latvijā (3,3%). Raksturīga izteikta dzimumu disproporcija vecuma grupā pēc darbspējas (sieviešu skaits var būt pat divreiz lielāks par vīriešu skaitu), kamēr pirms darbspējas vecuma un darbspējas vecumā vīriešu skaits nedaudz pārsniedz sievietes skaitu.

2015. gada sākumā bezdarba līmenis Vecpiebalga novadā bija 4,4%, kas ir zemāks nekā vidēji Latvijā (6,6%). Laikā no 2011. gada janvāra līdz 2014. gada decembrim bezdarba līmenis Vecpiebalgas novadā ir samazinājies no 8,5% līdz 4,4% no darbspējas vecuma iedzīvotāju skaita (www.nva.gov.lv).

Apkopojot datus par teritorijas apdzīvojuma struktūru (skat. 1.3.4. attēlu), redzams, ka teritorijā raksturīgas ne tikai izklaidus esošas viensētas, bet arī ciešas viensētu grupas, kas ir Vecpiebalgas novada īpatnība un veido raksturīgo kultūrainavu. Šobrīd tikai ap 60% viensētu tiek izmantotas dzīvošanai pastāvīgi, ap 35% teritorijā esošo viensētu tiek izmantotas dzīvošanai tikai vasaras sezonā, bet 5% ir pamestas vai neapdzīvotas. Blīvāk apdzīvotas teritorijas ir Vecpiebalgas un Inešu ciemi un to apkārtnē, arī teritorija starp Alauksu un Taunu. Lielāks īpatsvars ar viensētām, kas apdzīvotas nepastāvīgi, ir ezeru piekrastē, kā arī teritorijas dienvidu un rietumu daļā.

1.3.4. attēls. AAA „Vecpiebalga” apdzīvotuma struktūra

1.4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju

AAA „Vecpiebalga” Natura 2000 standarta datu formā kā nozīmīgākais antropogēnās slodzes veids, kas ietekmē dabas vērtības, atzīmēta mežistrāde, konkrēti kailcirtes. Kā vidēji nozīmīgi antropogēnās slodzes veidi minēta lauksaimniecība un rekreācija (t.sk. makšķerēšana), kā arī izklaidus apdzīvojamā struktūra un tās radītās ietekmes. Jāatzīmē, ka lauksaimnieciskā darbība, ja tā saistīta ar atklātu platību uzturēšanu un zālāju biotopu apsaimniekošanu tiem piemērotā veidā, ir pozitīvs faktors, kas nodrošina teritorijā gan ainavas, gan bioloģisko vērtību saglabāšanos.

Rekreācijas un tūrisma radītā antropogēnā slodze pamatā attiecināma uz ezeriem un to apkārtni, kā arī tūrisma objektiem un to apkārtni. Dati par apmeklētāju skaitu pieejami attiecībā uz lielākajiem tūrisma objektiem, kā arī atsevišķiem kultūras pasākumiem, tie svārstās no dažiem simtiem apmeklētāju līdz pat 16 590 apmeklētājiem vienas sezonas laikā „Kalna Kaibēnos” („Mērnieku laiku” izdošanas 130. jubilejas gadā) un līdz 9000 apmeklētājiem Piebalgas porcelāna fabrikā 2014. gadā. Daļa no muzeju un citu kultūrvēsturisko objektu apmeklētājiem izmanto arī citas tūrisma iespējas teritorijā, tai skaitā naktsmītnes un peldvietas, līdz ar to nepieciešams nodrošināt piemērotu infrastruktūru. Apmeklētāju skaita dati, kas pieejami par periodu no 2006. gada, liecina, ka pēc zināma apmeklētāju skaita krituma 2000. gadu beigās, tam atkal ir tendence pieaugt; tiek organizēti arī jauni pasākumi, kas vērsti uz tūristu piesaistīšanu.

1.4.1. tabula. Apmeklētāju skaits nozīmīgākajos aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” tūrisma objektos laika periodā no 2006.-2010. gadam un 2013.-2014. gadam

Nosaukums	Veids	Apmeklētāju skaits						
		2006	2007	2008	2009	2010	2013	2014
„Saulrieti”	Muzejs	3788	3435	2991	2535	3000	3230	3544
„Kalna Kaibēni”	Muzejs	2116	1700	1900	1659	1398	1389	1137
„Kaikaši”	Muzejs	805	298	259	545	558	511	578
Vecpiebalgas Porcelāna fabrika	Galerija un darbnīca	-	-	-	-	-	7000	9000
Vecpiebalgas luterāņu baznīca	Kultūrvēsturisks objekts	_*	_*	_*	_*	2713	3107	3529
Muzeju nakts	Pasākums	_*	_*	_*	_*	_*	826**	887**
Mazās Kalniņdienas	Pasākums	_*	_*	_*	_*	_*	1400	1600
„Vecpiebalga atver durvis”	Pasākums	_*	_*	_*	_*	_*	6000-8000	3000
Tūrisma informācijas punkts		_*	_*	_*	_*	226	442	230

* - nav pieejama informācija

** - kopējais apmeklētāju skaits Piebalgas muzeju apvienības „Orisāre” muzejos

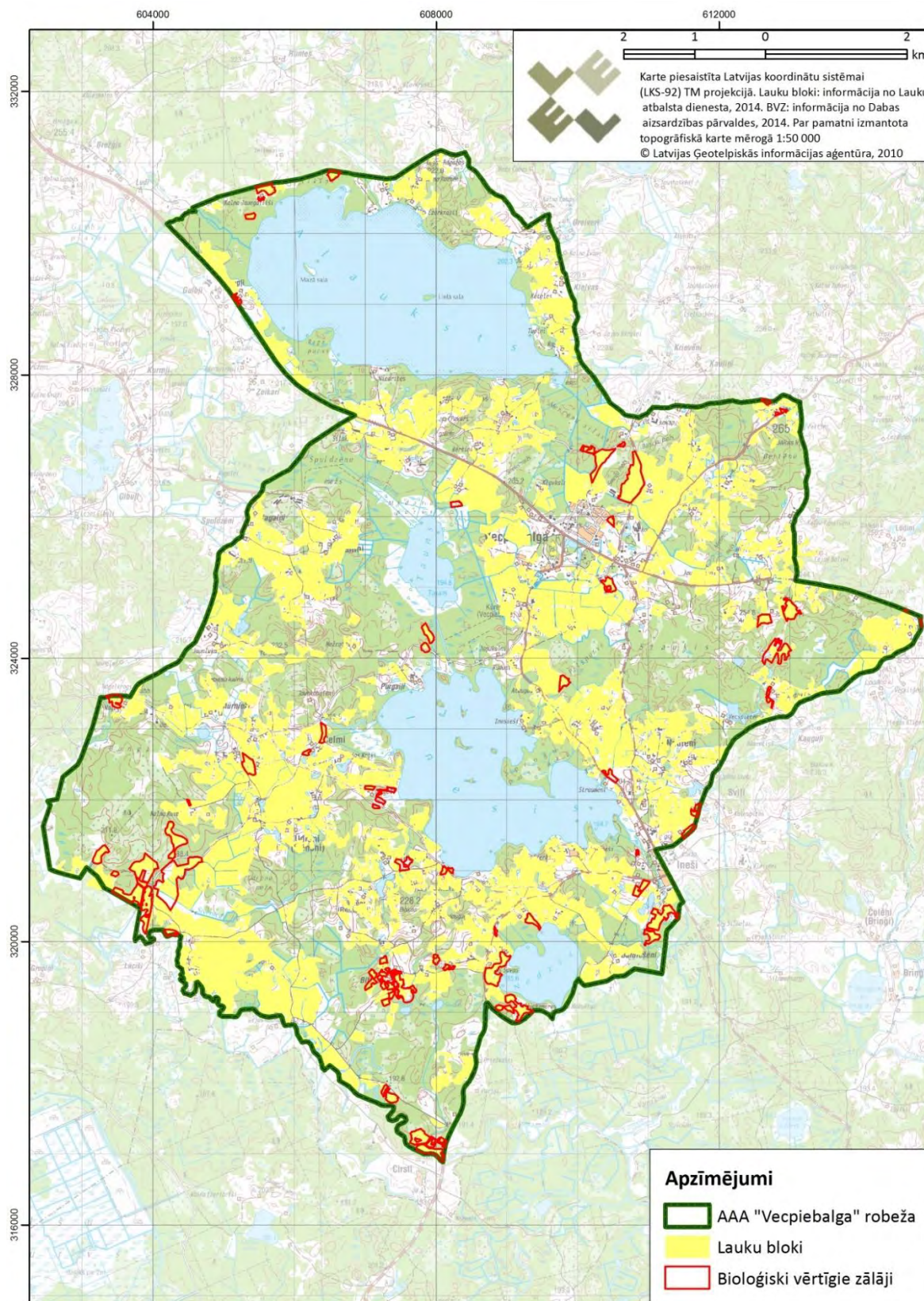
1.4.3. Aizsargājamās teritorijas izmantošanas veidi

1.4.3.1. Lauksaimniecība

AAA „Vecpiebalga” teritorijā nozīmīgas platības aizņem lauksaimniecības zemes – Lauku atbalsta dienestā reģistrēto lauku bloku platība ir 2320 ha (26% AAA teritorijas, skat. 1.4.1. attēlu). No reģistrētajiem lauku blokiem 2013. gadā 2055 ha bija pieteikti platībmaksājumu saņemšanai. No tiem lielākā daļa (75%) pieteiktas kā pastāvīgās pļavas un ganības, nedaudz virs 20% – kā sētie zālāji aramzemēs, savukārt pieteiktās graudaugu, piemājas dārzu, augļu dārzu un citas platības ir nelielas un fragmentāras.

Teritorijas atklāto ainavu apsaimniekošanā zināma nozīme ir ikgadējiem platību maksājumiem. Līdz 2014. gadam par lielāko daļu lauksaimniecībā izmantojamo zemju platību AAA „Vecpiebalga” zemes apsaimniekotāji saņēmuši gan tiešmaksājumus, gan papildus arī Lauku attīstības programmas 2007-2013 atbalsta maksājumus. Teritorijā reģistrēti arī 171 ha bioloģiski vērtīgo zālāju (BVZ), par kuriem līdz šim bija iespējams saņemt speciālo maksājumu bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai zālajos, no tiem 12,3 ha ir putnu aizsardzībai apsaimniekojami BVZ.

Atbilstoši meliorācijas digitālajā kadastrā (www.melioracija.lv) pieejamajai informācijai AAA „Vecpiebalga” teritorijā atrodas vairākas valsts nozīmes ūdensnotekas – Straujupīte, Balga, Sivēnīca, Dzērvīte, Orisāre, Ogre. Lielākā daļa teritorijas lauksaimniecības zemju ir meliorētas ar pazemes drenām, kas savāktos ūdeņus novada uz virszemes grāvjiem.

1.4.1. attēls. Lauku bloku un bioloģiski vērtīgo zālāju platības AAA „Vecpiebalga”

1.4.3.2. Tūrisms

Daudziem gan Latvijas, gan ārzemju latviešiem AAA „Vecpiebalga” teritorija un tās dabas skati saistās ar Latvijas lauku idillisko burvību, tāpēc tūrisms un rekreācija ir nozīmīgs AAA teritorijas izmantošanas veids. Vasarā teritoriju apmeklē gan dabas tūrisma, gan vēstures un kultūras cienītāji. Rudens un ziemas periodā apmeklētāju plūsmas lielāko daļu veido makšķernieki. Teritorijā ir samērā liels skaits tūrisma infrastruktūras objektu un tūrisma pakalpojumu piedāvājumu (skat. 1.4.2. attēlu).

Vecpiebalgas novadā ir izveidota muzeju apvienība „Orisāre”, kas apvieno četrus muzejus, no kuriem trīs atrodas AAA „Vecpiebalga” teritorijā. Vecpiebalgas pagastā tie ir brāļu Kaudzišu memoriālais muzejs „Kalna Kaibēni”, Kārļa Skalbes memoriālais muzejs „Saulrieti”, Antona Austriņa memoriālais muzejs „Kaikaši” un Emīla Dārziņa un Jāņa Sudrabkalna memoriālais muzejs „Jāņaskola” Jaunpiebalgas pagastā, aptuveni 5 km no AAA robežas.

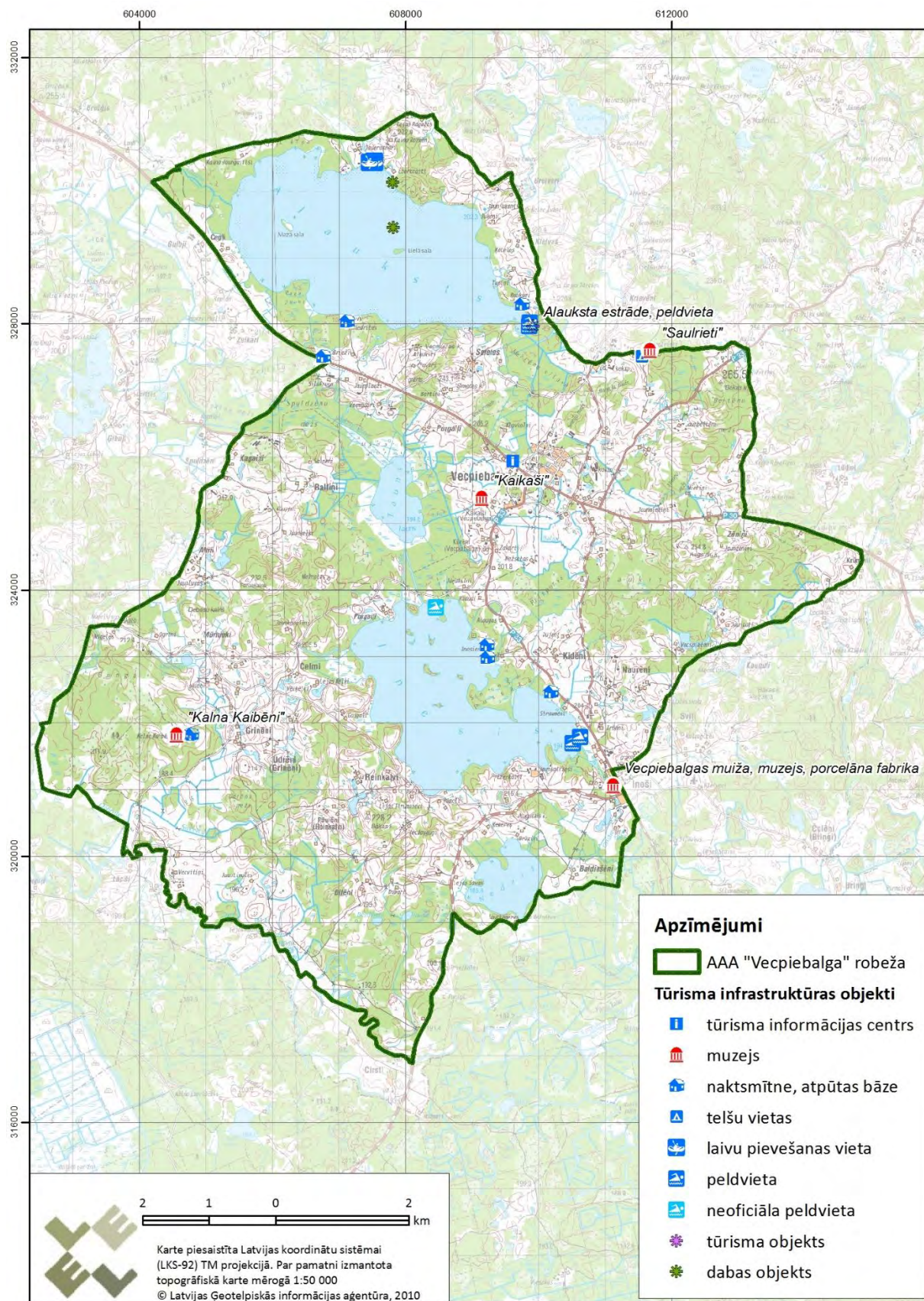
Kopš 1984. gada ziemā AAA „Vecpiebalga” norisinās tradicionālais tautas slēpojums „Apkārt Alaukstam”. Pirmais slēpojums notika 1984. gada 26. februārī. Politisko pārmaiņu un ekonomiskās situācijas dēļ slēpojums 1989. un 1990. gadā nenotika. Slēpojums „Apkārt Alaukstam” ir ticis atcelts arī 1992., 1995., 2007., 2008. un 2012. gadā sniega trūkuma dēļ (www.alauksts.lv).

Alauksta ezera krastā esošajā estrādē notiek dažādi koncerti un pasākumi. Estrāde uzņem līgotājus, dziedātājus un dejotājus. Arī Inešos Vecpiebalgas muižas parkā atrodas brīvdabas estrāde, kur vasarās notiek mūzikas pasākums „Mazās Kalniņa dienas”. Dažādi kultūras un piemiņas pasākumi norisinās daudzajos AAA teritorijas kultūrvēsturiskajos objektos, t.sk. memoriālajos muzejos.

Kopš 2005. gada Latvijā tiek rīkota akcija „Muzeju nakts”. Muzeju nakts tiek rīkota Starptautiskajai Muzeju dienai (18. maijs) tuvākajā sestdienā, un tās mērķis ir ar demokrātiskiem un netradicionāliem paņēmieniem pievērst sabiedrības uzmanību kultūras mantojumam, kas glabājas muzejos (www.muzeju-nakts.lv). 2014. gada 17. maijā Muzeju nakts ietvaros Piebalgas muzeja apvienības „Orisāre” muzejos noritēja pasākums „Pieci jubilāri. Četras ballītes”. Muzeju nakts ietvaros PMA „Orisāre” muzejus apmeklēja 828 apmeklētāji („Jāņaskola” – 251; „Saulrieti” – 241; „Kalna Kaibēni” – 180; „Kakaši” – 156).

Vecpiebalgā „Zvirbulišos” periodā no 15. maija līdz 15. oktobrim darbojas tūrisma informācijas punkts.

Sākot no 2012. gada, Vecpiebalgas novadā tiek rīkota kultūras nedēļa jeb saiešana slātaviešu garā „Vecpiebalga atver durvis”, kuras laikā gan novada iedzīvotājiem, gan tūristiem ir iespējams apmeklēt dažādus kultūras un mākslas pasākumus.

1.4.2. attēls. Aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” nozīmīgākie tūrisma infrastruktūras objekti (kultūrvēsturiskie objekti atrodami 1.1.8. attēlā)

1.4.3.3. Zveja un makšķerēšana

Publiski pieejama ir informācija par rūpnieciskās zvejas apjomiem Alauksta ezerā 2010.-2013. gadā (skat. 1.4.2. tabulu). Vislielākie nozvejas apjomi ezerā ir zandartam un plaudim. Alauksts un Inesis arī ir populāri makšķernieku vidū gan vasaras, gan ziemas sezonā. Tā kā ezeros makšķerēšana nav licencēta, nav pieejami dati par makšķernieku lomu apjomu un sadalījumu pa sugām.

1.4.2. tabula. Rūpnieciskās nozvejas apjomi Alauksta ezerā, tonnās

Zivju suga	2010	2011	2012	2013
Asaris	0,143	0,358	0,324	0,406
Karūsa		0,008	0,001	0,002
Līdaka	0,126	0,324	0,42	0,367
Līnis	0,025	0,042	0,068	0,06
Plaudis	0,127	0,336	0,701	0,343
Rauda	0,001			
Zandarts	0,383	0,326	0,634	0,414
Citas	0,317	0,483	0,273	0,227
Kopā	1,122	1,877	2,421	1,814

Datu avots: <http://www.bior.gov.lv/>

1.4.3.4. Mežsaimniecība

Atbilstoši informācijai no vienkāršotās topogrāfiskās kartes, 3606 ha no AAA „Vecpiebalga” veido meža teritorijas. 3166 ha ir atzīmēti kā meža nogabali, t.sk. nogabaliem ar kopējo platību 3011 ha pieejama mežaudžu taksācijas informācija.

Teritorijā dominē sausieņu augšanas apstākļu tipi, galvenokārt vēris (skat. 1.4.3. attēlu). Slapjaini un purvaini (lielākoties slapjais vēris, niedrājs un dumbrājs) izvietojušies atsevišķos nogabalos sausieņu mežu masīvos, bet lielākās to platības ir ieplakā ap Tauna ezeru. Lielākās susināto mežu platības (pamatā šaurlapju kūdrenis) ir teritorijas dienvidu un dienvidaustrumu daļā, kā arī uz ziemeļrietumiem no Tauna ezera, kur ir izveidots sazarots meliorācijas tīkls.

Mežaudzes valdošā suga visbiežāk ir bērzs vai egle (skat. 1.4.5. attēlu), bieži arī apse – šīs sugas dominē lielākajos meža masīvos, veidojot mozaikveida kopainu. Daudz ir nogabalu, kuros valdošā suga ir baltalksnis, liecinot par lauksaimniecības zemju aizaugšanas procesiem. Priežu audzes lielākoties sastopamas purvainās vai susinātās vietās reljefa pazeminājumos un ezeru pussalās.

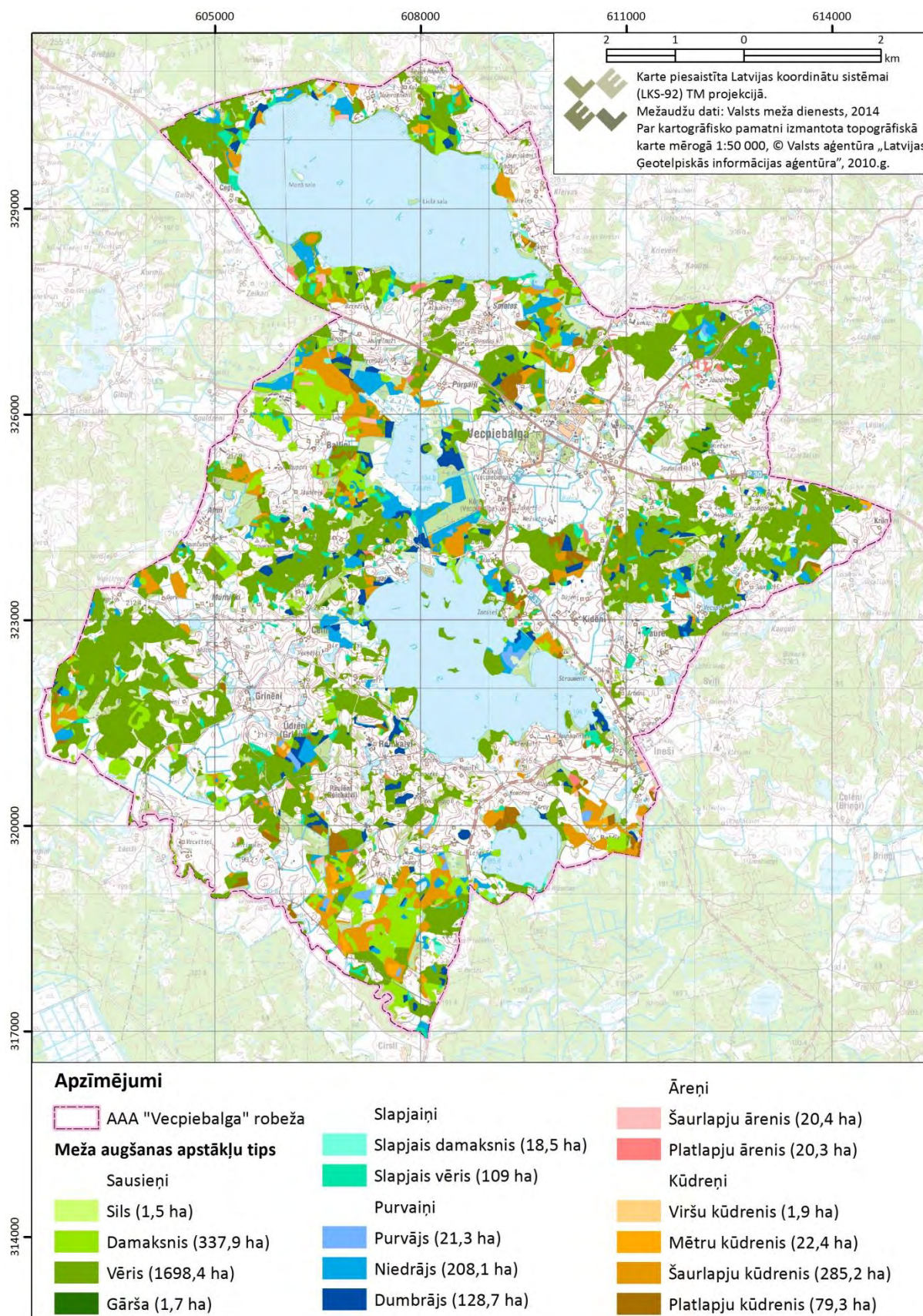
Meža vecuma grupu sadalījums ir samērā izlīdzināts (lielākās platības gan aizņem jaunaudzes), pieaugušas audzes sastāda 20,8% mežaudžu platības, bet pāraugušas – 14,3% (skat. 1.4.4. attēlu). Taču, vērtējot arī valdošo sugu, liela daļa pāraugušo mežaudžu ir baltalkšņi, līdz ar to šādu nogabalu potenciālā bioloģiskā vērtība ir zema.

1.4.3. tabula. Meža vecuma grupas aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

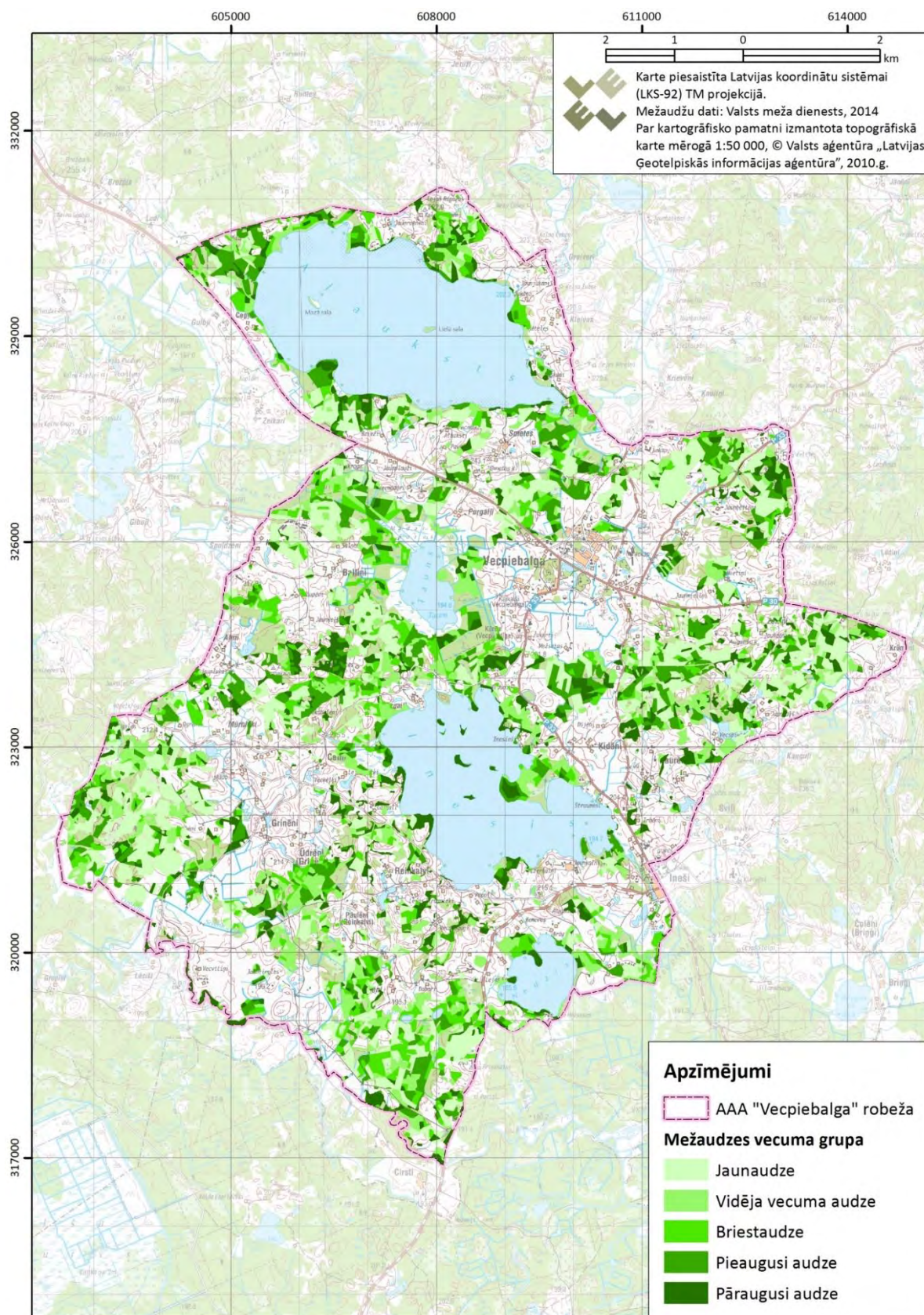
Meža vecuma grupa	Platība, ha	% no mežaudžu platības
Jaunaudze	871,5	31,5
Vidēja vecuma audze	539,6	19,5
Briestaudze	381,6	13,8
Pieaugusi audze	576,3	20,8
Pāraugusi audze	395,9	14,3

Datu avots: Valsts meža reģistra datu bāze, 2014

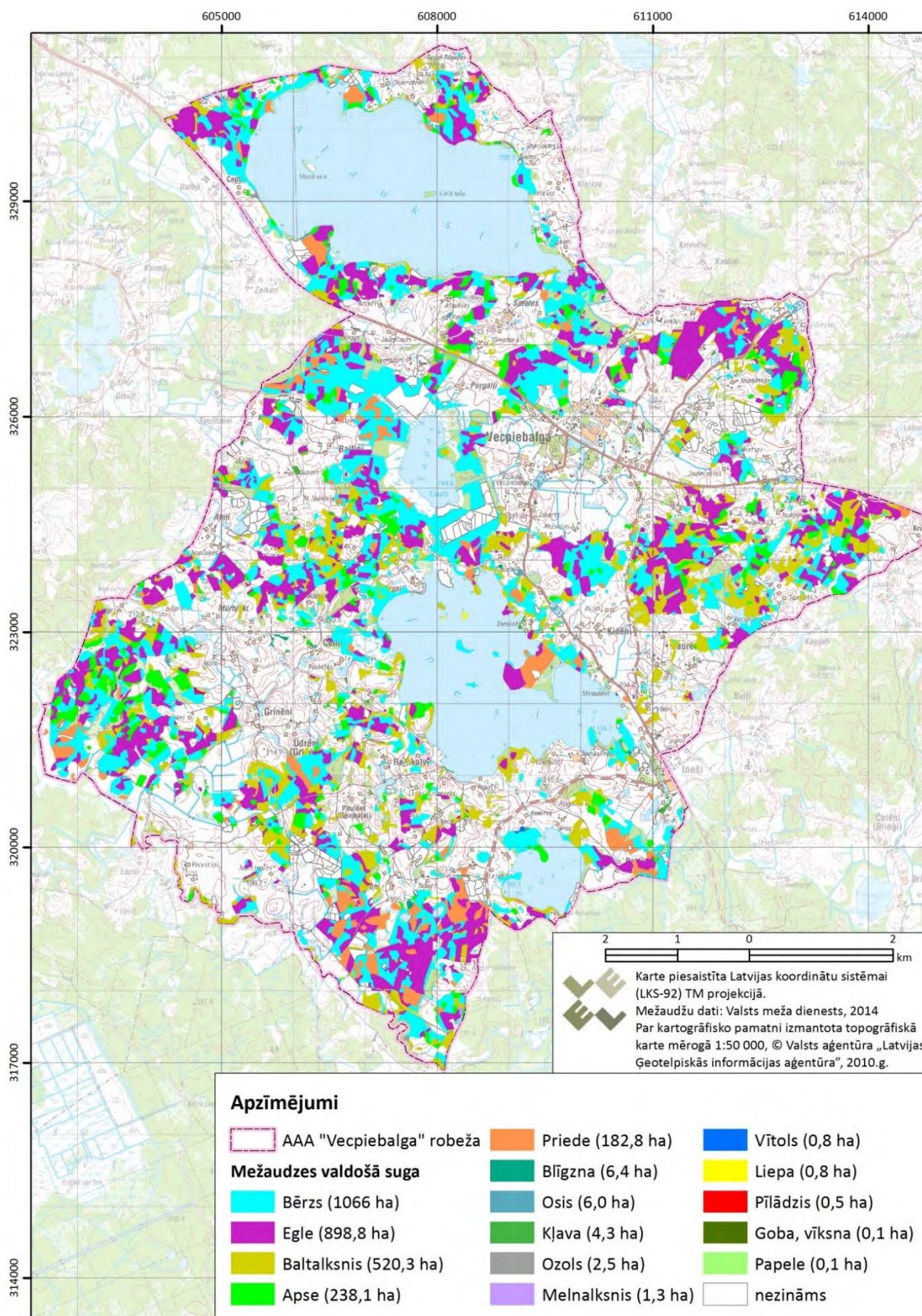
Tā kā AAA „Vecpiebalga” teritorijā ierobežojumi mežsaimnieciskajai darbībai ir nelieli (aizliegta kailcirte atsevišķos augšanas apstākļu tipos, kā arī ozolu un ošu audzēs; kailcirte nav atļauta arī virszemes ūdensobjektu aizsargjoslās vismaz 50 m platumā vai arī visas aizsargjoslas platumā, ja tā mazāka par 50 m), mežsaimnieciskā darbība notiek samērā intensīvi (skat. 1.4.6. attēlu). No 1990. līdz 2014. gadam ir reģistrēta ciršana (kopšanas, izlases un kailcirtes) 485 ha platībā (faktiski vairāk, jo pēc meža atjaunošanas reģistrā kā pēdējā darbība parādās atjaunošana un jaunaudžu kopšana). Dati par apliecinātajām un izpildītajām kailcirtēm pieejami par 236 ha lielu platību, no tās 106 ha mežaudzes valdošā suga bija egle, 63 ha – bērzs, 41 ha – baltalksnis. 2014. gadā pieejami dati par apliecinātām, bet vēl neizpildītām cirtēm ar kopējo platību 150 ha, t.sk. 130 ha plānotas kailcirtes.

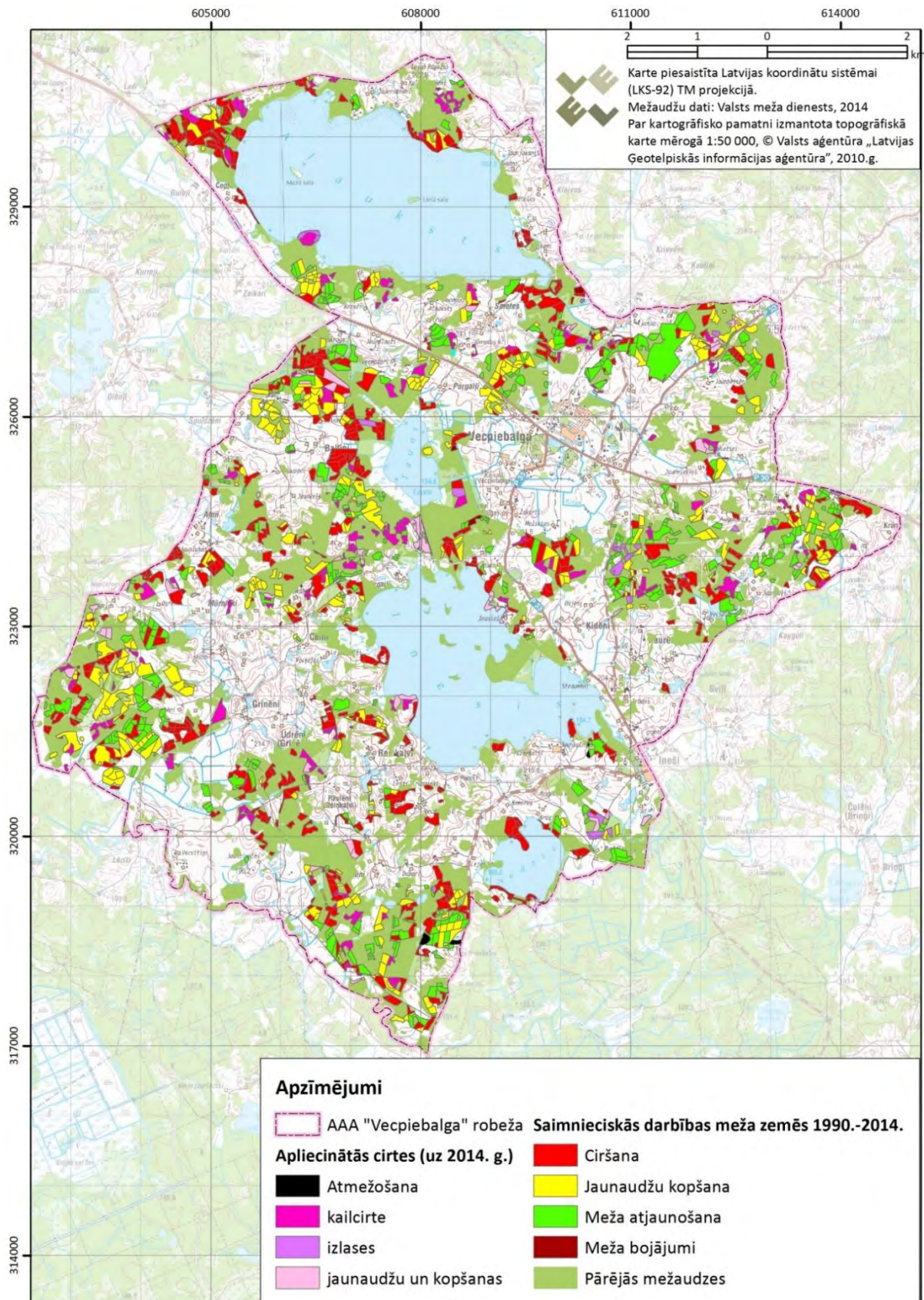
1.4.3. attēls. Aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” meža augšanas apstākļu tipi

1.4.4. attēls. Meža vecuma grupas aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

1.4.5. attēls. Mežaudzes valdošās sugas AAA „Vecpiebalga” teritorijā

1.4.6. attēls. Mežsaimnieciskās darbības aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

1.4.3.5. Medības

Aizsargājamo ainavu apvidus „Vecpiebalga” teritorijā atrodas divu medību iecirkņi – Vecpiebalga un Ineši. Galvenokārt medī pārnadžus un pārsvarā postījumu ierobežošanai. Parasti nomedī mazāk, nekā to pieļauj izsniegtie limiti. Pēdējo trīs gadu laikā pārnadžu skaits nav būtiski mainījies (skat. 1.4.4. tabulu.). Atsevišķos gadījumos būtu jāregulē bebru skaits vietās, kur to darbība ir nevēlama.

1.4.4. tabula. Pieļaujama nomedijamo pārnadžu skaits medību iecirkņos „Alauksts” un „Ineši”

Medību iecirknis	Iecirkņa plat.		Aļņi						Staltbrieži						Stirnas					Meža cūkas					Medību sezona									
	kopā (ha)	t.sk. mežs (ha)	Uzskaitīts	Nom. iepr. sez.	Nomedijami				Uzskaitīts	Nom. iepr. sez.	Nomedijami					Uzskaitīts	Nom. iepr. sez.	Nomedijami				Uzskaitīts	Nom. iepr. sez.	Nomedijamas										
					pieaugušie	teji	kopā				Uzskaitīts	Nom. iepr. sez.	bujļi	govis	teji			kopā		Uzskaitīts	Nom. iepr. sez.			āži		kazas, kazlēni	kopā		Uzskaitīts	Nom. iepr. sez.	pieaug.	sivēni	kopā	
							gab	%										gab	%								gab	%					gab	%
Vecpiebalga	5260	2489	26	5	4	2	6	23	41	3	2	4	2	8	20	180	8	9	21	30	17	84	26	40		40	48%	2012./2013.						
Vecpiebalga			32	6	5	3	8	25	47	2	2	4	2	8	17	174	4	6	16	22	13	80	31	40		40	50%	2013./2014.						
Vecpiebalga			33	8	4	4	8	24	46	5	2	4	2	8	17	142	5	6	15	21	15	44	35	48		48	109%	2014./2015.						
Ineši	4202	2948	31	6	4	3	7	23	54	4	2	7	3	12	22	188	5	6	15	21	11	139	58	85		85	61%	2012./2013.						
Ineši			37	7	5	4	9	24	56	8	2	6	4	12	21	160	3	6	12	18	11	106	51	80		80	75%	2013./2014.						
Ineši			38	7	4	5	9	24	61	5	2	6	4	12	20	144	3	6	12	18	13	65	55	68		68	105%	2014./2015.						

Datu avots: Valsts meža dienests, 2014

2. Aizsargājamās teritorijas novērtējums

2.1. Aizsargājamā teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un faktori, kas to ietekmē

AAA „Vecpiebalga” jau izsenis atpazīstama kā viena no Latvijas ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgākajām vietām. Saskaņā ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas datiem, Vecpiebalgas novadā kopumā atrodas 105 valsts aizsargājami kultūras pieminekļi. AAA „Vecpiebalga” atpazīstams ar unikālām (kultūrvēsturiskām un vizuāli augstvērtīgām) ainavām. Tās veido gan gleznainie panorāmas skati uz ezeriem, gan tuvi skati uz kultūrainavām.

AAA „Vecpiebalga” īpaši aizsargājamo biotopu platības aizņem kopā 20,3% no AAA teritorijas (skat. 2.1. tabulu), lielāko daļu – stāvošu saldūdeņu biotopi (Eiropas Savienībā un Latvijā aizsargājamo biotopu statusam atbilst gan AAA lielākie ezeri Alauksts, Inesis, Tauns un Nedzis, gan nelielie Bezdibeņa un Sivēna ezeri, kopējā platība – 1432,4 ha). Otra lielākā biotopu grupa AAA teritorijā ir mežu biotopi (211 ha), mazāk ir zālāju biotopu, kas aizņem 95 ha lielu platību (1,07% no AAA teritorijas), un purvu biotopu (73,3 ha). Šeit konstatētas arī retas un aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas.

Galvenie teritoriju ietekmējošie faktori ir ezeru piesārņojumu ar biogēnajiem elementiem veidojusi notekūdeņu iepludināšana ezeros vairākus gadu desmitus. Visvairāk pašlaik piesārņots Tauns un Alauksts, bet no Tauna piesārņojums plūdis uz Inesi. Ņemot vērā, ka biogēnie elementi akumulējas ezera sedimentos, negatīvā ietekme paredzama ilglaicīga. Ezera piekrastes zemes lietošanas kategorijas maiņa, padziļināšana un grunts izņemšana, kā arī koku izciršana rada papildus biogēnu ienesi abos lielākajos ezeros - Inesī un Alaukstā.

Nozīmīgākā rekreācijas ietekme ir Alaukstā un Inesī, kuru krastos atrodas vairāki kempingi, atpūtas bāzes. Kopumā peldvietas nav ļoti noslogotas, un to izmantošana nerada būtisku slodzi uz ezeriem.

Lauksaimnieciskā darbība, ja tā saistīta ar atklātu platību uzturēšanu un zālāju biotopu apsaimniekošanu, ir pozitīvs faktors, kas nodrošina teritorijā gan ainavas, gan bioloģisko vērtību saglabāšanos.

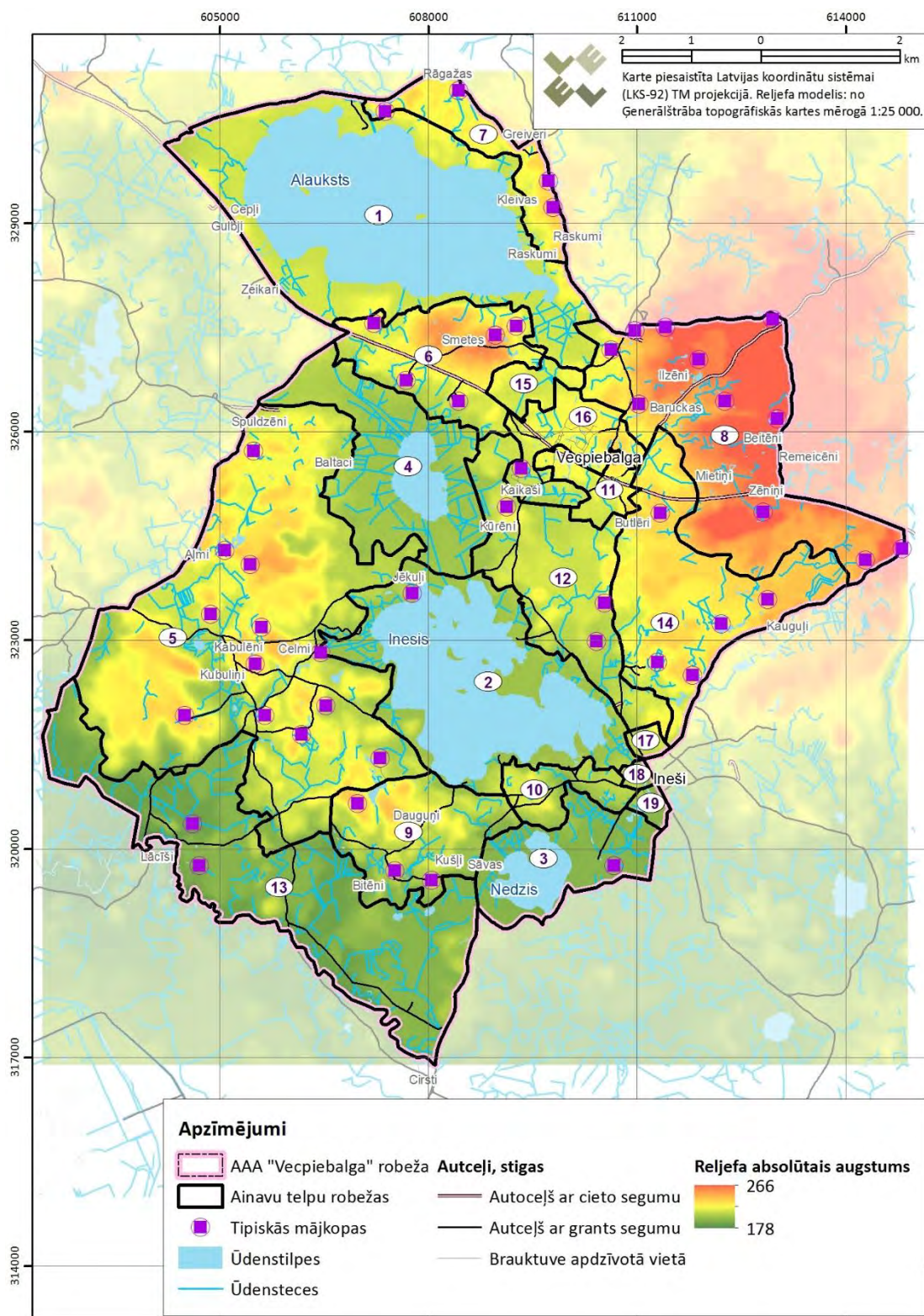
Meža biotopus visvairāk apdraud saimnieciskā darbība (izciršana, hidroloģiskā režīma regulēšana), jo vairumam meža biotopu labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanai nepieciešams pilnīgs neiejaukšanās režīms. Nozīmīga ir meliorācijas ietekme, mežaudzes nosusinot.

Aizsargājamām sugām nepieciešamie apstākļi var tikt uzskatīti par traucēkli teritorijas saimnieciskai izmantošanai; ekonomiskās attīstības apsvērumi prevalē pār teritorijas aizsardzības apsvērumiem. Galvenie ietekmējošie faktori – lokāla palielināta antropogēnā slodze.

2.2. Ainaviskais novērtējums un struktūrplāns

Tā kā dabas aizsardzības plāna ietvaros tika izstrādāts ainavu struktūrplāns, tad praktiski visa informācija saistībā ar teritorijas ainavām iekļauta ainavu struktūrplānā, kurš ir izstrādāts kā atsevišķs dokuments (skat. 2. pielikumu). Tā ietvaros teritorija sadalīta vairākās ainavu telpās pēc ainavu struktūras fiziogēogrāfiskām pazīmēm, zemes lietojuma veidiem un novadam raksturīgajām mājkopām. AAA „Vecpiebalga” pārvaldībai nozīmīgās atziņas no ainavu struktūrplāna un tā priekšlikumi iekļauti dabas aizsardzības plāna trešajā, ceturtajā un piektajā nodaļā, bet ainavu telpas un to elementi attēloti vairākās dabas aizsardzības plāna kartēs un kartoshēmās.

AAA „Vecpiebalga” nacionālā mērogā atpazīstams ar unikālām (kultūrvēsturiskām un vizuāli augstvērtīgām) ainavām. Tās veido gan gleznainie panorāmas un tālie skati uz ezeriem, gan tuvi skatu vērsumi uz kultūrainavām, kā arī kultūrvēsturisko objektu lielais īpatsvars teritorijā. Līdz šim apkopotā informācija par vizuāli augstvērtīgākajām un ekoloģiski nozīmīgākajām ainavām, skatu vietām un ainaviskajiem ceļiem sniegta 2.1. attēlā. Informācija ņemta no novada teritorijas plānojuma, kurā ainavu vērtības apkopotas A. Mellumas vadībā, „Vecpiebalgas ainavu un kultūrvides aizsardzības biedrības” sniegtajiem materiāliem (A. Skujiņa), Vecpiebalgas pagasta ainavu inventarizācijas (autors O. Nikodemus) un dabas aizsardzības plāna ietvaros veiktās ainavu inventarizācijas.

2.1. attēls. AAA „Vecpiebalga” ainavu telpas – noteiktas pēc raksturīgā reljefa un ainavu struktūras (t.sk. zemes lietojuma veidiem)

2.3. Biotopi, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

AAA „Vecpiebalga” īpaši aizsargājamo biotopu platības aizņem kopā 20,3% no AAA teritorijas (skat. 2.1.a. un 2.1.b. tabulu), lielāko daļu – stāvošu saldūdeņu biotopi (Eiropas Savienībā un Latvijā aizsargājamo biotopu statusam atbilst gan AAA lielākie ezeri Alauksts, Inesis, Tauns un Nedzis, gan nelielie Bezdibeņa un Sivēna ezeri). Otra lielākā biotopu grupa AAA teritorijā ir mežu biotopi (210,9 ha), trešā – zālāju biotopi, kas aizņem 95,1 ha lielu platību (1,07% no AAA teritorijas), nedaudz mazāk ir un purvu biotopu (73,4 ha).

Visi ES aizsargājami biotopi to izplatības areālā ir apdraudēti – vai nu tāpēc, ka tie var veidoties ļoti šaurās ekoloģiskās nišās, vai arī tāpēc, ka to platības samazinājušās cilvēka darbības rezultātā. Biotopu vērtība dabas aizsardzības kontekstā saistīta gan ar tajos uzturēto bioloģiski daudzveidīgo abiotisko faktoru un sugu kompleksu, gan daudzos gadījumos ar aizsargājamo sugu pastāvēšanu (taču aizsargājamo sugu sastopamība ne vienmēr ir kritērijs biotopa izdalīšanai) (Auniņš, 2013).

Tā kā AAA „Vecpiebalga” teritorija ir samērā blīvi apdzīvota, un saimnieciskās darbības ierobežojumi (vai zālāju gadījumā – tās veicināšana) saistībā ar AAA statusu ir minimāli, svarīgi ir identificēt aizsargājamo biotopu pašreizējo stāvokli un tā tendences, kā arī izvērtēt nepieciešamību aizsardzības un apsaimniekošanas pasākumiem nākotnē.

2.1.a. tabula. Īpaši aizsargājami biotopi aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

ES biotopa kods un nosaukums	Latvijas aizsargājamā biotopa nosaukums	Platība Natura SDF, ha	Platība pēc 2015. gada apsekojumiem, ha	Procenti no AAA platības	Procenti no Natura2000 platības Latvijā	Procenti no platības Latvijā	Stāvokļa novērtējums Latvijā
3130 Ezeri ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām	4.2. Ezeri ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām	751,9	765,0	8,57	22,9	13,7	U2-
3150 Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju	4.20. Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju	640,4	666,3	7,47	2,1	1,0	U2-
3160 Distrofi ezeri	4.3. Distrofi ezeri	2,5	1,1	0,01	0,0	0,0	U1-
6120* Smiltāju zālāji	3.17. Smiltāju zālāji	0,2	0	0	0	0	-
6210 Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	3.21. Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	0,8	2,7	0,03	0,15	0,09	U2-
6230* Vilkakūlas zālāji (tukšaiņu zālāji)	3.22. Vilkakūlas zālāji (tukšaiņu zālāji)	0,3	0,6	0,01	0,4	0,1	U2-
6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	3.24. Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	33,9	38,7	0,43	1,0	0,2	U2-
6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	3.23. Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	0,2	8,6	0,10	1,23	0,61	U2-
6450 Paliēņu zālāji	3.26. Paliēņu zālāji	3,6	3,6	0,04	0,51	0,26	U2-
6510 Mēreni mitras pļavas	3.27. Mēreni mitras pļavas	77,3	40,8	0,46	2,1	0,8	U2-
7110* Neskarti augstie purvi	-	1,8	4,1	0,05	0,006	0,002	U2-
7140 Pārejas purvi un slīkšņas	2.7. Pārejas purvi un slīkšņas	6,3	66,3	0,74	1,2	0,8	U2-
7160 Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji	2.10. Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	0	2,9	0,03	2,5	1,2	U1x

ES biotopa kods un nosaukums	Latvijas aizsargājamā biotopa nosaukums	Platība Natura SDF, ha	Platība pēc 2015. gada apsekojumiem, ha	Procenti no AAA platības	Procenti no Natura2000 platības Latvijā	Procenti no platības Latvijā	Stāvokļa novērtējums Latvijā
9010* Veci vai dabiski boreālie meži	1.17. Veci vai dabiski boreālie meži	28,3	82,2	0,92	0,6	0,2	U2-
9020* Veci jaukti platlapju meži	1.6. Veci jaukti platlapju meži	3,5	1,7	0,02	0,1	0,0	U2-
9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	-	-	39,4	0,44	-	-	**
9070 Meža ganības	-	-	0,9	0,01	-	-	**
9080* Staignāju meži	1.15. Staignāju meži	2,3	21,4	0,24	0,28	0,09	U2-
9160 Ozolu meži (ozolu, liepu un skābaržu meži)	1.17. Ozolu meži	0	2,8	0,03	0,48	0,05	U2-
9180* Nogāžu un gravu meži	1.16. Nogāžu un gravu meži	0	3,2	0,04	0,10	0,05	U2-
91D0* Purvaini meži	1.18. Veci un dabiski purvaini meži (daļēji)	43,2	53,6	0,60	0,2	0,0	U2-
91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	1.11. Aluviāli krastmalu un palieņu meži	0	5,8	0,07	0,3	0,1	U2-

* - prioritārs biotops

** - Biotops Latvijā līdz šim nav kartēts, tāpēc nav pieejams aizsardzības stāvokļa novērtējums

Informācija par biotopu platībām no projekta „Augu un biotopu monitorings Natura 2000 teritorijās Latvijā” (2009. g.) un projekta „Potenciālo bioloģiski vērtīgo zālāju inventarizācija” (2013.-2014. g.)

Latvijas aizsargājamo biotopu nosaukumi norādīti atbilstoši MK 2000. gada 5. decembra noteikumiem Nr. 421 “Īpaši aizsargājamo biotopu veidu saraksts”, Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi un to kodi (Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīva) – pēc grāmatas „Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2. precizēts izdevums” 2013. red. Auniņš A. Rīga, 359 lpp.

Informācija par biotopa stāvokli Latvijā no „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012. gada periodu”
FV: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable); **U1:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2:** Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX:** Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x - nezināms

Izvērtējot biotopu platības, salīdzinājumā ar tām, kas iekļautas Natura 2000 standarta datu formā (SDF) teritorijas kā Natura 2000 vietas apstiprināšanas laikā, konstatēts kopējās aizsargājamo biotopu platības pieaugums par 215,2 hektāriem (no 1596,5 ha uz 1811,7 ha). Daļēji platību nesakritība skaidrojama ar neprecīzo kartējumu, taču lielākoties platību pieaugums skaidrojams ar to, ka 2015. gadā nokartētas jaunas, līdz šim neapsekotas biotopu platības.

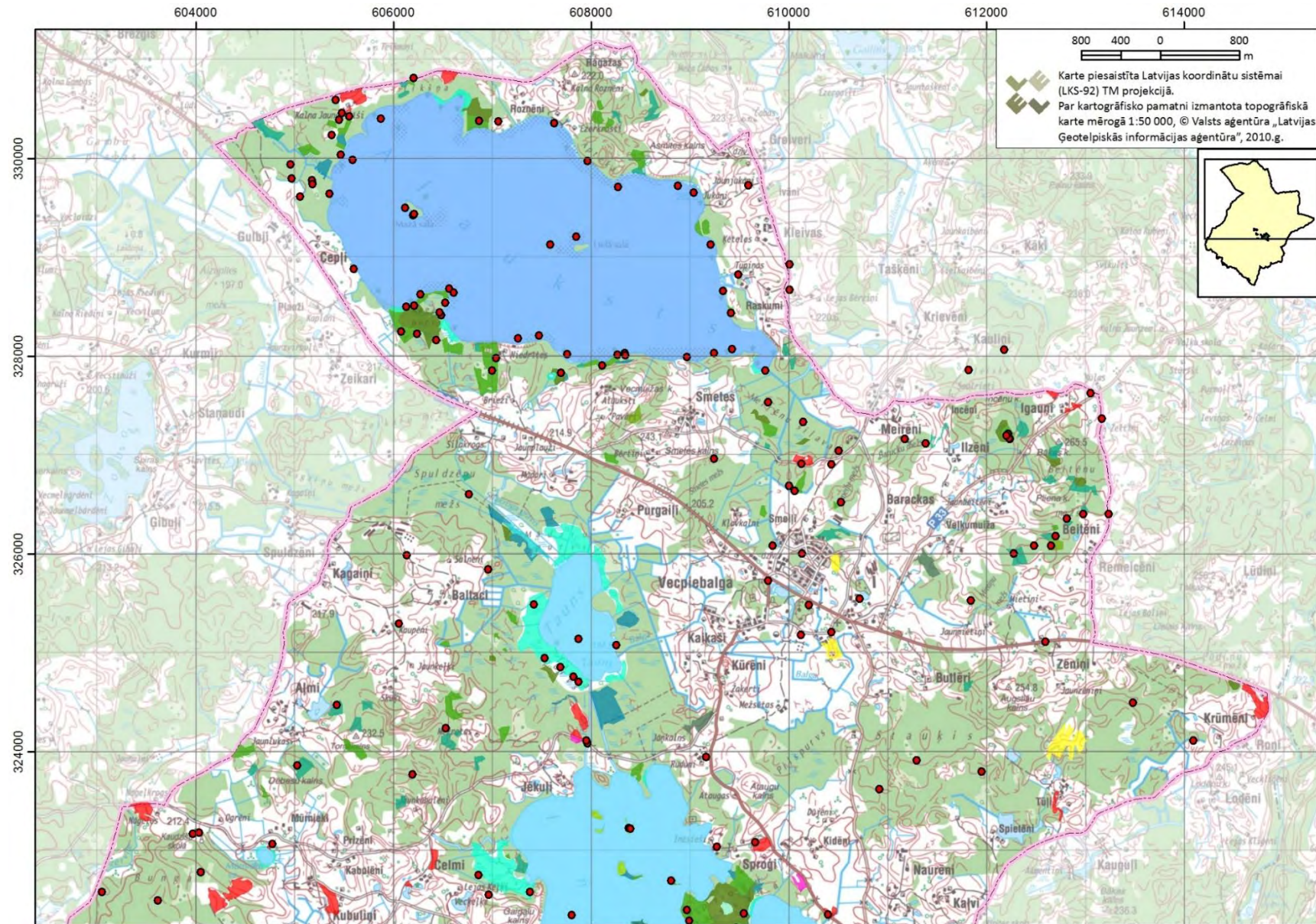

2.1.b. tabula. Biotopu platību izmaiņas pēc DA plāna ietvaros veiktās kartēšanas

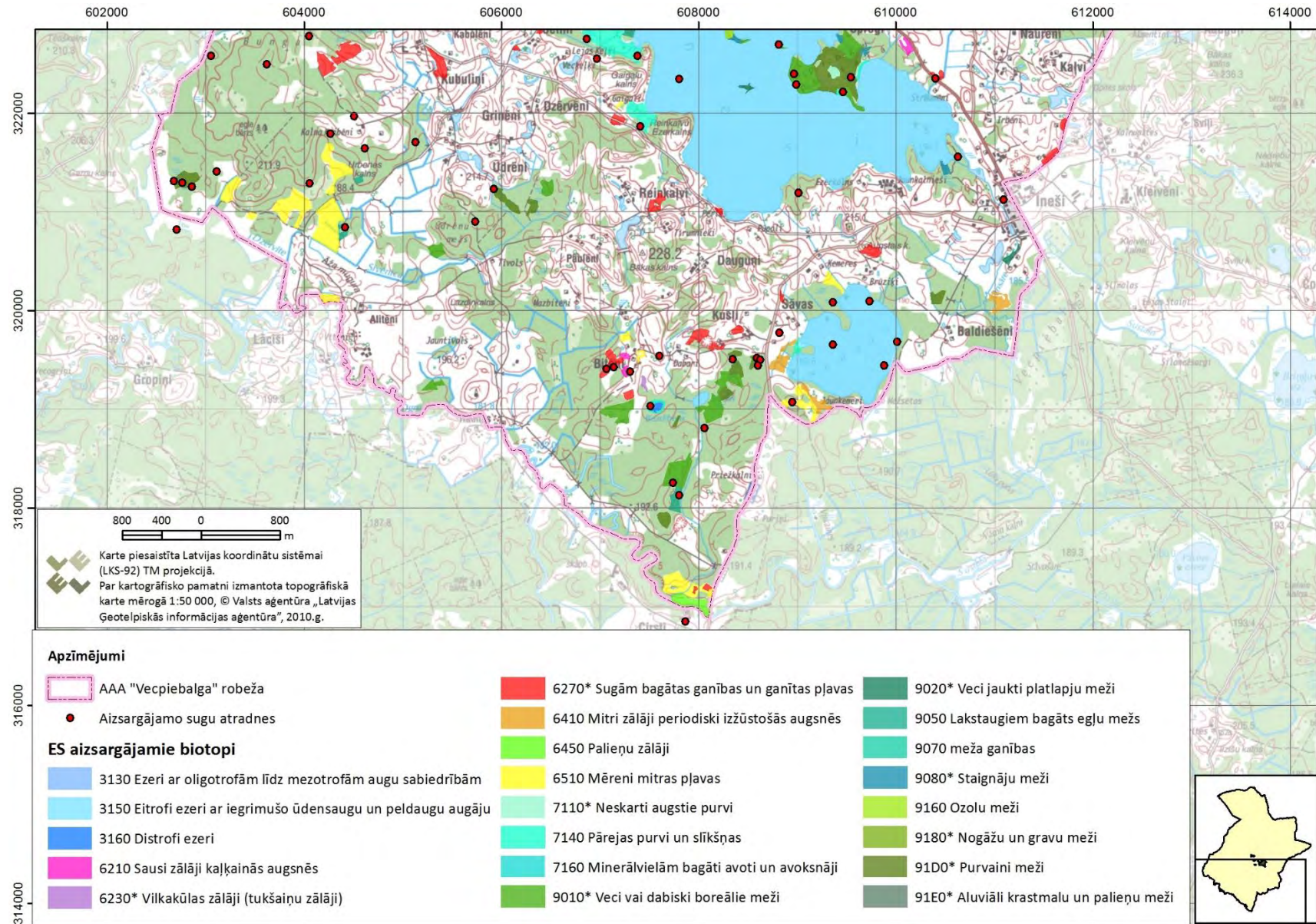
ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	Biotopa platība teritorijā pēc dabas datu pārvaldība sistēmas "Ozols" datiem (2014. gada beigas)	Biotopa platība teritorijā pēc 2015. gadā veiktās biotopu kartēšanas	Atšķirība	Iemesls
3130 Ezeri ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām	751,9	765,0	+13,1	Precizēts kartogrāfiskais materiāls
3150 Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju	640,4	666,3	+25,9	Precizēts kartogrāfiskais materiāls. Sivēns – ezers, kurš iepriekš bijis distrofs, pašlaik atbilst biotopam 3150.
3160 Distrofi ezeri	2,5	1,1	-1,4	Sivēns – ezers, kurš iepriekš bijis distrofs, pašlaik atbilst biotopam 3150
6120* Smiltāju zālāji	0,2	0	-0,2	Neatbilstošas apsaimniekošanas dēļ biotops pašlaik neatbilst ES nozīmes aizsargājama biotopa kritērijiem
6210 Sausi zālāji kaļķainās augsnēs	0,8	2,7	+1,9	Nokartētas līdz šim neapsekotas teritorijas
6230* Vilkakūlas zālāji (tukšaiņu zālāji)	0,3	0,6	+0,3	Nokartētas līdz šim neapsekotas teritorijas
6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas	33,9	38,7	+4,8	Nokartētas līdz šim neapsekotas teritorijas
6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	0,2	8,6	+8,4	Nokartētas līdz šim neapsekotas teritorijas
6450 Palieņu zālāji	3,6	3,6	0	Nav izmaiņu
6510 Mēreni mitras pļavas	77,3	40,8	-36,5	Neatbilstošas apsaimniekošanas dēļ daļa biotopu pašlaik neatbilst ES nozīmes aizsargājama biotopa kritērijiem, precizēts kartogrāfiskais materiāls

ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	Biotopa platība teritorijā pēc dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" datiem (2014. gada beigās)	Biotopa platība teritorijā pēc 2015. gadā veiktās biotopu kartēšanas	Atšķirība	Iemesls
7110* Neskarti augstie purvi	1,8	4,1	+2,3	Nokartētas līdz šim neapsekotas platības
7140 Pārejas purvi un slīkšņas	6,3	66,3	+60,0	Nokartētas līdz šim neapsekotas platības ezeru krastos
7160 Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji	0	2,9	+2,9	Nokartētas līdz šim neapsekotas platības
9010* Veci vai dabiski boreālie meži	28,3	82,2	+53,9	Nokartētas līdz šim neapsekotas platības
9020* Veci jaukti platlapju meži	3,5	1,7	-1,8	Meži uz Siena, Mīlestības, Jēkuļu un Bābas salas, kas agrāk kartēti kā biotops 9020* Veci jaukti platlapju meži, atbilstoši pašreizējai biotopu noteikšanas metodikai atzīstami par biotopu 9160 Ozolu meži
9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	-	39,4	+39,4	Biotops līdz šim Latvijā netika izdalīts
9070 Meža ganības	-	0,9	+0,9	Biotops līdz šim Latvijā netika izdalīts
9080* Staignāju meži	2,3	21,4	+19,1	Nokartētas līdz šim neapsekotas platības
9160 Ozolu meži (ozolu, liepu un skābaržu meži)	0	2,8	+2,8	Meži uz Siena, Mīlestības, Jēkuļu un Bābas salas, kas agrāk kartēti kā biotops 9020* Veci jaukti platlapju meži, atbilstoši pašreizējai biotopu noteikšanas metodikai atzīstami par biotopu 9160 Ozolu meži, precizētas biotopu poligonu robežas
9180* Nogāžu un gravu meži	0	3,2	+3,2	Nokartētas līdz šim neapsekotas platības
91D0* Purvaini meži	43,2	53,6	+10,4	Nokartētas līdz šim neapsekotas platības

ES biotopa kods un nosaukums (*-prioritārs biotops)	Biotopa platība teritorijā pēc dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" datiem (2014. gada beigās)	Biotopa platība teritorijā pēc 2015. gadā veiktās biotopu kartēšanas	Atšķirība	Iemesls
91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	0	5,8	+5,8	Nokartētas līdz šim neapsekotas platības

2.2.a attēls. Aizsargājамie biotopi un aizsargājamo sugu atradnes aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

2.2.b attēls. Aizsargājамie biotopi un aizsargājамo sugu atradnes aizsargājамo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

2.3.1. Saldūdens biotopi

Dabas aizsardzības vērtība

Saldūdens biotopi aizņem vislielāko platību no AAA „Vecpiebalga” esošajiem aizsargājamiem biotopiem – kopā 16,05% (skat. 2.1.a. un 2.1.b. tabulu). Pēc dabas datu pārvaldības sistēmas OZOLS datiem, teritorijā konstatēti šādi ES aizsargājami saldūdens biotopi (ezeru sīkāku raksturojumu skat. 1.3.2. tabulā 1.3.3. nodaļā): 3130 Ezeri ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām, 3150 Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju, 3160 Distrofi ezeri.

Lai papildinātu informāciju par saldūdens biotopiem, 2015. gada augustā tika apsekoti teritorijas ezeri – Alaukstis, Inesis, Nedzis, Tauns, Mūrnieku ezers, Sivēns un Bezdibenis.

3130 Ezeri ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām

Šis biotops ir Latvijā ļoti reti sastopams un pret eitrofikāciju sevišķi jutīgs un apdraudēts ezeru tips. Pēdējā gadsimta laikā ir būtiski samazinājies biotopam atbilstošo ezeru skaits Latvijā, kā arī pasliktinājusies biotopa kvalitāte lielākajā daļā ezeru, tostarp Alaukstā, kas vienīgais no AAA „Vecpiebalga” ezeriem atbilst šim biotopam. Šāda tipa ezeri ir vienīgā ilgtspējīgā augtene lobēliju-ezeru kompleksa sugām. Būtiskākais faktors šāda ezeru ekosistēmas pastāvēšanai ir zema biogēnu koncentrācija ūdenī. Tas nosaka eitrofikācijas procesa lēno attīstību un nodrošina raksturīgajām sugām nepieciešamos barošanās un gaismas apstākļus.

Diemžēl Alauksta ekoloģiskais stāvoklis ir būtiski pasliktinājies, vairākus gadu desmitus tajā iepludinot neattīrītus notekūdeņus pa Kakta gala grāvi; pašlaik biotopa kvalitāte vērtējama kā vidēja, ezerā vērojama izteikta zilaļģu ziedēšana, ūdens caurredzamība nepārsniedz 1,6 m.

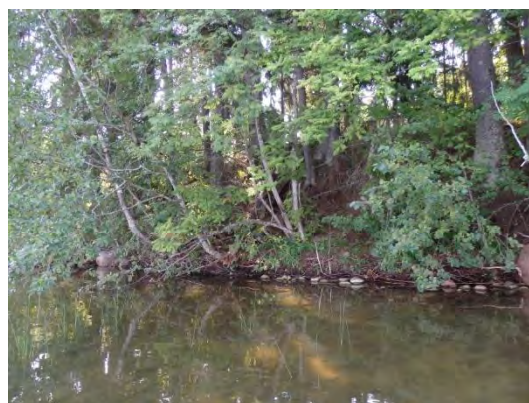
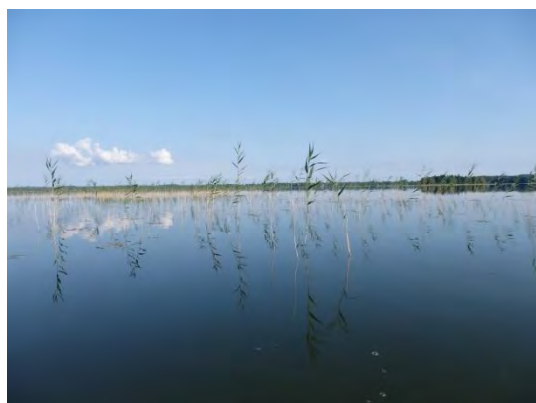
2015. g. Alaukstā konstatētas piecas retas un aizsargājamas sugas: Dortmaņa lobēlija *Lobelia dortmanna*, gludsporu ezerene *Isoetes lacustris*, vienzieda krastene *Littorella uniflora*, pamīšziedu daudzlape *Myriophyllum alterniflorum*, lokanā nitella *Nitella flexilis*, kā arī sīkā lēpe *Nuphar pumila*. Visbiežāk no tām Alaukstā izplatīta pamīšziedu daudzlape, kas veido skrajas, bet vitālas audzes ezera minerālgrunts piekrastē, kur nav uzkrājies dūņu slānis. Sīkā lēpe savukārt viedo skrajas līdz blīvas audzes ezera dūņainos līčos.

Alaukstis atbilst šādiem Latvijas īpaši aizsargājamiem biotopiem: 4.2. Ezeri ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām, 4.12. Ezeri ar pamīšziedu daudzlapes *Myriophyllum alterniflorum* audzēm, 4.16. Ezeri ar sīkās lēpes *Nuphar pumila* audzēm, 4.19. Ezeri ar piekrastē dominējošu minerālgrunti.

2.3. attēls. Pamīšziedu daudzlapas audzes Alaukstā, D piekrastē; ziedošas lobēlijas DR piekrastē

Dortmana lobēlija Alaukstā konstatēta trīs atradnēs, kur tā veido samērā nelielas, bet vitālas audzes. Gludsporu ezereņu atradņu apmēru ir grūti precīzi noteikt ezera zemās ūdens caurredzamības dēļ, bet suga izplatīta pārsvarā dienvidu piekrastē, fiksētas četras atradnes, tomēr kopumā izplatība, domājams, ir plašāka, par ko liecina krastmalā izskalatās ezereņu lapas.

2.4. attēls. Alauksta dienvidu piekraste ar skrajām niedru audzēm un minerālgrunts piekrasti, gludsporu ezereņu nozīmīgākās atradnes ezerā

Lai arī piesārņojuma ieplūde pa Kakta gala grāvi ir novērsta, ezera ekoloģisko stāvokli vēl ilgus gadus negatīvi ietekmēs ezera sedimentos uzkrātais biogēno vielu apjoms. Tādēļ īpaša uzmanība jāpievērš dzīvojamo māju būvniecībai un rekreācijas vietu attīstībai piekrastē, lai pilnībā novērstu biogēnu ieplūdi ezerā, kā arī nav pieļaujama piekrastes zemes lietošanas kategorijas maiņa, koku izciršana, kas veicinātu eroziju un barības vielu papildus ienesi.

3150 Eitrofi ezera ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju

Biotops sastopams samērā bieži visā Latvijā. Pie šī biotopa pieskaitāma lielākā daļa Latvijas ezeru. Tas ir dabiskas izcelsmes biotops, kas ir Latvijā nozīmīgākā tipisku saldūdens augu un dzīvnieku sugu dzīvotne. Nereti biotops ir nozīmīga dzīvotne arī retām un īpaši aizsargājāmām sugām, piemēram, sīkajai lēpei *Nuphar pumila*. Dabiskos apstākļos lēnāk eutrofējas ezeri ar mazu sateces baseinu un lēnu ūdens apmaiņu, savukārt caurteces ezeri ar ātru ūdens apmaiņu ir atkarīgi no biogēnu, humusvielu u.c. koncentrācijas ūdenī. Šim biotopam AAA „Vecpiebalga” atbilst Tauns, Inesis, Nedzis, Mūrnieku ezers un Sivēns.

Inesis atbilst biotopa vidējai kvalitātei, jo ezers ilggadīgi piesārņots ar biogēniem, kas ieplūda no Tauna. Ūdens caurredzamība ezerā nepārsniedz 0,9 m, vērojama intensīva zilaļģu ziedēšana. Papildus biogēnu slodzi rada erozija no piekrastes, kur veikta koku izciršana, zemes lietošanas kategorijas maiņa un uzbēršana piekrastē. Inesī konstatētas vitālas sīkās lēpes *Nuphar pumila* audzes, kā arī vienā atradnē pusgrimusī raglape *Ceratophyllum submersum*. Abas sugas ierakstītas Latvijas Sarkanajā grāmatā. Inesis atbilst šādiem Latvijas īpaši aizsargājamiem biotopiem: 4.16. Ezeri ar sīkās lēpes *Nuphar pumila* audzēm, 4.19. Ezeri ar piekrastē dominējošu minerālgrunti, 4.20. Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldlapu augāju.

2.5. attēls. Peldlapu, iegrimušo un virsūdens augu joslas Inesī

Tipisks eitrofs ezers ir Nedzis, ar augstu aizauguma pakāpi, kurā lielāko daļu aizņem iegrimušais augājs. Nedzis ir tā saucamais makrofītu ezers, kurā barības vielas tiek patērētas ūdensaugu attīstībai. Tas nosaka augsto ūdens caurredzamību (līdz 2,7 m), kā arī zemo zilaļģu ziedēšanas intensitāti. Ezers atbilst vidējai kvalitātei, par to liecina sugu sastāvs un augstā aizauguma pakāpe. Nedzis atbilst šādiem Latvijas īpaši aizsargājamiem biotopiem: 4.16. Ezeri ar sīkās lēpes *Nuphar pumila* audzēm, 4.20. Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldlapu augāju.

2015. g. pētījumos ezerā atrastas vairākas vitālas mieturu hidrillas *Hydrilla verticillata* audzes. Šī suga līdz šim konstatēta tikai Latvijas dienvidaustrumu daļas ezeros. Nedzī bieži izplatīta arī sīkā lēpe *Nuphar pumila*.

2.6. attēls. Nedzis, sugu sastāvā dominē iegrimušo augu sugas

Sliktākā biotopa kvalitāte AAA „Vecpiebalga” ir Taunā. Ezers ir ļoti sekls (vidējais dziļums 1,3 m, maksimālais dziļums 2,5 m), atrodas turbīdā stāvoklī, ūdens caurredzamība ir tikai 0,5 m. Ekoloģisko stāvokli negatīvi ietekmējusi ilggadīgā Vecpiebalgas notekūdeņu novadīšana ezerā. Pašlaik Taunā uzkrājies ļoti biezs dūņu slānis, kas akumulējis biogēnos elementus, tas veicina zilaļģu, pavedienvēda zaļaļģu un makrofītu augšanu. Zemo caurredzamību nosaka gan uzduļķošanās, gan zilaļģu attīstība, līdz ar to ierobežota ir augstāko ūdensaugu attīstība, kas uzņemtu biogēnus un nodrošinātu labāku ūdens caurredzamību. Taunā konstatētas atsevišķas nelielas sīkās lēpes *Nuphar pumila* audzes. Tauns atbilst šādiem Latvijas īpaši aizsargājamiem biotopiem: 4.16. Ezeri ar sīkās lēpes *Nuphar pumila* audzēm, 4.20. Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldlapu augāju.

2.7. attēls. Ūdens krāsa Taunā; aizaugums ar pavedienvēda zaļaļģēm un ūdensaugiem

Mūrnieku ezers ir tipisks eitrofs ezers ar blīvām peldlapu un iegrimušo ūdensaugu audzēm, ko pamatā veido dzeltenā lēpe *Nuphar lutea*, peldošā glīvene *Potamogeton natans*, plakanā glīvene *Potamogeton compressus*, Kanādas elodeja *Elodea canadensis* un iegrimusi raglape *Ceratophyllum demersum*. Ezers atbilst vidējai kvalitātei, par to liecina sugu sastāvs un augstā aizauguma pakāpe. Mūrnieku ezers atbilst šādiem Latvijas īpaši aizsargājamiem biotopiem: 4.16. Ezeri ar sīkās lēpes *Nuphar pumila* audzēm, 4.20. Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldlapu augāju.

2.8. attēls. Mūrnieku ezera veģetācija. Piekrastē dominē slīkšņas, ezers grūti pieejams.

Eitrofā - diseitrofā stadijā atrodas Sivēns – ezers, kurš iepriekš bijis distrofs. Pašlaik ezera piekrastē izveidojušās blīvas iegrimušo un skrajākas peldlapu augu audzes, sugu sastāvs

liecina par augstu barības vielu līmeni, dominējošā suga – iegrimusī raglape *Ceratophyllum demersum*. Sivēns atbilst Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam: 4.20. Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldlapu augāju.

2.9. attēls. Sivēna piekraste un dominējošā suga – iegrimusī raglape

3160 Distrofi ezeri (Bez dibens)

Distrofi ezeri veidojušies augstajos purvos, vai arī to sateces baseinā dominē kūdras augsnes, kas nodrošina humusvielu pieplūdi. Raksturīgs humusvielām bagāts ūdens un kūdraina grunts. Reti sastopams ezeru tips, kas parasti ir purvu ekoloģiskā kompleksa daļa un papildina purvu ainavu. Izplatīts visā valsts teritorijā atbilstoši augsto purvu izplatībai. Ļoti nozīmīgs ir sateces baseina dabiskais hidroloģiskais režīms, kas nodrošina purva biotopu kompleksa, tajā skaitā arī šo ezeru, dabisku attīstību.

Šim ES aizsargājamajam biotopam AAA „Vecpiebalga” atbilst tikai viens ezers – Bez dibens. Ezers atbilst arī Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam: 4.3. Distrofi ezeri.

Ezers ir ar ļoti nabadzīgu augāju, visapkārt tam slīkšņu un purva josla. Ezera ūdens krāsa gaiši brūna, pH 5,4. Pēc vietējo iedzīvotāju mērījumiem, ezera maksimālais dziļums ir 16 m. Ezers saglabājies labā ekoloģiskā stāvoklī, antropogēni mazietekmēts. Pēc vietējo iedzīvotāju stāstītā senāk ezerā mērcēti lini un sabērti akmeņi dienvidu daļā. Lai saglabātu ezeru labā ekoloģiskā stāvoklī, nav pieļaujama tā līmeņa izmaiņas, grāvju rakšana un purva nosusināšana.

2.10. attēls. Bez dibens, distrofs ezers, skats no ziemeļu piekrastes

2015. gadā AAA „Vecpiebalga” ezeros konstatētas nozīmīgas reto un aizsargājamo sugu atradnes - vairākas sugas, kas iekļautas MK noteikumos Nr. 396 „Noteikumi par īpaši

aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”: Dortmaņa lobēlija *Lobelia dortmanna* L., gludsporu ezerene *Isoëtes lacustris* L., vienziēda krastene *Littorella uniflora* (L.) Asch., pamīšziedu daudzslāpe *Myriophyllum alterniflorum* DC., lokanā nitella *Nitella flexilis* (L.) Agardh, mieturu hidrilla *Hydrilla verticillata* (L.f.) Royle, kā arī divas Sarkanās grāmatas sugas - sīkā lēpe *Nuphar pumila* (Timm) DC. (3.kategorija) un pusgrimusī raglāpe *Ceratophyllum submersum* L. (2.kategorija).

Sociālekonomiskā vērtība

Ezeri un upes veido unikālas ekosistēmas, kas nodrošina dzīves vidi un barošanās vietas daudzām bezmugurkaulnieku, abinieku, putnu un zīdītāju sugām. Nozīmīga ir saldūdens biotopu rekreatīvā funkcija; pie lielākās daļas no ezeriem iekārtotas atpūtas vietas un peldvietas, izplatīta makšķerēšana, dabas tūrisms.

Ietekmējošie faktori

Piesārņojums ar biogēnajiem elementiem, ko rada notekūdeņu iepludināšana

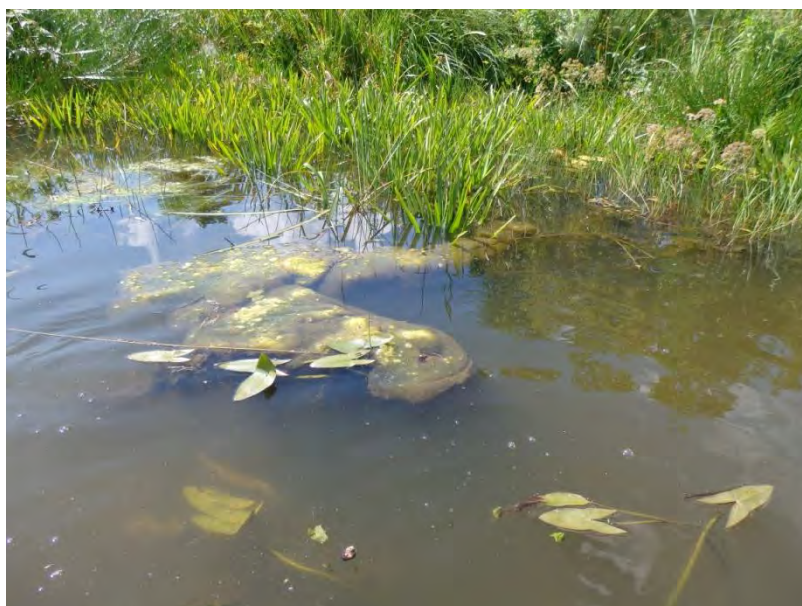
Apkopjot pieejamo informāciju par AAA „Vecpiebalga” saldūdeņiem, redzams, ka būtiskāko negatīvo ietekmi uz ūdeņiem radījis un rada piesārņojums ar biogēnajiem elementiem, ko veidojusi notekūdeņu iepludināšana ezeros vairākus gadu desmitus. Visvairāk pašlaik piesārņots Tauns un Alaukstis, bet no Tauna piesārņojums plūdis uz Inesi (Vecpiebalgas novada publisko ezeru apsaimniekošanas koncepcija. Biedrība „Latvijas ezeri”, 2014.). Notekūdeņu ievadīšana pa Kakta gala grāvi Alaukstā pārtraukta 2012. g., bet, ņemot vērā, ka biogēnie elementi akumulējas ezera sedimentos, negatīvā ietekme paredzama ilglaicīga. Tā kā šie ir sekli ezeri, pavasara palu laikā un vasaras veģetācijas sezonā sedimentos saistītais fosfors tiek atbrīvots un iesaistās aktīvā vielu apritē. Veidojas tā saucamā iekšējā piesārņojuma slodze.

Salīdzinot ar 2013. g. veiktajiem pētījumiem, Alaukstā Kakta galā 2015. g. ūdens caurredzamība ir uzlabojusies, bet būtiski savairojušās zaļalģes, kas liecina par paaugstināto barības vielu daudzumu ūdenī. Zaļalģu mehāniska izvākšana no ezera līča jūlija otrajā pusē vai augustā palīdzētu izņemt no ekosistēmas barības vielas.

2.11. attēls. Kakta gala grāvja ieplūdes vieta Alaukstā, augstās biogēnu koncentrācijas veicina intensīvu gan zilaļģu, gan pavedienveida zaļaļģu savairošanos.

Kopš 2013. gada, realizējot ERAF projektu „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība Vecpiebalgas novada Vecpiebalgas pagasta Vecpiebalgas ciemā”, pārtraukta antropogēnā piesārņojuma nonākšana Taunā un tālāk Inesī. Jaunajās NAI notiek notekūdeņu bioloģiskā attīrīšana ar vienlaicīgu fosfora papildus atdalīšanu un šiem procesiem sekojošu apstrādāto notekūdeņu ozonēšanu. Pēc tam notekūdeņi vēl papildus iziet caur trijiem biodīķiem un tad nonāk augsnes filtrā. Šādai tehnoloģijai jānodrošina notekūdeņu piesārņojuma iekļūšanas Taunā pilnīga pārtraukšana (Valmieras reģionālās vides pārvaldes izvērtējums – Atļauja B kategorijas piesārņojošai darbībai Nr. VA13IB0012, 2013.g. 25.jūnijs, Valmiera). Pašreizējais Tauna ekoloģiskais stāvoklis vērtējams kā ļoti zems, biogēnie elementi akumulējušies biežajā dūņu slānī.

2.12. attēls. Zilaļģu ziedēšana un pavedienzaļaļģes Inesī pie Pīles ietekas no Tauna

Ezera piekrastes zemes lietošanas kategorijas maiņa, padziļināšana un tīrīšana, koku izciršana

Ezera piekrastes zemes lietošanas kategorijas maiņa, padziļināšana un grunts izņemšana, kā arī koku izciršana rada papildus biogēnu ienesi abos lielākajos ezeros - Inesī un Alaukstā. Šīs darbības būtiski izmaina arī ainavu, daļa no nenocirstajiem kokiem apbēršanas vai ūdens līmeņa maiņas dēļ nokalst. Jāatceras, ka ezeros ar stāviem krastiem, koku josla nostiprina krastu un novērš erozijas procesu attīstību.

2.13. attēls. Izraktais kanāls pie Alauksta Cepļa galā (2008. g.); Uzbūvētā Ineša piekraste zemes īpašumā „Jaunkalnieši”

Blīvas krūmāju joslas izveidošanas piekrastē, detrīta un dūņu uzkrāšanās piekrastē

Ļoti blīva krūmāju un virsūdens ūdensaugu josla izveidojusies gandrīz gar visu Nedža piekrasti. Ezers ir neliels (82,8 ha), ar vairākiem līčiem, sekls (vidējais dziļums 3,1 m). Virsūdens augu josla kavē organiskā materiāla izskalošanu krastā un pašlaik gar lielāko daļu piekrastes uzkrāties biezs detrīta un dūņu slānis. Šis organiskais materiāls, kas netiek izņemts no ezera, veicina vēl straujāku ūdensaugu savairošanos un dūņu veidošanos.

2.14. attēls. Blīvā krūmāju un virsūdens augu josla Nedža piekrastē veicina barības vielu uzkrāšanos ezerā

Bebru darbība

Bebru darbība ir viens no būtiskākajiem saldūdeņu biotopus ietekmējošajiem faktoriem teritorijā. Īpaši tas attiecināms uz mazajiem ezeriem – Sivēnu, Bezdibeni, Nedzi un Taunu. Pēdējos gados visvairāk izmainīts Sivēna sateces baseins un ezera ekoloģiskais stāvoklis.

Bebri nosprostojuši iztekošo strautu, kas savieno ezeru ar Ogres upi. Liela daļa mežu ezera piekrastē ir nokaltuši.

Bebru darbība īpaši būtiski ietekmē nelielus ezerus. AAA „Vecpiebalga” pie ezera Sivēns applūdināti apkārtējie meži, aizdambēta noteka uz Ogres upi. Pēc vietējo iedzīvotāju stāstītā ezera kvalitāte īpaši pasliktinājusies pēdējo 5-7 gadu laikā. Ļoti samazinājies zivju daudzums ezerā. Pašlaik vērojama ezera aizaugšana ar iegrimušajiem un peldlapu ūdensaugiem, sugu sastāvā dominē barības vielām bagātiem ūdeņiem raksturīgā iegrimusī raglape *Ceratophyllum demersum*.

Makšķerēšana, nelegālā zveja

Makšķerēšanas negatīvākais blakusefekts ir zivju piebarošana, īpaši ziemā, kā arī makšķernieku atstātie atkritumi ezeros un to piekrastēs.

2.15. attēls. Makšķernieku atstātie atkritumi Alaukstā (2015. gada februāris); atkritumi pie Tauna

Rekreācija

Nozīmīgākā rekreācijas ietekme ir Alaukstā un Inesī, kuru krastos atrodas vairāki kempingi, atpūtas bāzes. Kopumā peldvietas nav ļoti noslogotas, un to izmantošana nerada būtisku slodzi uz ezeriem. Ņemot vērā, ka Alauksts ir sekls ezers, atbilst īpaši jutīgam un aizsargājamam biotopam, kā arī ņemot vērā tā pašreizējo ekoloģisko stāvokli, ezerā jāierobežo ūdens motociklu un lieljaudas motorlaivu lietošana, jo tas veicina ezera nogulumu uzduļķošanu, samazina jau tā zemo ūdens caurredzamību un apdraud zemūdens aizsargājamo augu augtēnes. Arī Inesī, Nedzī un Taunā ir līdzīgas problēmas, un nav vēlama nogulumu uzduļķošana.

2014. gadā ir sagatavota Vecpiebalgas novada **publisko ezeru apsaimniekošanas koncepcija** (izstrādātājs „Latvijas ezeri”, 08.10.2014.) (skat. 8. pielikumu), kas apskata esošo stāvokli vairākos AAA ezeros – Alaukstā, Inesī un Taunā. Koncepcijā precīzi norādīts uz esošajām problēmām ezeros, pētīti to cēloņi un ieteikti risinājumi. Saldūdens biotopu eksperts izvērtējis šo koncepciju (atbilstoši datiem, kas pieejami pirms lauka apsekojumu veikšanas) par katru no ezeriem, norādot būtiskākos punktus ezeru apsaimniekošanā, kas ļautu saglabāt un uzlabot aizsargājamā biotopa stāvokli.

Alauksts – visjutīgākais no ezeriem, biotops, kurā nav pieļaujama apsaimniekošanas pasākumi, kas strauji izmaina ekosistēmu, piemēram, līmeņa regulēšana, ūdensaugu un to

sakņu sistēmas izvākšana plašās platībās. Jānodrošina sateces baseina ekstensīva apsaimniekošana, biogēnus ienesošo darbību aizliegšana.

Lai saglabātu un uzlabotu biotopa stāvokli, pirmkārt, jānovērš punktveida piesārņojums, otrkārt, jānodrošina aizsargjoslas uzturēšana – saglabājot kokiem apaugušās teritorijas, taču attīrot tās no krūmu stāva un vajadzības gadījumā – retinot koku stāvu, it sevišķi lapkoku audzēs.

Inesis – ezerā ieplūst piesārņojums no Tauna. Saskaņā ar biedrības „Latvijas ezeri” veiktajiem pētījumiem ezera ekoloģisko stāvokli ietekmē arī nekontrolēta koku izciršana aizsargjoslā.

Tauns – ezers būtiski piesārņots, ilgākā laika periodā ievadot tajā Vecpiebalgas notekūdeņus. Tauns ir ļoti sekls ezers (vidējais dziļums ir 1,3 m), tādēļ pārmērīgais barības vielu daudzums tiek izmantots ūdensaugu un aļģu attīstībā. Ieteicama atbrīvošanās no uzkrātā piesārņojuma un tā ietekmēm iespēju izpēte, lai nākotnē atgrieztu Taunu makrofitu ezera stāvoklī.

2.3.2. Zālāju biotopi

Dabas aizsardzības vērtība

AAA „Vecpiebalga” līdz šim konstatēti 7 ES un Latvijā aizsargājami zālāju biotopi, 6 no tiem ir kartēti projekta „Augu un biotopu monitorings Natura 2000 teritorijās Latvijā” ietvaros 2009. gadā, kā arī 2013.-2014. gada projektā „Potenciālo bioloģiski vērtīgo zālāju inventarizācija”. Zālāju biotopi ir vieni no retajiem ES aizsargājamajiem biotopiem, kuriem to labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai nepieciešama regulāra apsaimniekošana. Aizsargājamus zālāju biotopus no kultivēta zālāja, atmatas vai citiem vizuāli līdzīgiem biotopiem atšķir tā apsaimniekošanas vēsture (dabiski zālāji parasti ir ilgstoši ekstensīvi apsaimniekoti, pļaujot vai noganot, bez ielabošanas, uzaršanas vai piesēšanas), zālāja struktūra (bieza velēna, izteikts stāvokums, izlīdzināta telpiskā struktūra, t.i., sugas zālājā izvietojušās vienmērīgi, nevis plankumu veidā), kā arī dabiskiem zālājiem tipiskas sugas (bioloģiski vērtīgo zālāju indikatorsugas). Zālāju biotopu vērtība saistās ar augsto sugu piesātinājumu šajos biotopos (sugu skaits uz kvadrātmetru), bieži sastopamajām aizsargājamām augu sugām, zālāju nozīmi kā dažādu dzīvnieku sugu barošanās un patvēruma vietai, kā arī tradicionāli apsaimniekoto zālāju kultūrvēsturisko un ainavisko vērtību. Tiek vērtēts, ka 19. gadsimtā dabiskie zālāji sedza ap 30% no valsts teritorijas, 20. gadsimta pirmajā pusē – 13% no valsts teritorijas, taču kopš 1950. gadiem to platības strauji samazinājušās – gan lauksaimniecības intensifikācijas rezultātā, gan pārtraucot apsaimniekot daļu zālāju, kas tika uzskatīti par saimnieciski nerentabliem. Rezultātā mūsdienās zālāju biotopu platības Latvijā tiek vērtētas ap 0,3% apjomā no valsts teritorijas (Rūsiņa, 2013).

AAA „Vecpiebalga” teritorijā lielākā daļa zālāju platību ir kultivēti – ražības uzlabošanai tie tikuši arti vai arī notikusi graudzāļu piesēšana. Lielajos kultivēto zālāju masīvos atrodami atsevišķi laukumi ar dabiskiem zālājiem raksturīgu struktūru un sugām, kas saglabājušies pēc viensētu pamešanas un lauku konsolidācijas, taču lielākoties tos nav iespējams izdalīt kā atsevišķus aizsargājamo zālāju biotopu poligonus. Zālāji, kas atbilst ES aizsargājamo biotopu statusam, lielākoties ir pie viensētām vai nomaļās teritorijās, kur nav notikusi intensīva lauksaimniecības zemju iekultivēšana.

AAA „Vecpiebalga” teritorijā vislielākajās platībās konstatēti zālāju biotopi 6510 Mēreni mitras pļavas un 6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas – biotopi, kuri tieši saistīti ar ilgstošu tradicionālo apsaimniekošanu, kā rezultātā izveidojies tiem tipisks sugu sastāvs un struktūra. Šie biotopi atrodami visā AAA teritorijā, salīdzinoši vairāk – dienvidu un rietumu daļā. Mazākās platībās pie Ogres upes konstatēts biotops 6450 Paliēņu zālāji, kas saistīts ar applūšanas procesiem. Pavisam niecīgās platībās teritorijā ir arī biotopi, kas rodas ļoti specifiskos augsnes, mitruma un reljefa apstākļos – 6120* Smiltāju zālāji un 6210 Sausi zālāji kaļķainās augsnēs (biotopi veidojas sausās vietās, parasti reljefa paaugstinājumos vai stāvās nogāzēs – AAA „Vecpiebalga” atrodas teritorijas dienvidos, kur paugurus veido grantaini nogulumu), 6230* Vilkakūlas zālāji (tukšaiņu zālāji) raksturīgi ļoti nabadzīgām augsnēm un stipri noganītās vietās, 6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs saistīti ar sezonāli mainīgiem mitruma apstākļiem (abi šie biotopi atrodami zālāju kompleksā Bitēnu apkārtnē un pie Kalna Kaibēniem; šī biotopa ieslēgumi un iezīmes ir arī citos biotopos teritorijas dienvidrietumu daļā).

Teritorijas dienvidu daļā (starp „Kalna Kaibēniem” un „Alitēniem”) atrodas lielākās biotopa 6510 Mēreni mitras pļavas platības – nepiemērotas apsaimniekošanas dēļ (pļaušana, atstājot nopļauto zāli) tās gan ir samērā sliktā stāvoklī, taču iespējama biotopa kvalitātes uzlabošanās. Biotopam šeit raksturīgs izteikts augsto graudzāļu stāvs, ko veido pļavas lapsaste *Alopecurus pratensis*, reljefa paaugstinājumos vairāk dominē vidēja augstuma graudzāles, piemēram, pļavas skarene *Poa pratensis*.

Biotops 6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas lielākoties arī šobrīd tiek izmantots ganīšanai, lai arī ir platības, kuras apsaimniekotas tikai ar pļaušanu. AAA „Vecpiebalga” dienvidrietumu daļā raksturīgs biotopa 1. (tipiskais) variants – tas veidojies mēreni mitrās augsnēs, parasti sastopamas sugas, kas liecina par kaļķainu augsni (parastais vizulis *Briza media*, sāres grīslis *Carex panicea*, ārstniecības ancītis *Agrimonia eupatoria* u.c.), izteikts vidēji augstu graudzāļu stāvs. Saposmotā reljefa dēļ nereti šādos zālājos veidojas arī citu biotopu ieslēgumi, visbiežāk 6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs vai biotopa 6270* mitrais variants.

Sociālekonomiskā vērtība

Zālāju biotopi izmantojami lauksaimniecībā ganīšanai vai pļaušanai. Tā kā lielākā daļa AAA „Vecpiebalga” atrodamo zālāju biotopu ir samērā ražīgi, tad tiem ir laba perspektīva tikt arī turpmāk izmantotiem siena ieguvei vai ganīšanai. Tie ir arī rekreācijas un tūrisma resurss – AAA „Vecpiebalga” tūristiem pievilcīgās ainavas sastāvdaļa, jo īpaši aizsargājami zālāju biotopi parasti ir ziedaugu sugām bagāti.

Pļavu biotopiem ir ļoti liela loma apkārtnes bioloģiskās daudzveidības palielināšanā, jo tie veido atšķirīgus dzīves apstākļus dažādiem organismiem un kalpo kā barības bāze meža dzīvniekiem un putniem. Tā kā bioloģiski vērtīgo zālāju platībās ir īpaši nosacījumi apsaimniekošanai (regulāra pļaušana, nav atļauta ielabošana), par tiem iespējams saņemt paaugstinātus platībmaksājumus.

Ietekmējošie faktori

Zālāju biotopi ir vieni no retajiem biotopu veidiem, kuru kvalitātes nodrošināšanai nepieciešama regulāra apsaimniekošana (ekstensīva pļaušana vai ganīšana). Biotopu platību un kvalitāti ietekmē gan vispārējā sociālekonomiskā situācija (apsaimniekoto lauksaimniecības zemju īpatsvars, apdzīvotās viensētas), gan zemes īpašnieku izpratne par īpašiem nosacījumiem zālāju biotopu apsaimniekošanai. Pozitīvi vērtējami centieni aizsargājamo ainavu apvidus teritorijā atjaunot ekstensīvi noganītās platības, tādējādi paaugstinot bioloģiskās daudzveidības potenciālu.

Lielākā daļa AAA „Vecpiebalga” zālāju biotopu ir apsaimniekoti, tai skaitā kombinējot pļaušanu un ganīšanu, taču daudzos zālāju biotopos līdz šim veikta biotopa uzturēšanai nepiemērota apsaimniekošana – pļaušana, atstājot sienu pļavā.

2.3.3. Purvu biotopi

Dabas aizsardzības vērtība

Purvu biotopi veidojas noteiktos mitruma un reljefa apstākļos, uzkrājoties kūdrai un veidojoties raksturīgām augu sabiedrībām. AAA „Vecpiebalga” sastopami trīs Eiropas nozīmes aizsargājamo purvu biotopu veidi – 7110* Neskarti augstie purvi, 7160 Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji 7140 Pārejas purvi un slīkšņas. 7110* Neskarti augstie purvi ir biotops, kas parasti veido lielus purvu kompleksus, taču AAA „Vecpiebalga” tas atrodams ļoti nelielā platībā – 4,1 ha. 7160 Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji aizņem 2,9 ha.

Biotopa 7140 Pārejas purvi un slīkšņas viens no variantiem raksturīgs ezeru krastiem, kur veidojas peldoša augāja un kūdras josla, kas pamazām var pārņemt visu ezeru un izveidot purvu. AAA „Vecpiebalga” šis biotops izveidojies Alauksta, Ineša un Tauna krastos, kā arī ap Bezdibeņa ezeru un Mūrnieku ezeru. Biotops nozīmīgs kā augtene retām un aizsargājamām sugām, arī kā ezera ainavas sastāvdaļa. Tauna ezera krastos plaši izplatīta arī biotopa 7140 Pārejas purvi un slīkšņas dabiskās attīstības vēlāka stadija, kurā biotops vairs neveido tikai peldoša augāja un kūdras joslu, bet ir izveidojies kā purvs ar sfagniem *Sphagnum sp.*, zaļšūnām un grīšļiem *Carex sp.*

Lielas biotopa 7140 2. varianta (limnogēni pārejas purvi un slīkšņas) platības atrodamas kādreizējos Ineša ezera līčos tā dienvidrietumu krastā. Biotopam šeit raksturīgas grīšļu sabiedrības ar zaļšūnām, kā arī zemo kārkļu *Salix rosmarinifolia* un zemā bērza *Betula humilis* klātbūtne. Biotopam labā stāvoklī raksturīgas atklātas platības bez kokiem un augstajiem krūmiem; mainoties hidroloģiskajam režīmam (piemēram, izrokot vai padziļinot grāvjus), var sākties tā aizaugšana.

Līdz šim bija zināms, ka biotops 7140 Pārejas purvi un slīkšņas AAA „Vecpiebalga” aizņem 6,3 ha, taču pēc 2015. gada teritorijas apsekojumiem, biotopa platība palielinājusies līdz 66,3 ha.

Sociālekonomiskā vērtība

AAA „Vecpiebalga” purvu biotopu sociālekonomiskā vērtība nav nozīmīga. Augsto purvu, kas varētu būt izmantojami kūdras ieguvei, platības te ir nenozīmīgas, kā arī kūdras krājumi niecīgi.

Purvu biotopu sociālekonomiskā vērtība ir gan kā buferjoslai ap ūdenstilpēm, kas samazina to piesārņošanas iespēju (slīkšņas ezeru krastos), gan kā dabisko hidroloģisko režīmu regulējošām platībām.

Ietekmējošie faktori

Purvu biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai būtiskākais ir stabils hidroloģiskais režīms, atsevišķos gadījumos – arī darbības, kas ierobežo dabisko sukcesiju (aizaugšanu ar krūmiem). Pārejas purviem ezeru krastos lielākoties nav novērojama būtiska ietekme no meliorācijas sistēmām, taču vietām tendence aizaugšanai no purva malām ir konstatējama.

Tauna ezera krastos purvu biotopus ietekmējusi ir arī bebru *Castor fiber* darbība, izmainot ūdenslīmeni. Šo biotopu uzturēšanai būtu nepieciešama bebru populācijas ierobežošana un apmetņu izmēģināšana Tauna ezera apkārtnes purvos. Šiem purviem nozīmīgi būtu arī veikt apsaimniekošanas pasākumus, samazinot aizaugumu ar kokiem un krūmiem, sevišķi Tauna ezera rietumu krastā.

2.3.4. Mežu biotopi

Dabas aizsardzības vērtība

Īpaši aizsargājami mežu biotopi AAA „Vecpiebalga” aizņem aptuveni divus procentus no teritorijas. Eiropas nozīmes aizsargājami mežu biotopi tiek izdalīti gan pēc pazīmēm, kas saistītas ar noteiktiem mitruma apstākļiem, raksturīgu kokaudzes sastāvu un zemsedzes sugām, gan arī pēc to atbilstības dabiska meža biotopa (DMB) vai potenciāla dabiska meža biotopa (PDMB) pazīmēm, t.i., vai mežaudzē ir konstatējamas struktūras un funkcijas, kas nodrošina tādu sugu pastāvēšanu, kuras nevar izdzīvot mežsaimnieciski koptās mežaudzēs (Lārmanis, 2013). Atbilstība DMB kritērijiem ir augstākais kvalitātes vērtējums meža biotopiem, kuru izdalīšanas minimālās prasības nav saistītas ar DMB pazīmēm, taču diviem meža biotopiem – 9010* Veci vai dabiski boreālie meži un 9020* Veci jaukti platlapju meži galvenais kritērijs noteikšanai ir (P)DMB statuss.

AAA „Vecpiebalga” pavisam konstatēti 9 ES nozīmes aizsargājami mežu biotopi. Lielākā daļa no meža biotopiem ir 9010* Veci vai dabiski boreālie meži (82,2 ha), 91D0* Purvaini meži (56,3 ha) un 9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži (39,4 ha). Mazākās platībās konstatēti biotopi 9080* Stagnāju meži (21,4 ha), 91E0* Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži) (5,8 ha), 9180* Nogāžu un gravu meži (3,2 ha), 9160 Ozolu meži (ozolu, liepu un skābaržu meži) (2,8 ha). Pavisam nelielas, bet nozīmīgas mežu platības ir 9020* Veci jaukti platlapju meži uz Ineša ezera salām (1,7 ha) un 9070 Meža ganības (0,9 ha) – viens poligons

teritorijas austrumu daļā. Boreālie meži un purvainie meži konstatēti Alauksta ezera rietumu un dienvidu pusē, Sproģu pussalā, kā arī teritorijas dienvidu daļā.

Mežsaimnieciskās darbības neskarī meža biotopi izveidojušies Ineša ezera salās. Tiem raksturīgas dabiskiem mežiem tipiskas struktūras (bioloģiski veci koki, atvērums vainaga klājā, mirusī koksne dažādās sadalīšanās stadijās), kā arī tajos atrodamas aizsargājamas augu, sēņu un bezmugurkaulnieku sugas. Šīm mežaudzēm raksturīgs liels atvērums daudzums – daļa veidojusies, kokiem izgāžoties vēja ietekmē, daļu koku nogāzis bebrš, daļu lauču uztur cilvēku rekreācijas aktivitātes. Atvērumos un laucēs ir bagātīga zemsedzes veģetācija, kurā sastopamas gan mežu, gan zālāju sugas; savukārt dabiskiem mežiem raksturīgās retās ķērpju un sūnu sugas praktiski nav sastopamas, jo salu nelielais izmērs neļauj izveidoties noturīgam mikroklimatam. Ezera salās ir biotops 9010* Veci vai dabiski boreālie meži (Žīdītes sala, daļa Bābas salas), Bābas (Lielās) salas centrālajā daļā esošā mežaudze atbilst biotopa 9080* Staignāju meži 2. variantam (mežaudze veidošanās stadijā – lielāko daļu veco koku nogāzis bebrš); savukārt meži uz Akmeņu, Siena, Mīlestības, Jēkuļu un Bābas salas, kas agrāk kartēti kā biotops 9020* Veci jaukti platlapju meži, atbilstoši pašreizējai biotopu noteikšanas metodikai atzīstami par biotopa 9160 Ozolu meži 2. variantu (kokaudzē dominē liepa ar citu sugu piemistojumu).

Teritorijas dienvidrietumu daļā esošie mežu masīvi ir intensīvi izstrādāti, saglabājušās tikai fragmentāras vecas mežaudzes. Nelielas platības no tām atbilst biotopam 9010* Veci vai dabiski boreālie meži, taču fragmentācijas un apkārtējās mežistrādes ietekmētā mikroklimata dēļ tajās ir maz dabiskiem meža biotopiem raksturīgu sugu. Teritorijā atrodami arī līdz šim Latvijā neizdalītie biotopi 9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži, kuram raksturīga mežaudze ar egles dominanci un bagātīgu zemsedzes veģetāciju, un 9070 Meža ganības, kam raksturīga koku grupu (parasti lapukoku) un zālāju mozaīka, ko veidojusi ilgstoša noganīšana.

Sociālekonomiskā vērtība

Meža biotopu sociālekonomiskā vērtība lielākoties saistīta ar potenciālo koksnes ražu, kuras ieguve ir pretrunā ar šo biotopu saglabāšanu. Taču jāņem vērā, ka dabisku mežu saglabāšana svarīga arī tāpēc, lai nodrošinātu lielāku meža platību ilgtspējīgu attīstību, piemēram, kaitēkļu uzbrukuma gadījumos. Daļai meža biotopu sociālekonomiskā vērtība saistīta ar to izmantošanu ogu un sēņu ieguvei. Uz Ineša ezera salām esošie meži tiek izmantoti rekreācijas aktivitātēm.

Ietekmējošie faktori

Meža biotopus visvairāk apdraud saimnieciskā darbība (izciršana, hidroloģiskā režīma regulēšana), jo vairumam meža biotopu labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanai nepieciešams pilnīgs neiejaukšanās režīms. Nozīmīga ir meliorācijas ietekme, nosusinot mežaudzes un radot piemērotas vietas bebrim, kas appludinot var iznīcināt aizsargājamus biotopus.

Atbilstoši Valsts meža reģistra datubāzē pieejamajai informācijai, ap 10 ha platībā (13% no kopējās meža biotopu platības AAA) aizsargājamajos meža biotopos ir veikta mežsaimnieciskā darbība, bet vēl 5,3 ha platībā – apliecināta kailcirte un izlases cirte.

Mežu biotopus visbūtiskāk ietekmē mežsaimnieciskā darbība, tai skaitā blakus nogabalu izciršana, kas ietekmē mikroklimatu mežaudzē. Mirušās koksnes izvākšana konstatēta tikai atsevišķos biotopos. Meža biotopus uz ezeru salām ietekmē bebru darbība, kas, no vienas puses, ir pozitīva, jo palielina lielu dimensiju mirušās koksnes daudzumu, taču, no otras puses, var izretināt mežaudzi līdz tādai pakāpei, ka zūd mežam raksturīgā struktūra (kā tas noticis staignāju biotopā Bābas salā). Uz ezeru salām esošās mežaudzes ietekmē arī rekreācijas aktivitātes, kas uztur atklātās lauces (no bioloģiskās daudzveidības viedokļa šāda situācija vērtējama pozitīvi), taču tai pašā laikā notiek kritalu izvākšana un izmantošana malkai, samazinot dažādām sugām piemēroto dzīvotņu daudzumu.

2.4. Sugas, to sociālekonomiskā vērtība un sugas ietekmējošie faktori

2.4.1. Flora

2.4.1.1. Vaskulārie augi

Dabas aizsardzības vērtība

AAA “Vecpiebalga” līdz šim ir konstatētas 20 retas vai īpaši aizsargājamas vaskulāro augu sugas (skat. 2.2. tabulu). No tām viena suga – spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* – iekļauta Biotopu Direktīvas II pielikumā. AAA “Vecpiebalga” ir nozīmīga loma oligotrofo augu sugu aizsardzībā un saglabāšanā (saldūdeņos sastopamas sugas, kurām nepieciešami barības vielām nabadzīgi vides apstākļi un dzidrs ūdens). Šeit konstatētas nozīmīgas atradnes vairākām ezeru seklūdens daļā mītošajām augu sugām oligotrofās lobēliju – ezereņu sabiedrībās – gludsporu ezere *Isoëtes lacustris*, dzeloņsporu ezere *Isoëtes echinospora*, vienziēda krastene *Litorella uniflora*, Dortmaņa lobēlija *Lobelia dormanna*, pamīšziedu daudzlape *Myriophyllum alterniflorum*, ūdeņu subulārija *Subularia aquatica*, lokanā nitella *Nitella flexilis*. Atradnes šīm sugām AAA “Vecpiebalga” konstatētas Alauksta ezera seklūdens zonā.

2015. gadā Nedzī konstatēta mieturu hidrillas *Hydrilla verticillata* vitālas audzes. Nedzī šī ir sugas izplatības areālā tālākā uz ziemeļiem konstatētā atradne. Līdz šim Latvijā mieturu hidrilla konstatēta tikai valsts dienvidos un dienvidaustrumos.

Sīkā lēpe *Nuphar pumila* konstatēta četros ezeros – Alaukstā, Inesī, Nedzī un Taunā, tā ir eitrofiem ezeriem tipiska un raksturojoša suga. Sugas saglabāšanai nepieciešama dabiskā hidroloģiskā režīma saglabāšana, biogēnu koncentrāciju iepļūdes novēršana vai samazināšana.

Inesī nelielā platībā konstatēta pusgrimusī raglape *Ceratophyllum submersum*. Suga Latvijā izplatīta reti, bet līdzīgi kā otra raglapju suga – iegrimusī raglape *Ceratophyllum demersum* – raksturīga eitrofiem, barības vielām ļoti bagātiem ūdeņiem.

AAA “Vecpiebalga” teritorijā ir arī nozīmīga īpaši aizsargājamās augu sugas jumstiņu gladiolas *Gladiolus imbricatus* atradne Alauksta ezera DR apkārtnē. Pagājušā gadsimta astoņdesmitajos gados tās aptuvenais skaitliskais vērtējums bija ap 300 eksemplāru (LATV herbārija materiāli).

2.2. tabula. Īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas AAA „Vecpiebalga”

N.p.k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas sastopamība Latvijā ¹
Vaskulāro augu sugas					
1.	<i>Agrimonia pilosa</i>	Spilvainais ancītis	ES II, IV		Latvijas austrumu un centrālajā daļā nereti, areāla rietumu izplatības robeža
2.	<i>Huperzia selago</i>	Apdzira	ES V, ĪAS 2	SG IV	diezgan bieži, visā teritorijā
3.	<i>Lycopodium annotinum</i>	Gada staipeknis	ES V, ĪAS 2	SG IV	bieži visā teritorijā
4.	<i>Galium triflorum</i>	Trejziedu madara	MIK, ĪAS 1	SG III, DMB SBS	reti visa teritorijā, areāla dienvidrietumu malā
5.	<i>Gladiolus imbricatus</i>	Jumstiņu gladiola	MIK, ĪAS 1	SG III	diezgan reti, Latvijas austrumu un centrālajā daļā, areāla rietumu robeža
6.	<i>Dactylorhiza baltica</i>	Baltijas dzegužpirkstīte	ĪAS 1	SG IV	diezgan bieži, visā teritorijā
7.	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Stāvlapu dzegužpirkstīte	ĪAS 1	SG IV	diezgan bieži, visā teritorijā
8.	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Plankumainā dzegužpirkstīte	ĪAS 1	SG IV	diezgan bieži, visā teritorijā
9.	<i>Isoetes echinospora</i>	Dzelonsporū ezerene	ĪAS 1	SG I	reti visa teritorijā izņemot Zemgali un Kurzemes dienvidu daļu
10.	<i>Isoetes lacustris</i>	Gludsporū ezerene	ĪAS 1	SG I	ļoti reti, Rīgas un Cēsu apkārtnē
11.	<i>Litorella uniflora</i>	Vienzieda krastene	ĪAS 1	SG II	reti, bagātīgas atradnes Rīgas un Cēsu apkārtnē
12.	<i>Lobelia dortmanna</i>	Dortmaņa lobēlija	ĪAS 1	SG I	reti un nevienmērīgi, areāla austrumu robeža
13.	<i>Myriophyllum alterniflorum</i>	Pamīšziedu daudzlape	ĪAS 1	SG II	retumis visa teritorijā, areāla austrumu robeža
14.	<i>Platanthera chloranta</i>	Zaļziedu naksvijole	ĪAS 1	SG IV	diezgan bieži visa teritorijā, austrumu daļā biežāk
15.	<i>Salix myrtilloides</i>	Mellenāju kārkls	ĪAS 1	SG III	Latvijas austrumu un ziemeļu daļā retumis, areāla rietumu robeža
16.	<i>Salix phylicifolia</i>	Zilganais kārkls	ĪAS 1	SG III	nevienmērīgi, retumis ziemeļaustrumu daļā, areāla dienvidrietumu robeža

N.p.k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas sastopamība Latvijā ¹
17.	<i>Subularia aquatica</i>	Ūdeņu subulārija	ĪAS 1	SG I	reti, ziemeļu, austrumu un centrālajā daļā
18.	<i>Nuphar pumila</i>	Mazā lēpe		SG III	diezgan reti, g.k. austrumu un vidusdaļā
19.	<i>Viola uliginosa</i>	Dūkstu vijolīte		SG III	nevienmērīgi, g.k. Piejūras zemienē, citur reti
20.	<i>Eriophorum gracile</i>	Slaidā spilve			reti izplatīta, ar izplatības īpatnībām un neskaidru areāla robežu
21.	<i>Hydrilla verticillata</i>	Mieturu hidrilla	ĪAS 1	SG I	reti, areāla ziemeļu daļa, līdz šim konstatēta tikai Latvijas dienvidu-dienvidaustrumu daļā
22.	<i>Ceratophyllum submersum</i>	Pusgrimusi raglape		SG II	reti, galvenokārt dīķos, ezeru līčos.
23.	<i>Nitella flexilis</i>	Lokanā nitella	ĪAS 1		samērā reti, ezeros ar labu ūdens caurredzamību

¹ Pēc Fatore I., 1992

Saīsinājumi:

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEK (21.05.1992) Par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", 14.11.2000. Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012. gada 18. decembra MK noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

DMB – Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācijā izmatotās sugas (Ek T., Suško U., Auziņš R. 2002.)

Sociālekonomiskā vērtība

Teritorijā sastopamajām augu sugām galvenokārt ir estētiska un zinātniska vērtība. Oligotrofās augu sabiedrības izmantojamas kā apkārtējās vides kvalitātes indikatori. Bioloģiski vērtīgie zālāji un tajās sastopamās augu sugas ir vēsturiskās lauku vides apsaimniekošanas mantojums. Zālājiem var būt nozīmīga loma latvisko tradīciju uzturēšanā (jāņuzāļu ievākšana, ārstniecības augu ievākšana, siena vākšana u.tml.).

Ietekmējošie faktori

Lobēliju-ezereņu kompleksa sugu pastāvēšanai būtiski nosacījumi ir zema biogēnu koncentrācija ūdenī, hidroloģiskā režīma saglabāšana, rekreācijas ierobežošana, sateces baseina ekstensīva apsaimniekošana. Galvenais apdraudošais faktors ir dūņu slāņa uzkrāšanās, ūdens dzidrības samazināšanās ezeru eitrofikācijas rezultātā. Antropogēnās

slodzes palielināšanās ezeru seklūdens zonās un noteces no lauksaimniecības zemēm pieaugums var būtiski negatīvi ietekmēt oligotrofo augu sabiedrību eksistenci. Lai saglabātu šo reto augu populāciju, var būt nepieciešama nevēlamo sugu (piemēram, niedres) izplatības ierobežošana un krastmalas augāja struktūras uzlabošana (piemēram, nevēlamo krūmu un koku izciršana), pirms tam izvērtējot šo darbību iespējamo ietekmi uz ezera ekosistēmu.

Lielākā daļa no līdz šim teritorijā konstatētajām retajām sauszemes vaskulāro augu sugām ir mitrummīlošas sugas, to augtenes ir ezeru palienēs, mitros krūmājos, mitros mežos, tādēļ būtisks apdraudējums šo sugu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanā ir hidroloģiskā režīma izmaiņas.

Aizsargājamās sugas, kas saistītas ar zālāju biotopiem, piemēram, jumstiņu gladiola *Gladiolus imbricatus*, Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica*, stāvlapu dzegužpirkstīte *Dactylorhiza incarnata*, plankumainā dzegužkorpīte *Dactylorhiza maculata*, zaļziedu naktsvijole *Platanthera chloranta* apdraud zālāju apsaimniekošanas pārtraukšana un tai sekojoša zālāju aizaugšana un sugai piemēroto platību kvalitātes samazināšanās.

2.4.1.2. Sūnas, ķērpji un sēnes

Dabas aizsardzības vērtība

Sūnu, ķērpju un sēņu pētījumi AAA “Vecpiebalga” ir bijuši fragmentāri, nav visaptverošu pētījumu par šīm sugu grupām. Nozīmīga līdz šim konstatētā atradne ir sūnu sugas peldošās ričijvācelītes *Ricciocarpos natans* atradne. Aizsargājamas sūnu un ķērpju sugas 2015. gadā teritorijā nav konstatētas.

2.3. tabula. Retās un aizsargājamās sūnu un sēņu sugas aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

N.p.k.	Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas sastopamība Latvijā ¹
Sūnu sugas					
1.	<i>Homalia trichomanoides</i>	Tievā gludlape		DMB IS	Samērā parasta
2.	<i>Ricciocarpos natans</i>	Peldošā ričijvācelīte	MIK, ĪAS 1		Reta, 4-7 atradnes
Sēņu sugas					
1.	<i>Clavicornia pixidata</i>	Lapukoku svečtursēne		DMB IS	Ne bieži

Saīsinājumi:

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEK (21.05.1992) Par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu", 14.11.2000. Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012. gada 18. decembra MK noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

DMB – Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācijā izmatotās sugas (Ek T., Suško U., Auziņš R. 2002.)

Sociālekonomiskā vērtība

Sūnu sugām nav nozīmīgas sociālekonomiskās vērtības. Vēsturiski sūnas (īpaši sfagni) visā Latvijas teritorijā tikušas izmantotas guļbūvju siltināšanā, par esošo praksi mūsdienās AAA “Vecpiebalga” nav informācijas.

Sociālekonomiska vērtība ir tikai ēdamajām pārtikā izmantojamajām cepurīšu sēnēm. Sēņu vākšana uzskatāma par ekosistēmu pakalpojumu, kam ir noteikta sociālekonomiskā vērtība. Neēdamās sēnes tiek uzskatītas par mazvērtīgām, bet tām ir būtiska loma dabas daudzveidības saglabāšanā un ekosistēmu stabilitātē.

Ietekmējošie faktori

Nav konstatēti. Sugu saglabāšanai ir svarīga to dzīves vides – attiecīgā biotopa – saglabāšana.

2.4.2. Fauna

2.4.2.1. Putni

Dabas aizsardzības vērtība

AAA „Vecpiebalga” nozīmīgākās putnu vērtības ir saistītas ar ezeriem, ap tiem esošajām mežaudzēm un mozaīkveida ainavu kopumā. Teritorijā zināms sens melnās klijas *Milvus migrans* ligzdošanas iecirknis, tajā barojas zivju ērglis *Pandion haliaetus*, jūras ērglis *Haliaeetus albicilla*, ezeros atrodas kaiju kolonijas. Ezeru piekrastē ir sastopamas ar niedrājiem saistītās sugas lielais dumpis *Botaurus stellaris*, Seivi ķauķis *Locustella luscinioides*, ormanītis *Porzana porzana* un niedru lija *Circus aeruginosus*. Ezeros ir sastopamas arī kaiju kolonijas.

Sakarā ar plašajām zālāju platībām AAA “Vecpiebalga” ir nozīmīgs ar tiem saistītajām sugām griezei *Crex crex*, baltajam stārķim *Ciconia ciconia*, brūnajai čakstei *Lanius collurio*, svītrainajam ķauķim *Sylvia nisoria*. Šajās platībās ir jābūt sastopamiem arī rubeņu *Tetrao tetrix* riestiem, tomēr nepilnīgo līdzšinējo apsekojumu rezultātā tādi nav konstatēti. Ainavas mozaīku ar mežu puduriem apdzīvo apdraudētais mazais ērglis *Clanga pomarina*.

Mežu sadrumstalotības – izklaidus novietoto nelielo puduru – dēļ, teritorija nav primāri nozīmīga ar maz ietekmētiem mežu biotopiem saistītām sugām, tomēr retajos nelielajos mežu masīvos (teritorijas dienvidu, rietumu un austrumu stūros) un pie ezeriem ir sastopamas retās dzeņu sugas – trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*, ļoti ticama ir arī baltmugurdzeņa *Dendrocopos leucotos* ligzdošana teritorijā. Šīs sugas ir prasīgas pēc samērā dabiskiem biotopiem (Butler *et al.* 2004; Pekachek 2004; Roberge *et al.* 2008), tādēļ to dzīvotnes ir aizsargājamas, tām izveidojot mikroliegumus. Lai gan teritorijā līdz šim nav konstatēts, ticams, ka tajā ir sastopams arī apodziņš *Glaucidium passerinum* – vecu mežu apdzīvotājs, kas ir ekoloģiski saistīts ar trīspirkstu dzeni (Kullberg 1995; Strom, Sonerud 2001).

Sociālekonomiskā vērtība

Tā kā teritoriju caurvij valsts nozīmes autoceļi, tā ir ērti sasniedzama putnu vērotājiem. No sastopamajām sugām putnu vērotājiem tūristiem interesantākās varētu būt mazais ērglis, melnā klija, lielais dumpis, ormanītis, grieze, trīspirkstu dzenis, baltmugurdzenis, apodziņš un mežirbe.

Ūdenstilpēs izvietojot piemērotas mākslīgās ligzdošanas vietas, iespējams palielināt meža pīļu populāciju, tādā veidā nodrošinot sekmīgas ūdensputnu medības. Apsaimniekojot zālājus un samazinot medījamo dzīvnieku piebarošanu, iespējams palielināt un uzturēt rubeņu populāciju.

2.4. tabula. Aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga” konstatēto īpaši aizsargājamo putnu sugu saraksts

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Sugas stāvoklis Latvijā*	Skaita novērtējums AAA „Vecpiebalga”	Piezīmes
Lielā gaura	<i>Mergus merganser</i>	ĪAS, SG II	?/+		Dabasdati.lv informācija; Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000 – 2004 ziņas
Paipala	<i>Coturnix coturnix</i>	ĪAS, SG II	?/+		Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas
Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	ĪAS, SG III, ES, MIK	-/-		Dabasdati.lv informācija
Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	ĪAS, ES	0/+	12 – 15 ³ ; zināmas 30 ligzdas	Starptautiskās balto stārķu uzskaites rezultāti
Lielais dumpis	<i>Botaurus stellaris</i>	ĪAS, SG III, ES, MIK	?/+	1 - 2 ³	Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas
Zivju ērglis	<i>Pandion haliaetus</i>	ĪAS, SG III, ES, MIK	+/+		Dabasdati.lv informācija; Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas
Ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>	ĪAS, ES	?/-		Dabasdati.lv informācija
Melnā klija	<i>Milvus migrans</i>	ĪAS, SG II, ES, MIK	?/-	1 p ³ 2 p ²	Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas
Jūras ērglis	<i>Haliaeetus albicilla</i>	ĪAS, SG I, ES, MIK	+/+		Citas ziņas; Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas
Niedru lija	<i>Circus aeruginosus</i>	ĪAS, ES	?/+		Dabasdati.lv informācija
Mazais ērglis	<i>Clanga pomarina</i>	ĪAS, SG III, ES, MIK	-/-	4 – 5 p ³	Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas
Grieze	<i>Crex crex</i>	ĪAS, SG II, ES	+/+	33 - 92 ³	
Ormanītis	<i>Porzana porzana</i>	ĪAS, SG II, ES	?/-		Dabasdati.lv informācija
Dzērve	<i>Grus grus</i>	ĪAS, SG III, ES	+/+		Dabasdati.lv informācija
Melnais zīriņš	<i>Chlidonias niger</i>	ĪAS, ES, MIK	?/+		Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas
Lielais ķīris	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	ĪAS, ES, MIK	?/-		Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas
Upes zīriņš	<i>Sterna hirundo</i>	ĪAS, ES, MIK	?/+		Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzība	Sugas stāvoklis Latvijā*	Skaita novērtējums AAA „Vecpiebalga”	Piezīmes
Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	ĪAS, SG IV, ES	?/+	1 – 10 ³	
Vidējais dzenis	<i>Leiopticus medius</i>	ĪAS, SG III, ES, MIK	+/+		Dabasdati.lv informācija
Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	ĪAS, SG III, ES, MIK	?/+		Latvijas ligzdojošo putnu atlants 2000 - 2004
Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	ĪAS, ES	-/+		Dabasdati.lv informācija
Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	ĪAS, ES	F/+		Dabasdati.lv informācija; ; Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas
Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	ĪAS, ES	0/+	10 – 30 ³	
Lielā čakste	<i>Lanius excubitor</i>	ĪAS, SG III	?/0		Dabasdati.lv informācija
Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>	ĪAS, ES	F/+	5 – 10 p ³	
Dārza stērste	<i>Emberiza hortulana</i>	ĪAS, ES	?/-		Latvijas ligzdojošo putnu atlanta 2000-2004 ziņas

*Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012. gada periodu

+ - skaits palielinās

- -skaits samazinās

? – nav zināms

F – skaits svārstās

0 – stabils

X/X – īstermiņa/ilgtermiņa izmaiņas

² portāls www.dabasdati.lv

³ Natura 2000 monitorings, sadaļa „Putni”, 2008-2012. gadu perioda atskaite

SG – Latvijas Sarkanā grāmata. LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **I** - izzūdošās sugas; **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEK Par savvaļas putnu aizsardzību. **I** pielikums. Sugas, kurām jāpiemēro īpaši dzīvotņu aizsardzības pasākumi, lai nodrošinātu to izdzīvošanu un vairošanos savā izplatības areālā. **II** pielikumā minētās sugas drīkst medīt saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. un 2. pielikums MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012. gada 18. decembra MK noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

Ietekmējošie faktori

Tā kā teritorijas ornitofaunas vērtības ir saistītas ar ūdeņiem, nozīmīgi ir saglabāt to tīrību, novēršot piesārņojuma un barības vielu ieplūšanu.

Zālājus un atvērto ainavu apdzīvojošajām sugām nepieciešama tradicionālās un ekstensīvās saimniekošanas veicināšana. Šīs sugas cieš gan no lauksaimniecības intensificēšanās, gan platību aizaugšanas ar krūmiem. Daļai sugu ir nepieciešama arī vecu meža puduru klātbūtne, piemēram, mazajam ērglim *Clanga pomarina* tie ir nozīmīgi ligzdu būvei.

Vecākos mežu nogabalus apdzīvo retās un aizsargājamās dzeņu un pūču sugas, kuras cieš no mežaudžu fragmentācijas (Rueda *et al.* 2008) un saimniecisko darbību radītā traucējuma. Teritorijā esošajos atsevišķajos nelielajos mežu masīvos būtu jānodrošina traucējuma ierobežošana vismaz putnu ligzdošanas sezonā, izveidojot dabas lieguma zonas.

Sugu un to dzīvotņu aizsardzības nodrošināšanai nepieciešams veidot zinātniski pamatotus mikroliegumus, tādā veidā vērtīgākajās vietās veidojot dabas aizsardzības „lietussargus”, kas nodrošinās sugu kompleksu aizsardzību (Roberge, Angelstam 2004; Roberge *et al.* 2008; Martikainen *et al.* 1998).

2.4.2.2. Zīdītāji

Dabas aizsardzības vērtība

AAA „Vecpiebalga” teritorijā speciāli zīdītājdzīvnieku faunas (izņemot sikspārņus) pētījumi nav veikti. 2001. un 2003. gadā EMERALD projekta ietvaros apsekots ainavu apvidū ietilpstošais dabas liegums „Sproģi” ar mērķi noskaidrot Biotopu Direktīvas pielikumu sugu sastopamību. E.Račinskis un M.Kalniņš (2001. g.) konstatējuši bebra *Castor fiber* darbības pēdas. J. un L. Ozoliņi (2003. g.) konstatējuši bebra un ūdra *Lutra lutra* klātbūtni. J.Ozoliņš norāda, ka Ineša ezers un tā piekraste ir ūdriem piemērota dzīvesvieta bezledus periodā, pateicoties bebru saraktajām alām. Acīmredzot EMERALD projekta dati vēlāk iekļauti arī Natura 2000 datu bāzē.

Pēc medību kolektīva „Vecpiebalga” vadītāja Ata Avena ziņām ainavu apvidū no Ērgļu novada puses regulāri iekļīst vilki *Canis lupus*, kā arī vairāk vai mazāk pastāvīgi uzturas vairāki lūši *Lynx lynx*.

Aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” ir viena no nedaudzām Latvijas ĪADT, kurā ir salīdzinoši labi izpētīts sastopamo sikspārņu sugu sastāvs, kaut gan joprojām nav datu par sikspārņu kolonijām un to mītnēm. Lielākā daļa līdzšinējo datu ievākti Natura 2000 vietu monitoringa ietvaros, apsekojot teritorijas ezerus un 2009. gadā arī citas sikspārņiem potenciāli nozīmīgākās vietas (parkus, apdzīvotas vietas). Daļēji datus papildina dažādas gadījuma ziņas no epizodiskiem apsekojumiem vasaras laikā, kā arī portālā Dabasdati.lv iezīnotās un pašu ekspertu (V.Vintulis, G.Pētersons) rīcībā esošās ziņas par sikspārņu ziemošanas gadījumiem 3 piemāju pagrabos. 2015. gadā, izmantojot automātiskos sikspārņu reģistrētājus un uzskaites no braucoša auto, veikta galvenokārt sauszemes biotopu apsekošana, kā arī veikta Natura 2000 monitoringa ietvaros paredzētā dīķu naktssikspārņu uzskaitē no laivas (Alauksta ezerā). Kopumā teritorija un tajā sastopamie biotopi vērtējami kā

sikspārņiem nozīmīgas barošanās un dzīves vietas. Nozīmīgākie sikspārņu barošanās biotopi ir visi teritorijā esošie ezeri, kā arī vairākas citas mazākas ūdenstilpes (dīķi Vecpiebalgā u.c.). Kā sikspārņiem ļoti nozīmīgi biotopi (dzīves un barošanās vietas) atzīmējami arī Inešu parks un līdzīgas parkveida struktūras (vecu ozolu u.c. platlapju stādījumi, rindas), t.sk. pie daudzām vecajām viensētu saimniecībām. Aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga” pavisam konstatētas 8 sikspārņu sugas un, kaut gan, spriežot pēc biotopiem, teritorijā varētu būt sastopamas vēl vairākas naktssikspārņu *Myotis* sugas, tās būtu praktiski neiespējami atrast bez ļoti detalizētas un ilgstošas izpētes.

No Biotopu direktīvas II pielikuma sugām AAA “Vecpiebalga” konstatēts dīķu naktssikspārnis *Myotis dasycneme*. Līdz šim šī suga nelielā skaitā bija reģistrēta tikai barošanās vietās uz Alauksta un Ineša ezeriem. 2015. gadā dīķu naktssikspārnis konstatēts gan uz Alauksta, gan vairāki īpatņi arī pie “Naurēnu” mājām (uz ziemeļaustrumiem no Inešiem). Pēdējais novērojums liecina vai nu par netālu atrodošos koloniju, vai visdrīzāk Naurēnu parkveida stādījumi un koku rindas šīs sugas sikspārņi izmanto kā vadlīnijas savā ceļā no kolonijas uz barošanās vietām (Ineša vai Tauna ezeru). Dīķu naktssikspārņa kolonijas parasti apmetas ēkās – nereti baznīcās, bet arī dzīvojamās mājās, kuras var atrasties pat līdz 10 km no ūdenstilpēm, kur suga naktī lido baroties. Tādējādi nav droši zināms, vai dīķu naktssikspārnis aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā dzīvo un vairojas pastāvīgi, vai tikai ierodas tajā baroties no ārpusē. Suga barojas galvenokārt uz plašām ūdenstilpēm – ezeriem, lieliem dīķiem, lielajām upēm. Latvijā ziemojoša suga, bet aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā tai piemērotu pastāvīgu ziemošanas vietu visticamāk nav.

Visbiežāk sastopamā sikspārņu suga aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga” ir ziemeļu sikspārnis *Eptesicus nilssonii*. Suga konstatēta gan barojamies uz ūdeņiem, gan arī dažādos sauszemes barošanās biotopos (gar ceļiem, viensētu pagalmos u.c.). Vairošanās kolonijas iespējamas gan ēkās, gan koku dobumos. Šobrīd neviena kolonija aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga” nav zināma, bet pēc novēroto sikspārņu skaita un izplatības var spriest, ka teritorijā jābūt vairākām šīs sugas kolonijām. Ziemeļu sikspārnis aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga” arī ziemo; šobrīd zināmi divi ziemošanas gadījumi piemāju pagrabos 1998. un 2011. g.

Otra biežākā suga aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā ir Natūza sikspārnis *Pipistrellus nathusii*. Līdzīgi kā ziemeļu sikspārnis, arī Natūza sikspārnis vienlīdz labi izmanto gan ēkas, gan koku dobumus. Barošanās biotopu ziņā arī Natūza sikspārnis ir salīdzinoši maz izvēlīga suga, tomēr vairāk saistīts ar ūdeņiem un parkiem vai tamlīdzīgiem platlapju stādījumiem, nekā ziemeļu sikspārnis. Migrējoša suga, sastopams tikai vasarā. Koloniju mītnes šobrīd aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga” nav zināmas, bet ļoti ticami, ka viena kolonija atrodas Inešos (parkā vai kādā no ēkām) un, visticamāk, teritorijā atrodas vēl vairākas šīs sugas kolonijas. Ziņu par šīs vai citu migrējošo sugu riesta teritorijām vasaras beigās aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga” nav, jo līdz šim šajā teritorijā nav veikti attiecīgi pētījumi.

2009. gadā vienā no ēkām Inešu parka malā tika atrasta pundursikspārņa *Pipistrellus pipistrellus* kolonija (V.Vintuļa nov.). 2015. gadā, apsekojot Inešu parku, konstatēts, ka celtnei daļēji mainīts jumts, t.sk. tieši tajā vietā, kur uzturējās sikspārņi, un kolonija vairs nav apdzīvota. Arī apsekojot Inešu parku ar ultraskaņas detektoru, suga netika konstatēta. Kopumā 2015. g. visā aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga” reģistrēts tikai viens

pundursikspārņa ieraksts. Suga uzskatāma par aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā ļoti reti sastopamu un šobrīd nav zināms, vai teritorijā ir vai nav vairošanās kolonijas. Pundursikspārnis arī uzskatāms par migrējošu sugu, jo ziemošanas vietas šai sugai Latvijā nav atrastas.

Rūsganais vakarsikspārnis *Nyctalus noctula* un ūdeņu naktssikspārnis *Myotis daubentonii* ir izteiktas koku apdzīvotājas sugas, to kolonijas gandrīz vienmēr atrodamas tikai koku dobumos vai plaisās. Kā vairumam dobumu sugu, kolonijas parasti mēdz būt nelielas (līdz 50 pieaugušajiem īp. ūdeņu naktssikspārņim un līdz 25 īp. rūsganajam vakarsikspārņim). Gan ūdeņu naktssikspārnis, gan citas sikspārņu sugas vislabprātāk apmetas nevis “tipiskos” dobumos (kā, piemēram, dzeņa dobums), bet dažādās plaisveida spraugās, kā zibens rētas, atlupusi miza u.tml., tādējādi koku ar šādām struktūrām saglabāšana šo sugu aizsardzībai ir būtiska. Tā kā “dobumu” sugas vasaras laikā bieži maina mītnes (parazītu u.c. iemeslu dēļ), tām nepieciešama liela piemērotu vecu koku koncentrācija. Ūdeņu naktssikspārnis aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga” 2015. g. konstatēts nelielā skaitā tikai uz Alauksta, tomēr iepriekšējo gadu ziņas liecina, ka suga visdrīzāk teritorijā nav reta (ūdeņu naktssikspārņi 2009. g. noķerti uz Pīles upītes; suga vairākkārt novērota arī uz Ineša ezera u.c.). Kā barošanās biotopi ūdeņu naktssikspārņim nepieciešami ūdeņi ar vismaz daļēji atklātu, neaizaugušu ūdens spoguli, jo šī suga ķer kukaiņus tieši no ūdens virsas. Barojas uz dažādām ūdenstilpēm, t.sk. labprāt izmanto arī nelielus, tikai dažus m² platus dīķīšus un mazās upītes, grāvjus.

Ūdeņu naktssikspārnis Latvijā ir ziemojoša suga, tomēr AAA “Vecpiebalga” zināmu ziemošanas vietu nav, un varētu arī nebūt, jo šī suga tikai retos gadījumos ziemo piemāju pagrabos, bet tie ir praktiski vienīgais ziemas mītņu tips, kurš teritorijā sikspārņiem ir pieejams. Rūsganais vakarsikspārnis 2015. g. reģistrēts uz Alauksta un divās vietās sauszemes barošanās biotopos, tomēr agrākajos gados ir novērojumi arī no citām vietām (Ineša un Nedža ezeriem u.c.). Tādējādi kopumā suga vērtējama kā aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā samērā bieži sastopama. Rūsganais vakarsikspārnis arī visbiežāk barojas uz ūdeņiem, uz kuriem nakts laikā var veikt ievērojami tālus pārlidojumus (>10 km), tomēr šī suga nereti barojas arī izcirtumos un laucēs, virs mežu galotnēm un citos sauszemes biotopos. Migrējoša suga, sastopama tikai vasaras mēnešos.

Divkrāsainais sikspārnis *Vespertilio murinus* līdz 2015. g. bija konstatēts barojamies tikai uz Alauksta ezera. 2015. gadā suga konstatēta gan uz Alauksta un tā tuvumā, gan vairākās vietās ap Inešu ezera dienvidaustrumu galu, kas liecina par iespējamām 1-2 kolonijām. Divkrāsainais sikspārnis apmetas nelielās (parasti līdz 30 īp.) kolonijās tikai cilvēku būvētās ēkās un medī atklātās vietās, gan uz ūdeņiem, gan sauszemes biotopos. Sastopamības statuss šai sugai šobrīd nav īsti skaidrs ne Latvijā kopumā, ne aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā, tomēr ir pamats to uzskatīt par samērā retu sugu. Daļēji migrējoša, daļēji ziemojoša suga; aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā ziemošanas vietas nav zināmas un to, visticamāk, arī nav.

Brūnais garausainis jeb garausainais sikspārnis *Plecotus auritus* 2015. gada vasarā reģistrēts tikai pie “Naurēnu” mājām, taču šī suga vasarā ir ļoti grūti konstatējama ar ultraskaņas detektoriem tās kluso saucienu dēļ. Garausainajam sikspārņim aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā ir ļoti daudz piemērotu biotopu (viensētu veco koku stādījumi, meži, kas mijas ar ekstensīvi apsaimniekotiem laukiem), tāpēc nav nekāda pamata domāt, ka šī

Latvijā biežā suga aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā būtu reta. Zināmi arī divi šīs sugas ziemošanas gadījumi 2011. g.; visticamāk suga ir bieža ziemotāja viensētu piemāju pagrabos visā aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā.

2.5. tabula. Retās un aizsargājamās sīkspārņu sugas AAA “Vecpiebalga”

Sugas nosaukums latviski	Sugas nosaukums latīniski	Aizsardzības statuss Latvijā	Cits statuss	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā
Brūnais garausainis (garausainais sīkspārnis)	Plecotus auritus	ĪAS 1, ES IV	SG, Bernes un Bonnas konv., EUROBATS	U1
Dīķu naktssīkspārnis	Myotis dasycneme	ĪAS 1, ES II, IV	Bernes un Bonnas konv., EUROBATS	U1
Divkrāsainais sīkspārnis	Vespertilio murinus	ĪAS 1, ES IV	SG2, Bernes un Bonnas konv., EUROBATS	XX
Natūza sīkspārnis	Pipistrellus nathusii	ĪAS 1, ES IV	SG3, Bernes un Bonnas konv., EUROBATS	U1
Pundursīkspārnis	Pipistrellus pipistrellus	ĪAS 1, ES IV	Bernes un Bonnas konv., EUROBATS	XX
Rūsganais vakarsīkspārnis	Nyctalus noctula	ĪAS 1, ES IV	SG3, Bonnas konv., EUROBATS	U1
Ūdeņu naktssīkspārnis	Myotis daubentonii	ĪAS 1, ES IV	Bernes un Bonnas konv., EUROBATS	FV
Ziemeļu sīkspārnis	Eptesicus nilssonii	ĪAS 1, ES IV	Bernes un Bonnas konv., EUROBATS	FV

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi Nr. 396. “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, 14.11.2000. Cipari 1 un 2 apzīmē 1. vai 2. pielikumu)

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEK (21.05.1992) Par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. II pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms;

Bernes konvencija, 16.09.1979. „Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību”. **Bonnas konvencija** 23.06.1979. „Par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību”. **EUROBATS** – līgums par sīkspārņu aizsardzību Bonnas konvencijas ietvaros.

Informācija par sugas stāvokli Latvijā no „Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu

aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012. gada periodu” **FV**: Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs

(Favourable); **U1**: Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate); **U2**: Aizsardzības

stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad); **XX**: Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown). Apzīmējumi aizsardzības stāvokļa tendencei - + - uzlabojas; - - pasliktinās; = - stabils, x - nezināms

Sociālekonomiskā vērtība

Vairākām zīdītājdzīvnieku – galvenokārt pārnadžu – sugām ir augsta sociālekonomiskā vērtība. No vienas puses, tām parasti ir negatīva ietekme uz cilvēka apsaimniekotajiem dabas resursiem, t.i., tās nodara kaitējumu lauksaimniecības kultūrām, kā arī mežam. Pēc mednieku ziņām mežacūku postījumi novēroti pļavās, galvenokārt tajās, kas tiek apsaimniekotas. Savukārt mežu jaunaudzēs novēroti aļņu postījumi. No otras puses, būdamas medību objekti, pārnadži ir nozīmīgs resurss pārtikas, trofeju un ādu ieguvei. Medību process ir arī sporta un atpūtas veids. Zīdītājdzīvnieki kopumā var kalpot kā dabas tūrisma resurss. Sikspārņi ir nozīmīgi kukaiņu, tai skaitā odu, iznīcinātāji.

Visas Latvijā sastopamās sikspārņu sugas ir kukaiņēdāji. No saimnieciskā viedokļa tās tādējādi ir “derīgas” sugas, kuras ierobežo dažādu kukaiņu skaitu, t.sk. arī lauksaimniecības un mežsaimniecības kaitēkļus un vienkārši cilvēkam nepatīkamas sugas (odus, knišļus). Sikspārņu darbības efektivitāti raksturo apēsto kukaiņu daudzums – barojoties, vienas nakts laikā sikspārņi uzņem kukaiņu masu, kura līdzinās apmēram 1/3 paša sikspārņa masai. Tā kā Latvijas sikspārņu svārstās no 5 līdz 20 gramiem, var secināt, ka katrs dzīvnieks naktī noķer no 1,5 – 7 gramiem kukaiņu (vidēji vairumam sugu barības objekti ir apmēram oda lielumā). Vienā sikspārņu kolonijā atkarībā no sugas ir no desmit līdz vairākiem simtiem dzīvnieku, un šis skaitlis dubulto, kad mazuļi iegūst lidotspēju. Tādējādi sikspārņu iznīcināto kukaiņu daudzums ir ievērojams un ar ekonomisku nozīmību. Latvijā nav līdz šim veikti konkrēti aprēķini, kādu ekonomisku labumu cilvēkam dod sikspārņu klātbūtne, taču to varētu izteikt, piemēram, kā ietaupītos līdzekļus, kurus citādi būtu jāpielieto insekticīdu pielietošanai. Aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā dzīvo un barojas vairāki simti sikspārņu (precīzs skaits nav nosakāms), tādējādi ievērojami regulējot dažādu naktī aktīvo kukaiņu skaitu.

Daļa sikspārņu sugu apmetas cilvēku dzīvojamās u.c. ēkās un atsevišķos gadījumos rada zināmas neērtības iedzīvotājiem (troksnis, ar ekskrementiem iezīmētas ēkas sienas un logi u.tml.). Katrs šāds gadījums jāizvērtē individuāli, ņemot vērā konkrētās sikspārņu sugas retumu un aizsardzības statusu, reāli nodarītās neērtības iedzīvotājiem un labumu no sikspārņu klātbūtnes.

Ietekmējošie faktori

Nav zināms, ka zīdītājdzīvnieku populācijas (izņemot sikspārņus) dabas liegumā ietekmētu kādi faktori. Neliela ietekme varētu būt medībām, taču tās nav uzskatāmas par nozīmīgu faktoru, kas iespaidotu teritorijas bioloģisko daudzveidību vai aizsargājamo sugu statusu.

Attiecībā uz sikspārņus ietekmējošajiem faktoriem teritorijas apsekošanas laikā jānovērtē tiem piemēroto naktsmītņu un ziemošanas vietu pieejamība.

Sikspārņiem dabā ir maz dabisko ienaidnieku, un tie ir salīdzinoši labi pielāgojušies klimatiskām svārstībām, tāpēc galvenie ietekmējošie faktori saistīti ar cilvēka darbību, kura

var būt gan ar pozitīvu nozīmi, gan negatīvu. Galvenās faktoru grupas, kuras ir potenciāli aktuālas aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga”, ir:

- 1) faktori, kuri ietekmē sikspārņu mītnes (ziemas un vasaras) un
- 2) faktori, kuri ietekmē barošanās biotopus.

1. Faktori, kuri ietekmē sikspārņu mītnes:

- a) mežsaimnieciskā darbība, vai koku ciršana nemeža zemēs, kuras rezultātā var iet bojā sikspārņiem piemēroti koki ar dobumiem, plaisām vai atlupušu mizu;
- b) Parku un stādījumu pārmērīga izkopšana, izzāgējot kalstošos kokus vai to daļas arī vietās, kur tas neapdraud parka apmeklētājus;
- c) Sikspārņiem nedraudzīgā veidā un laikā (vasarā, izmantojot dzīvniekiem kaitīgu ķīmisko apstrādi un materiālus) veikts ēku remonts ēkās, kuras kā mītnes izmanto sikspārņi;
- d) Sikspārņu apdzīvoto ēku apgaismošana (šobrīd nav zināmi konkrēti gadījumi, bet potenciāli šis faktors pastāv);
- e) Traucējumi un/vai apzināta sikspārņu iznīdēšana vasaras un ziemas mītnēs (konkrēti gadījumi šobrīd nav zināmi, bet tādi katru gadu ir citur Latvijā);
- f) Pagrabu pamešana vai pārbūve, tiem kļūstot nepiemērotiem sikspārņu ziemošanai.

2. Faktori, kuri ietekmē barošanās biotopus:

- a) mežsaimnieciskā darbība, kura var būt ar dažādu efektu dažādām sugām, atkarībā no to ekoloģiskajām prasībām pret meža vidi. Sugas, kuras gk. barojas atklātā telpā no meža ciršanas reizēm necieš, ja netiek iznīcinātas arī to mītnes. Savukārt izmēros mazākajām vai biežokņos dzīvojošām sugām pārrāvumi mežaudzēs var izrādīties barošanās vietu kvalitāti samazinoši;
- b) Parku un stādījumu pārāk rūpīga pļaušana līdz “mauriņa” līmenim visā parkā, neatstājot nepļautas zāles joslas vai pleķišus, kuros vairojas sikspārņiem nepieciešamie kukaiņi;
- c) Ūdeņu eitrofikācija un aizaugšana, kuru gk. rada lauksaimniecības u.tml. piesārņojums. Tā rezultātā, sasniedzot noteiktu piesārņojuma līmeni, atsevišķām sugām ūdenstilpe vairs var nebūt izmantojama, gan fizisku iemeslu, kā aizaugšana, dēļ, gan izmainoties barības bāzei.
- d) Gaismas piesārņojums. Kaut gan 2 – 3 sikspārņu sugas var pat izmantot ielu apgaismojumu aukstās naktīs kā kukaiņus pievilinošu vidi, vairums sugu no apgaismotām vietām izvairās. Šobrīd gaismas piesārņojums visvairāk ir aktuāls Iņešu parkā ap muižu, jo uzstādītās gaismas, salīdzinājumā ar 2009. gadu, kad parks pēdējo reizi tika apsekots, samazina sikspārņiem izmantojamo barošanās biotopu platības un kvalitāti.

2.4.2.3. Abinieki un rāpuļi

AAA „Vecpiebalga” līdz šim konstatētās tikai Latvijā bieži sastopamas un parastas abinieku un rāpuļu sugas – parastais krupis *Bufo bufo*, zaļo varžu kompleksa sugas *Pelophylax sp. complex*, mazais tritons *Triturus vulgaris*, glodene *Anguis fragilis*, pļavas ķirzaka *Lacerta vivipara* un odze *Vipera berus* (dati no dabas novērojumu portāla www.dabasdati.lv un Latvijas abinieku un rāpuļu datu bāzes (LVGMC)).

Abinieku un rāpuļu faunas izpētē 2015. gadā apstiprina iepriekšējo gadu novērojumus. AAA “Vecpiebalga” teritorijā esošie daudzie piemājas dīķi ir ļoti piemērota vieta parastajam krupim, zaļo varžu kompleksa sugām *Pelophylax sp. complex*, mazajam tritonam. Šo sugu pieaugušie īpatņi un kurkuļi (kāpuri) konstatēti lielā skaitā. Zālajos konstatētas pļavas ķirzakas. Īpaši aizsargājamas rāpuļu un abinieku sugas konstatētas netika.

Sociālekonomiskā vērtība

Abinieku un rāpuļu sugas netiek izmantotas ekonomiskā labuma gūšanai, tādēļ sugas no sociālekonomiskā viedokļa šķiet maznozīmīgas. Taču abinieku un rāpuļu sugas ir nozīmīga ekosistēmas sastāvdaļa, jo tās kalpo par barību dažādām putnu un zīdītāju sugām, kā arī būtiski samazina kukaiņu, tostarp, dārza kaitēkļu, skaitu.

Ietekmējošie faktori

Teorētiski abinieku un rāpuļu sugas negatīvi ietekmē biotopu (gan dīķu, gan sauszemes biotopu) aizaugšana. Praktiski AAA “Vecpiebalga” šī problēma nav īpaši aktuāla, jo abiniekiem un rāpuļiem piemēroti biotopi šeit ir pietiekamās platībās.

2.4.2.4. Zivis

Dabas aizsardzības vērtība

Vecpiebalgas ūdeņos pēc pētījumu, literatūras un npublicētu arhīvu materiāliem kopā sastopamas 35 zivju sugas: zutis *Anguilla anguilla*, spidiļķis *Rhodeus sericeus*, grundulis *Gobio gobio*, karūsa *Carassius carassius*, sudrabkarūsa *Carassius gibelio*, karpa *Cyprinus carpio*, plaudis *Abramis brama*, pavīķe *Alburnoides bipunctatus*, vīķe *Alburnus alburnus*, salate *Aspius aspius*, plicis *Blicca bjoerkna*, ausleja *Leucaspis delineatus*, ālants *Leuciscus idus*, baltais sapals *Leuciscus leuciscus*, mailīte *Phoxinus phoxinus*, rauda *Rutilus rutilus*, rudulis *Scardinius erythrophthalmus*, sapals *Squalius cephalus*, līnis *Tinca tinca*, akmeņgrauzis *Cobitis taenia*, pīkste *Misgurnus fossilis*, bārdainais akmeņgrauzis *Barbatula barbatula*, sams *Silurus glanis*, līdaka *Esox lucius*, sīga *Coregonus sp.*, forele *Salmo trutta*, varavīksnes forele *Oncorhynchus mykiss*, alata *Thymallus thymallus*, vēdzele *Lota lota*, deviņadatu stagers *Pungitius pungitius*, platgalve *Cottus gobio*, ķīsis *Gymnocephalus cernua*, asaris *Perca fluviatilis* un zandarts *Sander lucioperca*, kā arī straute nēģis *Lampetra planeri*.

Upes

AAA “Vecpiebalga” teritorijas upes pieder pie Gaujas un Daugavas upju baseinu apgabaliem. Tās ir mazas ūdensteces, par tām nav pieejami dati par to sateces baseiniem un garumu. Pavisam kopā teritorijā ir vismaz 9 mazās upes, kam ir zināmi nosaukumi.

Laika periodā līdz 2014. gadam šajās upēs ihtiofauna nav pētīta. Upēs sastopamās zivju sugas minētas dažādos literatūras avotos, bet galvenokārt tie bijuši populārzinātniski un populāri (makšķerniekiem domāti) izdevumi, kā arī valsts iestāžu atskaite.

Dažādos literatūras avotos pieejami dati par sugām 6 no Vecpiebalgas mazajām upēm: Balgu, Gaujiņu, Laskati, Pīli, Silakroga grāvi un Sivēnīcu. Kā šajās upēs sastopamas minētas 17 zivju sugas. 2007. gadā apsekota Pīle, bet 2014. gadā apsekotas divas no iepriekšminētajām ūdenstecēm – Gaujiņa un Laskate. Pavisam kopā to ihtiofaunā tika konstatētas 4 zivju sugas – līdaka, ausleja, deviņdatu stagers un asaris, spidiļķis un akmeņgrauzis.

Vecpiebalgas upju ihtiofaunā dominē lēni tekošiem un stāvošiem ūdeņiem tipiskas sugas, no upēm raksturīgām sugām sastopama tikai viena - deviņdatu stagers.

Ezeri

No 1986. gada līdz 2011. gadam zivju pētījumu veikti četros Vecpiebalgas teritorijas ezeros: Alauksta, Ineša, Nedža un Tauna. Kopā tajos konstatētas 19 zivju sugas: zutis, spidiļķis, karūsa, sudrabkarūsa, karpa, plaudis, vīķe, plicis, ausleja, rauda, rudulis, līnis, akmeņgrauzis, līdaka, sīga, vēdzele, ķīsis, asaris un zandarts.

No 1895. gada līdz 2013. gadam atsevišķos Vecpiebalgas ezeros ielaistas 13 dažādu sugu zivis: zutis, karūsa, sudrabkarūsa, karpa, ālants, plaudis, līnis, līdaka, repsis *Coregonus albula*, Peipusa sīga *Coregonus maraenoides*, pelede *Coregonus peled*, varavīksnes forele un zandarts.

Alauksta, Nedža un Tauna ezerā tiek veikta rūpnieciskā zveja. Alauksta un Ineša ezerā tiek organizēta licencētā makšķerēšana.

„Vecpiebalga” teritorijā konstatētas 3 zivju sugas, kas iekļauti Biotopu Direktīvas II pielikumā – akmeņgrauzis *Cobitis taenia* (Pīles upē, Alauksta, Ineša, Nedža un Tauna ezerā), spidiļķis *Rhodeus sericeus amarus* (Pīles upē, Ineša un Nedža ezerā). Biotopu Direktīvas V pielikumā iekļauti – sīga *Coregonus sp.* (Alauksta ezerā).

2.6. tabula. Direktīvas 92/43/EEK un Latvijas likumdošanā (Ministru kabineta noteikumi Nr.396, Ministru kabineta noteikumi Nr.940) iekļauto aizsargājamo zivju sugas un to statuss Natura2000 teritorijā “Vecpiebalga”

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Statuss	Sugas stāvoklis Latvijā*
Spidiļķis	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	ES (V)		Uzturas, vairojas	FV
Akmeņgrauzis	<i>Cobitis taenia</i>	ES (II)		Uzturas, vairojas	FV
Sīga ¹	<i>Coregonus sp.</i>	ES (II); ĪAS (?)	SG (II)	Uzturas, vairojas	U2=

*- saskaņā ar Latvijas ziņojumu par ES Biotopu direktīvu (92/43/EEC) atbilstoši 17. panta prasībām periodam 2007. - 2012. gadam

SG - Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **I** - izzūdošās sugas; **II**- sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEK (21.05.1992) Par dabisko dzīvotņu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. pielikums (īpaši aizsargājamās sugas) vai 2. pielikums (ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamās sugas) MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012. gada MK noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu"

¹- sīgas populācija Alauksta ezerā ir mākslīgi izveidota, ielaižot Peipusa ezera sīgu. Sīgas ezerā laistas vairākkārt, sākot no 1910. – 1920. gadiem.

Sociālekonomiskā vērtība

Zivju resursu ieguve notiek gan rūpnieciskajā zvejā, gan makšķerējot. Rūpnieciskā zveja notiek Alauksta ezerā. Vislielākie nozvejas apjomi ezerā ir zandartam un plaudim. Alauksts un Inesis ir arī populāri makšķernieku vidū gan vasaras, gan ziemas sezonā. Tā kā ezeros makšķerēšana nav licencēta, nav pieejami dati par makšķernieku lomu apjomu un sadalījumu pa sugām.

Ietekmējošie faktori

Zivju faunu negatīvi ietekmē to dzīves vides – ezeru – piesārņošana. Būtiskāko negatīvo ietekmi uz ūdeņiem radījis un rada piesārņojums ar biogēnajiem elementiem, ko veidojusi notekūdeņu iepludināšana ezeros vairākus gadu desmitus. Visvairāk pašlaik piesārņots Tauns un Alauksts, bet no Tauna piesārņojums plūdis uz Inesi.

Būtisku negatīvu ietekmi rada nelegālā zveja, kas ļoti izplatīta Taunā. Šeit piešķirtas vairākas licences zvejas tīklu likšanai ezerā, bet vairāk atrodami nelegālie tīkli, kas acīmredzami stāv ezerā jau vairākas dienas (2015. gada augusts), sapinušās zivis ir sen nobeigušās.

2.16. attēls. Nelegālais tīkls Taunā

2.4.2.5. Bezmugurkaulnieki

Dabas aizsardzības vērtība

Dati par retām un aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām, kas ir sastopamas AAA „Vecpiebalga” teritorijā, apkopoti balstoties uz informāciju, kas ir pieejama Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmā „Ozols” un Natura2000 datubāzē (<http://natura2000.eea.europa.eu>), publicētos materiālos, kā arī bezmugurkaulnieku eksperta Mārtiņa Kalniņa npublicētiem datiem un materiāliem, dabas eksperta Gaida Grandāna novērojumiem. Bezmugurkaulnieku eksperts veica teritorijas regulārus apsekojumus 2015. gada lauka pētījumu sezonā. AAA teritoriju dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros bezmugurkaulnieku eksperts apsekojis laika posmā no 1.06.2015 – līdz 30.09.2015.

AAA „Vecpiebalga” teritorijā kopumā ir reģistrētas astoņpadsmit īpaši aizsargājamās un Latvijā retas bezmugurkaulnieku sugas. Viena no konstatētajām sugām – spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis* ir iekļauta Eiropas Padomes direktīvā 92/43/EEC (21.05.1992) “Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” II pielikumā (skat. 2.7. un 2.8. tabulas). Un trīs sugas (*Leucorrhinia caudalis*, *Leucorrhinia albifrons* un *Parnassius mnemosyne*) ir iekļautas IV pielikumā, viena suga (*Astacus astacus*) V pielikumā. Desmit sugas ir iekļautas Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, vienai sugai ir veidojams mikroliegums, divas sugas iekļauta Bernes konvencijas (1979) 2. pielikumā, trīs sugas iekļautas Pasaules dabas aizsardzības organizācijas (The World Conservation Union) sugu sarakstā. Trīspadsmit no teritorijā reģistrētajām sugām ir iekļautas Latvijas Sarkanajā Grāmatā, viena suga tiek uzskatīta par dabisko mežu biotopu speciālistu sugu un trīs par dabisko mežu biotopu indikatorsugām (skat. 2.9. tabulu).

2.7. tabula. Aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas, kas ir iekļautas Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC (21.05.1992) „Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” II pielikumā

Latviskais nosaukums	Zinātniskais nosaukums	Aizsardzība	Sugas stāvoklis Latvijā*	Teritorijas novērtējums				Aizsardzības stāvokļa tendence teritorijā
				Populācija	Saglabāšanās	Izolācija	Globālais novērtējums	
spilgtā purvuspāre	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	ES II, ĪAS 1, Bernes konv.	Samērā reti (vairums atradņu atrodas Latvijas centrālajā un ziemeļu daļā) ¹	C	A	C	C	

2.8. tabula. ES nozīmes aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu populāciju novērtējums AAA „Vecpiebalga”

Sugas nosaukums	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura 2000 teritorijās Latvijā kopumā	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību valstī
	Min.	Maks.					
spilgtā purvuspāre <i>Leucorrhinia pectoralis</i>	50	250	< 3%	< 2%	< 1ha	< 1%	< 1%

2.9. tabula. Citas AAA „Vecpiebalga” konstatētās bezmugurkaulnieku sugas un ar tām saistītais teritorijas novērtējums

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā*	Populācija	Pamats iekļaušanai SDF
Tauriņi (Lepidoptera)						
cīrulīšu dižtauriņš	<i>Parnassius mnemosyne</i>	ES IV, ĪAS 1	Bernes konvencija, SG I	Latvijā novērojama šīs sugas populācijas palielināšanās. Sugai ir labvēlīgs aizsardzības statuss Latvijā	C	A, D
čemurziežu dižtauriņš	<i>Papilio machaon</i>		SG II	Samērā bieži sastopama suga. Izklaidus sastopama visā Latvijas teritorijā ⁴	P	D
kārklū zaigraibenis	<i>Apatura iris</i>		SG II	Piemērotos biotopos samērā bieži.	P	D
Spāres (Odonata)						
resnvēdera purvuspāre	<i>Leucorrhinia caudalis</i>	ES IV, ĪAS 1	IUCN (LC)	Samērā plaši izplatīta, bet nelielā skaitā sastopama suga ²	P	A
raibgalvas purvuspāre, baltpieres ceļotājspāre	<i>Leucorrhinia albifrons</i>	ES IV, ĪAS 1		Samērā bieži (vairums atradņu atrodas Latvijas centrālajā un ziemeļu daļā) ⁵	P	A
brūnganā plankumspāre	<i>Epiteca bimaculata</i>		LSG III		P	D
ugunsspāre, sarkanā krāšņspāre	<i>Pyrrhosoma nymphula</i>		LSG IV		P	D

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā*	Populācija	Pamats iekļaušanai SDF
Vaboles (Coleoptera)						
pūkainais dižīsspārnis	<i>Emus hirtus</i>		SG III	Samērā reti sastopama visā Latvijas teritorijā ⁴	-	D
komposta degunradžvabole	<i>Oryctes nasicornis</i>		SG IV	Samērā bieži sastopama visā Latvijas teritorijā	-	D
Lielais asmalis	<i>Peltis grossa</i>		MAB (IS)	Piemērotos biotopos samērā bieži	P	D
Plēvspārņi (Hymenoptera)						
spožā skudra	<i>Lasius fuliginosus</i>	ĪAS 1		Samērā bieži sastopama visā Latvijas teritorijā	P	A
Taisnspārņi (Orthoptera)						
raibspārņu smiltājsisenis	<i>Oedipoda caerulescens</i>		SG I	Samērā reta suga, izklaidus sastopama visā Latvijas teritorijā	P	D
Gliemeži (Gastropoda)						
Lielais torņgliemezis	<i>Ena montana</i>	ĪAS 1, MIK	SG III, MAB (BSS)		-	A, D
Mirdzošā ūdensspolīte	<i>Segmentina nitida</i>	ĪAS 1	SG III, IUCN (LR)	Sastopama visā Latvijas teritorijā, samērā reti ³	P	A, D
Margainais vārpstiņgliemezis	<i>Clausilia dubia</i>	ĪAS 1	SG III, MAB (IS)	Samērā reti sastopama visā Latvijas teritorijā	P	A, D
Vāļiņveida vārpstiņgliemezis	<i>Clausilia pumila</i>	ĪAS 1	SG III, MAB (IS)	Samērā reti sastopama visā Latvijas teritorijā	P	A, D

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	Aizsardzības statuss	Cits statuss	Sugas stāvoklis Latvijā*	Populācija	Pamats iekļaušanai SDF
Desmitkājvēži (Decapoda)						
Platspīļu vēzis	<i>Astacus astacus</i>	ES (V); ĪAS 2	SG III	Latvijā izplatīts visā teritorijā	C	A, D

¹ Kalniņš M. 2007. Protected aquatic insects of Latvia – *Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier, 1825) (Odonata: Libellulidae). - Latvijas entomologs, 44: 26-32.

² Kalniņš M. 2014. Resnvēdera purvuspāres *Leucorrhinia caudalis* (CHARPENTIER, 1840) sugas aizsardzības plāns.

³Rudzīte M., Dreijers E., Ozoliņa-Moll L., Parele E., Pilāte D., Rudzītis M., Stalažs A. 2010. Latvijas gliemji: sugu noteicējs. A Guide to the Molluscs of Latvia.LU akadēmiskais apgāds. Rīga. 252 lpp.

⁴Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998)

⁵Kalniņš M. 2008. Protected aquatic insects of Latvia – *Leucorrhinia albifrons* (Burmeister, 1839) and *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier, 1840) (Odonata: Libellulidae). - Latvijas entomologs, 45: 5-13.

SG - Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). LSG tiek lietotas šādas apdraudēto sugu kategorijas: **I** - izzūdošās sugas; **II** - sarūkošās sugas; **III** - retās sugas; **IV** - maz pazīstamās sugas.

ES – Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC (21.05.1992) Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * - prioritāra suga; **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. pielikums (īpaši aizsargājamas sugas) vai 2. pielikums (ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamas sugas) MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu"

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2012. gada 18. decembra MK noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

MAB - Mežaudžu atslēgas biotopu (MAB) (= dabisku meža biotopu) sugas (Lārmanis u.c. 2000). **BSS** -Biotopu speciālistu suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no noteikta biotopa. Tā ir apdraudēta suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no ļoti specifiskiem (mežaudžu atslēgas) biotopiem un kuras izzudīs, ja šie biotopi tiks apsaimniekoti sugu pastāvēšanai nepiemērotā veidā, **IS** - Indikatorsuga, kam ir samērā augstas prasības pret dzīves vidi, bet ne tik augstas kā biotopu speciālistu sugām.

IUCN – The IUCN Red List of Threatened Species, Starptautiskās Dabas Aizsardzības savienības apdraudēto dzīvnieku saraksts

Īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un tām nozīmīgāko biotopu novērtējums

Veicot literatūras analīzi, var konstatēt, ka speciāli bezmugurkaulnieku faunas pētījumi AAA „Vecpiebalga” teritorijā nav veikti. Atsevišķas ziņas par AAA teritorijā sastopamajām bezmugurkaulnieku sugām atrodamas EMERALD projekta nepublicētajos materiālos un resnvēdera purvuspāres *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier, 1840) sugas aizsardzības plānā (Kalniņš 2014), Zanda Spura publicētos darbos (Spuris 1963, 1992).

Neskatoties uz samērā lielu ūdens biotopu daudzveidību un platību, literatūrā ir trūcīgi dati attiecībā uz retām un aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām, kas būtu saistītas ar ūdeņiem. EMERALD projekta datus ir pieejama informācija par ezeru micīšgliemeža *Acroloxus lacustris* sastopamību. Līdz 2004. gadam suga bija iekļauta LR īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, pašlaik tai nav aizsargājamās sugas statusa. Ezera micīšgliemezis apdzīvo stāvošus ūdeņus, kur sastopams uz dažādu masīvu ūdensaugu lapām un stublājiem. AAA teritorijā ir reģistrētas arī vairākas aizsargājamo spāru sugas, tajā skaitā spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis*, kas ir iekļauta Eiropas Padomes direktīvā 92/43/EEC (21.05.1992) “Par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību” II pielikumā.

Spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis* (skat. 2.17. attēlu) līdz šim ir konstatēta divās atradnēs, bet sugai piemēroti biotopi konstatēti arī vairākās citās vietās AAA teritorijā, piemēram, Ineša un Tauna ezeros. Pārsvarā suga sastopama mežainās ūdenstilpēs. Suga ir sastopama dabīgos eitrofos ezeros ar iegrimušu ūdensaugiem un peldaugu augāju, distrofos ezeros, augstajos un pārejas purvos, kā arī vecupēs (Kalniņš, 2007). Suga pārsvarā novērojama no maija vidus līdz jūlija beigām. Šīs sugas spāru mātītes olas dēj ūdenī, olas attīstība notiek apmēram mēnesi, bet kāpurs attīstās aptuveni divus gadus.

2.17. attēls. Spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis* (Foto: M. Balalaikins)

2.18. attēls. Purvuspārēm piemērotie biotopi Ineša un Tauna ezeros. (Foto: M. Balalaikins).

Resnvēdera purvuspāre *Leucorrhinia caudalis*

Suga sastopama līdzīgos biotopos kā spilgtā purvuspāre, visbiežāk konstatēta eitrofos ezeros, retāk – diseitrofos ezeros un vecupēs. Resnvēdera purvuspāres Latvijā izlido, sākot no maija trešās dekādes, un vēlākie novērojumi ir datēti ar augusta trešo dekādi. Teritorijā ir konstatētas divas resnvēdera purvuspāres metapopulācijas Alauksta un Tauna ezeros, kas ir gandrīz 3% no Latvijā zināmām metapopulācijām (Kalniņš 2014).

Cīrulīšu dižtauriņš *Parnassius mnemosyne*

Pēdējos gados Latvijā novērojama šīs sugas populācijas palielināšanās. Sugai ir labvēlīgs aizsardzības statuss Latvijā. AAA „Vecpiebalga” teritorijā konstatēts divās jaunās atradnēs. Viena no tām ir konstatēti vairāki *P. mnemosyne* īpatņi. Konstatētā dzīvotne ir raksturojama kā Eiropas aizsargājamo zālāju biotopu komplekss. Šajā dzīvotnē konstatēts arī Čemurziežu dižtauriņš. Konstatētie biotopi ir vērtējami kā piemēroti arī daudzām citām atklāto biotopu sugām.

2.19. attēls. Tauriņiem piemērotie biotopi. (Foto: M. Balalaikins).

Atklāto biotopu suga ir arī raibspārnu smiltājsisenis *Oedipoda coerulea* (2.20. att.). Šī suga apdzīvo sausas, smilšainas un saules labi apspīdētās vietas ar zemu un skraju veģetāciju. Sugai piemēroto biotopu skaits samazinās aizaugšanas rezultātā. Raibspārnu smiltājsisenis neveic garus pārlidojumus, tāpēc tā ir atkarīga no dzīvotņu pastāvēšanas. Daudzos gadījumos suga pastāv ruderālos biotopos, kas tika konstatēts arī AAA „Vecpiebalga” teritorijā, kur raibspārnu smiltājsisenis sastopams pamestā grants ieguves vietā.

2.20. attēls. Raibspārnu smiltājsisenis *Oedipoda coerulescens* (Foto: M. Balalaikins).

2.21. attēls. Raibspārnu smiltājsiseņa *Oedipoda coerulescens* dzīvotne (Foto: M. Balalaikins).

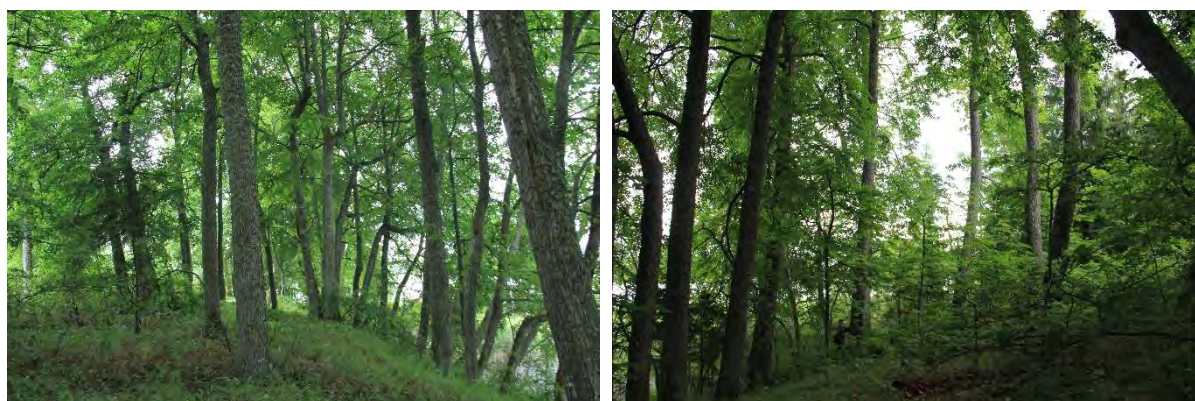
AAA “Vecpiebalga” teritorijā ir vairāki desmiti bioloģiski vērtīgo zālāju, daļa no tiem tiek izmantoti ganībām. Pūkainais īsspārnis *Emus hirtus* ir samērā reta vaboļu suga, iekļauta Sarkanās Grāmatas 3. kategorijā. Tā ir kopprofila suga, kura atklātajās vietās sastopama uz dzīvnieku mēsliem, lielākoties suga novērota tieši uz govju mēsliem ganībās. Detalizēti dati par sugas atradnēm pētāmajā teritorijā nav pieejami.

Mirdzošā ūdensspolīte (*Segmentina nitida*) ir neliels gliemezis ar mirdzošu, sārti dzeltenīgu čaulu. Sugai piemēroti biotopi ir ūdensaugiem bagātas aizaugošas ūdenstilpes ar stāvošu un lēni tekošu ūdeni. Sastopama visā Latvijas teritorijā, saldūdeņos, taču reti (Rudzīte u.c. 2010). AAA teritorijā konstatēta viena sugas atradne, Inešu ezerā, pie Pīles upītes.

Vairākos ezeros (Alaukstā, Inesī un Nedža ezerā) ir sastopams **platspīļu vēzis** *Astacus astacus*.

Mežu biotopi

Aizsargājamo mežu biotopu īpatsvars AAA “Vecpiebalga” ir salīdzinoši mazs, kopumā aptuveni 2% AAA “Vecpiebalga” teritorijas, no kuriem lielākā daļa ir boreālie un purvainie meži, tikai nelielo teritorijas daļu aizņem platlapju mežs. Natura2000 datubāzē (<http://natura2000.eea.europa.eu>), publicētos materiālos AAA teritorijai ir norādīts, ka sastopams **lielais torņgliemezis** *Ena montana*, kas ir augstas vērtības dabisko mežu indikatorsuga. Sugai raksturīgie biotopi ir dažāda vecuma lapu koku meži, kur dominē liepas, baltalkšņi, gobas, piemistrojumā var būt egles. Lielā torņgliemeža atradnes Latvijā pamatā ir lokalizētas upju ielejās, vietās ar izteiktu reljefu. Veicot datu analīzi, nav pieejami dati par konkrētām lielā torņgliemeža atradnēm AAA “Vecpiebalga”, tuvākā zināmā sugas atradne ir reģistrēta Taurenē (Landrāte un Pilāte, 2011). Lai gan AAA “Vecpiebalga” teritorijā ir piemērotas dzīvotnes lielajam torņgliemezim, līdz šim sugas klātbūtne šajā teritorijā nav apstiprināta. Dabas lieguma „Sproģi” salās, platlapju mežā (skat. 2.22. attēlu) ir konstatētas divas aizsargājamo gliemežu sugas: **margainais vārpstiņgliemezis** *Clausilia dubia* un **vāļšveida vārpstiņgliemezis** *Clausilia pumila*. Šīs sugas norāda uz vērtīgiem dabisku mežu biotopiem.

2.22. attēls. Platlapju mežs dabas liegumā “Sproģi”, Ineša ezera “Lielā” salā (Foto: M. Balalaikins).

AAA “Vecpiebalga” teritorijā ir reģistrēts **kārklu zaigraibenis** *Apatura iris*, tā ir Latvijā samērā bieži sastopamā suga, kas raksturīga lapu koku un jauktajiem mežiem, kāpuri barojas ar kārklu *Salix* spp. lapām. Apsekojumu rezultātā tika konstatēta viena jauna sugas atradne. Mitros platlapju mežos ir sastopama **komposta degunradžvabole** *Oryctes nasicornis*, Latvijā suga visbiežāk sastopama ruderālos biotopos, piemēram, komposta kaudzēs. Suga iepriekš reģistrēta AAA “Vecpiebalga”, tomēr literatūrā nav norāžu par konkrētu atradni.

Platlapju mežos, kā arī parkos, alejās un atsevišķi stāvošos kokos ir sastopama **spožā skudra** *Lasius fuliginosus* (skat. 2.23. attēlu.). Tā veido pūžņus atmirušā koksne. Apsekojot sugai

piemērotas dzīvotnes AAA “Vecpiebalga” teritorijā, ir reģistrēta viena spožās skudras dzīvotne Vecpiebalgas muižas kompleksa teritorijā esošajā parkā. Šajā parkā ir vairāki desmiti lielu dimensiju lapu koku, tajā skaitā dobumaini koki. Liels skaits vecu lapu koku ir konstatēts arī Vecpiebalgā, baznīcas parkā. Ņemot vērā to, ka daļa koku dobumu ir grūti pieejama, nevar izslēgt citu saproksilofāgo kukaiņu klātbūtni tajos, piemēram, lapkoku praulgrauža vai marmora rožvaboles.

2.23. attēls. Spožā skudra *Lasius fuliginosus* un lielas dimensijas koki Vecpiebalgas muižas kompleksa parkā (Foto: M. Balalaikins).

Dažādiem bezmugurkaulniekiem piemērotie biotopi ir konstatēti Alauksta ezera pussalā, kur tika konstatētas arī svaigas deguma pēdas. Pēc meža ugunsgrēka deguma vietā parādās specifiskas bezmugurkaulnieku sugas.

2.24. attēls. Degums meža nogabalā pie Alauksta ezera.

Sociālekonomiskā vērtība

Aizsargājamo ainavu apvidus teritorijā sastopamajām bezmugurkaulnieku sugām, izņemot platspīļu vēzi, nav tiešas sociālekonomiskās vērtības. Ņemot vērā to, ka pašreizējais tiesiskais

regulējums neparedz platspīļu vēžu iegūšanu AAA „Vecpiebalga” teritorijā esošos ezeros, uz doto brīdi sugai nav sociālekonomiskās vērtības. Aizsargājamiem biotopiem un tajos sastopamajām sugām ir augsta estētiskā un pētnieciskās izziņas vērtība. Daudzām bezmugurkaulnieku sugām ir liela nozīme ekosistēmas labvēlīga stāvokļa nodrošināšanai.

Ietekmējošie faktori

Dabas liegums “Sproģi” ir teritorija kur nenotiek mežsaimnieciskā darbība, bet, neskatoties uz to, ka lieguma teritorijā esošās salas ir ierobežoti pieejamas, tās aktīvi tiek izmantotas rekreācijas mērķiem. Ugunsкура kurināšanai tiek izmantotas kritālas. Patvaļīga sausokņu un kritālu izvākšana ir būtiskākais negatīvais faktors, kas ietekmē bezmugurkaulnieku faunu mežos. Uz salām jāizveido informācijas plāksnes, kurās norādīti darbības ierobežojumi, kā arī jāveic nepieciešamie kontroles pasākumi.

2.25. attēls. Antropogēnā ietekme platlapju mežā, dabas liegumā “Sproģi”, Ineša ezera “Lielā” salā (Foto: M. Balalaikins).

Veicot apsaimniekošanas darbus AAA “Vecpiebalga” teritorijā esošos parkos un atsevišķi izvietotos lielu dimensiju kokos, pirms apsaimniekošanas darbu veikšanas ir nepieciešams veikt saskaņošanu ar Dabas aizsardzības pārvaldi, lai nepieļautu potenciāli iespējamo aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu īpatņu iznīcināšanu.

2.26. attēls. Bezmugurkaulniekiem potenciāli vērtīgo koku apsaimniekošanas piemēri Vecpiebalgas baznīcai pieguļošajā parka. (Foto: M. Balalaikins).

Būtisku AAA “Vecpiebalga” teritorijas daļu aizņem ezeri, kopumā vairāk nekā 15% no teritorijas. Aizsargājamā teritorijā esošie saldūdeņu biotopi ir potenciāli piemēroti vairākām aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām. Plānojot ar rekreāciju saistītās aktivitātes, aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu atradnēs ir jānodrošina, lai šo aktivitāšu intensitāte neietekmē attiecīgās sugas. Veicot ūdensvaboļu lamatu izvietošānu Inesī, Taunā, Niedzī un Alaukstā aizsargājamas ūdensvaboļu sugas netika konstatētas. Tomēr, vērtējot dzīvotņu kvalitāti, to klātbūtne ir prognozējama. Atsevišķās lamatās Ineša un Alauksta ezeros tika konstatēts liels skaits airvaboles *Cybister lateralimarginalis* īpatņu (skat. 2.27. attēlu). Šī vabole strauji izplatījās dažādās ūdenstilpēs Latvijā pēdējo piecpadsmit gadu laikā. Tās ietekme uz citām, tajā skaitā aizsargājamām airvaboļu sugām nav izpētīta, tomēr negatīva ietekme ir iespējama.

2.27. attēls. Airvaboles *Cybister lateralimarginalis* (Foto: M. Balalaikins).

Mežu platības AAA “Vecpiebalga” ir salīdzinoši mazas, un intensīvas mežsaimnieciskās darbības rezultātā tiek iznīcinātas potenciālās aizsargājamo bezmugurkaulnieku dzīvotnes.

Kailcirtes, kā arī patvaļīga sausokņu un kritalu izvākšana, ir būtiskākais negatīvais faktors, kas ietekmē bezmugurkaulnieku faunu mežos. Neskatoties uz to, ka meža ugunsgrēki veicina specifiska sugu kompleksa izveidošanos, ir nepieciešams ievērot ugunsdrošības pasākumus,

uzturoties mežā, lai nepieļautu meža nekontrolētu degšanu. AAA “Vecpiebalga” Konstatētajā meža deguma nogabalā ir vērojama antropogēnā slodze, kuras rezultātā varēja notikt meža ugunsgrēks (2.28. attēls).

2.28. attēls. Antropogēnās ietekmes piemērs AAA „Vecpiebalga” teritorijā

Dabiskiem zālājiem ir būtiska loma bezmugurkaulnieku sugu daudzveidības veicināšanā. Ir nepieciešams veicināt pļavu apsaimniekošanu, kā prioritāru apsaimniekošanas veidu norādot neintensīvu noganīšanu; jānovērš dabisko zālāju aizaugšana. Īpaša uzmanība jāpievērš sauso zālāju aizsardzībai. Uzmanība jāpievērš arī sausiem biotopiem, kas neatbilst aizsargājamo biotopu prasībām, bet skrajas veģetācijas un atklāto smilšu laukumu dēļ ir piemēroti dažādām aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugām.

2.29. attēls. Raibspārnu smiltājsiseņa *Oedipoda coerulescens* dzīvotne, daļēji degradēta sadzīves atkritumu un nolietotās tehnikas glabāšanas rezultātā. (Foto: M. Balalaikins).

2.6. Aizsargājamās teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Vērtību pretnostatījums un ietekmējošie faktori
Unikālas kultūrvēsturiskas un vizuāli augstvērtīgas ainavas	Lauksaimniecība, mežsaimniecība, rekreācija, iedzīvotāju dzīves vide, apbūve.	Lauksaimnieciskā darbība, ja tā saistīta ar atklātu platību uzturēšanu un zālāju biotopu apsaimniekošanu, ir pozitīvs faktors, kas nodrošina teritorijā gan ainavas, gan bioloģisko vērtību saglabāšanos. Pēdējā gadsimta laikā AAA „Vecpiebalga” teritorijā notikušās ainavu struktūras izmaiņas galvenokārt saistāmas ar meža platību pieaugumu. Apmežošanās procesu rezultātā mainās ainavu struktūra un samazinās vizuāli uztveramo ainavu areāli. Lauku teritorijās apdzīvotības (sētu izvietojuma) izmaiņas nav bijušas būtiskas, taču izmaiņas notikušas lokālā mērogā.
Ezeru biotopi kā nozīmīgs ainavas elements, dzīvotne daudzām aizsargājamām sugām	Rekreācija, apbūve, mežsaimnieciskā darbība ezeru krastos.	Piesārņojumu ar biogēnajiem elementiem veidojusi notekūdeņu iepludināšana ezeros vairākus gadu desmitus. Visvairāk pašlaik piesārņots Tauns un Alauksts, bet no Tauna piesārņojums plūdis uz Inesi. Ņemot vērā, ka biogēnie elementi akumulējas ezera sedimentos, negatīvā ietekme paredzama ilglaicīga. Ezera piekrastes zemes lietošanas kategorijas maiņa, padziļināšana un tīrīšana, kā arī koku izciršana rada papildus biogēnu ienesi abos lielākajos ezeros - Inesī un Alaukstā.

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Vērtību pretnostatījums un ietekmējošie faktori
		Nozīmīgākā rekreācijas ietekme ir Alaukstā un Inesī, kuru krastos atrodas vairāki kempingi, atpūtas bāzes. Kopumā peldvietas nav ļoti noslogotas, un to izmantošana nerada būtisku slodzi uz ezeriem.
Zālāju biotopi kā aizsargājamo sugu dzīvotne un ainavas elements	Ekstensīvās lauksaimniecības platības, potenciālas rekreācijas un apbūves teritorijas	Lauksaimnieciskā darbība, ja tā saistīta ar atklātu platību uzturēšanu un zālāju biotopu apsaimniekošanu, ir pozitīvs faktors, kas nodrošina teritorijā gan ainavas, gan bioloģisko vērtību saglabāšanos.
Mežu biotopi kā nozīmīgs ainavas elements, dzīvotne daudzām aizsargājamām sugām.	Koksnes resursi, nekoksnes resursu ieguve (ogas, sēnes), medības	Meža biotopus visvairāk apdraud saimnieciskā darbība (izciršana, hidroloģiskā režīma regulēšana), jo vairumam meža biotopu labvēlīga aizsardzības statusa sasniegšanai nepieciešams pilnīgs neiejaukšanās režīms. Nozīmīga ir meliorācijas ietekme, mežaudzes nosusinot.
Aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas	Sugas kā ekosistēmas sastāvdaļa, kas nodrošina tās pilnvērtīgu funkcionēšanu un cilvēkiem svarīgus ekosistēmu pakalpojumus	Aizsargājamām sugām nepieciešamie apstākļi var tikt uzskatīti par traucēkli teritorijas saimnieciskai izmantošanai; ekonomiskās attīstības apsvērumi prevalē pār teritorijas aizsardzības apsvērumiem. Galvenie ietekmējošie faktori – lokāla palielināta antropogēnā slodze.

3. Informācija par aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanu

3.1. Aizsargājamās teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi

Ilgtermiņa mērķi

AAA “Vecpiebalga” saglabātas unikālas kultūrvēsturiskas un vizuāli augstvērtīgas ainavas. Tiek nodrošināts aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgs aizsardzības statuss un saglabātas kultūrvēsturiskās vērtības, pēc iespējas neierobežojot teritorijas saimniecisko izmantošanu un attīstību. Teritorijas saimnieciskā izmantošana un attīstība nav pretrunā ar dabas aizsardzības prasībām.

Īstermiņa mērķi

Šajā nodaļā ir uzskaitīti īstermiņa mērķi turpmākajiem 10 gadiem, kurus ir vēlams sasniegt dabas aizsardzības plāna darbības laikā un kas kalpo kā nosacījums, lai sasniegtu ideālos teritorijas apsaimniekošanas mērķus vai tuvotos to sasniegšanai.

Plānošanas periodā galvenie īstermiņa mērķi tiek sadalīti vairākās grupās:

- A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi**
- B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana**
- C. Sabiedrības informēšana un izglītošana**
- D. Rekreācija un tūrisms**
- E. Ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību apsaimniekošana**
- F. Izpēte un monitorings**

A. Administratīvie un organizatoriskie mērķi

- A.1. Apstiprināti AAA “Vecpiebalga” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi;
- A.2. AAA “Vecpiebalga” ietilpstošais dabas liegums “Sproģi” integrēts AAA “Vecpiebalga” teritorijā;
- A.3. AAA “Vecpiebalga” robežas precizēšana;
- A.4. AAA “Vecpiebalga” teritorijas paplašināšana.

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

- B.1 Saldūdeņu biotopu uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī;
- B.2 Zālāju biotopu uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī;
- B.3 Nodrošināt esošo purvu biotopu platības un kvalitātes saglabāšanos un palielināšanos;
- B.4 Nodrošināt esošo augstvērtīgo dabisko meža biotopu platības un kvalitātes saglabāšanos un palielināšanos ar neiejaukšanos mežaudžu dabiskajā attīstībā;
- B.5. Aizsargājamām sugām labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana;

C. Sabiedrības informēšana un izglītošana

C.1. Informācijas nodrošināšana par dabas vērtībām un to aizsardzību un apsaimniekošanu AAA “Vecpiebalga” teritorijas apmeklētājiem un iedzīvotājiem;

C.2. Informācijas nodrošināšana par teritorijas kultūrvēsturi;

D. Rekreācija un tūrisms

D.1. Tūrisma infrastruktūras papildināšana un uzturēšana;

D.2. Antropogēnas slodzes samazināšana uz dabas vērtībām;

E. Ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību apsaimniekošana

E.1. Tiek veikta ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību apsaimniekošana

F. Monitorings

F.1. Tiek veikta AAA “Vecpiebalga” teritorijas izpēte un monitorings

3.2. Apsaimniekošanas pasākumi

Lai nodrošinātu izvirzītos ilgtermiņa un īstermiņa mērķus, izstrādāts AAA “Vecpiebalga” apsaimniekošanas pasākumu plāns, kas paredz pasākumus dabas vērtību aizsardzībai un saglabāšanai.

Apsaimniekošanas pasākumi ir aprakstīti 3.1. tabulā, kura ir lietojama kopā ar apsaimniekošanas pasākumu aprakstu un detalizēto apsaimniekošanas pasākumu karti 6. pielikumā.

3.1. tabulā ir sniegta katra pasākuma prioritāte, izpildes termiņš, iespējamais finansējuma avots, aptuvenais finansējuma apjoms, ja tāds ir nepieciešams un ja to var aprēķināt. Katrs pasākums ir attiecināts uz konkrētu īstermiņa mērķi un tiek norādīti tā izpildes rādītāji.

3.1. tabula. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga”

N. p. k.	Mē rķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
A - Administratīvie un organizatoriskie pasākumi							
A.1.1.	A.1 B.4 E.1	AAA “Vecpiebalga” IAIN MK noteikumu apstiprināšana	I, 2028	VARAM	VARAM	Administratīvās izmaksas	Apstiprināti IAIN
A.1.2.	A.1	Ainavu aizsardzības nosacījumu iekļaušana IAIN	I, 2028	VARAM	VARAM	Administratīvās izmaksas	Apstiprināti IAIN
A.2.1	A.2	AAA “Vecpiebalga” ietilpstošā dabas lieguma “Sproģi” teritorijas integrēšana AAA “Vecpiebalga” teritorijā	I, 2028	VARAM	VARAM	Administratīvās izmaksas	Apstiprināti grozījumi MK noteikumos „Par dabas liegumiem”
A.2.2.	A.1 A.2 E.2	AAA “Vecpiebalga” aizsardzībai nepieciešamo nosacījumu iekļaušana teritorijas plānojumā un teritorijas plānojuma ieviešanā	I, 2017	Pašvaldība	Pašvaldība, TP izstrādātājs	Administratīvās izmaksas	Teritorijas plānojumā iekļautas rekomendācijas AAA aizsardzībai
A.3.1.	A.3	AAA “Vecpiebalga” robežu korekcija atbilstoši kadastra robežām	I, 2019	VARAM	VARAM	Administratīvās izmaksas	Apstiprināti grozījumi MK noteikumos “Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem”
A.4.1.	A.4	“Vecpiebalga” teritorijas paplašināšanas nepieciešamības izvērtējums	III, 2028	DAP, zinātniskās institūcijas	DAP, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Noskaidrots, vai nepieciešams paplašināt AAA “Vecpiebalga, un, nepieciešamības gadījumā, paplašināšana veikta

N. p. k.	Mē rķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
B – Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana							
B.1.1.	B.1 B.5	Niedru pļaušana atpūtas vietās un peldvietās	II, Visā plāna darbības periodā, vismaz divas reizes vasarā	Pašvaldība publiskajās peldvietās, privāto zemju īpašnieki	Pašvaldība publiskajās peldvietās, privāto zemju īpašnieki	150 – 300 EUR/ha	No virsūdens augiem brīvu nišu izveidošanās piekrastē
B.1.2.	B.1 B.5	Krūmu ciršana un retināšana ezera krasta joslā – Nedzis	II, Visā plāna darbības periodā	Pašvaldība, privāto zemju īpašnieki	Pašvaldība, privāto zemju īpašnieki	250 – 350 EUR/ha	Vēja koridoru izveide valdošo vēju virzienā, kas veicinās ezera pašattīrīšanos
B.1.3.	B.1 B.5	Pavedienvēda zaļajģu un lēpju sakneņu izvākšana Alaukstā Kakta galā, Taunā (pēc iespējas), Inesī pie Pīles ietekas	II, Visā plāna darbības periodā vasarās, jūlijā un augustā	Pašvaldība	Pašvaldība	100 – 300 EUR/ha	No ezera ekosistēmas izvāktas zaļajģes un lēpju sakneņos uzņemtās barības vielas
B.1.4.	B.1 B.3 B.5	Ezeru ūdens līmeņa uzturēšana	II, Visā plāna darbības periodā	Īpašnieks, apsaimniekotājs	Īpašnieks, apsaimniekotājs	Precīzi nav nosakāmas	Ezeru ūdens līmenis netiek izmainīts
B.1.5.	B.1. B.3. B.5.	Ezeru ūdens līmeņa normalizēšana un uzturēšana Sivēna ezerā	II, Visā plāna darbības periodā	Īpašnieks, apsaimniekotājs	Īpašnieks, apsaimniekotājs	Precīzi nav nosakāmas	Attīrīts iztekošais strauts, pēc tam ezera ūdens līmenis netiek izmainīts
B.1.6.	B.1 B.5	Niedru sakneņu slāņa izvākšana peldvietās Nedzī	II, Visā plāna darbības periodā vasarās	Pašvaldība publiskajās peldvietās, privāto zemju īpašnieki	Pašvaldība publiskajās peldvietās, privāto zemju īpašnieki	100 – 300 EUR/ha	Piekrastes minerālgrunts atbrīvota no blīvā niedru sakneņu slāņa

N. p. k.	Mē rķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
B.1.7.	B.1 B.5	Zivju ielaišanas regulēšana	II, visā plāna darbības periodā	Pašvaldība, BIOR	Pašvaldība, BIOR	Administratīvās izmaksas	Nodrošināta zivju resursu un ezeru ekosistēmas aizsardzība
B.1.8.	B.1 B.3 B.5	Bebru skaita regulēšana	II, Visā plāna darbības periodā	Valts meža dienests, pašvaldība, mednieku kolektīvi	Valts meža dienests, pašvaldība, mednieku kolektīvi	Administratīvās izmaksas	Bebru skaits tiek uzturēts optimāls teritorijai
B.2.1.	B.2 B.5	ES nozīmes zālāju biotopu apsaimniekošana	I, visā plāna darbības periodā	Zemes īpašnieki, LAD	Zemes īpašnieki	50 – 150 EUR/ha	Apsaimniekotī un labā stāvoklī uzturēti 95,1 ha zālāju biotopu
B.3.1.	B.3	Neiejaukšanās purvu dabiskajos attīstības procesos	I, visā plāna darbības periodā	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji	Precīzi nav nosakāmas	Saglabāti īpaši aizsargājami purvu biotopi aptuveni 73,3 ha platībā
B.3.2.	B.3	Niedru pļaušana purva biotopos	II, visā plāna darbības periodā	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji	Precīzi nav nosakāmas	Uzlabots īpaši aizsargājamo purva biotopu stāvoklis aptuveni 19,5 ha platībā
B.4.1.	B.4	Koku gredzenošana	II, visā plāna darbības periodā	DAP, zinātniskās institūcijas, fondu un projektu finansējums	DAP, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Mežaudzēs veidojas 20 kubikmetru atmirušās koksnes
B.4.2.	B.4	Nevēlamā pameža un paaugas izvākšana	II, visā plāna darbības periodā	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji, fondu un projektu finansējums	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji	250 – 350 EUR/ha	Mežaudzēs (~ 8ha) veidojas skrajāks, biotopam raksturīgs pamežs

N. p. k.	Mē rķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
B.4.3.	B.4	Hidroloģiskā režīma atjaunošana mitrajos meža biotopos	II, visā plāna darbības periodā	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji, fondu un projektu finansējums	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji	Precīzi nav nosakāmas	Mežaudzēs (12,9 ha) tiek atjaunots dabiskais hidroloģiskais režīms
B.4.4.	B.4	Neiejaukšanās mežu dabiskajos attīstības procesos	I, Visā plāna darbības periodā	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji, LAD	Zemju īpašnieki un apsaimniekotāji	Precīzi nav nosakāmas	Saglabāti ES nozīmes aizsargājami meža biotopi vismaz dabas lieguma zonā un dabas parka zonā
B.5.1.	B.5	Maluzvejniecības ierobežošana	II, Visā plāna darbības periodā	Pašvaldība, RVP, VVD	Pašvaldība, RVP, VVD	Administratīvās izmaksas	Nodrošināta zivju resursu aizsardzība
C – Informatīvie, izglītojošie pasākumi							
C.1.1.	C.1	Izglītojošas informācijas sagatavošana un izplatīšana par biotopu vērtību, to saudzēšanu un atkritumu savākšanu	II, Visā plāna darbības periodā	Pašvaldība	Pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Iedzīvotājiem pieejama informācija par dabas vērtībām ezeros
D – Rekreācija un tūrisms							
D.1.1.	D.1	Esošo tūrisma objektu uzturēšana	II, Visā plāna darbības periodā	Pašvaldība, DAP, īpašnieki	Pašvaldība, DAP, īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Esošā tūrisma infrastruktūra uzturēta labā kvalitātē
D.1.2.	D.1	Teritorijas robežzīmju izvietošana	III, 2020. gads	Pašvaldība, projektu finansējums	Pašvaldība, NVO, tūrisma uzņēmēji	50 EUR/gab.	Izvietotas AAA “Vecpiebalga” robežzīmes
D.1.3.	D.1	Informācijas stendu izvietošana	II, Visā plāna darbības periodā	Pašvaldība, DAP, īpašnieki	Pašvaldība, DAP, īpašnieki	500 – 1000 Eur/gab.	Esošā tūrisma infrastruktūra uzturēta labā kvalitātē
D.1.4.	D.1	Vienota stila norāžu izvietošana	II, Visā plāna darbības periodā	Pašvaldība, DAP, īpašnieki	Pašvaldība, DAP, īpašnieki	50 – 100 EUR/gab.	Esošā tūrisma infrastruktūra uzturēta labā kvalitātē

N. p. k.	Mē rķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
D.1.5.	D.1	Tūrisma infrastruktūras attīstība īpašumā “Purenes”	III, Visā plāna darbības periodā	Zemes īpašnieki	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Izveidots un tiek uzturēta tūrisma infrastruktūra saskaņā ar 2008. gada projektu
D.1.6.	D.1	Tūrisma infrastruktūras attīstība īpašumā “Ceplī”	III, Visā plāna darbības periodā	Zemes īpašnieki, SIA “Alauksta krasti”	Zemes īpašnieki, SIA “Alauksta krasti”	Precīzi nav nosakāmas	Izveidots un tiek uzturēts sporta un atpūtas komplekss Alauksta ezera krastā
D.1.7.	D.1	Tūrisma infrastruktūras attīstība īpašumā “Niedrītes”	III, Visā plāna darbības periodā	Zemes īpašnieki	Zemes īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Izveidota un uzturēta tūrisma infrastruktūra kempingā “Niedrītes”
D.2.1.	D.2	Antropogēnās slodzes samazināšana, uzturot un ierīkojot atpūtas vietas, apsaimniekojot piekrastes teritorijas	I, Visā plāna darbības periodā	Atpūtas vietu īpašnieki, pašvaldība	Atpūtas vietu īpašnieki, pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Novērsta papildus biogēnu ienese ezeros, ierīkotas un tiek uzturētas 9 atpūtas vietas
D.2.2.	D.2	Ūdens motociklu un lieljaudas motorlaivu lietošanas ierobežojumi	I, Visā plāna darbības periodā	Pašvaldība	Pašvaldība	Administratīvās izmaksas	Tiek nodrošinātā reto un aizsargājamo sugu aizsardzība
D.2.3.	D.2	Rekreācijai izmantoto Ineša ezera salu apsaimniekošana	II, Visā plāna darbības periodā	Atpūtas vietu īpašnieki, pašvaldība	Atpūtas vietu īpašnieki, pašvaldība	Precīzi nav nosakāmas	Novērsta kritalu izvākšana
D.2.4.	D.2	Laivu nolaišanas vietas uzturēšana Alauksta ezerā	II, Visā plāna darbības periodā	“Mazrozēnu” īpašnieki	“Mazrozēnu” īpašnieki	Precīzi nav nosakāmas	Tiek uzturēta laivu nolaišanas vieta Alauksta ez. ziemeļos
E – Ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību apsaimniekošana							
E1.1.	E.1	Ainavu struktūrplānā iekļauto pārvaldības nosacījumu ievērošana	II, 2020	Pašvaldība, DAP, zemju īpašnieki	Pašvaldība, DAP, zemju īpašnieki	Administratīvās izmaksas	Ainavu struktūrplāns tiek izmantots AAA “Vecpiebalga” apsaimniekošanā

N. p. k.	Mē rķis	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes rādītāji
E.1.2.	E.1	Pašvaldības nozīmes kultūrvēsturisko objektu aizsardzības zonu apstiprināšana	II, 2020	Pašvaldība	Pašvaldība	Administratīvās izmaksas	Apstiprinātas kultūrvēsturisko objektu aizsardzības zonas
E.1.3.	E.1	Kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanas, apbūves nosacījumu ievērošana un priekšlikumi restaurācijai	II, 2020	Pašvaldība	Pašvaldība	Administratīvās izmaksas	Tiek ievēroti un īstenoti kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanas un apbūves nosacījumi un priekšlikumi restaurācijai
F – Izpēte un monitorings							
F.1.1.	F.1	Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings	I, pēc apsaimniekošanas pasākumu veikšanas	DAP, NVO	DAP, NVO	Precīzi nav nosakāmas	Tiek nodrošināts apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitorings
F.1.2.	F.1	Reto un aizsargājamo ūdensaugu sugu monitorings Alaukstā	II, Visā plāna darbības periodā, vismaz ik pēc četriem gadiem	DAP, pašvaldība, zinātniskās institūcijas	DAP, zinātniskās institūcijas	Precīzi nav nosakāmas	Ilgtermiņā uzturēts monitorings
F.1.3.	F.1	Ezeru ekoloģiskās kvalitātes monitorings Alaukstā, Inesī, Taunā un Nedzī	II, Visā plāna darbības periodā, reizi gadā	DAP, LVĢMC, zinātniskās institūcijas	DAP, LVĢMC, zinātniskās institūcijas	Vides monitoringa programmas izmaksas	Ilgtermiņā uzturēts monitorings, iegūti ilggadīgi dati
F.1.4	F.1	Veikt Tauna ezera dūņu slāņa atsūkņēšanas iespēju izpēti	I, Pēc izpētes veikšanas,	Pašvaldība, privātie uzņēmēji	Pašvaldība, privātie uzņēmēji	Precīzi nav nosakāmas	Samazināta biogēnu slodze Taunā

A. Administratīvie un organizatoriskie pasākumi

Tā kā 26.04.2016. paplašinātajā sanāksmē tika nolemts dabas aizsardzības plānā piedāvāto individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu, ieskaitot zonējumu, nevirzīt uz Ministru Kabineta apstiprināšanai, realizējami tikai tie apsaimniekošanas pasākumi, kas neietver zonējuma un IAIN izstrādi un apstiprināšanu. Kaut gan zonējuma un IAIN projekts netiks apstiprināti, dabas aizsardzības plānā to apraksti ir saglabāti.

A.1. Apstiprināti AAA “Vecpiebalga” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

A.1.1. IAIN MK noteikumu apstiprināšana

AAA “Vecpiebalga” ir raksturīga mozaīkveida ainava. Dabas vērtības un saimnieciskajai darbībai piemērotas teritorijas šeit nav izvietotas vienmērīgi un neveido lielas platības, bet ir izvietotas pamīšus. Lai saskaņotu ainavas un dabas vērtību aizsardzību, un vienlaikus ekonomisko attīstību, AAA “Vecpiebalga” ir nepieciešams zonējums, kas nosaka dažādām teritorijām atšķirīgu aizsardzības statusu. Priekšlikumus funkcionālajam zonējumam un IAIN ir iekļauti. 5. nodaļā.

A.1.2. Ainavu aizsardzības nosacījumu iekļaušana IAIN

Atsevišķu punktu iekļaušana IAIN nodrošinās atbilstošu ainavu augstvērtīgo teritoriju un objektu aizsardzību:

1. aizliegts veikt būvniecību vai ierīkot stādījumus un ieaudzēt mežu, kas var aizsegt skatu no publiski pieejamiem skatupunktiem un ainaviskiem ceļiem, kas noteikti ainavu struktūrplānā (6.13. attēlā), uz ainavai raksturīgajiem elementiem un vērtībām (aprakstīti Ainavu struktūrplānā);
2. veicot ceļu pārbūvi, aizliegts mainīt ainavisko ceļu, kas noteikti Ainavu struktūrplānā (26. attēlā), trases novietojumu, izņemot ceļu posmu uzlabošanas darbus, kuri attēloti Ainavu struktūrplāna 7.11. attēlā;
3. aizliegts uzstādīt vēja elektrostacijas, kuru darba rata diametrs ir lielāks par pieciem metriem vai augstākais punkts pārsniedz 30 metru augstumu, kā arī citas būves, kuras pārsniedz 30 m augstumu;
4. gar ainaviskiem ceļiem (Ainavu struktūrplāna 6.13. attēls) kailcirtei piegulošo mežaudzi drīkst cirst ne agrāk kā 10 gadus pēc kailcirtes skuju koku audzēs un piecus gadus pēc kailcirtes lapu koku audzēs, ja kailcirtes platībā mežaudze atzīta par atjaunotu un atjaunotās mežaudzes koku vidējais augstums skuju kokiem ir viens metrs un vairāk, bet lapu kokiem – divi metri un vairāk.

A.2. AAA “Vecpiebalga” ietilpstošais dabas liegums “Sproģi” integrēts AAA “Vecpiebalga” teritorijā

A.2.1. AAA “Vecpiebalga” ietilpstošā dabas lieguma “Sproģi” teritorijas integrēšana AAA “Vecpiebalga” teritorijā

AAA “Vecpiebalga” ietilpstošā dabas lieguma “Sproģi” teritorijas integrēšana AAA un tā atsevišķā aizsardzības statusa likvidēšana veicama, izstrādājot grozījumus MK noteikumos Nr. 212 “Noteikumi par dabas liegumiem” un dabas lieguma “Sproģi” teritoriju iekļaujot AAA “Vecpiebalga” kā dabas lieguma zonu.

A.2.2. AAA “Vecpiebalga” aizsardzībai nepieciešamo nosacījumu iekļaušana teritorijas plānojumā un teritorijas plānojuma ieviešanā

Ja AAA “Vecpiebalga” tiks apstiprināti IAIN ar zonējumu un individuālām apsaimniekošanas prasībām, un notiks dabas lieguma “Sproģi” integrēšana AAA “Vecpiebalga” teritorijā, teritorijas plānojumā būs jāveic attiecīgas izmaiņas. Priekšlikumi nepieciešamajiem teritorijas plānojuma grozījumiem aprakstīti 4. nodaļā.

Tā kā reizē ar dabas aizsardzības plānu tiek izstrādāts arī ainavu struktūrplāns (skat. 2. pielikumu), arī tajā iekļautie ieteikumi un konkrētie apsaimniekošanas pasākumi jāņem vērā, plānojot teritorijas attīstību, saskaņojot konkrētus projektus.

A.3. AAA “Vecpiebalga” robežas precizēšana

A3.1. AAA “Vecpiebalga” robežu korekcija atbilstoši kadastra robežām

AAA “Vecpiebalga” robežas ar 23.02.1999. Ministru kabineta noteikumiem Nr.69 “Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem” (2. pielikums) apstiprinātas ar robežaprakstu, kas nesatur koordinātes, bet tikai apdzīvotu vietu un ceļu nosaukumus. Laika gaitā, pārejot uz datorizētām ĢIS, ieviesušās neprecizitātes. Rezultātā AAA robeža iezīmēta bez precīzas piesaistes kadastra robežām, līdz ar to radušās situācijas, kad AAA robeža pārdala zemes īpašumus.

Precizētas robežas priekšlikums ir attēlots 6. pielikuma kartē. Koriģētā AAA “Vecpiebalga” robeža sagatavota elektroniskā formā. Robežas korekcijai nepieciešami grozījumi 23.02.1999. Ministru kabineta noteikumos Nr.69 “Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem” 2. pielikumā (robežu shēma un robežpunktu koordinātu saraksts).

A.4. AAA “Vecpiebalga” teritorijas paplašināšana

A.4.1. “Vecpiebalga” teritorijas paplašināšanas nepieciešamības izvērtējums

Nevalstiskā organizācija „Vecpiebalgas ainavu un kultūrvides aizsardzības biedrība” ir sagatavojusi priekšlikumu AAA teritorijas paplašināšanai, ietverot tajā arī Zobola ezera apkārtni (uz rietumiem no AAA robežas) un Brīvdabas muzeja filiāli „Vēveri” ar tai piegulošajām platībām (uz ziemeļaustrumiem no AAA robežas). Pašlaik iespējams vērtēt šos priekšlikumus ainavas un kultūrvēsturiskajā kontekstā, bet vērtēt iespējamās Natura 2000 robežu izmaiņas, ņemot vērā biotopu kartējuma rezultātus visā Latvijā, paredzēts 2019.-2020. gadā.

Potenciāla AAA paplašināšana ir iespējama, jo apkārtnē sastopamas līdzvērtīgas un nozīmīgas ainaviskas teritorijas, piemēram, ziemeļaustrumos Tašķēnu un Vēveru apkārtnē, uz rietumiem no AAA „Vecpiebalga” teritorijas Zobola ezera apkārtnē, kā arī uz dienvidiem no AAA „Vecpiebalga”, kur tikai nepilnu 4 km attālumā atrodas ainaviski nozīmīgas aizsargājamās teritorijas „Jumurdas ezers” un „Vestiena”. Kopumā AAA “Vecpiebalga” apkārtnē plaši sastopamas gan kultūrvēsturiski nozīmīgas, gan vizuāli augstvērtīgas ainavu telpas. AAA “Vecpiebalga” salīdzinājumā ar apkārtnes ainaviskajām teritorijām izceļ tieši tās kultūrvēsturiskā nozīme un liels kultūrvēsturisko objektu īpatsvars. Skatot kultūrvēsturiski nozīmīgo ainavu kontekstā, AAA būtu paplašināma, pievienojot kultūrainavu areālus “Vēveros”. Atzīmējams, ka minētās (Vecpiebalgas novadā) ietilpstošās teritorijas patlaban kā ainaviski nozīmīgas definētas spēkā esošajā teritorijas plānojumā, kurs ir galvenais ainavu pārvaldības “instruments” Latvijā, un šīm ainavu telpām paredzēti speciāli nosacījumi to

pārvaldībai. Tādējādi šī DA plāna izstrādes gaitā AAA robežu paplašināšana netika detalizēti vērtēta, jo tas būtu jāvērtē atsevišķā izpētes (t.sk. ainavu inventarizācijas) projektā. Lai paplašinātu teritoriju kā Natura 2000 teritoriju, nepieciešama mērķtiecīga dabas vērtību izpēte, kuru pilnvērtīgi paredzēts izdarīt līdz 2020. gadam, veicot biotopu kartēšanu visā Latvijas teritorijā.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā AAA “Vecpiebalga” veikta arī viena ornitofaunas izpētes ekspedīcija potenciāli paplašināmajā teritorijā Zobola ezera apkārtnē. Šīs ekspedīcijas laikā konstatēta viena mazā ērgļa ligzdošanas teritorijas klātbūtne, turklāt Zobola ezers novērtēts kā nozīmīgākā ūdensputnu ligzdošanas vieta tuvākajā apkārtnē. Veicot teritoriju paplašināšanu, nepieciešamas papildus ornitofaunas izpētes ekspedīcijas visas putnu ligzdošanas sezonas gaitā katrā paplašināmajā reģionā.

B. Dabas vērtību aizsardzība un apsaimniekošana

B.1 Saldūdeņu biotopu uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī

B.1.1. Niedru plaušana atpūtas vietās un peldvietās

Lai veicinātu barības vielu sadalīšanos un ezeru pašattīrīšanos, visos ezeros vietās, kur pašlaik jau ierīkotas laipas vai peldvietas, ieteicams vairākas reizes vasarā izplaut niedres, izvēcot tās ārpus palu zonas. Prioritāri pasākums veicams Alaukstā (skat. apsaimniekošanas pasākumu karti un platības 6. pielikumā), bet niedru plaušana peldvietās un pie laipām pieļaujama arī visos citos ezeros. Apsaimniekošana veicama tikai peldvietās un pie laipām visā ezerā. Niedru joslā aizķeras atmirušās augu daļas, sabirušās lapas, tādēļ aizaugumu ieteicams limitēt (Eiseltova, 2010), taču tas darāms, neizplaujot iegrimušos un uz grunts augošos ūdensaugus. Plaušana veicama ar izkapti, iebrienot ūdenī, vai no laivas ar izkapti īsā kātā, nopļaujot niedres pēc iespējas zemu, bet ne zemāk par 10 cm no grunts. Niedru izplaušana jāsāk jūlija sākumā un kopumā jāveic 3 – 4 reizes gadā, vismaz 2-3 gadus pēc kārtas (Urtāne, 2014). Pļaujot jāveido krastam perpendikulāri atvērumi. Pļaušana veicama pakāpeniski, atsevišķos līdz 50 m platos posmos, nevis visā ezerā vienlaicīgi. Nopļauto augu daļas pēc nopļaušanas tūlīt jāizvāc no ūdens. Nav pieļaujama niedru plaušana Alauksta ezera daļās, kur konstatētas aizsargājamo augu atradnes. Pļaušana jāveic, sākot no 1. jūlija.

Saskaņā ar 13.06.2006. MK noteikumiem Nr.475 “Virszemes ūdensobjektu un ostu akvatoriju tīrīšanas un padziļināšanas kārtība”:

23. Valsts vides dienesta tehniskie noteikumi virszemes ūdensobjektu tīrīšanai vai padziļināšanai nav nepieciešami šādām darbībām:

23.1. virszemes ūdensobjektu tīrīšanai vai padziļināšanai īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, kurai ir izstrādāts un noteiktā kārtībā apstiprināts dabas aizsardzības plāns, ja darbus veic saskaņā ar šo plānu;

.....

23.4. ūdensaugu plaušanai privātās ūdenstecēs vai ūdenstilpēs, ja plaušana notiek laikposmā no 1. jūlija līdz 31. martam.

Alaukstā virsūdens augu joslas fragmentēšana ieteicama arī ezera ziemeļrietumu daļā pie Gaujiņas iztekas, kur izveidojušās blīvas virsūdens augu, galvenokārt parastās niedres

Phragmites australis un ezera meldra *Scirpus lacustris*, audzes, kas veicina dūņu un detrīta uzkrāšanos.

B.1.2. Krūmu ciršana un retināšana ezeru krasta joslā

Krūmāju joslas retināšana ezera ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanai pašlaik nepieciešama Nedzī, kur gandrīz gar visu ezera piekrasti izveidojusies blīva vienlaidus krūmu josla. Krūmu izciršana veidotu vēja koridorus, kas veicinātu ezera bagātināšanos ar skābekli, samazinātu organiskā materiāla uzkrāšanos ezerā un uzlabotu ainavu. Vēja koridorus veido valdošo vēju virzienā, samazinot kokaugu apaugumu un izveidojot līdz 10 m platus atvērumus, bet saglabājot lielu dimensiju un vecus kokus (Urtāne, 2014). Ciršana veicama, sākot no ūdens līnijas, ārpus meža zemes. Atļauja koku ciršanai ārpus meža zemēm jāsaskaņo ar pašvaldību, kā arī jāsaņem atzinums no Dabas aizsardzības pārvaldes, jo ezers atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā. Ārpus meža zemēm bez vietējās pašvaldības atļaujas drīkst cirst krūmus un kokus, ja to apkārtmērs uz celma ir mazāks par 20 cm, lielāku koku ciršana ir jāsaskaņo ar pašvaldību (02.05.2012. MK Noteikumi Nr. 309 “Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža”). Pirms pasākuma uzsākšanas ir nepieciešams veikt situācijas izpēti un noskaidrot valdošo vēju virzienu.

02.05.2012. MK Noteikumi Nr. 309 “Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža” nosaka:
“4. Attiecīgās zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam nepieciešama vietējās pašvaldības atļauja koku ciršanai ārpus meža, ja kokus cērt:

....

4.2. īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, izņemot aizsargājamo ainavu apvidus, ja tie nav iedalīti funkcionālajās zonās, kā arī Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu un īpaši aizsargājamo dabas teritoriju neitrālo zonu.

.....

9. Aizsargājama koka nociršanai, koku ciršanai aizsargājamās dendroloģiskos stādījumos un aizsargājamo aleju teritorijās, kā arī īpaši aizsargājamās augu sugas koka nociršanai nepieciešama Dabas aizsardzības pārvaldes atļauja, kas izsniegta saskaņā ar normatīvajiem aktiem par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un sugu un biotopu aizsardzību.”

Alaukstā, Inesī, Mūrnieku ezerā un Taunā (pussalā) būtu pieļaujama atsevišķu krūmu izciršana peldvietās, retināšana atsevišķās ļoti blīvās krūmāju audzēs, bet kopumā nav aktuāla, lai uzlabotu ezeru ekoloģisko stāvokli. Pie Sivēna un Bezdibeņa nav nepieciešama krūmu ciršana un retināšana.

Lai veiktu koku ciršanu pie ezeriem esošajās meža zemēs, ir nepieciešams saņemt apliecinājumu no Valsts meža dienesta. Apliecinājums nav nepieciešams tādu koku ciršanai, kuru celma apkārtmērs ir mazāks par 12 cm. Atbilstoši Aizsargjoslu likumam, krūmu ciršana ezeru aizsargjoslā ir atļauta, aizliegts veikt kailcirtes.

B.1.3. Pavedienuveida zaļalģu un lēpju sakneņu izvākšana Alaukstā Kakta galā, Taunā (pēc iespējas), Inesī - pie Pīles ietekas

Daļu biogēno elementu no ezeriem var izņemt, vasaras otrajā pusē izvācot ūdens virspusē brīvi peldošās pavedienuveidīgās makrofitiskās zaļalģes, kā arī lēpju sakneņus. Šie pasākumi veicami Alaukstā Kakta galā, Taunā (pēc iespējas lielākā apjomā), Inesī pie Pīles ietekas (skat. apsaimniekošanas pasākumu karti 6. pielikumā).

Lielais daudzums zaļalģu, kas savairojušās vietās, kur ieplūst un uzkrājas piesārņojums, rudenī atmirst, pūstot patērē skābekli, kā arī rada jaunas barības vielas un izraisa zivju slāpšanu. Pavedienveida zaļalģu un lēpju sakneņu izvākšana no ezera ļautu izņemt no aprites barības vielas. Izvāktā organiskā masa noteikti nogādājama ārpus palu zonas.

Zaļalģes izņem ar grābekli vai citu piemērotu darba rīku, iebrienot ezerā no krasta vai arī no laivas. Izņemtās alģes noteikti jānovieto ārpus palu zonas, pēc iespējas tālāk no ezera vai citām ūdenstilpēm, tās kompostē. Izvācot zaļalģes, jācenšas nebojāt citu ūdensaugu audzes. Nav svarīgi, vai alģes izvāc visas uzreiz vai pa daļām, tas atkarīgs no zaļalģu daudzuma un cilvēku skaita, kas to veic. Zaļalģes izvāc vasaras otrajā pusē, sākot no jūlija vidus līdz pat septembra beigām, izņemot pēc iespējas vairāk biomasas.

B.1.4. Ezeru ūdens līmeņa uzturēšana

Nav pieļaujama ezeru ūdens līmeņu regulēšana lielajos ezeros – Alaukstā un Inesī, jo augstāks ūdens līmenis negatīvi ietekmētu retos un aizsargājamus augus, palielinātu biogēnu ienesi no piekrastes teritorijām, līdz ar to vēl pasliktinātu ezeru ekoloģisko stāvokli.

B.1.5. Ezeru ūdens līmeņa normalizēšana un uzturēšana Sivēna ezerā

Ūdens līmenis jānormalizē un jāuztur Sivēnā, attīrot iztekošo strautu uz Ogri no bebru dambjiem un tajā sakritušajiem kokiem. Pārējos ezeros līmenis jāuztur, regulējot bebru skaitu (skat. B.1.7.) un neierīkojot aizsprostus uz iztekošajām upēm.

B.1.6. Niedru sakneņu slāņa izvākšana peldvietās Nedzī

Blīvu sakneņu slāni ir izveidojušas niedru audzes Nedzī. Tā fragmentēšana un izņemšana no ezera ierobežotu niedru izplatību, jo tikai pļaušanai šādās vietās nebūs pozitīva rezultāta. Lai palielinātu minerālgrunts platības ezera piekrastē, būtu pieļaujams izņemt sakņu slāni, kur tāds izveidojies esošajās peldvietās, un nogādāt to ārpus palu zonas. Piekrastes tīrīšana jāveic, sākot no 1. jūlija (saskaņā ar MK 2006. gada 13. jūnija noteikumiem Nr.475 „Virszemes ūdensobjektu un ostu akvatoriju tīrīšanas un padziļināšanas kārtība”). Pasākums veicams neregulāri – atkārtojot pēc nepieciešamības.

Niedru sakneņu slāņa izvākšanu var veikt peldvietā un 1 – 2 m no tās ar cirvi, mačeti, mehāniski cērtot pa gabalam un ņemot tos ārā. Vispirms būtu jānoņauj un jāizvāc no ezera niedres (skat. B.1.1.), pēc tam var izņemt sakneņu slāni.

3.1. attēls. Sakņu slānis, ko veido niedres ezeru piekrastē (foto: M.Kalniņš)

B.1.7. Zivju ielaišanas regulēšana

Plānojot zivju ielaišanu kādā no AAA „Vecpiebalga” ezeriem, tā jāveic saskaņā ar MK noteikumiem Nr.150 „Kārtība, kādā uzskaita un dabiskajās ūdenstilpēs ielaiž zivju resursu atražošanai un pavairošanai paredzētos zivju mazuļus, kā arī prasības attiecībā uz mākslīgai zivju pavairošanai pielāgotu privāto ezeru izmantošanu”.

Alaukstā nav pieļaujama karpu ielaišana, ņemot vērā, ka tās barojas pārsvarā uz grunts ar ūdens bezmugurkaulniekiem un ūdensaugiem, tādējādi veicinot uzduļķošanu.

B.1.8. Bebru skaita regulēšana

Bebru darbība īpaši būtiski ietekmē nelielus ezerus, paaugstinot ūdens līmeni un palielinot biogēnu ienesi ūdenstilpē. Bebru skaits jāregulē saskaņā ar citiem dabas aizsardzības pasākumiem un prioritātēm teritorijā. Bebru darbību nevar vērtēt kā viennozīmīgi negatīvu visā AAA “Vecpiebalga” teritorijā. Ideālā gadījumā būtu nosakāms un uzturams optimālais bebru skaits teritorijā. Bebru populācijas optimālo lielumu jānosaka saskaņā ar Zemkopības ministrijas izdoto “Medījamo dzīvnieku populāciju stāvokļa novērtēšanas un pieļaujamā nomedīšanas apjoma noteikšanas metodiku”.

B.2 Zālāju biotopu uzturēšana labvēlīgā aizsardzības stāvoklī

B.2.1. ES nozīmes zālāju biotopu apsaimniekošana

Visiem zālāju biotopiem to saglabāšanai un kvalitātes nodrošināšanai nepieciešama apsaimniekošana – agrā pļaušana ar siena novākšanu, ganīšana vai abu apsaimniekošanas veidu kombinācija. Tā kā zālāju biotopu platības AAA „Vecpiebalga” teritorijā ir nelielas (95 ha), to visu apsaimniekošana uzskatāma par augstas prioritātes pasākumu. Skat. apsaimniekošanas pasākumu karti un platības 6. pielikumā.

Biotopam 6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas optimālais apsaimniekošanas veids ir ganīšana ar tai sekojošu apļaušanu (ja saglabājušās nenoganītas vietas).

Biotopam 6510 Mēreni mitras pļavas teritorijās, kur tā kvalitāte samazinājusies nepiemērotas apsaimniekošanas dēļ (pļaušana ar siena atstāšanu), tuvākajos gados būtu

vēlama pļaušana divas reizes gadā, turpinot to 3-5 gadus, lai samazinātu augsto lakstaugu dominanci.

B.3 Nodrošināt esošo purvu biotopu platības un kvalitātes saglabāšanos un palielināšanos

B.3.1. Neiejaukšanās purvu dabiskajos attīstības procesos

Purvu biotopu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai būtiskākais ir stabils hidroloģiskais režīms bez iejaukšanās. Tikai atsevišķos gadījumos nepieciešamas darbības, kas ierobežo dabisko sukcesiju (aizaugšanu ar krūmiem). Pārejas purviem ezeru krastos lielākoties nav novērojama būtiska ietekme no meliorācijas sistēmām, taču neliela tendence aizaugšanai no purva malām ir konstatējama. Purva biotopu hidroloģiskais režīms ir cieši saistīts ar blakus esošo ezeru hidroloģisko režīmu, tādēļ šis purvu biotopu apsaimniekošanas pasākums pēc būtības ir tas pats ezeru apsaimniekošanas pasākums Nr. B.1.4. Skat. apsaimniekošanas pasākumu karti un platības 6. pielikumā.

Tauna ezera krastos purvu biotopus ietekmējusi ir arī bebru *Castor fiber* darbība, izmainot ūdenslīmeni. Šo biotopu uzturēšanai būtu nepieciešama bebru populācijas ierobežošana un medišana Tauna ezera apkārtnes purvos (apsaimniekošanas pasākums B.1.8.). Šiem purviem nozīmīgi būtu arī veikt apsaimniekošanas pasākumus, samazinot aizaugumu ar kokiem un krūmiem, sevišķi Tauna ezera rietumu krastā (apsaimniekošanas pasākums B.1.2.), ko vēlams kombinēt ar periodisku pļauju ar biomasas novākšanu ziemā pēc koku un krūmu stāva veģetācijas novākšanas.

B.3.2. Niedru pļaušana purva biotopos

Vietām ap Alaukta un Tauna ezeriem (skat. karti un tabulu DA plāna 6. pielikumā) nepieciešams uzlabot biotopa 7140 pārejas purvi un slīkšņas un stāvokli, nopļaujot un savācot niedres. Pļaušanas darbus ieteicams veikt sasaluma periodā, lai pēc iespējas mazāk tiktu ietekmēta zemsedze. Apsaimniekošanas pasākums veicams regulāri (reizi trīs gados), jo vienreizēja pļaušana nebūs efektīva. Niedru pļaušana paredzēta 19,5 ha platībā. Niedru pļaušana veicama ar izkapti un/vai trimmeri. Visi apsaimniekošanas pasākumi veicami tikai sertificēta purva un augu sugu eksperta klātbūtnē.

B.4 Nodrošināt esošo augstvērtīgo dabisko meža biotopu platības un kvalitātes saglabāšanos un palielināšanos

B.4.1. Koku gredzenošana

Biotopos, kuros pēc ekspertu apsekojumiem atzīmēta nepieciešamība pēc mežaudzes struktūru dabiskošanas, veicama stāvošas atmirušas koksnes veidošana, izmantojot gredzenošanas metodi (mežaudzēs 1,8 ha platībā). Koku gredzenošana ir mizas un kambija noņemšana visapkārt koka stumbram vismaz 15 cm platumā, ļaujot kokam atmirt, un pēc nokalšanas nogāzties, periodiski veidojot gan stāvošu, gan gulošu atmirušo koksni. Mežaudzēs, koku gredzenošana veicama, paredzot 20 kubikmetrus jaunizveidotas atmirušās koksnes, lai samazinātu kaitēkļu samazināšanās iespējamību.

B.4.2. Nevēlamā pameža un paaugas izvākšana

Pieaugot vispārējai vides eitrofikācijai, atsevišķās mežaudzēs izveidojies biotopam neraksturīgs krūmu stāvs, kuru nepieciešams mozaikveidā izcirst, darbības plānojot ārpus

putnu ligzdošanas sezonas (pēc 31. jūlija un līdz 1. februārim). Apsaimniekošanas pasākums attiecas uz mežiem, kas ir Eiropas nozīmes aizsargājami mežu biotopi, 2 ha platībā (skat. apsaimniekošanas pasākumu karti un platības 6. pielikumā).

B.4.3. Hidroloģiskā režīma atjaunošana mitrajos meža biotopos

Atsevišķos mitrākajos biotopos nepieciešama hidroloģiskā režīma atjaunošana, kas rekomendējama, aizberot meliorācijas sistēmas aizsargājamajos biotopos, vai to caurplūdes samazināšana izveidojot aizsprostus. Apsaimniekošanas pasākums attiecas uz mežiem, kas ir Eiropas nozīmes aizsargājami mežu biotopi, 12,9 ha platībā (skat. apsaimniekošanas pasākumu karti un platības 6. pielikumā).

B.4.4. Neiejaukšanās mežu dabiskajos attīstības procesos

Meža biotopiem jānodrošina saimnieciskās darbības ierobežojumi un attiecīgi kompensāciju izmaksa. Saimnieciskās darbības ierobežojumus noteiks teritorijas zonējums un IAIN (apsaimniekošanas pasākums A.1.1.).

Esošo augstvērtīgo dabisko meža biotopu – Eiropas nozīmes aizsargājamo biotopu – platību un kvalitātes saglabāšanos un palielināšanos AAA “Vecpiebalga” var nodrošināt ar neiejaukšanos mežaudžu dabiskajā attīstībā. Aizsargājamo meža biotopu aizsardzībai izveidots AAA “Vecpiebalga” zonējums, kas paredz mežsaimnieciskās darbības ierobežojumus – skat. 5.1. un 5.2. nodaļu.

Ne visām biotopu platībām, kam būtu vēlami mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi, tie tiek ar zonējumu plānoti. Zonējumā mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi paredzēti tikai vērtīgākajām platībām. Zonējumā neiekļautajās aizsargājamo meža biotopu platībās speciāli apsaimniekošanas ierobežojumi nav paredzēti, taču mežu īpašnieki šo informāciju var pēc izvēles ņemt vērā.

Zemes īpašniekiem ir tiesības uz kompensāciju par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem atbilstoši MK noteikumiem Nr. 171 “Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā”.

Neiejaukšanās mežaudžu dabiskajā attīstībā nozīmē, ka biotopā nenotiek aktīva cilvēka darbība, kas saistīta ar koku vai krūmu ciršanu vai ietekmi uz augsni, transporta pārvietošanās, mākslīgi radītas hidroloģiskā režīma izmaiņas. Dabiskie procesi netiek ierobežoti vai traucēti. Tajā pašā laikā biotopu izmanto rekreācijai, ogu un sēņu lasīšanai, medībām, kas, ja vien nenotiek biotopa struktūru vai sugu iznīcināšana, to negatīvi neietekmē. Dabisko procesu netraucēta norise ļauj novērot procesus ilgākā laika periodā, iegūstot zināšanas par biotopa dabisko attīstību.

B.5. Aizsargājamām sugām labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšana

Lobēliju-ezereņu kompleksa sugu pastāvēšanai būtiski nosacījumi ir zema biogēnu koncentrācija ūdenī, hidroloģiskā režīma saglabāšana, rekreācijas ierobežošana, sateces baseina ekstensīva apsaimniekošana. Šo sugu aizsardzību nodrošina ezera biotopu aizsardzībai paredzētie apsaimniekošanas pasākumi B.1.1. – B.1.8.

Lielāka daļa no līdz šim teritorijā konstatētajām retajām sauszemes vaskulāro augu sugām ir mitrummīlošas sugas, to augtenes ir ezeru palienēs, mitros krūmājos, mitros mežos, tādēļ būtisks apdraudējums šo sugu labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanā ir hidroloģiskā režīma izmaiņas. Šo sugu aizsardzību nodrošina ezera biotopu aizsardzībai paredzētais apsaimniekošanas pasākums B.1.4.

Aizsargājamās sugas, kas saistītas ar zālāju biotopiem, piemēram, jumstiņu gladiola *Gladiolus imbricatus*, Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica*, stāvlapu dzegužpirkstīte *Dactylorhiza incarnata*, plankumainā dzegužkorpīte *Dactylorhiza maculata*, zaļziedu naktsvijole *Platanthera chloranta*, apdraud zālāju apsaimniekošanas pārtraukšana un tai sekojoša zālāju aizaugšana un sugai piemēroto platību kvalitātes samazināšanās. Šo sugu aizsardzību nodrošina pļavu biotopu aizsardzībai paredzētais apsaimniekošanas pasākums B.2.1.

Zālājus un atvērto ainavu apdzīvojošām putnu sugām nepieciešama tradicionālās un ekstensīvās saimniekošanas veicināšana (B.2.1.). Šīs sugas cieš gan no lauksaimniecības intensificēšanās, gan platību aizaugšanas ar krūmiem (B.2.1.). Daļai sugu ir nepieciešama arī vecu meža puduru klātbūtne, piemēram, mazajam ērglim *Clanga pomarina* tie ir nozīmīgi ligzdu būvei (A.1.1.).

Vecākos mežu nogabalus apdzīvo retās un aizsargājamās dzeņu un pūču sugas, kuras cieš no mežaudžu fragmentācijas (Rueda *et al.* 2008) un saimniecisko darbību radītā traucējuma. Teritorijā esošajos atsevišķajos nelielajos mežu masīvos būtu jānodrošina traucējuma ierobežošana vismaz putnu ligzdošanas sezonā, izveidojot dabas lieguma zonas (A.1.1.).

Konkrētu uz sikspārņu populācijām vērstu apsaimniekošanas pasākumu šajā teritorijā nav, tāpat nav ierosinājumu zonējumam vai IAIN. Ir dažas rekomendācijas apsaimniekošanai, ko varētu izplatīt iedzīvotājiem informatīvo bukletu veidā kopā ar informāciju par pārējām vērtībām AAA “Vecpiebalga” (skat. apsaimniekošanas pasākumu C.1.1.).

Rekomendācijas sikspārņiem labvēlīgai apsaimniekošanai:

1. Pēc iespējas saglabāt visus vecos dobumainos, kalstošos, plaisainos un rētainos kokus visā aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” teritorijā, t.sk. arī parkos u.c., ja vien tie tieši neapdraud cilvēku drošību;
2. Izvairīties no pastāvīga apgaismojuma uzstādīšanas parkos, stādījumos un pie ūdeņiem, gk. ezeriem. Ja apgaismojums ir nepieciešams ielu vai parka celiņu apgaismošanai, tad būtu vēlams uzstādīt tikai pret zemi vērstas lampas (nevis lodveida vai citādas uz visām pusēm izgaismojošas apgaismes ierīces), apgaismojumu ieteicams uzstādīt pēc iespējas zemāk, zem koku lapotnes līmeņa. Rekomendējams mazāk intensīvs, dzeltenī-oranžā spektra apgaismojums. Cilvēku maz apmeklētiem celiņiem vēlams lietot nevis pastāvīgu, bet uz kustību sensoriem iedarbināmu apgaismojumu.
3. Neuzstādīt apgaismojumu pie ēkām, kurās ir zināmas sikspārņu kolonijas. Gadījumos, ja apgaismojums tomēr nepieciešams, to nevajadzētu uzstādīt tajā ēkas pusē, kur atrodas sikspārņu iekļūšanas skrejas. Vēlams individuāli konsultēties ar sikspārņu ekspertu par labākajiem risinājumiem.

4. Gadījumos, ja paredzēts remontēt ēkas, kurās atrodas sikspārņu kolonija, būtu vispirms jākonsultējas ar sikspārņu ekspertiem par sikspārņiem / īpašniekiem abpusēji vislabvēlīgāko risinājumu un laiku, kad remontu iespējams veikt, nenodarot kaitējumu dzīvniekiem;
5. Ziemošanas vietās pagrabos īpašu nosacījumu pagrabu apsaimniekošanai nav, jo tie sikspārņi, kas pagrabos ziemo, ir pielāgojušies regulāriem cilvēku apmeklējumiem. Izņēmums ir pagrabu apsildīšana, kas atsevišķos izsalstošos pagrabos vai īpaši bargās ziemās ir nepieciešama. Nav pieļaujama pagrabu apsildīšana, ienesot tajā ogles, jo to radītais tvans sikspārņiem ir nāvējošs. Jebkurā gadījumā uz apsildīšanas laiku sikspārņus būtu vēlams pārnest un paturēt citā, pēc temperatūras apstākļiem līdzīgā vietā.
6. Piemāju pagrabi ir nozīmīgākais ziemošanas mītņu tips divām sikspārņu sugām Latvijā. Rekomendējams piemāju pagrabus, īpaši vecos akmeņu u.tml. mūra pagrabus saglabāt kā sikspārņu mītnes (ar slēgtām durvīm, neizsalstošus) arī tad, ja tie vairs netiek izmantoti pārtikas produktu uzglabāšanai.

B.5.1. Maluzvejniecības ierobežošana

Zivju aizsardzībai nepieciešama maluzvejniecības ierobežošana. Maluzvejniecība negatīvi ietekmē zivju resursus, līdz ar to potenciāli arī ezeru ekoloģisko stāvokli, ja zivju sugu līdzsvars tiek izjaukts. Viskritiskākā situācija pašlaik ir Taunā, kas ir grūti pieejams, ezers ir piesārņots, ar purvainiem krastiem, tādēļ nav piemērots peldēšanai un cita veida atpūtai. Pamatā šo ezeru apmeklē cilvēki, kuriem ir piešķirtas licences zvejas rīku ievietošanai ezerā, kā arī maluzvejnieki, kuru tīkli ezerā atrodami visai bieži.

Valsts vides dienests (VVD) īsteno ūdens bioloģisko resursu izmantošanas valsts kontroli Latvijas teritorijā. Šo VVD funkciju izpildi ikdienā veic Reģionālā vides pārvaldes valsts zvejas kontroles inspektori un sabiedriskie vides inspektori.

Zvejas kārtību AAA “Vecpiebalga” teritorijā nosaka Zvejniecības likums (12.04.1995.), “Makšķerēšanas noteikumi” (22.12.2009., MK noteikumi Nr. 1498) un “Licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas – kārtība” (14.10.2003., MK noteikumi Nr. 574).

C. Izglītojošie un informējošie pasākumi

C.1. Informācijas nodrošināšana par dabas vērtībām un to aizsardzību un apsaimniekošanu AAA “Vecpiebalga” teritorijas apmeklētājiem un iedzīvotājiem;

C.1.1. Izglītojošas informācijas sagatavošana un izplatīšana par biotopu vērtību, to saudzēšanu un atkritumu savākšanu

Runājot ar vietējiem iedzīvotājiem, nākas secināt, ka informētība par dabas vērtībām ezeros un to pašreizējo ekoloģisko stāvokli ir ļoti zema. Informācija būtu jāievieto novada mājas lapā, tūrisma informācijas centros un apkārtnes viesu namos varētu būt pieejami bukleti, kā arī var tikt uzstādīti stendi pie publiskām atpūtas vietām.

D. Rekreācija un tūrisms

D.1. Tūrisma infrastruktūras papildināšana un uzturēšana

D.1.1. Esošo tūrisma objektu uzturēšana

Nozīmīgākie tūrisma infrastruktūras objekti atzīmēti 1.4.2. attēlā. Vēlama šo objektu turpmāka uzturēšana.

AAA „Vecpiebalga” teritorijā atrodas trīs no muzeju apvienības „Orisāre” muzejiem – brāļu Kaudzišu memoriālais muzejs „Kalna Kaibēni”, Kārļa Skalbes memoriālais muzejs „Saulrieti”, Antona Austriņa memoriālais muzejs „Kaikaši”. Šeit atrodas arī vairāki memoriālie muzeji – skat. sarakstu 1.1.5. tabulā.

AAA „Vecpiebalga” atrodas brīvdabas estrādes Alauksta ezera krastā, Inešos Vecpiebalgas muižas parkā. Vecpiebalgā „Zvirbulišos” periodā no 15. maija līdz 15. oktobrim darbojas tūrisma informācijas punkts. AAA „Vecpiebalga” teritorijā atrodas 7 naksmītnes un atpūtas vietas, viena laivu pievešanas vieta, divas labiekārtotas peldvietas – skat. 1.4.2. attēlu.

Minētie tūrisma objekti saglabājami un uzturami arī turpmāk. To uzturēšana piesaista apmeklētājus jau labiekārtotās vietās, tādējādi mazina antropogēno ietekmi uz AAA „Vecpiebalga”. DA plāna izstrādes laikā netika konstatēts, ka tūrisma infrastruktūru būtu būtiski jāpaplašina. Esošā apmeklētāju plūsma un labiekārtojuma objekti pagaidām nerada būtisku negatīvu ietekmi uz dabas vērtībām, tādēļ to nebūtu vēlams būtiski palielināt.

D.1.2. Teritorijas robežzīmju izvietošana

Ir nepieciešama AAA „Vecpiebalga” teritorijas robežzīmju izvietošana, paredzot lielākas zīmes (tūrisma objektus apzīmējošais standarts) uz autoceļiem Cēsis-Vecpiebalga-Madona un Ērgļi-Jaunpiebalga, kā arī īpaši aizsargājamās dabas teritorijas apzīmējošās zīmes (ozollapas) uz mazākas nozīmes ceļiem, kas šķērso aizsargājamā ainavu apvidus robežu.

D.1.3. Informācijas stendu izvietošana

Vēlama informācijas stendu izvietošana tūristu biežāk apmeklētajās vietās ar informāciju par aizsargājamo ainavu apvidu (gan dabas vērtībām, gan kultūrvēsturiskajām un ainavas vērtībām).

Pašvaldības publiskajās peldvietās (pie Alauksta estrādes un Inešu ciema) un Alauksta ezera ziemeļu krastā, laivu ielaišanas vietā pie "Mazroznēniem" nepieciešams uzstādīt stendus ar informāciju par AAA "Vecpiebalga" un attiecīgo ezeru (Alauksts, Inesis), norādot atļautās un aizliegtās darbības.

Tāpat informatīvos stendus nepieciešams izvietot stāvlaukumos pie Kārļa Skalbes "Saulrietiem" un A. Austriņa "Kaikašiem", stāvlaukumā pie brāļu Kaudzišu memoriālā muzejā "Kalna Kaibēni", Vecpiebalgas muižas parkā Inešos (stāvlaukumā starp novadpētniecības muzeja ēku un muižu).

Tāpat informatīvie stendi ir nepieciešami Vecpiebalgas centrā pie Ūdensrožu dīķiem un stāvlaukumā pie Kultūras nama.

D.1.4. Vienota stila norāžu izvietošana

Vēlama vienota stila norāžu izvietošana. Pašlaik norādes uz tūrisma un citiem objektiem veidotas dažādos stilos – daļa ir atbilstoši ceļu satiksmes noteikumos paredzētajam norādes zīmju stilam, daļa veidota neatkarīgi (piemēram, norādes uz „Kalna Kaibēniem”, arī norāžu stabiņi ar stilizēto cepuri teritorijas dienvidrietumu daļā). Norādēm, kas neatbilst ceļu satiksmes noteikumu standartam, vēlams ieviest vienotu stilu, vienlaikus arī nomainot bojātās un novecojušās zīmes.

D.1.5. Tūrisma infrastruktūras attīstība īpašumā “Purenes”

Īpašumā “Purenes” tiek plānota dzīvojamo ēku, pirts, pievedceļu, pludmales, laivu novietnes un dīķu būvniecība un izveide. 2006. un 2007. gadā veikta projekta izstrāde minētajam īpašumam. Šis projekts (skat. 12. pielikumu) tieši neapraud dabas vērtības AAA “Vecpiebalga”. Aizsargājami biotopi šajā īpašumā nav konstatēti. Konstatēta tikai viena gada staipekņa atradne. Projekta teritorija 6. pielikuma apsaimniekošanas pasākumu kartē atzīmēta kā “nekustamie īpašumi, kuros paredzēta jaunu tūrisma infrastruktūras objektu izveide”. Kartogrāfiskais materiāls papildināts ar plānoto atpūtas vietu, laivu piestātnes un stāvlaukuma novietojumu. Tā kā būvniecība netiek plānota tuvāk par 40 m pie ezera, projekts nav pretrunā arī ar IAIN projektu. Veicot būvniecību, jāievēro teritorijas plānojuma prasības.

D.1.6. Tūrisma infrastruktūras attīstība īpašumā “Cepli”

Īpašumā “Cepli” tiek plānota sporta un atpūtas kompleksa izveide. Projekta iecere ir izstrādāta, vadoties pēc SIA “Alauksta krasti” sastādītas programmas, kas paredz maksimāli saglabāt ainavisko vidi. Tiek plānots izveidot sporta un atpūtas kompleksu ar vienu iebrauktuvi un izvērstu gājēju celiņu tīklu, kā arī vairāku ēku izbūve.

Šis projekts (skat. 12. pielikumu) tieši neapraud dabas vērtības AAA “Vecpiebalga”. Aizsargājami biotopi šajos īpašumos nav konstatēti. Projekta teritorija 6. pielikuma apsaimniekošanas pasākumu kartē atzīmēta kā “nekustamie īpašumi, kuros paredzēta jaunu tūrisma infrastruktūras objektu izveide”. Kartogrāfiskais materiāls papildināts ar plānoto telšu vietu, ugunsкура vietu un stāvlaukuma novietojumu. Tā kā būvniecība netiek plānota tuvāk par 40 m pie ezera, projekts nav pretrunā arī ar IAIN projektu. Veicot būvniecību, jāievēro teritorijas plānojuma prasības.

D.1.7. Tūrisma infrastruktūras attīstība īpašumā “Niedrītes”

Īpašumā “Niedrītes” ir izveidots kempings. Kempingā tiek plānots ierīkot publisko peldvietu Alauksta ezerā, uzbūvēt divas atpūtas mājiņas, ierīkot artēzisko aku, izveidot dīķi, atjaunot un paplašināt dzīvojamo māju, izveidot dabas taku, paplašināt automašīnu stāvlaukumu. Projekta teritorija 6. pielikuma apsaimniekošanas pasākumu kartē atzīmēta kā “nekustamie īpašumi, kuros paredzēta jaunu tūrisma infrastruktūras objektu izveide”.

Šis projekts (skat. 12. pielikumu) tieši neapraud dabas vērtības AAA “Vecpiebalga”. Aizsargājami biotopi un sugas šajā īpašumā nav konstatēti. Aizsargājamas putnu sugas konstatētas blakus esošajā īpašumā. Projekta teritorija 6. pielikuma apsaimniekošanas pasākumu kartē atzīmēta kā “nekustamie īpašumi, kuros paredzēta jaunu tūrisma infrastruktūras objektu izveide”. Plānotās darbības nav pretrunā arī ar IAIN projektu. Veicot būvniecību, jāievēro teritorijas plānojuma prasības.

D.2. Antropogēnas slodzes samazināšana uz dabas vērtībām

D.2.1. Antropogēnās slodzes samazināšana, uzturot un ierīkojot atpūtas vietas, apsaimniekojot piekrastes teritorijas

Uzturot esošās un ierīkojot jaunas atpūtas vietas, kempingus pie kāda no ezeriem, jāseko līdzi to infrastruktūras izvietojumam, nebūvējot būves tuvāk par 50 m no ezera, nepieļaujot koku pilnīgu izciršanu piekrastē, tās zemes lietošanas kategorijas maiņu, nepieļaujot notekūdeņu ieplūdi ezeros.

Alauksts ir visjutīgākais no ezeriem, biotops, kurā nav pieļaujami apsaimniekošanas pasākumi, kas strauji izmaina ekosistēmu, piemēram, līmeņa regulēšana, ūdensaugu un to sakņu sistēmas izvākšana plašās platībās. Jānodrošina ezera sateces baseina ekstensīva apsaimniekošana, papildus biogēno elementu ienesošu darbību nepieļaušana. Lai saglabātu un uzlabotu biotopa stāvokli, pirmkārt, pilnībā jānovērš punktveida piesārņojums, otrkārt, jānodrošina aizsargjoslas uzturēšana – saglabājot koku, meža vai zālāja joslu piekrastē.

Labiekārtotas atpūtas vietas veicina cilvēku koncentrēšanos tur, kur tiek radīts iespējami mazāks kaitējums dabai. Atpūtas vietas piedāvāts izveidot vietās, kur nav konstatēti īpaši aizsargājami biotopi un sugas. Labiekārtotās atpūtas vietas ir vieglāk uzturēt sakoptas – ir zināmas konkrētas vietas, kuras regulāri jāapseko un jāsakopj, ir paredzētas vietas atkritumu savākšanai. Dabas aizsardzības plāna 6. pielikumā piedāvātas 9 vietas, kur iespējams izveidot labiekārtotas atpūtas vietas.

D.2.2. Ūdens motociklu un lieljaudas motorlaivu lietošanas ierobežojumi

Nemot vērā, ka Alauksts ir sekls ezers, atbilst īpaši jutīgam un aizsargājam biotopam, kā arī tā pašreizējo ekoloģisko stāvokli, ezerā jāierobežo ūdens motociklu un lieljaudas motorlaivu lietošana, jo tas veicina ezera nogulumu uzduļķošanu, samazina jau tā zemo ūdens caurredzamību un apdraud zemūdens aizsargājamo augu augtēnes.

Vecpiebalgas novada pašvaldības saistošo noteikumu Nr. 6/2014 „Par kārtību, kādā izmantojami un apsaimniekojami Vecpiebalgas novada publiskā lietošanā esošie iekšējie ūdeņi un to krasti” (ar grozījumiem, kas izdarīti ar saistošajiem noteikumiem Nr.8/2015) 5.3.1. punktā noteikts, ka “Vecpiebalgas novada pašvaldības valdījumā esošajos iekšējos ūdeņos (Alauksta ezers, Ineša ezers, Juvera ezers, Taurenas ezers) un Vecpiebalgas novada pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajos iekšējos ūdeņos, kur zvejas tiesības pieder valstij (Bānūžu ezers, Nedža ezers, Tauna ezers un Zobola ezers), aizliegts izmantot ūdens motociklus un ūdens transporta līdzekļus ar dzinēja jaudu virs 5 zS (3,7 kW), izņemot kontrolējošo institūciju ūdens transportu.”

D.2.3. Rekreācijai izmantoto Ineša ezera salu apsaimniekošana

Vēlams nodrošināt kurināmā materiāla nogādāšanu Ineša ezera salās, kuras izmanto rekreācijai (Mīlestības sala, Bābas sala, Siena sala), lai samazinātu kritālu izvākšanu no mežaudzēm.

D.2.4. Laivu nolaišanas vietas uzturēšana Alauksta ezerā

Laivu nolaišanas vieta Alauksta ezera ziemeļos ir īpašumā “Mazroznēni”, kur ir noslēgts līgums uz 20 gadiem ar zemes īpašnieku. Šī vieta būtu uzturama arī turpmāk. Šajā vietā nepieciešams uzstādīt arī informācijas stendu.

E. Ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību apsaimniekošana

E.1. Tiek veikta ainavisko un kultūrvēsturisko vērtību apsaimniekošana

E.1.1. Ainavu struktūrplānā iekļauto pārvaldības nosacījumu ievērošana

Dabas aizsardzības plāna 2. pielikumā ir iekļauts AAA “Vecpiebalga” struktūrplāns, kura 7. nodaļā ir iekļauti ainavu pārvaldības ieteikumi teritorijas turpmākai attīstībai un apsaimniekošanai:

- 1) ainavu pārvaldības vispārīgi ieteikumi;
- 2) ainavu apsaimniekošanas priekšlikumi, iekļaujot karti ar konkrētiem apsaimniekošanas pasākumiem (27. attēls 2. pielikumā – Ainavu struktūrplāns);
- 3) priekšlikumi kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanai;
- 4) apbūves nosacījumi un priekšlikumi restaurācijai.

Ieteiktie pārvaldības vispārīgie ieteikumi un konkrētie apsaimniekošanas pasākumi jāņem vērā, plānojot teritorijas attīstību, saskaņojot konkrētus projektus.

E.1.2. Pašvaldības nozīmes kultūrvēsturisko objektu aizsardzības zonu apstiprināšana

DA plāna izstrādes laikā tika apsekota lielākā daļa kultūrvēsturisko objektu (skat. DA plāna 1. pielikumu). Kultūrvēstures eksperts ir izstrādājis priekšlikumu katra objekta aizsardzības zonai. Lai nodrošinātu šo objektu aizsardzību, pašvaldībai būtu nepieciešams apstiprināt šīs zonas un turpmāk tās ievērot dažāda līmeņa plānošanas dokumentos.

E.1.3. Kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanas, apbūves nosacījumu ievērošana un priekšlikumi restaurācijai

Ainavu struktūrplānā (2. pielikums) 7.3. nodaļā ir iekļauti ierosinājumi un priekšlikumi kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanai, savukārt 7.4. nodaļā ir iekļauti apbūves nosacījumi, priekšlikumi un ieteikumi restaurācijai.

Šo visu nosacījumu ievērošana ļaus saglabāt kultūrvēsturisko mantojumu AAA “Vecpiebalga”.

F. Izpēte un monitoringa

F.1. Tiek veikta AAA “Vecpiebalga” teritorijas izpēte un monitoringa

F.1.1. Apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes monitoringa

Veicot pasākumus dabas vērtību aizsardzībai un apsaimniekošanai, nepieciešams paredzēt šo pasākumu ietekmes monitoringu, lai izvērtētu pasākumu atbilstību konkrētās teritorijas prasībām, kā arī sagatavotu ieteikumus apsaimniekošanas pasākumu veikšanai nākotnē.

F.1.2. Reto un aizsargājamo ūdensaugu sugu monitorings Alaukstā

Alaukstā sastopamās retās un aizsargājamās sugas Dortmaņa lobēlija *Lobelia dortmanna*, gludsporu ezerene *Isoëtes lacustris*, vienzieda krastene *Littorella uniflora*, pamīšziedu daudzlape *Myriophyllum alterniflorum* ir indikators visa ezera ekoloģiskā stāvokļa izmaiņām, jo sugas ir jutīgas pret augstu biogēno vielu koncentrāciju ūdenī, un to populāciju izmaiņas labi parādīs visas ekosistēmas ekoloģisko stāvokli.

Ņemot vērā, ka ūdensaugi uz vides izmaiņām reaģē samērā lēni, monitorings būtu jāveic reizi četros vai piecos gados.

Attiecībā uz sikspārņu monitoringu arī atsevišķu ierosinājumu nav – aizsargājamo ainavu apvidū “Vecpiebalga” tiek veiktas Natura 2000 teritoriju monitoringā veiktās dīķu naktssikspārņu uzskaites, kuru ietvaros tiek ievākta arī daļēja informācija par citām sastopamajām sugām. Citu sugu precīzāks monitorings jārisina Dabas aizsardzības pārvaldes un visas Latvijas līmenī ar nepieciešamās aparatūras iegādi un sikspārņu sugu fona monitoringa programmas iedarbināšanu, nevis šī dabas aizsardzības plāna ietvaros.

F.1.3. Ezeru ekoloģiskās kvalitātes monitorings Alaukstā, Inesī, Taunā un Nedzī

Lielākajos AAA „Vecpiebalga” ezeros katru gadu jāveic ūdens ekoloģiskās kvalitātes monitorings, īpaši pievēršot uzmanību biogēno elementu un hlorofila koncentrācijai, ūdens caurredzamībai, fitoplanktona sugu sastāvam. Pašlaik visi četri ezeri ir iekļauti Vides monitoringa programmā 2015.–2020. gadam, ko veic LVĢMC. Katrs ezers šo gadu laikā tiks pētīts tikai vienā no gadiem, paraugus ņemot Inesī četras reizes gadā, pārējos ezeros – 12 reizes gadā. Veikt monitoringu vairākas reizes šo sešu gadu laikā LVĢMC ierobežoto finanšu resursu dēļ nav iespējams. Ņemot vērā, ka katrs no šiem ezeriem ir interesants no zinātniskā viedokļa, būtu ieteicams piesaistīt to pētniecībai zinātniskās institūcijas. Veicot apsaimniekošanas pasākumus, svarīgi ir fiksēt ezeru ekoloģisko stāvokli pirms to ieviešanas, kā arī sekot līdzi ūdens kvalitātes izmaiņām vairāku gadu laikā, lai novērtētu apsaimniekošanas efektivitāti. Monitoringa dati ļaus plānot apsaimniekošanas pasākumus arī nākotnē.

F.1.4. Veikt Tauna ezera dūņu slāņa atsūknēšanas iespēju izpēti

Pēc ilggadīgas notekūdeņu iepludināšanas no Vecpiebalgas Taunā, šeit uzkrājies ļoti biezs dūņu slānis, kurā akumulētie biogēnie elementi arī pēc piesārņojuma avota novēršanas neļauj ezeram attīrīties. Dūņu slāņa atsūknēšana un sapropeļa ieguve ļautu palielināt ezera dziļumu un izņemt dūņās uzkrātās barības vielas.

Jāņem vērā, ka šim pasākumam ir pozitīvi rezultāti tikai gadījumā, ja tiek iztīrīta pietiekami liela ezera platība – apmēram 60 – 70% no kopējās ezera platības. Šim pasākumam būtu veicama ietekmes uz vidi novērtējuma vai ietekmes uz Natura 2000 teritoriju procedūra, jāievēro vides aizsardzības un derīgo izrakteņu ieguvi reglamentējošie likumdošanas akti.

4. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldības teritorijas plānojumā

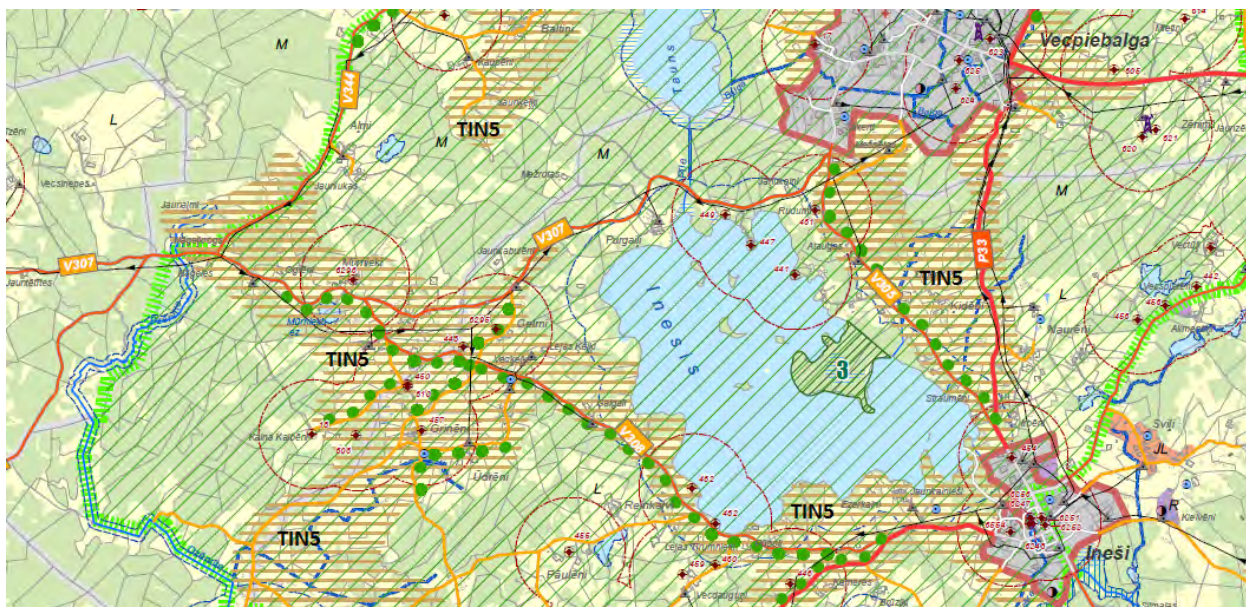
Tā kā 26.04.2016. paplašinātajā sanāksmē tika nolemts dabas aizsardzības plānā piedāvāto individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu, ieskaitot zonējumu, nevirzīt uz Ministru Kabineta apstiprināšanai, realizējami tikai tie apsaimniekošanas pasākumi, kas neietver zonējuma un IAIN izstrādi un apstiprināšanu. Kaut gan zonējuma un IAIN projekts netiks apstiprināti, dabas aizsardzības plānā to apraksti ir saglabāti.

Šobrīd priekšlikumi ir sagatavoti, ņemot par pamatu DA plāna piedāvāto zonējumu, kā arī 3. nodaļā norādītos apsaimniekošanas pasākumus, un izstrādāto Ainavu struktūrplānu – DA plāna 2. pielikumu un IAIN projektu, salīdzinot tos ar TP risinājumiem grafiskajā daļā un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos (TIAN).

Tiek piedāvāti šādi papildinājumi vai grozījumi:

- 1) Izvērtējams, vai Ainavu struktūrplānā noteiktās ainaviski vērtīgās teritorijas, ainaviskie ceļi, skatu vietas (skat. DA plāna 2. pielikumu - Ainavu struktūrplāns) šobrīd atbilst TP grafiskajā daļā attēlotajam. Tas precizējams, ņemot vērā ainavu pētījumos gūtos pamatojumus;
- 2) Ainaviski vērtīgās teritorijas TP būtu jānosaka kā teritorijas ar īpašiem noteikumiem **TIN5** (skat 4.1. attēlu), kur ir TIAN noteikumi, kas apvieno IAIN un TIAN noteikto, tostarp **TIAN 3.7. nodaļas „Ainavu saglabāšana, aizsardzība un plānošana”, 13.8.1. „Lauku zemes ainaviski vērtīgajās teritorijās (L1)”** (TP grafiskajā daļā šis indekss nav atrodams), šo noteikumu atsevišķo punktu nosacījumus:
  - 40. Par vietējas nozīmes kultūrvēsturiskajiem pieminekļiem ir uzskatāmas muižu kompleksu ēkas un būves, sabiedriskās ēkas (krogi, tautas nami, skolas u.c.), parki, alejas, stādījumi, lauku viensētu – vecsaimniecību dzīvojamās ēkas, klētis, rijas, pagrabi, kūtis un citas būves, kas vecākas par 100 gadiem un to elementi;
  - 41. Plānojot 40. punktā minēto objektu pārbūvi, rekonstrukciju vai nojaukšanu, vispirms veicama to uzmērīšana un foto fiksācijas.
  - 42. Pārbūvējot, rekonstruējot vai pielāgojot jaunai funkcijai 40. punktā minētos objektus, maksimāli saglabājams to arhitektoniskais veidols, plānojuma struktūra, oriģinālās detaļas un elementi, pēc iespējas pielietojot tradicionālos būvmateriālus.
  - 743. Nav atļauts ierīkot jaunus derīgo izrakteņu karjerus ainaviski vērtīgajās teritorijās aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga” un pie ainaviskajiem ceļiem visā novada teritorijā u.tml.
  - 776. Lauku zemēs ainaviski vērtīgajās teritorijās jā saglabā vēsturiskā apdzīvojuma struktūra, jaunajai attīstībai maksimāli izmantojot esošo vai kādreizējo apbūvi – bijušās mājvietas, muižas ēkas, krogus un citas vēsturiskās ēkas un būves, ievērojot šo noteikumu 41. un 42. punkta prasības.
  - 777. Zemes īpašumu sadalīšanu ainaviski vērtīgajās teritorijās var veikt saskaņā ar šo noteikumu 771. punktu, ar nosacījumu, ka turpmākā zemes izmantošana neizmaina ainavas struktūru un raksturu.

- 778. Ainaviski vērtīgajās teritorijās nav atļauta saimnieciskā darbība, kas rada būtiskas ainavas struktūras izmaiņas. Paredzot apmežošanu vai koku izciršanu, izstrādājams ainavu dizaina plāns.
- 779. Pašvaldība ar saistošajiem noteikumiem var noteikt īpašas prasības par zemes, ēku un būvju uzturēšanu, teritorijas sakopšanu, atbrīvošanu no piesārņojuma, tai skaitā no latvāņiem.

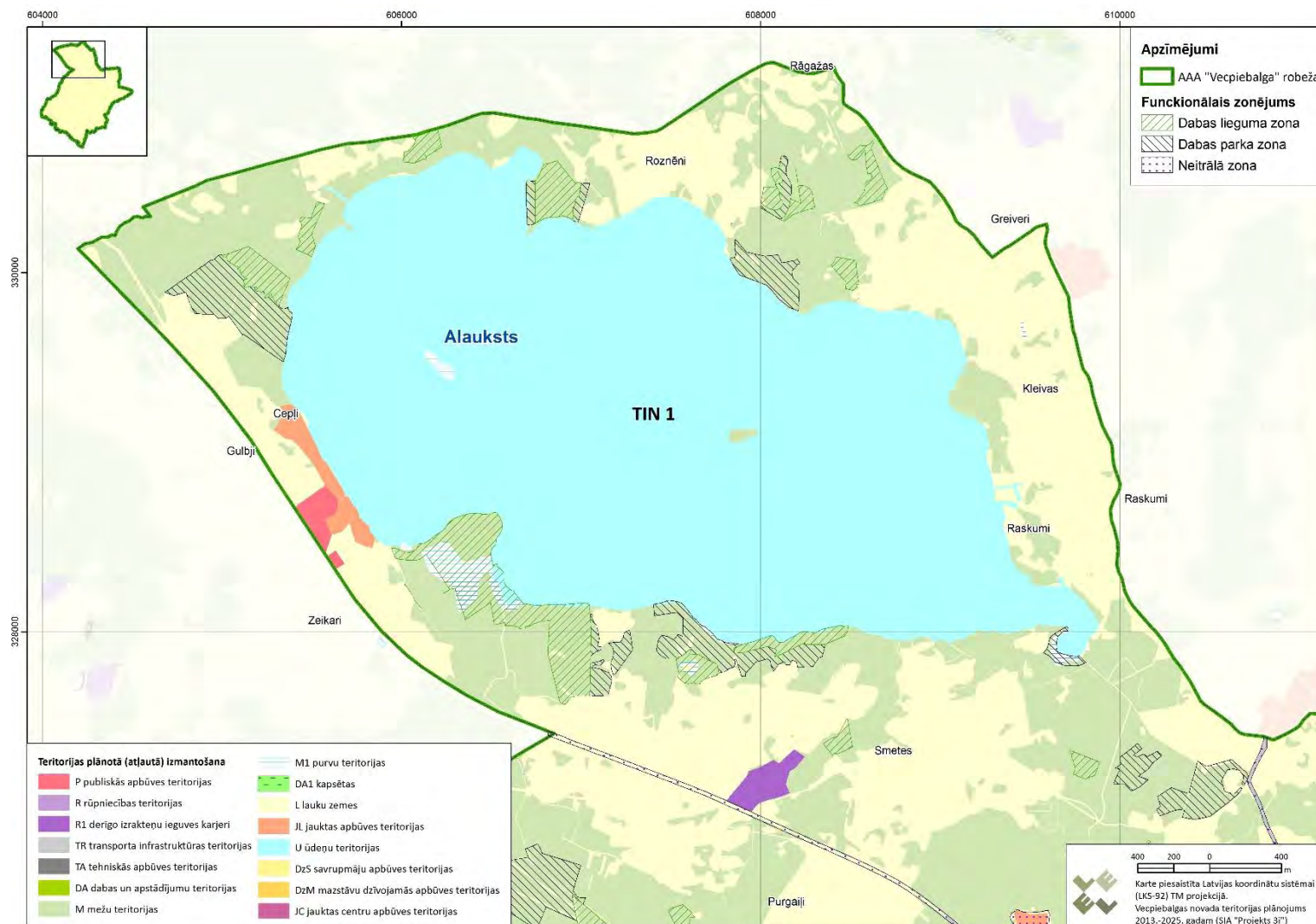
4.1. attēls. Vecpiebalgas novada teritorijas plānojuma fragments, kur būtu nosakāma TIN5

Būtu jāpapildina: kā arī, ņemot vērā, DA plāna Ainavu struktūrplānā iekļautos secinājumus un ieteikumus. Piemēram:

- *Lai arī turpmāk saglabātu Vecpiebalgai raksturīgo kultūrainavu, noteikumiem jābūt vēršoties uz kultūrvēsturiskā mantojuma un tādu nozīmīgu kultūrainavas struktūras elementu kā tradicionālo māju puduru (mājkopu) saglabāšanu, saglabājot raksturīgo ainavisko vidi, ko veido reljefs, dabas elementi, apstādījumi un labiekārtojums, mājkopu vēsturisko plānojumu un telpisko struktūru ar apbūvi, ko veido autentisku apbūves raksturlielumu kopums: apbūves augstums, ēku apjomu proporcijas, jumtu ģeometrija, attālums starp ēkām, oriģināli būvmateriāli, detaļas un apdare, oriģinālā un saglabāšanas būvdarbu izpildījuma kvalitāte, noskaņa, lokālās īpatnības u.c., ietverot vēlākus uzslāņojumus, kam nav destruktīvas vai degradējošas ietekmes uz kultūrvēsturisko ainavu.*
- *Lai saglabātu vēsturisko teritorijas raksturu, jaunbūvējamu un pārbūvējamu ēku apbūve nedrīkst disonēt ar vidi un senajām apbūves tradīcijām. Nepieciešams arī izvērtēt jaunas apbūves iekļaušanos ainavā. Būtisks ir ēku un pagalma novietojums attiecībā pret skatu vietu, attālums, kā arī fona ainavas elementi. Nebūtu pieļaujama vairāk par 1,5-2 stāvu apbūve.*
- *Perspektīvā panorāmas skatu vietās iespējams veidot infrastruktūru (skatu torņi, skatu platformas) ainavu vērošanai.*
- *Nepieciešama pieejamības nodrošināšana ezeriem, plānojot ainaviski vērtīgu teritoriju izmantošanu rekreācijā un tūrismā.*
- *Ceļmalu kopšana un atbrīvošana no krūmiem pirmkārt aktuāla gar ainaviskajiem ceļiem, kuri potenciāli izmantojami kā tūrisma maršruti.*

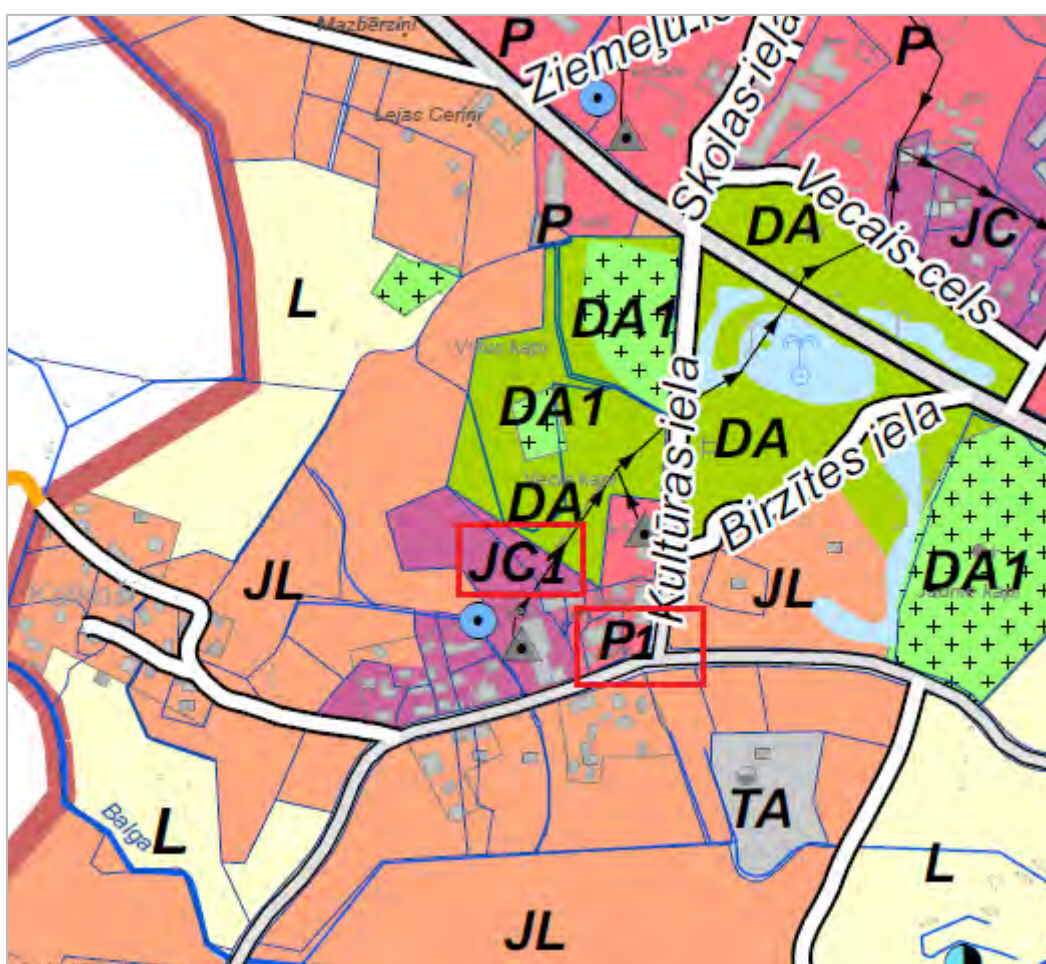
- 3) TP grafiskajā daļā Alauksts, jānosaka kā teritorija ar īpašiem noteikumiem **TIN1**. *Tas ir visjutīgākais no ezeriem, biotops, kurā nav pieļaujami apsaimniekošanas pasākumi, kas strauji izmaina ekosistēmu, piemēram, līmeņa regulēšana, ūdensaugu un to sakņu sistēmas izvākšana plašās platībās. Jānodrošina ezera sateces baseina ekstensīva apsaimniekošana, papildus biogēno elementu ienesošu darbību nepieļaušana. Lai saglabātu un uzlabotu biotopa stāvokli, pirmkārt, pilnībā jānovērš punktveida piesārņojums, otrkārt, jānodrošina aizsargjoslas uzturēšana – saglabājot koku, meža vai zālāja joslu piekrastē. Ņemot vērā, ka Alauksts ir sekls ezers, atbilst īpaši jutīgam un aizsargājam biotopam, kā arī tā pašreizējo ekoloģisko stāvokli, ezerā jāierobežo ūdens motociklu un lielaudas motorlaivu lietošana, jo tas veicina ezera nogulumu uzduļķošanu, samazina jau tā zemo ūdens caurredzamību un apdraud zemūdens aizsargājamo augu augtēnes.*
- 4) Neskatoties uz to, ka TP TIAN ir atsauce, ka „Apbūves noteikumi neietver citos normatīvajos aktos noteiktās prasības, bet tas neatbrīvo fiziskās un juridiskās personas no nepieciešamības ievērot spēkā esošo likumdošanu un normatīvo aktu prasības”, kā arī 3.7. nodaļā „Ainavu saglabāšana, aizsardzība un plānošana” norādīts, ka papildus iepriekšējos punktos minētajam, Aizsargājamo ainavu apvidū „Vecpiebalga” darbības nosaka „Likums par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”, MK 2010. gada 16. marta noteikumi Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, TP TIAN būtu precizējams, *ka uzturot esošās un ierīkojot jaunas atpūtas vietas, kempingus pie kāda no ezeriem, jāseko līdzi to infrastruktūras izvietojumam, nebūvējot būves tuvāk par 30 m no ezera, nepieļaujot koku pilnīgu izciršanu piekrastē, tās transformāciju, nepieļaujot notekūdeņu ieplūdi ezeros.* TIAN norādīts: „792. Ūdeņu teritorijas var izmantot zivsaimniecībai, zvejniecībai, ūdenstransportam, sportam, tūrismam, rekreācijai, enerģētikai un ar tiem saistīto objektu (laivu piestātnes, pārceltuves, peldētavas u.c.) izbūvei, kā arī inženiertīklu izvietojumam. 793. Ūdeņu teritorijās un to piekrastē (tauvas joslā) atļautas darbības, kas nepieciešamas attiecīgā ūdensobjekta apsaimniekošanai, izmantošanai un aizsardzībai.”
- 5) TIAN noteikumos jāprecizē, ka Lauku zemēs, ārpus ciemiem noteiktajās Tehniskās apbūves teritorijās, Rūpniecības teritorijās (R, R1) AAA Vecpiebalga teritorijā atkritumu poligoni nav atļauti.
- 6) TIAN 714. punktā: „Nav atļauta apmežošana ainaviski vērtīgajās teritorijās, ja nav izstrādāts apmežojuma ainavu dizaina plāns, kā arī ap kultūrvēsturiskajiem pieminekļiem, ja rezultātā tiek aizsegtas augstvērtīgas skatu perspektīvas vai būtiski mainīts kultūrainavas raksturs.” Tas papildināms ar normu: „Stādīt vai ieaudzēt mežu, t.sk. plantācijas, nav atļauts teritorijās, kas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Dabas aizsardzības pārvaldes uzturētajā valsts reģistrā ir reģistrētas kā īpaši aizsargājami zālāju vai purvu biotopi.”
- 7) TIAN 781. punktā noteikts: „Mežu teritorijās galvenais zemes izmantošanas veids ir mežsaimniecība”, papildinot to ar nosacījumu, „izņemot Latvijas un Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamās mežu vai purva biotops, kas reģistrēti dabas datu pārvaldības sistēmā kā īpaši aizsargājami biotopi.”
- 8) Ņemot vērā pie Alauksta plānotās Jauktās lauku apbūves teritorijas (JL), kur „maksimālo ēku un būvju augstumu nosaka lokālplānojumā, detālplānojumā vai Plānošanas un arhitektūras uzdevumā (721. punkts) un Ainaviski vērtīgajās teritorijās maksimālo būves

augstumu un stāvu skaitu, kā arī prasības ēku un būvju arhitektoniskajam risinājumam, fasāžu krāsojumam un teritorijas labiekārtojumam nosaka Plānošanas un arhitektūras uzdevumā, ja tas nav noteikts lokālplānojumā vai detālplānojumā (722. punkts)”, kā arī Publiskās apbūves teritorijas (P), kur atļauts maksimālais stāvu skaists – 3 stāvi, ieskaitot bēniņus, būtu nosakāmas apakšzonas JL1 un P1, kur tiktu precizēti noteikumi apbūvei, piemēram, nebūtu pieļaujama vairāk par 1,5-2 stāvu apbūve, nebūvējot būves tuvāk par 30 m no ezera, nepieļaujot koku pilnīgu izciršanu piekrastē, tās transformāciju, nepieļaujot notekūdeņu ieplūdi ezeros.

4.2. attēls. Fragments no AAA "Vecpiebalga" zonējuma kartes, kur būtu nosakāma teritorija TIN1

9) Lai gan DA plāna Inešu un Vecpiebalgas ciemi noteikti kā Neitrālā zona, kas Ainavu struktūrplānā izdalītas kā atsevišķas ainavu telpas, īpaša uzmanība jāpievērš to attīstības jautājumiem. Piemēram, TIAN Inešu ciemā paredzēts: „367. Ēku un būvju arhitektoniskajiem risinājumiem jābūt iederīgiem vēsturiskajā apbūvē un ainavā. 368. Veicot vēsturisko muižas apbūves ēku rekonstrukciju, maksimāli jāsaglabā to arhitektoniskais veidols.” Savukārt šādi nosacījumi nav Vecpiebalgas ciemā. Ainavu struktūrplānā atzīmēts: „Mūsdienās lielāka vērtība būtu jāpievērš Vecpiebalgas senā centra apbūvei, ko veido tagadējais kultūras nams un doktorāts, bijusī magazīnas klēts ēka un Vecpiebalgas vidusskolas ēka.” TP šajā vietā paredzēta Jauktas centra apbūves teritorijas un Publiskās apbūves teritorija, kur publiskās apbūves teritorijā Maksimālais stāvu skaits - 4 stāvi. (641.p.) Maksimālais apbūves augstums – līdz 20 m. Augstuma ierobežojumi neattiecas uz kulta celtnēm un inženierbūvēm (642.p.). Šajās teritorijas būtu nosakāmas apakšzonas JC1 un P1 ar īpašiem noteikumiem TIAN.

4.3. attēls. Vecpiebalgas teritorijas plānojuma fragments (III)

5. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektam

26.04.2016. paplašinātajā sanāksmē tika nolemts dabas aizsardzības plānā piedāvāto individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu, ieskaitot zonējumu, nevirzīt uz Ministru Kabineta apstiprināšanai. Aizsargājamo ainavu apvidum „Vecpiebalga” tiek saglabāts esošais aizsardzības režīms.

Kaut gan zonējuma un IAIN projekts netiks apstiprināti, dabas aizsardzības plānā to apraksti ir saglabāti.

5.1. Priekšlikums teritorijas zonējumam

Tā kā DA plāna izstrādes procesā konstatētas vairāku Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamo sugu atradnes un biotopi, kā arī ir nepieciešamas integrēt AAA “Vecpiebalga” teritorijā ietilpstošo dabas liegumu “Sproģi”, ir nepieciešams veidot dabas vērtību aizsardzībai piemērotu zonējumu. Kā viens no zonējuma izveides mērķiem ir arī nodrošināt aizsardzību mežos ligzdojošajām īpaši aizsargājamajām putnu sugām un to dzīvotnēm. Putnu sugas ir ne tikai vērtīgas pašas par sevi kā bioloģiskās daudzveidības elements, bet tie ir arī kā vides kvalitātes indikators – tie liecina par dzīvotnes kvalitāti.

Tiek piedāvāts AAA „Vecpiebalga” izveidot šādas zonas (skat. 5.1. tabulu):

- 1) Dabas lieguma zona (DLZ);
- 2) Dabas parka zona (DPZ);
- 3) Ainavu aizsardzības zona (AAZ);
- 4) Neitrālā zona (NZ).

Zonējums ir nepieciešams arī, lai atbilstoši aizsargātu tos biotopus, kuru dēļ ir izveidota ES nozīmes aizsargājama teritorija Natura 2000 - AAA „Vecpiebalga”. Natura 2000 standarta datu formā ir minēti šādi biotopi – 9010* Veci vai dabiski boreālie meži, 9020* Veci jaukti platlapju meži, 9080 Staignāju meži un 91D0* Purvaini meži.

Piedāvātā zonējuma karte apskatāma 5.1. attēlā, kā arī DA plāna 5. pielikumā.

5.1. tabula. AAA “Vecpiebalga” funkcionālo zonu platības

Zona	Platība, ha	Platība no AAA, %
Dabas lieguma zona	201,38	2,24
Dabas parka zona	294,17	3,28
Aizsargājamo ainavu zona	8080,58	90,00
Neitrālā zona	402,75	4,49
Kopā	8978,9	100,0

Dabas lieguma zona ietver pašreizējo dabas liegumu “Sproģi” un daļu no ES nozīmes aizsargāmajiem biotopiem. Dabas lieguma zonā iekļauti vērtīgākie mežu nogabali, kuru platības pārsniedz 1 ha un kuri ir īpaši aizsargājami biotopi un/vai īpaši aizsargājamo putnu

sugu atradnes (sugām, kurām saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 18. decembra noteikumiem Nr. 940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”, būtu jāveido mikroliegumi (melnā klija, mazais ērglis, zivjērglis, baltmugurdzenis, vidējais dzenis, apodziņš, pelēkā dzilna, trīspirkstu dzenis)).

Dabas parka zonā iekļauti vērtīgākie īpaši aizsargājami mežu biotopi, kuru platības pārsniedz 1 ha un kuros vai 200 m rādiusā ap tiem atrodas īpaši aizsargājamo putnu sugu atradnes. Dabas parka zonā iekļauti arī atsevišķi mežu nogabali kā buferzona starp ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem.

Vislielāko platību aizņem piedāvātā ainavu aizsardzības zona, kas ar saviem nosacījumiem ļaus uzturēt AAA “Vecpiebalga” esošo mozaīkveida ainavu.

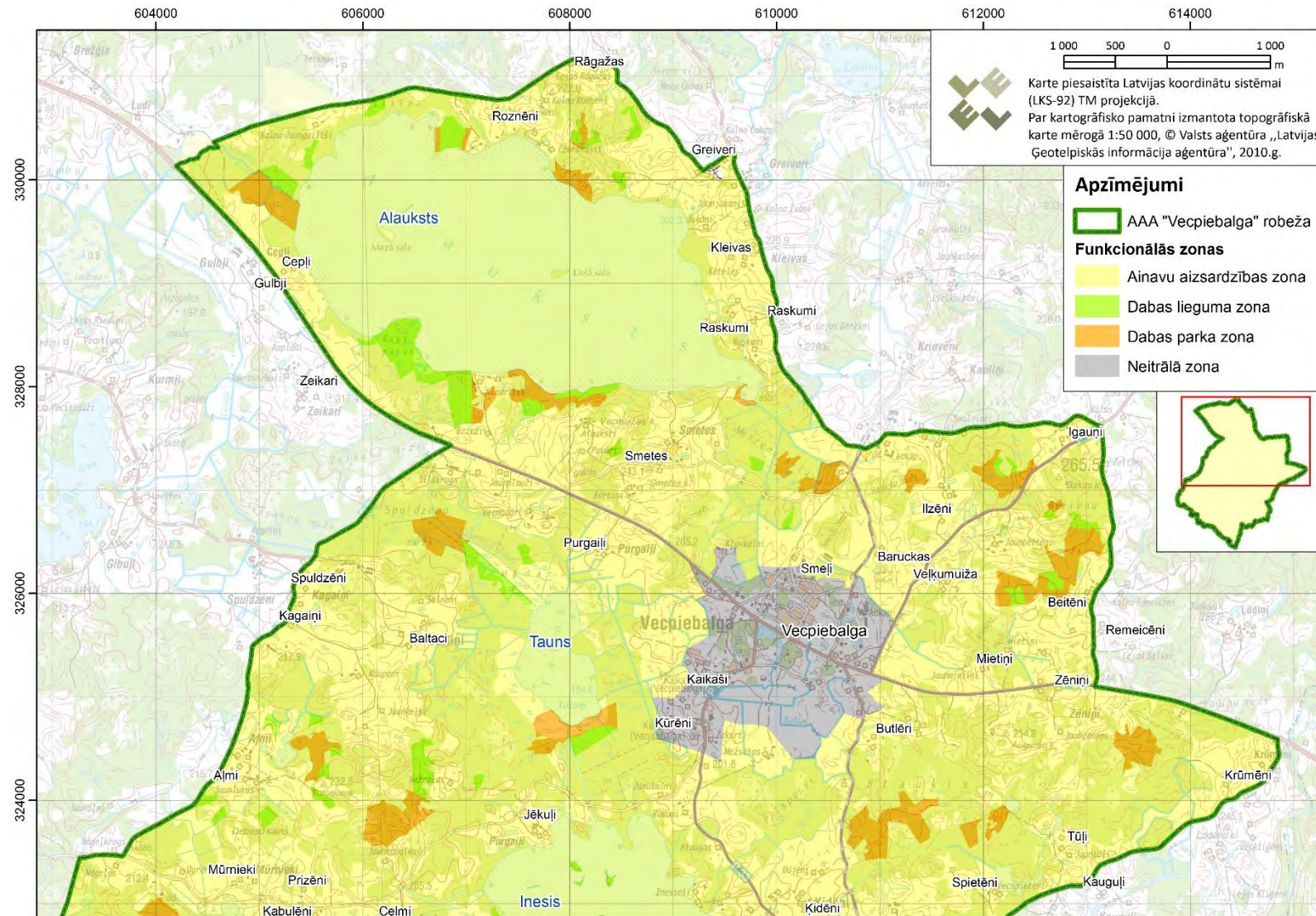
Neitrālā zona ietver apdzīvotas vietas un valsts nozīmes ceļus.

Detalizēti zonējuma veidošanas principi

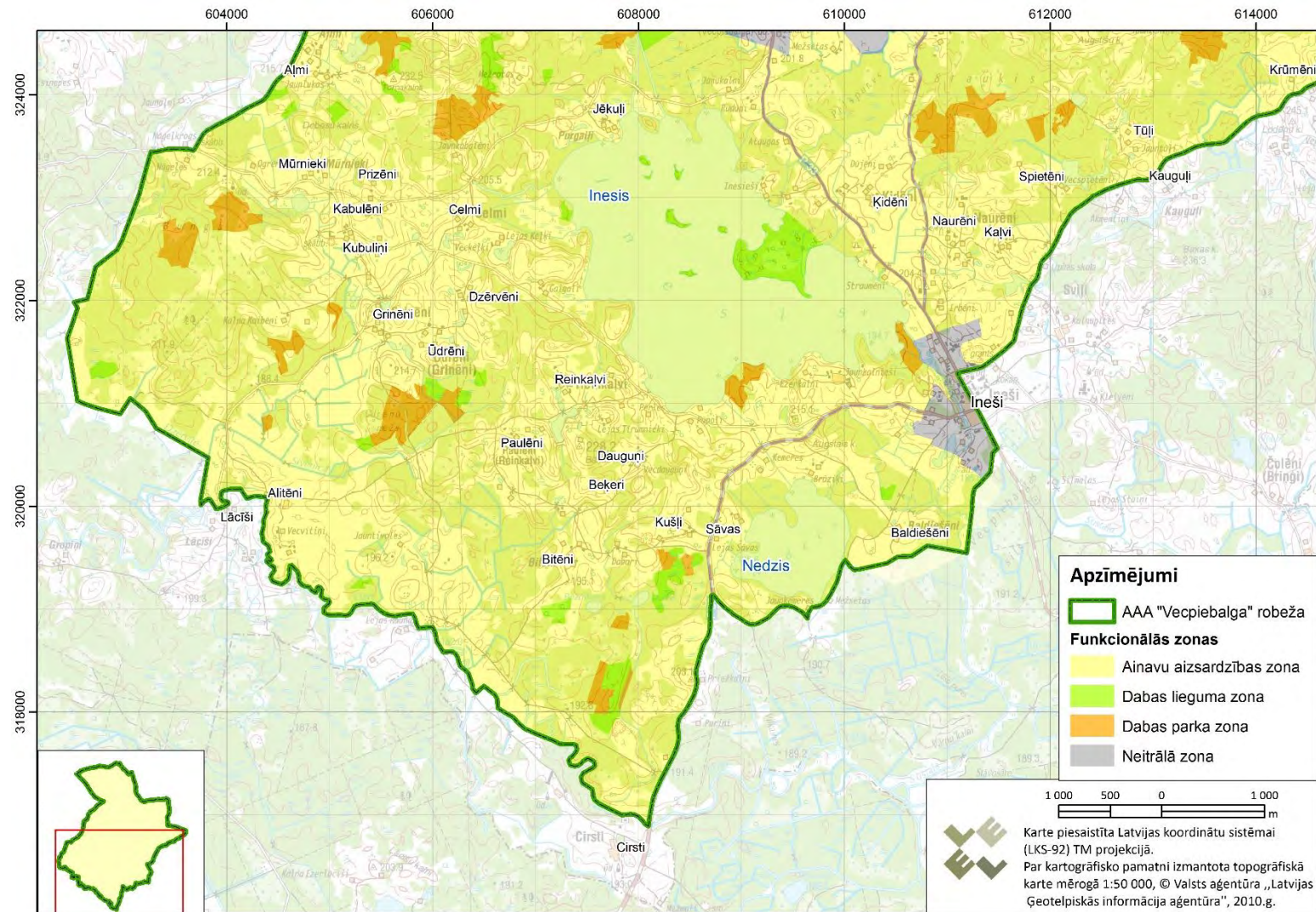
Aizsargājamām putnu sugām piemērotas dzīvotnes iekļautas dabas lieguma un dabas parka zonā, pamatojoties uz Latvijā un Eiropā īpaši aizsargājamo putnu sugu konstatējumiem, kurām, saskaņā ar spēkā esošo likumdošanu, to ligzdošanas vietās izveidojami mikroliegumi: trīspirkstu dzenis, baltmugurdzenis, apodziņš. Zonējuma izstrādes laikā ņemta vērā arī citu Latvijā īpaši aizsargājamo putnu sugu sastopamība, kā arī teritorijas nākotnes potenciāls retu un aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas nodrošināšanai. Putnu atradnes kā pamatojums zonējumam izmantojami, jo putni ir kā vides kvalitātes indikators – tie liecina par dzīvotnes kvalitāti un piemērotību arī citām dzīvo organismu grupām.

AAA „Vecpiebalga” teritorijā mežu biotopi izvietoti atsevišķu plankumu veidā visā AAA teritorijā un lielus masīvus neveido. Lai nākotnē saglabātu ar meža biotopiem saistītās dabas vērtības (retas un aizsargājamās sūnu, ķērpju, sēņu un bezmugurkaulnieku sugas, ligzdošanas vietas aizsargājamajām putnu sugām), nepieciešams nodrošināt gan pašreizējo biotopu aizsardzību (tai skaitā mežsaimnieciskās darbības un meliorācijas ierobežojumus blakus nogabalos, lai neietekmētu mežaudzes mikroklimatu un hidroloģisko režīmu), gan lielāku meža masīvu aizsardzību, tādējādi nodrošinot nākotnes dzīves telpu retajām sugām un migrācijas koridorus starp esošajām dzīvotnēm. Tādēļ zonējums veidots, vērtīgos biotopus un sugu atradnes iespēju robežās konsolidējot un paredzot sugu atradnēm buferzonas.

Dabas lieguma zonās prioritāri ir iekļauti biotopi, kas minēti AAA „Vecpiebalga” Natura 2000 standarta datu formā – 9010* Veci vai dabiski boreālie meži, 9020* Veci jaukti platlapju meži, 9080 Staignāju meži un 91D0* Purvaini meži.

5.1.a. attēls. AAA "Vecpiebalga" piedāvātais zonējums

5.1.b. attēls. AAA “Vecpiebalga” piedāvātais zonējums

5.2. Priekšlikumi teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem

I Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:
  - 1.1. aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” (turpmāk — ainavu apvidus) individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību;
  - 1.2. ainavu apvidus apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu, tās izveidošanas un lietošanas kārtību;
  - 1.3. ainavu apvidū esošo dabas pieminekļu – aizsargājamo koku aizsardzības un izmantošanas kārtību.
2. Ainavu apvidū, lai nodrošinātu teritorijai raksturīgās ainavas un dabas vērtību saglabāšanu, ir noteiktas šādas funkcionālās zonas:
  - 2.1. dabas lieguma zona;
  - 2.2. dabas parka zona;
  - 2.3. ainavu aizsardzības zona;
  - 2.4. neitrālā zona.
3. Ainavu apvidus platība ir 8978,88 ha. Ainavu apvidus funkcionālo zonu shēmas noteiktas šo noteikumu 1. pielikumā (*skat. dabas aizsardzības plāna 5. pielikumu*);
4. Ainavu apvidu un tā funkcionālās zonas dabā apzīmē ar speciālo informatīvo zīmi, kuras paraugs, izveidošanas un lietošanas kārtība noteikta šo noteikumu 2. pielikumā (*skat. DA plāna 7. pielikumu*).
5. Dabas aizsardzības pārvalde nosaka ierobežotas pieejamības statusu informācijai par ainavu apvidū esošo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu atrašanās vietu, ja tās atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai. Šādu informāciju izplata tikai ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.
6. Dabas aizsardzības pārvalde, izsniedzot rakstisku atļauju šajos noteikumos minētajām darbībām, izmanto ainavu apvidus dabas aizsardzības plānā ietverto informāciju un jaunāko pieejamo informāciju par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem konkrētajā teritorijā.
7. Dabas aizsardzības pārvaldes atļauja nav nepieciešama darbībām, kurām saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ietekmes uz vidi novērtējumu Valsts vides dienests izsniedz tehniskos noteikumus vai veic sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu.

II Vispārīgie aprobežojumi visā ainavu apvidus teritorijā

8. Ainavu apvidus teritorijā aizliegts:

- 8.1. ierīkot atkritumu poligonus;
- 8.2. audzēt ģenētiski modificētus kultūraugus;
- 8.3. izmantot citzemju sugas meža atjaunošanā un ieaudzēšanā (izņemot aizsargājamus dendroloģiskos stādījumus);
- 8.4. lietot minerālmēslus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus mežaudzēs, izņemot repelentus pārnadžu atbaidīšanai un feromonus koku stumbra kaitēkļu ierobežošanai;
- 8.5. dedzināt sausās zāles, virsāju un niedru platības, kā arī meža zemsedzi. Aizliegums neattiecas uz īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumiem, kuru veikšanai ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un par kuriem ir rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;
- 8.6. lietot ūdensputnu medībās šāviņus, kas satur svīnu;
- 8.7. ainaviski vērtīgās teritorijās, kas noteikti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, (Ainavu struktūrplānā – DAP 2. pielikums – ir 6.13. attēls, kur ir attēloti ainaviski nozīmīgie objekti) iegūt derīgos izrakteņus, izņemot dzeramā ūdens ieguvī;
- 8.8. veikt būvniecību vai ierīkot stādījumus un ieaudzēt mežu, kas var aizsegt skatu no publiski pieejamiem skatu punktiem un ainaviskajiem ceļiem, uz ainavai raksturīgajiem elementiem un vērtībām, kas noteikti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, (Ainavu struktūrplānā – DAP 2. pielikums – ir 6.13. attēls, kur ir attēloti ainaviski nozīmīgie objekti)
- 8.9. bojāt vai iznīcināt pļavas un ganības, kuras normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Dabas datu pārvaldības sistēmā ir reģistrētas kā īpaši aizsargājami biotopi vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes, tai skaitā arot un kultivējot;
- 8.10. stādīt vai ieaudzēt mežu, t.sk. plantācijas, teritorijās, kas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Dabas datu pārvaldības sistēmā ir reģistrētas kā īpaši aizsargājami zālāju vai purvu biotopi;
- 8.11. kurināt ugunsurus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot:
  - 8.11.1. ugunsurus pagalmos;
  - 8.11.2. ugunsurus ciršanas atlieku sadedzināšanai atbilstoši meža apsaimniekošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem,
  - 8.11.3. krūmu un sienu ruļļu dedzināšanu;
- 8.12. 8.11. punkts neattiecas uz neitrālo zonu.
- 8.13. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas:
  - 8.13.1. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta zemes lietošanas kategorija teritorijās, kuras normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā Dabas

- datu pārvaldības sistēmā ir reģistrētas kā īpaši aizsargājami biotopi vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes;
- 8.13.2. ierīkot dabā publiski pieejamus dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektus (piemēram, takas, maršrutus, skatu torņus, telšu vietas, stāvlaukumus, apmeklētāju centrus un informācijas centrus);
- 8.13.3. būvēt hidrotehniskas būves un ierīkot meliorācijas sistēmas, veikt to pārbūvi un atjaunošanu;
- 8.13.4. uzstādīt vēja elektrostacijas, kuru darba rata diametrs ir lielāks par pieciem metriem vai augstākais punkts pārsniedz 30 metru augstumu, kā arī citas būves, kuras pārsniedz 30 m augstumu;
- 8.14. pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, tai skaitā automašīnām, traktortehniku, motocikliem, tricikliem, kvadracikliem un mopēdiem ārpus ceļiem un dabiskām brauktuvēm, izņemot gadījumus, ja pārvietošanās ir saistīta ar šo teritoriju apsaimniekošanu, uzraudzību, valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu vai glābšanas un meklēšanas darbiem;
- 8.15. 40 metru joslā ap Alauksta un Ineša ezeriem:
- 8.15.1. mainīt esošās reljefa formas;
- 8.15.2. būvēt ēkas un būves, kā arī ierīkot dīķus, izņemot:
- 8.15.2.1. īslaicīgas lietošanas būvju un mazēku būvniecību;
- 8.15.2.2. esošo būvju atjaunošanu un pārbūvi;
- 8.15.2.3. kultūras pieminekļu restaurāciju;
- 8.15.2.4. transporta un elektronisko sakaru tīklu būvju būvniecību, ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu, ūdens ņemšanas ietaišu un maģistrālo cauruļvadu būvniecību, enerģijas pārvades un sadales būvju būvniecību;
- 8.15.2.5. peldvietu, eliņu, laivu un motorizēto ūdens transportlīdzekļu piestātņu būvniecību;
- 8.15.2.6. valsts meteoroloģisko un hidroloģisko novērojumu staciju un posteņu un citu stacionāru valsts nozīmes monitoringa punktu un posteņu būvniecību;
- 8.15.2.7. biotopu apsaimniekošanai nepieciešamo īslaicīgas lietošanas būvju un dabas tūrisma nepieciešamo skatu torņu, laipu u.tml. objektu būvniecību;
- 8.15.3. novadīt notekūdeņus vidē. Notekūdeņu savākšanai drīkst izmantot tikai hermētiski slēgtas izvedamas krājtvertnes;
- 8.15.4. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta ezeru krasta līnija;

- 8.16. ezeros veidot mākslīgas salas, kā arī būvēt un izvietot peldošas konstrukcijas, izņemot ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju un pašvaldības saskaņojumu. Laipu konstrukciju būvniecība ir pieļaujama bez saskaņojuma.
- 8.17. Alauksta ezerā, Ineša ezerā, Nedža ezerā, Tauna ezerā izmantot ūdens motociklus un ūdens transportlīdzekļus ar dzinēja jaudu virs 5 zS (3,7 kW), izņemot valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un pilnvaroto personu pārvietošanos, pildot dienesta pienākumus
9. Ainavu apvidū meža zemēs aizliegts cirst kokus rekonstruktīvajā cirtē (izņemot neproduktīvu egļu tīraudžu dabiskošanu un sugu sastāva dažādošanu, kā arī mežaudzē, kuras šķērslaukums ir mazāks par kritisko šķērslaukumu), izņemot īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu saglabāšanai un atjaunošanai nepieciešamo pasākumu veikšanai pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas.
10. Maksimāli pieļaujamā kailcirtes platība ir 3 hektāri.
11. Kailcirtē saglabājamus kokus pēc iespējas atstāj grupās, saglabājot tajās arī paaugu vai pamežu, izņemot gadījumus, ja apsaimniekojamā meža platība vienā kadastra vienībā ir mazāka par vienu hektāru.
12. Ja nav bijis iespējams veikt kokmateriālu izvešanu dabas stihiju un nelabvēlīgu klimatisko apstākļu dēļ, kokmateriālu izvešanu atļauts veikt ar ikreizēju Dabas aizsardzības pārvaldes atļauju, neievērojot mežsaimnieciskās darbības ierobežojošos termiņus.
13. Ainavu apvidū gar ainaviskajiem ceļiem, kuri noteikti vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā (Ainavu struktūrplānā – DAP 2. pielikums – ir 6.13. attēls, kur ir attēloti ainaviski nozīmīgo objektu karte), kailcirtēi piegulošo mežaudzi nocērt ne agrāk kā 10 gadus pēc kailcirtes skuju koku audzēs un piecus gadus pēc kailcirtes lapu koku audzēs, ja kailcirtes platībā mežaudze atzīta par atjaunotu un atjaunotās mežaudzes koku vidējais augstums skuju kokiem ir viens metrs un vairāk, bet lapu kokiem – divi metri un vairāk.
14. Lai saglabātu kultūrvēsturiskās vides īpatnības un reģionam raksturīgos ainavu elementus, ainavu apvidū esošo vietējo pašvaldību teritorijas plānojumos un apbūves noteikumos ietver prasības būvniecībai.

III Dabas lieguma zona

15. Dabas lieguma zona izveidota, lai nodrošinātu vērtīgāko īpaši aizsargājamo mežu biotopu un īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzību.
16. Dabas lieguma zonā aizliegts:
  - 16.1. kurināt ugunsiskus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot ugunsiskus pagalmos un ugunsiskus ciršanas atlieku sadedzināšanai, atbilstoši meža apsaimniekošanu

regulējošajiem normatīvajiem aktiem un ugunsdrošību un ugunsdzēsību regulējošajiem normatīvajiem aktiem;

- 16.2. nosusināt purvus, mežaudzes slapjās minerālaugsnēs un slapjās kūdras augsnēs;
- 16.3. rīkot autosacensības, motosacensības un velosacensības, rallijus, treniņbraucienus, izmēģinājuma braucienus, kā arī rīkot ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī ārpus telpām rīkot Nacionālo bruņoto spēku, civilās aizsardzības un zemessargu mācības;
- 16.4. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta upju, vecupju un strautu krasta līnija un gultne, izņemot upju dabiskā tecējuma vai ūdenstecēm un ūdenstilpēm piegulošo teritoriju dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanu ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju;
- 16.5. veikt darbības, kas veicina augsnes erozijas attīstību, izņemot augsnes sagatavošanu lauksaimniecības vajadzībām;
- 16.6. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta zemes lietošanas kategorija, izņemot:
  - 16.6.1. dabiski apmežojušās vai dabiski applūdušās zemes lietošanas kategorijas maiņu uz dabā konstatēto zemes lietošanas kategoriju;
  - 16.6.2. ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:
    - 16.6.2.1. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanai;
    - 16.6.2.2. publiski pieejamu dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu (piemēram, taku, skatu torņu, telšu vietu, stāvlaukumu, apmeklētāju centru un informācijas centru) ierīkošanai;
    - 16.6.2.3. ceļu, inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju pārbūvei, un atjaunošanai, ja tiek mainīts trases platums un novietojums.
- 16.7. ierīkot lauksaimniecības dzīvnieku – ierobežotā platībā turētu savvaļas sugu dzīvnieku audzētavas, kā arī nožogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē;
- 16.8. cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetrus, izņemot bīstamos kokus. Šādā gadījumā bīstamo koku novākšana ārpus meža zemes ir pieļaujama ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju un veicama sertificēta kokkopja (arborista) uzraudzībā;
- 16.9. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas organizēt brīvā dabā publiskus pasākumus, kā arī nometnes, kurās piedalās vairāk par 60 cilvēkiem, izņemot pasākumus un nometnes, kas tiek organizētas šim nolūkam paredzētās un speciāli ierīkotās vietās;

17. Būvēt hidrotehniskas būves un ierīkot meliorācijas sistēmas, kā arī veikt to pārbūvi, un atjaunošanu atļauts ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju šādos gadījumos:
  - 17.1. lai novērstu teritoriju applūšanu ārpus aizsargājamās teritorijas vai līdz šim neapplūdušu teritoriju applūšanu dabas parkā;
  - 17.2. lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo biotopu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumu veikšanu;
  - 17.3. lai īstenotu darbību, kura nav aizliegta ar šiem noteikumiem un nav pretrunā ar aizsargājamās teritorijas izveidošanas mērķiem.
18. Dabas lieguma zonā zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 5 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz:
  - 18.1. zemes robežu pārkārtošanu vai zemes vienību apvienošanu;
  - 18.2. zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai, un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā;
  - 18.3. gadījumiem, kad no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai. Šādos gadījumos uz jaunveidojamās zemes vienības, uz kuras neatrodas ēkas, jaunu ēku būvniecība nav pieļaujama.
19. Dabas lieguma zonā meža zemēs aizliegts:
  - 19.1. laikposmā no 15. marta līdz 31. jūlijam veikt mežsaimniecisko darbību, koku un krūmu ciršanu, izņemot meža nekoksnes vērtību ieguvi, meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu;
  - 19.2. cirst kokus galvenajā cirtē;
  - 19.3. cirst kokus kopšanas cirtē, ja valdaudzes vecums pārsniedz:
    - 19.3.1. priežu un ozolu audzēm – 60 gadu;
    - 19.3.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadu;
    - 19.3.3. apšu audzēm – 30 gadu;
  - 19.4. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, elektropārvades un citu lineāro komunikāciju uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz ceļiem;
  - 19.5. ierīkot jaunus mežsaimniecības (komersantu) ceļus;
  - 19.6. atjaunot mežu stādot vai sējot;
  - 19.7. iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi;

- 19.8. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) meža pļavas un lauces, izņemot Meža valsts reģistrā reģistrētās medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces.
20. Ja slimību inficētie, kaitēkļu invadētie vai citādi bojātie koki rada masveidīgas kaitēkļu savairošanās draudus un var izraisīt audžu bojāeju ārpus dabas lieguma, bojātos kokus atļauts cirst sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, kurā noteikts konkrēts apjoms šo bojāto koku izvākšanai. Veicot sanitāro cirti, saglabā visus augtspējīgos kokus.
21. Mežaudzēs uz hektāru saglabā ne mazāk kā 20 kubikmetru sausu stāvošu koku, svaigi vēja gāztu koku un kritalu, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus. Ja to kopējais apjoms ir lielāks, vispirms saglabā resnākos kokus. Pieļaujams izvākt svaigi vēja gāztas egles, kuru apjoms pārsniedz piecus kubikmetrus uz hektāru un kuras saskaņā ar Valsts meža dienesta atzinumu var izraisīt mežaudžu bojāeju masveidīgas kaitēkļu savairošanās dēļ. Pieļaujams izvākt vēja gāztus kokus un kritalas no ezeriem un upēm.
22. Šo noteikumu 21. punktā minētos sausos kokus un kritalas, kā arī nocirstos bīstamos kokus un nocirsto koku celmus atstāj mežaudzē, lai nodrošinātu trūdošo (atmirušo) koksnī kā dzīvesvietu meža ekosistēmā svarīgām sugām.
23. Uz mežaudzēm, kurās vējgāzes, vējlauzes, slimību infekcijas vai kaitēkļu invāzijas dēļ mežaudzes šķērslaukums kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu un vēja gāztie, bojātie, sausie stāvošie koki un kritalas netiek izvākti, neattiecina meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas prasības.
24. Kopšanas cirtē uz cirsmas hektāru saglabā vismaz 15 dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus), vispirms saglabājot resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, melnalkšņus un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus un kokus ar deguma rētām.

IV Dabas parka zona

25. Dabas parka zona izveidota, lai nodrošinātu vērtīgāko īpaši aizsargājamo mežu biotopu, kā arī īpaši aizsargājamo putnu sugām piemēroto mežaudžu aizsardzību. Dabas parka zona nodrošina buferzonu īpaši aizsargājamiem biotopiem.
26. Dabas parka zonā aizliegts:
- 26.1. kurināt ugunsiskus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot ugunsiskus pagalmos un ugunsiskus ciršanas atlieku sadedzināšanai atbilstoši meža apsaimniekošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem un ugunsdrošību un ugunsdzēsību regulējošajiem normatīvajiem aktiem;
- 26.2. lai samazinātu dzīvnieku bojāeju – pļaut lauksaimniecībā izmantojamās zemes un lauces virzienā no malām uz centru. Nelīdzena reljefa apstākļos

- plauj slejās virzienā no lauka atklātās malas (arī no pagalma, ceļa, atklāta grāvja, žoga) uz krūmāju vai mežu;
- 26.3. nosusināt purvus un mežaudzes slapjās minerālaugsnēs un slapjās kūdras augsnēs;
- 26.4. veikt darbības, kas veicina augsnes erozijas attīstību, izņemot augsnes sagatavošanu lauksaimniecības un mežsaimniecības vajadzībām;
- 26.5. ierīkot lauksaimniecības dzīvnieku – ierobežotā platībā turētu savvaļas sugu dzīvnieku audzētavas, kā arī nožogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē;
- 26.6. cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetrus, izņemot bīstamos kokus;
- 26.7. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas:
- 26.7.1. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta zemes lietošanas kategorija, izņemot:
- 26.7.1.1. dabiski apmežojušās vai dabiski applūdušās zemes lietošanas kategorijas maiņu uz dabā konstatēto zemes lietošanas kategoriju;
- 26.7.1.2. ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:
- 26.7.1.2.1. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanai;
- 26.7.1.2.2. publiski pieejamu dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu (piemēram, taku, skatu torņu, telšu vietu, stāvlaukumu, apmeklētāju centru un informācijas centru) ierīkošanai;
- 26.7.1.3. ceļu, inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju pārbūvei, un atjaunošanai, ja tiek mainīts trases platums un novietojums.
- 26.7.2. rīkot autosacensības, motosacensības un velosacensības, rallijus, treniņbraucienus, izmēģinājuma braucienus ārpus valsts autoceļiem un pašvaldību ceļiem, kā arī rīkot ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, kā arī ārpus telpām rīkot Nacionālo bruņoto spēku, civilās aizsardzības un zemessargu mācības;
27. Būvēt hidrotehniskas būves un ierīkot meliorācijas sistēmas, kā arī veikt to pārbūvi, un atjaunošanu atļauts ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju šādos gadījumos:
- 27.1. lai novērstu teritoriju applūšanu ārpus aizsargājamās teritorijas vai līdz šim neapplūdušu teritoriju applūšanu dabas parkā;

- 27.2. lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo biotopu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumu veikšanu;
  - 27.3. lai īstenotu darbību, kura nav aizliegta ar šiem noteikumiem un nav pretrunā ar aizsargājamās teritorijas izveidošanas mērķiem.
28. Zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja meža zemēs katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 5 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz:
- 28.1. zemes robežu pārkārtošanu vai zemes vienību apvienošanu;
  - 28.2. zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai, un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā;
  - 28.3. gadījumiem, kad no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai. Šādos gadījumos uz jaunveidojamās zemes vienības, uz kuras neatrodas ēkas, jaunu ēku būvniecība nav pieļaujama;
  - 28.4. zemes vienībām, kas nepieciešamas atsevišķu publiska rakstura objektu būvniecībai un apsaimniekošanai, un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā.
29. Dabas parka zonā meža zemēs aizliegts
- 29.1. laikposmā no 15. marta līdz 31. jūlijam veikt mežsaimniecisko darbību, koku un krūmu ciršanu, izņemot meža nekoksnes vērtību ieguvi, meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu;
  - 29.2. cirst kokus kailcirtē;
  - 29.3. iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi.
  - 29.4. lai samazinātu dzīvnieku bojāeju – ierīkot sietveida nožogojumus mežā, kuri nav apzīmēti redzamības palielināšanai (piemēram, izmantojot zarus, lentes vai citus dzīvniekiem pamanāmus materiālus.
30. Mežaudzēs saglabā sausus stāvošus kokus, svaigi vēja gāztus kokus, kritalas, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 20 centimetrus. Ja to kopējais apjoms ir lielāks par 20 kubikmetriem uz hektāru, pieļaujama atmirušās koksnes izvākšana, vispirms saglabājot resnākos kokus. Pieļaujams izvākt svaigi vēja gāztas egles, kuru apjoms pārsniedz piecus kubikmetrus uz hektāru un kuras saskaņā ar Valsts meža dienesta atzinumu var izraisīt mežaudžu bojāeju masveidīgas kaitēkļu savairošanās dēļ.
31. Galvenajā un kopšanas cirtē saglabā vismaz 15 dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus) uz cirsmas hektāru, vispirms saglabājot resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, melnalkšņus un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē

nav, vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus un kokus ar deguma rētām.

32. Sausos kokus un kritalas šo noteikumu 30. punktā minētajā apjomā, kā arī nocirstos bīstamos kokus un nocirsto koku celmus atstāj mežaudzē, lai nodrošinātu trūdošo (atmirušo) koksni kā dzīvesvietu meža ekosistēmā svarīgām sugām.
33. Uz mežaudzēm, kurās vējgāzes, vējlauzes, slimību infekcijas vai kaitēkļu invāzijas rezultātā mežaudzes šķērslaukums kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu un vēja gāztie, bojātie, sausie stāvošie koki un kritalas netiek izvākti, neattiecina meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas prasības.

V Ainavu aizsardzības zona

34. Ainavu aizsardzības zona noteikta, lai saglabātu teritorijai raksturīgo ainavu un veicinātu ainavu aizsardzības principu pielietošanu.
35. Ainavu aizsardzības zonas meža zemēs aizliegts veikt mežsaimniecisko darbību no 15. marta līdz 31. jūlijam, izņemot meža nekoksnes vērtību ieguvi, meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu.

VIII Neitrālā zona

36. Neitrālā zona noteikta, lai nodrošinātu blīvi apdzīvotu teritoriju funkcionēšanu un attīstību un nodrošinātu autoceļu uzturēšanu.

VII Dabas pieminekļi

37. Šīs nodaļas prasības attiecas uz šādiem dabas pieminekļiem:
  - 37.1. aizsargājamiem kokiem – vietējo un citzemju sugu dižkokiem (koki, kuru apkārtmērs 1,3 metru augstumā virs koka sakņu kakla vai augstums nav mazāks par šo noteikumu 3. pielikumā minētajiem izmēriem) un teritoriju ap kokiem vainagu projekcijas platībā, kā arī 10 metru platā joslā no tās (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas);
  - 37.2. aizsargājamiem dendroloģiskajiem stādījumiem;
  - 37.3. aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem – dižakmeņiem (laukakmeņi, kuru virszemes tilpums ir 10 un vairāk kubikmetru) un 10 metru platu joslu ap tiem;
38. Ja dabas pieminekļis vai tā daļa atrodas valsts aizsargājamā kultūras pieminekļa teritorijā vai tā aizsardzības zonā, šajos noteikumos atļauto darbību veikšanai papildus nepieciešama Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas rakstiska atļauja.

39. Dabas pieminekļa teritorijā aizliegts:
- 39.1. veikt darbības, kuru dēļ tiek bojāts vai iznīcināts dabas piemineklis vai mazināta tā dabiskā estētiskā, ekoloģiskā un kultūrvēsturiskā vērtība;
  - 39.2. iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvi;
  - 39.3. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta zemes lietošanas kategorija, izņemot gadījumos, kad aizsargājamās dendroloģiskos stādījumus izveido par parku vai mežparku saskaņā ar normatīvajiem aktiem par parku un mežparku ierīkošanu un apsaimniekošanu;
  - 39.4. kurināt ugunsiskus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot ugunsiskus pagalmos un ugunsiskus ciršanas atlieku sadedzināšanai atbilstoši ugunsdrošību un ugunsdzēsību regulējošajiem normatīvajiem aktiem.
40. Bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas dabas pieminekļa teritorijā aizliegts veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;
41. Aizsargājamā koka teritorijā aizliegts:
- 41.1. veikt darbības, kas var negatīvi ietekmēt aizsargājamā koka augšanu un dabisko attīstību. Ja aizsargājamais koks atrodas pilsētā vai apdzīvotā vietā, ir pieļaujama infrastruktūras vai inženierkomunikāciju izbūve vai atjaunošana, kā arī ēku pārbūve;
  - 41.2. novietot lietas (piemēram, būvmateriālus vai malku), kas aizsedz skatu uz koku, ierobežo piekļuvi tam vai mazina tā estētisko vērtību;
  - 41.3. mainīt vides apstākļus – ūdens režīmu un koka barošanās režīmu;
  - 41.4. iznīcināt dabisko zemesdzi.
42. Ja aizsargājamo koku nomāc vai apēno jaunāki koki un krūmi, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē koku ciršanu meža zemēs vai ārpus tām, atļauta to izciršana kopšanas vai citā cirtē aizsargājamā koka vainaga projekcijā un tai piegulošā zonā, izveidojot no kokiem brīvu 10 metru platu joslu (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas līdz apkārtējo koku vainagu projekcijām).
43. Aizsargājamā koka nociršana (novākšana) pieļaujama tikai gadījumos, ja tas kļuvis bīstams un nav citu iespēju novērst bīstamības situāciju (piemēram, apzāgēt zarus, izveidot atbalstus), un saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja. Šādā gadījumā Dabas aizsardzības pārvalde rakstisku atļauju izsniedz pēc kokkopja (aborista) pozitīva atzinuma saņemšanas

44. Ja aizsargājamais koks ir nolūzis vai nozāgēts, koka stumbrs un zari, kuru diametrs ir lielāks par 50 centimetriem, meža zemēs ir saglabājami koka augšanas vietā vai tuvākajā apkārtnē.
45. Aizsargājamajos dendroloģiskajos stādījumos bīstamos kokus atļauts nocirst (novākt), ja nav citu iespēju novērst bīstamu situāciju (piemēram, apzāgēt zarus, izveidot atbalstus, izvietot norobežojošās barjeras un braukšanas ātrumu ierobežojošas zīmes) un saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja. Šādā gadījumā Dabas aizsardzības pārvalde rakstisku atļauju izsniedz pēc kokkopja (aborista) pozitīva atzinuma saņemšanas.
46. Aizsargājamā dendroloģiskā stādījuma teritorijā koku ciršana un dendroloģisko stādījumu atjaunošana atļauta saskaņā ar aizsargājamā dendroloģiskā stādījuma rekonstrukcijas projektu pēc Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas saņemšanas.
47. Aizsargājamā dendroloģiskajā stādījuma teritorijā pēc rakstiskas atļaujas saņemšanas no Dabas aizsardzības pārvaldes pieļaujama infrastruktūras vai inženierkomunikāciju izbūve vai atjaunošana, kā arī ēku pārbūve.

1. pielikums

Ministru kabineta

xxxx. gada xx. septembra noteikumiem Nr.xxx

Aizsargājamo ainavu apvidus “Vecpiebalga” funkcionālo zonu shēma

Shēma

1. Funkcionālo zonu robežas noteiktas Latvijas koordinātu sistēmā LKS-92 TM par kartogrāfisko pamatu izmantojot ortofotokarti mērogā 1:10 000, Nekustamā īpašuma valsts kadastra datus un Meža valsts reģistra datus. Funkcionālo zonu robežas noteiktas bez robežu uzmērīšanas dabā.
2. Funkcionālo zonu robežu ģeotelpiskie dati pieejami Dabas datu pārvaldības sistēmā, atbilstoši normatīvajiem aktiem par dabas datu pārvaldības sistēmas uzturēšanas, datu aktualizācijas un informācijas aprites kārtību.

2. pielikums

xxxx. gada xx. septembra noteikumiem Nr.xxx

Speciālās informatīvās zīmes paraugs, tās lietošanas un izveidošanas kārtība
(Skat. dabas aizsardzības plāna 7. pielikumu)

3. pielikums

Ministru kabineta

xxxx. gada xx. septembra noteikumiem Nr.xxx

Aizsargājамie koki – vietējo un citzemju sugu dižkoki (pēc apkārtmēra vai augstuma)

Nr.p.k.	Nosaukums latviešu valodā	Nosaukums latīņu valodā	Apkārtmērs 1,3 metru augstumā (metros)	Augstums (metros)
I. Vietējās sugas				
1.	Āra bērzs (kārpainais) bērzs	<i>Betula pendula (Betula verrucosa)</i>	3,0	33
2.	Baltalksnis	<i>Alnus incana</i>	1,6	25
3.	Blīgzna (pūpolvītols)	<i>Salix caprea</i>	1,9	22
4.	Eiropas segliņš	<i>Euonymus europaeus</i>	1,0	6
5.	Hibridais alksnis	<i>Alnus x pubescens</i>	1,5	32
6.	Melnalksnis	<i>Alnus glutinosa</i>	2,5	30
7.	Meža bumbiere	<i>Pyrus pyraster</i>	1,5	13
8.	Meža ābele	<i>Malus sylvestris</i>	1,5	14
9.	Parastā apse	<i>Populus tremula</i>	3,5	35
10.	Parastā egle	<i>Picea abies</i>	3,0	37
11.	Parastā goba	<i>Ulmus glabra</i>	4,0	28
12.	Parastā ieva	<i>Padus avium</i>	1,7	22
13.	Parastā (ogu) īve	<i>Taxus baccata</i>	0,6	8
14.	Parastā kļava	<i>Acer platanooides</i>	3,5	27
15.	Parastā liepa	<i>Tilia cordata</i>	3,5	33
16.	Parastais osis	<i>Fraxinus excelsior</i>	3,5	34
17.	Parastais ozols	<i>Quercus robur</i>	4,0	32
18.	Parastais pīlādzis	<i>Sorbus aucuparia</i>	1,5	21
19.	Parastā priede	<i>Pinus sylvestris</i>	2,5	38
20.	Parastais skābardis	<i>Carpinus betulus</i>	1,5	20
21.	Parastā vīksna	<i>Ulmus laevis</i>	4,0	30
22.	Purva bērzs (pūkainais bērzs)	<i>Betula pubescens (Betula alba)</i>	3,0	32
23.	Šķetra	<i>Salix pentandra</i>	1,6	22
24.	Trauslais vītols	<i>Salix fragilis</i>	4,0	-
25.	Parastais kadiķis	<i>Juniperus communis</i>	0,8	11
II. Citzemju sugas				
26.	Baltais vītols	<i>Salix alba</i>	4,5	20

27.	Baltā robīnija	<i>Robinia pseudoacacia</i>	1,9	20
28.	Balzama baltegle	<i>Abies balsamea</i>	1,5	24
29.	Eiropas baltegle	<i>Abies alba</i>	2,7	32
30.	Eiropas ciedrupriede	<i>Pinus cembra</i>	1,6	22
31.	Eiropas lapegle	<i>Larix decidua</i>	3,2	39
32.	Holandes liepa	<i>Tilia x europaea</i>	2,8	26
33.	Kalnu kļava	<i>Acer pseudoplatanus</i>	2,2	20
34.	Lēdebūra lapegle	<i>Larix ledebourii</i>	3,0	34
35.	Krimas liepa	<i>Tilia x euchlora</i>	1,9	20
36.	Lauku kļava	<i>Acer campestre</i>	1,5	18
37.	Mandžūrijas riekstkoks	<i>Juglans mandshurica</i>	1,6	18
38.	Melnā priede	<i>Pinus nigra</i>	1,9	23
39.	Menzīsa duglāzija	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	2,4	30
40.	Papele	<i>Populus spp.</i>	5,0	35
41.	Parastā zirgkastaņa	<i>Aesculus hippocastanum</i>	3,0	23
42.	Eiropas dižskābardis	<i>Fagus sylvatica</i>	3,8	30
43.	Pensilvānijas osis	<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	2,0	23
44.	Platlapu liepa	<i>Tilia platyphyllos</i>	3,1	27
45.	Pelēkais riekstkoks	<i>Juglans cinerea</i>	2,8	20
46.	Rietumu tūja	<i>Thuja occidentalis</i>	1,5	16
47.	Saldais ķirsis	<i>Cerasus avium</i>	1,6	12
48.	Sarkanais ozols	<i>Quercus rubra</i>	1,9	27
49.	Sarkstošais vītols	<i>Salix x rubens</i>	3,1	25
50.	Sibīrijas baltegle	<i>Abies sibirica</i>	1,8	30
51.	Sibīrijas ciedrupriede	<i>Pinus sibirica</i>	1,9	22
52.	Sudraba kļava	<i>Acer saccharinum</i>	3,2	26
53.	Veimuta priede	<i>Pinus stropus</i>	2,7	36
54.	Vienkrāsas baltegle	<i>Abies concolor</i>	1,7	32

6. Izmantotie informācijas avoti

1. Auniņš A. (red). 2013. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata, 2. precizēts izdevums. Latvijas Dabas fonds un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Rīga. 359 lpp.
2. Āboltiņš O., 1998. Vidzemes augstiene. Grām. Enciklopēdija „Latvijas Daba”. 6. sēj. Preses nams, Rīga, 73.-76. lpp.
3. Baroniņa V., 1992. Populārzinātniskā Latvijas Sarkanā grāmata. Augi. Rīga. 140 lpp.
4. Bauere I. 2007. Vecpiebalga. Ieraudzīt, iepazīt, izjust. Vecpiebalga. 102 lpp.
5. Brastiņš E. 1930. Latvijas pilskalni. Vidzeme. Pieminekļu valde, Rīga. 210 lpp.
6. Cēsu rajona teritorijas plānojums 2005.-2016. gadam (apstiprināts ar Cēsu rajona padomes 22.02.2005 lēmumu Nr. 1). SIA „Reģionālie projekti”, Cēsu rajona padomes Teritoriālās attīstības un plānošanas daļa, 2004.-2005.
7. Butler R., Angelstam P., Schlaepfer R. 2004. Quantitative snag targets for the three-toed woodpecker *Picoides tridactylus*. Ecological Bulletins 51: 219-232.
8. Eiseltova M. (red.) 2010. Restoration of Lakes, Streams, Floodplains, and Bogs in Europe: Principles and Case Studies. Wetlands: Ecology, Conservation and Management 3, Springer Science+Business Media B. V. 374 pp.
9. Eniņš G. 2012. Teiksmotais Alauksts. Latvijas Avīze, 20.04.2012.
10. Kabucis I. (red.), 2001. Latvijas biotopi. Klasifikators. Latvijas Dabas fonds, Rīga. 96 lpp.
11. Kalniņš M. 2007. Protected aquatic insects of Latvia – *Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier, 1825) (Odonata: Libellulidae). - Latvijas entomologs, 44: 26-32.
12. Kalniņš M. 2014. Resnvēdera purvuspāres *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier, 1840) sugas aizsardzības plāns.
13. Landrāte L., Pilāte D. 2011. Gliemežu sabiedrību struktūra *Ena montana* (Draparnaud, 1801) atradnēs. DU 53.starptautiskā zinātniskā konference. Daugavpils, Latvija, 13.-15.aprīlis, tēžu krājums, 22.lpp.
14. Kaudzīte M. 1926. Vecpiebalga. Valstspapīru spiestuve, Rīga.
15. Kullberg C. 1995. Strategy of Pygmy Owl while hunting avian and mammalian prey. Ornis Fennica 72: 72-78.
16. Latvijas daba V, 1998. Enciklopēdija. Preses nams, Rīga. 198.-199. lpp.
17. Latvijas daba VI, 1998. Enciklopēdija. Preses nams, Rīga. 33.-34. lpp
18. Martikainen P., Kaila L., Haila Y. 1998. Threatened beetles in White-backed Woodpecker habitats. Conservation Biology 12: 293 – 301.
19. Mākslīgie un stipri pārveidotie virszemes ūdensobjekti Latvijā. Noslēguma ziņojums. SIA „Estonian, Latvian&Lithuanian Environment”, 2007
20. Nikodemus O., Kalniņš G. 2000. Ainavu aizsardzība. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai, VARAM.

21. Nikodemus O., 2001. Cēsu rajona ainavu inventarizācija un vērtējums. Cēsis, 57 lpp.
22. Ozoliņš K. 1998. Pūkainais dižīsspārnis *Emus hirtus* (L.) 264-265. Spuris Z. (red.) Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. 4. Bezmugurkaulnieki.
23. Pechacek P. 2004. Spacing behavior of Eurasian three-toed woodpeckers (*Picoides tridactylus*) during the breeding season in Germany. *The Auk* 121(1): 58-67.
24. Priedītis N., 2014. Latvijas augi. Enciklopēdija. Gandrs, Rīga. 888 lpp.
25. Projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” lauka darba anketas, 2001
26. Ramans K., Zelčs V. 1995. Fiziogēogrāfiskā rajonēšana – Latvijas daba. Enciklopēdija 2. sējums. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 74.-76. lpp.
27. Roberge J.-M., Angelstam P. 2004 Usefulness of the Umbrella Species Concept as a Conservation Tool. *Conservation Biology* 18 (1): 76 – 85.
28. Roberge J.-M., Mikusinski G., Svensson S. 2008. The white backed woodpecker: umbrella species for forest conservation planning? *Biodiversity Conservation* 17: 2479 – 2494.
29. Rueda M., Hawkins B. A., Morales-Castilla I., Vidanes R. M., Ferrero M., Rodriguez M. A. 2013. Does fragmentation increase extinction thresholds? A European-wide test with seven forest birds. *Global Ecology and Biogeography* 22: 1282–1292
30. Rudzīte M., Dreijers E., Ozoliņa-Moll L., Parele E., Pilāte D., Rudzītis M., Stalažs A. 2010. Latvijas gliemji: sugu noteicējs. A Guide to the Molluscs of Latvia.LU akadēmiskais apgāds. Rīga. 252 lpp.
31. Spuris Z. 1963. Jaunas ziņas par spāru izplati Latvijā. *Latvijas Entomologs*, 7: 21-40.
32. Spuris Z. 1992. Jaunas ziņas par spāru (Odonata) izplati Latvijas centrālajā daļā. *Acta hydroentomologica Latvica*, 2: 61-73.
33. Spuris Z. (red.) 1998. Latvijas Sarkanā grāmata. 4. sējums. Bezmugurkaulnieki. Rīga, LU Bioloģijas institūts, 388 lpp.
34. Strom H., Sonnerud G. A. 2001. Home range size and habitat selection in the Pygmy Owl *Glaucidium passerinum*. *Ornis Fennica* 78: 145-158.
35. Tidriķis A., 1998. Vecpiebalgas aizsargājamo ainavu apvidu. Grām. Enciklopēdija „Latvijas Daba”. 6. sēj. Preses nams, Rīga, 46.-47. lpp.
36. Urtāne L. 2014. Ezeri nākotnei vadlīnijas ezeru un to vides ilgtspējīgai apsaimniekošanai. Rīga. 111 lpp.
37. Vecpiebalgas novada publisko ezeru apsaimniekošanas koncepcija (nepublicēts). Biedrība „Latvijas ezeri”, 2014.
38. Vecpiebalgas novada teritorijas plānojums 2013. – 2015. I daļa. Paskaidrojuma raksts. Vecpiebalgas novada dome, 2013.
39. Zommere M. 2001, Vides vēsture skolas novadpētnieciskā darba sakarā. Ģeogrāfiski raksti IX, Latvijas Ģeogrāfijas biedrība, 62.-73.lpp.

Interneta informācijas avoti:

Dabas aizsardzības pārvalde. Pieejams: www.daba.gov.lv

Enciklopēdija “Latvijas Daba”. Pieejams: www.latvijasdaba.lv; <http://latvijas.daba.lv>

Latvijas Oficiālais tūrisma portāls. Pieejams: www.latvia.travel.lv

Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (LVĢMC). Pieejams: www.meteo.lv

LR Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde. Pieejams: www.pmlp.lv

Vecpiebalgas novada mājaslapa: www.vecpiebalga.lv

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Pieejams: www.varam.gov.lv

„Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā.

Novērtējums par 2007.-2012. gada periodu” Pieejams:

http://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/zinojumi_eiropas_komisijai/;

<http://cdr.eionet.europa.eu/lv/eu/art17/envuc1kdw>

VSIA "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi". Meliorācijas digitālais kadastrs

<http://www.melioracija.lv/>